

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
Institutul de Istorie

STUDII

Revistă de istorie

I

ANUL 8

IANUARIE — FEBRUARIE 1955

www.dacoromanica.ro

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE
APARE DE 6 ORI PE AN

COMITETUL DE REDACȚIE

PROF. UNIV. V. CHERESTEȘIU și CONF. UNIV. A. ROMAN (Redactori responsabili),
PROF. UNIV. L. BĂNYAI (Cluj), ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, CONF. UNIV. BARBU
CÎMPINA, CONF. UNIV. I. GHEORGHIU, CONF. UNIV. GH. HAUPT, PROF. UNIV. I.
IONAȘCU, CONF. UNIV. V. MACIU, CONF. UNIV. P. NICHITA, CONF. UNIV. V. POPOVICI
(Iași), PROF. UNIV. S. ȘTIRBU, PROF. UNIV. D. PRODAN, (Cluj), ACAD. M. ROLLER.

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN nr. 1

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE POSTALE PRIN FACTORII POȘTALI
ȘI DIFUZORII VOLUNTARI DIN ÎNȚEBRINDERI ȘI INSTITUȚII

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
INSTITUTUL DE ISTORIE

STUDII

Revistă de istorie

I

ANUL 8

IANUARIE—FEBRUARIE 1955

www.dacoromanica.ro

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

„STUDII” REVISTĂ DE ISTORIE

APARE DE 6 ORI PE AN

COMITETUL DE REDACȚIE

PROF. UNIV. V. CHEREȘTEȘIU, și CONF. UNIV. A. ROMAN, (Redactori responsabili),
PROF. UNIV. L. BĂNYAI (Cluj), ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, CONF. UNIV. BARBU-
CÎMPINA, CONF. UNIV. I. GHEORGHIU, CONF. UNIV. GH. HAUPT, PROF. UNIV. I.
IONAȘCU, CONF. UNIV. V. MACIU, CONF. UNIV. P. NICHITA, CONF. UNIV. V. POPOVICI
(Iași), PROF. UNIV. S. ȘTIRBU, PROF. UNIV. D. PRODAN (Cluj), ACAD. MIHAIL ROLLER,
BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN nr. 1.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE POȘTALE PRIN FACTORII POȘTALI
ȘI DIFUZORII VOLUNTARI DIN ÎNȚREPRINDERII ȘI INSTITUȚII

C U P R I N S U L

	Pag
Cea de-a 50-a aniversare a primei revoluții ruse (Teze)	7
* * * Planul de cercetări științifice al Secției științelor istorice și al Institutelor de istorie ale Academiei R.P.R. pe anul 1955	25
<i>STUDII ȘI REFERATE</i>	
GH. HAUPT și X. SLIVAȚ, Acțiunile de solidarizare ale proletariatului din România cu revoluția populară din Rusia (ianuarie 1905 — ianuarie 1906)	29
N. G. MUNTEANU, C. PANCIU și I. LUNGEANU, Actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi (11 iunie 1948)	55
G. B. FEDOROV, Slavii vechi în R.S.S. Moldovenească	83
<i>DIN ȚARILE DE DEMOCRAȚIE POPULARĂ</i>	
Ședința de referate în legătură cu vizitele făcute în Republica Democrată Germană și Republica Populară Ungară	93
<i>DISCUȚII</i>	
TR. UDREA, Despre unele probleme privind știința istorică în R.P.R.	107
<i>VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ</i>	
* * * ^v Lucrările sesiunii științifice a Filialei din Cluj a Academiei R.P.R. . . .	123
* * * Vizita istoricilor Fr. Kayka, L. Holotik (R. Cehoslovacă) și D. K. Kosev (R. P. Bulgaria) în țara noastră	127
<i>RECENZII</i>	
DĂNIEL RAPANT, Răscoalele țărănești în Slovacia de răsărit în anul 1831 (Tr. I. N.)	128
F. ZUEV, Imperialismul internațional, organizatorul agresiunii Poloniei panilor asupra Rusiei Sovietice (1919—1920) (D. Hurezeanu)	131
<i>NOTE BIBLIOGRAFICE</i>	
Sumarul revistei de istorie și bibliografie „Movimento operaio” (Mișcarea muncitorească) — Milano	137
<i>CRONICA</i>	
Moartea academicianului sovietic E. V. Tarlé	138

S O M M A I R E

	<u>Page</u>
Le 50 ^e anniversaire de la première révolution russe (Thèses)	7
* * * Plan des recherches scientifiques de la Section des Sciences historiques et des Instituts d'Histoire de l'Académie de la République Populaire Roumaine pour l'année 1955	25
<i>ETUDES ET EXPOSÉS</i>	
GH. HAUPT et X. SLIVAȚ, Les manifestations de solidarité du prolétariat de Roumanie avec la grande révolution populaire de Russie (période de janvier 1905 à janvier 1906)	29
N. G. MUNTEANU, C. PANCIU et I. LUNGEANU, L'acte révolutionnaire de nationalisation des principaux moyens de production, industriels, ban- caires, d'assurances, miniers et de transports (11 juin 1948)	55
G. B. FEDOROV, Les Slaves anciens dans la République Soviétique Socialiste Moldave	83
<i>LES PAYS DE DÉMOCRATIE POPULAIRE</i>	
Communications faites au sujet des visites dans la République Démocratique Allemande et dans la République Populaire Hongroise	93
<i>DISCUSSIONS</i>	
TR. UDREA, Sur certains problèmes ayant trait à la science historique dans la République Populaire Roumaine	107
<i>LA VIE SCIENTIFIQUE</i>	
* * * Les travaux de la Session scientifique de la Filiale de Cluj de l'Académie de la République Populaire Roumaine	123
* * * La visite des historiens Fr. Kavka, L. Holotik (République Tchéco- slovaque) et D. K. Kosev (République Populaire de Bulgarie) dans notre pays	127
<i>COMPTES RENDUS</i>	
DANIEL RAPANT, Soulèvements paysans dans la Slovaquie de l'Est en 1831 (Tr. I. N.)	128
F. ZUEV, L'impérialisme international, organisateur de l'agression de la Pologne des propriétaires fonciers contre la Russie Soviétique (1919—1920) (D. Hurezeanu)	131
<i>NOTES BIBLIOGRAPHIQUES</i>	
Sommaire de la revue d'histoire et de bibliographie <i>Movimento Operaio</i> (Le mouvement ouvrier) de Milan	137
<i>CHRONIQUE</i>	
A la mort de l'académicien soviétique E. V. Tarié	138

СО Д Е Р Ж А Н И Е

	<u>Стр.</u>
Пятьдесят лет первой русской революции (тезисы).....	7
* * * План научных исследований Отделения исторических наук и институтов истории Академии РНР на 1955 год.....	25
<i>СТАТЬИ И РЕФЕРАТЫ</i>	
Г. ГАУПТ и Х. СЛИВЭЦ, Солидарность румынского пролетариата с первой русской революцией (январь 1905 — январь 1906)....	29
Н. Г. МУНТЯНУ, К. ПАНЧУ и И. ЛУНДЖАНУ, Революционный акт национализации основных средств производства — крупной промышленности, недр земли, транспорта, банков (11 июня 1948)..	55
Г. Б. ФЕДОРОВ, Древние славяне в Молдавии	83
<i>В СТРАНАХ НАРОДНОЙ ДЕМОКРАТИИ</i>	
Заседание, посвященное докладам в связи с посещениями Германской Демократической Республики и Венгерской Народной Республики.	93
<i>ДИСКУССИИ</i>	
Т. УДРЯ, О некоторых вопросах исторических наук в РНР.....	107
<i>НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ</i>	
* * * Работы научной сессии Клужского филиала Академии РНР.	123
* * * Посещение РНР историками: Ф. Кавка, Л. Холотик (Чехословацкая Республика) и Д. К. Косев (Народная Республика Болгария)	127
<i>РЕЦЕНЗИИ</i>	
ДАНИЕЛ РАПАНТ, Крестьянские восстания в восточной Словакии в 1831 г. (Тр. И. Н.).....	128
Ф. ЗУЕВ, Международный империализм — организатор нападения польской Польши на Советскую Россию (1919—1920) (Д. Хурезяну)	131
<i>БИБЛИОГРАФИЯ</i>	
Содержание исторического и библиографического журнала <i>Movimento orgaга</i> » (Рабочее движение) (Милац)	137
<i>ХРОНИКА</i>	
Памяти академика Е. В. Тарле.....	138

CEA DE-A 50-a ANIVERSARE A PRIMEI REVOLUȚII RUSE

(T E Z E)

Popoarele Uniunii Sovietice și întreaga omenire progresista sarbătoresc în acest an cea de-a 50-a glorioasă aniversare a primei revoluții ruse.

Revoluția din anii 1905—1907 din Rusia a fost prima revoluție populară din epoca imperialismului. Reprezentând o întreagă perioadă istorică în viața popoarelor țării noastre și a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, revoluția din anii 1905—1907 a constituit o importantă etapă în lupta muncitorilor și țăranilor din Rusia pentru eliberarea lor socială și națională. În tot decursul revoluției, umăr la umăr cu proletariatul și țărănimea rusă, muncitorii și țăranii din Ucraina, Belorusia, Polonia, Țările Baltice, Transcaucazia, Asia centrală și din alte regiuni periferice ale Rusiei țariste au dus o luptă eroică împotriva dușmanilor comuni — țarismul și moșierii.

Conducătorul și principala forță motrice a revoluției a fost proletariatul. Unind în jurul său masele țărănești, clasa muncitoare din Rusia a pus în luptele revoluționare din anii 1905—1907 bazele alianței cu țărănimea, a creat acea forță socială care în 1917 a răsturnat puterea moșierilor și capitaliștilor și a deschis popoarelor țării noastre calea spre socialism.

În fruntea poporului revoluționar a pășit avangarda de luptă a clasei muncitoare din Rusia — Partidul comunist — partid de tip nou, partid cu adevărat marxist creat de marele Lenin.

Revoluția din anii 1905—1907 a fost o școală serioasă de educare politică a maselor; ea a trezit la viață politică și la luptă milioane de muncitori și țărani și a dat exemple eroice de luptă revoluționară plină de abnegație, care au educat masele muncitoare și au fost urmate de mase, nu numai în Rusia, ci și în multe alte țări ale lumii. Prima revoluție rusă a deschis o nouă pagină în istoria mondială — epoca celor mai adânci zguduiri politice și furtuni revoluționare, a însemnat începutul unui avânt al mișcării muncitorești din Europa și al mișcării de eliberare națională a popoarelor înrobite din Asia.

Prima revoluție rusă a zguduit pînă în temelii regimul autocrației țariste și a dat o lovitură serioasă stăpînirii moșierilor și capitaliștilor. Deși revoluția din anii 1905—1907 a fost înfrîntă, experiența dobîndită în această revoluție a ajutat clasa muncitoare și țărănimea sarce din țara

noastră să asigure victoria în Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. „Fără «repetiția generală» din 1905 — a scris V. I. Lenin —, victoria Revoluției din Octombrie 1917 ar fi fost imposibilă”¹.

I

1. La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea vechiului capitalism premonopolist i-a luat locul capitalismul monopolist, imperialismul, a cărui dezvoltare se caracterizează prin putrezirea și declinul crescând al sistemului capitalist și prin ascuțirea contradicțiilor sociale și politice.

La începutul secolului al XX-lea, Rusia țarista a fost punctul nodal al tuturor contradicțiilor imperialismului, țara în care erau coapte în cea mai mare măsură premisele revoluției burghezo-democratice, populare, care în viitor avea să se transforme în revoluție socialistă. Acest lucru era determinat de întregul curs al dezvoltării social-economice și politice a Rusiei.

Capitalismul monopolist din Rusia se impletea cu cele mai puternice rămășițe ale iobăgiei în economie și în orînduirea politică. Dintre acestea principalele rămășițe erau autocrația țaristă și proprietatea moșierească asupra pămîntului.

Rămășițele iobăgiei își puneau pecetea pe întreaga orînduire socială a Rusiei. Ele dădeau naștere celor mai crunte și inumane forme de exploatare capitalistă a proletariatului, condamnau la lipsuri permanente, ruină și mizerie țărănimea, care constituia majoritatea populației țării. Asuprirea moșierească și capitalistă era agravată de samavolniciile autocrației țariste, care înăbușea tot ce era viu și progresist. Muncitorii și țărani nu aveau nici un fel de drepturi politice.

Relațiile de producție semiobăgiste, atotputernicia moșierilor reacționari, care acționau în alianță cu virfurile marelui capital financiar, frînau creșterea forțelor de producție ale țării, progresul științei, tehnicii, culturii și agravau dependența Rusiei față de capitalul străin, care acaparase pozițiile hotărîtoare în principalele ramuri ale industriei.

Țarismul ducea o politică de asuprire sălbatică a popoarelor neruse din Rusia, o politică de rusificare forțată a acestor popoare și de înăbușire a culturii lor naționale. Guvernul țarist semăna dușmănia și dezbinarea națională între popoare, ațîța un popor împotriva celuilalt. Masele de oameni ai muncii aparținînd popoarelor neruse sufereau de pe urma unei duble asupriți — aceea a moșierilor și capitaliștilor lor proprii și a celor ruși.

Îmbinarea tuturor formelor de asuprire — moșierească, capitalistă și națională — cu despotismul polițienesc al autocrației făcea insuportabilă situația maselor populare și împrima contradicțiilor sociale o deosebită ascuțime și adîncime. Nevoile vitale ale dezvoltării sociale a țării, cele mai arzătoare interese ale popoarelor Rusiei cereau în mod imperios sfărîmarea orînduirii existente și în primul rînd lichidarea proprietății moșierești asupra pămîntului și răsturnarea monarhiei țariste. Aceste sar-

¹ V. I. Lenin, Opere alese în doua volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1954, ediția a II-a, pag. 576. Nota Trad.

cini istorice puteau fi rezolvate numai pe calea revoluției burghezo-democratice, populare.

2. Spre deosebire de revoluțiile burgheze din Occident din secolele XVII-XIX, în Rusia ca forță conducătoare a revoluției burghezo-democratice acționa proletariatul — cea mai revoluționară clasă a societății contemporane. Clasa muncitoare era în mod vital interesată în victoria acestei revoluții, deoarece numai în felul acesta ea putea să obțină libertăți democratice, să întărească organizațiile sale, să dobândească experiența și deprinderea conducerii maselor de oameni ai muncii și să duca lupta pentru cucerirea puterii politice.

Particularitățile caracteristice ale formării și dezvoltării proletariatului din Rusia au determinat înaltele sale calități revoluționare. Concentrarea de mari mase de muncitori în marile întreprinderi a contribuit la creșterea conștiinței și gradului de organizare a proletariatului. Forța sa consta de asemenea și în faptul că el avea un sprijin larg în păturile semiproletare ale populației de la orașe și sate. Însemnate detașamente ale proletariatului s-au format în periferiile naționale ale Rusiei (Ucraina, Țările Baltice, Caucaz etc.).

Încă la sfârșitul secolului al XIX-lea mișcarea muncitorească a devenit un factor important în viața politică a țării. În cursul luptelor greviste și al manifestațiilor politice de masă, clasa muncitoare din Rusia câștiga experiența luptei revoluționare împotriva țarismului și a capitalismului.

În masele țărănești de multe milioane proletariatul din Rusia a avut un aliat firesc în revoluție. Baza economică a tuturor rămășițelor iobăgiei era proprietatea moșierească asupra pământului; de aceea problema agrară-țărănească s-a aflat în centrul revoluției burghezo-democratice din Rusia. Interesele vitale ale țărănimii au făcut ca ea să fie aliata proletariatului și partizana unei revoluții democratice hotărâte. Numai pe calea revoluției putea fi nimicită proprietatea moșierească asupra pământului și puteau fi cucerite libertățile democratice. Revoluția rusă a fost o revoluție țărănească, ea putea însă să învingă numai cu condiția ca proletariatul să se situeze în fruntea țărănimii și s-o conducă.

Burghezia rusă, înspăimântată de avântul mișcării muncitorești și legată prin multe fire de moșierii reacționari și țarism, nu voia victoria revoluției democratice, lichidarea țarismului și a tuturor rămășițelor iobăgiei.

Rolul conducător al proletariatului (hegemonia lui), transformarea țărănimii dintr-o rezervă a burgheziei într-o rezervă a proletariatului — aceasta este deosebirea radicală dintre revoluțiile democratice din epoca nouă, imperialistă, și revoluțiile din epoca capitalismului premonopolist.

Răsturnarea țarismului, ale cărui interese se împleteau în modul cel mai strâns cu interesele imperialismului occidental, trebuia în mod inevitabil să zdruncine înseși bazele sistemului imperialist.

3. La începutul secolului al XX-lea, în Rusia se cocea repede situația revoluționară. Criza industrială, șomajul la orașe și foametea la sate înrăutățeau considerabil situația maselor de oameni ai muncii.

Proletariatul trece de la greve economice la greve politice și demonstrații de stradă, care se desfășoară sub lozinca „Jos autocrația țaristă!”. Mișcarea muncitorească a exercitat o influență revoluționară asupra

țărănimii. În 1902 au avut loc acțiuni de masă ale țăranilor împotriva moșierilor în guberniile Poltava și Harkov, în regiunea Volgii.

Apropierea revoluției pune în mod deosebit de acut problema conducerii luptei maselor. O importanță uriașă pentru destinele mișcării muncitorești a avut-o crearea partidului proletar revoluționar pe baza acelor principii ideologice și organizatorice care au fost elaborate de V. I. Lenin și adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (anul 1903). Bolșevicii păseau în întâmpinarea giganticelor lupte de clasă înarmați cu programul marxist, care exprima atât sarcinile imediate ale proletariatului în revoluția burghezo-democratică, cât și sarcinile lui fundamentale în vederea victoriei revoluției socialiste și instaurării dictaturii clasei muncitoare.

În lupta împotriva oportuniștilor-menșevici, Lenin și bolșevicii conduși de el făceau partidul revoluționar, puternic prin unitatea sa, disciplina de fier, intransigența față de dușmanii clasei muncitoare, partid care a fost în stare să unească milioane de oameni ai muncii într-o puternică armată revoluționară.

Întreg cursul dezvoltării istorice situa proletariatul din Rusia, condus de partidul marxist-revoluționar, în avangarda mișcării muncitorești internaționale. Centrul mișcării revoluționare mondiale se muta în Rusia.

4. Dezlănțuirea revoluției în Rusia a fost grăbită de războiul ruso-japonez din anii 1904-1905 — unul din primele războaie ale epocii imperialismului. Izbucnirea lui a fost rezultatul ascuțirii contradicțiilor imperialiste și ciocnirii intereselor marilor puteri, care urmăreau cucerirea Coreei, împărțirea Chinei și instaurarea dominației lor în zona Oceanului Pacific. Războiul a dezvăluit putreziciunea organizării militare și a întregii orinduirii de stat a Rusiei țariste, a stîrnit profunda nemulțumire și indignare a maselor.

Avîntul neconținut al mișcării muncitorești, creșterea stării de spirit antirăzboinice în țară, disensiunile din lagărul guvernant dovedeau că Rusia a intrat în faza unei adinci crize revoluționare.

Inceputul revoluției l-au constituit evenimentele din 9 (22) ianuarie 1905. În această zi, la Petersburg, s-a tras asupra unei demonstrații pașnice a muncitorilor, care se duceau la țar cu o petiție în care expuneau nevoile lor. Peste 1000 de oameni au fost uciși, câteva mii răniți. Guvernul țarist spera că prin acest masacru sîngeros va putea intimida masele de muncitori și țărani și opri creșterea mișcării revoluționare în țară. Această măsură cruntă nu a făcut însă decît să nimicească credința naivă a poporului în „tătucul țar”. Proletariatul a primit o lecție de război civil. Păturile cele mai înapoiate de muncitori începeau să înțeleagă că numai prin luptă revoluționară își pot obține drepturile. „Educarea revoluționară a proletariatului — a scris V. I. Lenin — a progresat într-o singură zi atît cît nu ar fi putut să progreseze în luni și ani de viață cenușie, obișnuită, oprimată”¹.

„Duminica sîngeroasă” din 9 ianuarie 1905 a servit drept punct de plecare pentru un avînt puternic al mișcării revoluționare. Întreaga țară a fost cuprinsă de greve de protest. Lozincă proletariatului din Petersburg „Moarte sau libertate!” a cuprins clasa muncitoare din întreaga

¹ V. I. Lenin, Opere, ed. www.dacoromanica.ro

Rusie. În lunile ianuarie-martie 1905 au fost în grevă 810.000 de muncitori numai din industrie, adică de doua ori mai mulți decât în decursul deceniului anterior.

După clasa muncitoare s-a ridicat țărănimea. Starea de spirit revoluționară a cuprins tineretul studios, intelectualitatea democratică. Revoluția a căpătat de la bun început un caracter popular general.

În sprijinul poporului rus au protestat împotriva atrocităților sângeroase ale țarismului proletariatul internațional, frunțași progresiști ai vieții publice din țările capitaliste ale Occidentului.

5. Avântul crescând al revoluției populare cerea partidului proletar o conducere politică justă și fermă a luptei revoluționare a maselor. Or, în rindurile P.M.S.D.R. nu exista unitate, ca urmare a acțiunilor scizioniste ale menșevicilor. Partidul era scindat în două fracțiuni: bolșevicii și menșevicii. Bolșevicii și menșevicii apreciau în mod diferit caracterul, forțele motrice ale revoluției și sarcinile proletariatului în revoluție, aveau puncte de vedere diferite în problemele strategiei și tacticii partidului.

Lenin, bolșevicii vedeau ieșirea din situația creată înăuntrul P.M.S.D.R. în convocarea imediată a celui de-al III-lea Congres ordinar al partidului. Congresul urma să pună capăt oportunismului menșevicilor în problemele organizatorice și tactice și să stabilească o tactică unică a proletariatului în revoluția democratică.

Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în aprilie 1905 la Londra, a definit sarcinile proletariatului ca conducător al revoluției și a trasat planul strategic al partidului în prima etapă a revoluției: în alianță cu întreaga țărănime și izolând burghezia, proletariatul trebuie să ducă lupta pentru victoria revoluției burghezo-democratice.

Congresul a elaborat tactica marxistă revoluționară a partidului și a considerat drept sarcină principală a partidului și clasei muncitoare trecerea de la grevele politice de masă la insurecția armată, a arătat necesitatea pregătirii practice a insurecției. Congresul a chemat organizațiile de partid să sprijine mișcarea țărănească și să creeze comitete țărănești revoluționare la sate. Hotărârile Congresului al III-lea au fost adoptate de majoritatea organizațiilor de partid ca un program combativ în lupta pentru victoria revoluției democratice și au fost puse la baza întregii activități practice a partidului.

6. Geniala fundamentare teoretică a hotărârilor Congresului al III-lea, a planului strategic și a liniei tactice a bolșevicilor în revoluție a fost dată în cartea lui V. I. Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică”, publicată în iulie 1905.

Pentru prima oară în istoria marxismului, V. I. Lenin a elaborat problema particularităților revoluției burghezo-democratice în epoca imperialismului, a forțelor ei motrice și a perspectivelor ei. Pe baza analizei științifice a dezvoltării social-economice și politice a Rusiei și pe baza experienței mișcării revoluționare mondiale, V. I. Lenin a fundamentat ideea hegemoniei proletariatului în revoluția burghezo-democratică, idee care a stat la baza strategiei și tacticii Partidului comunist. V. I. Lenin a supus totodată unei critici născătoare tezele oportuniste ale menșevicilor, care urmăreau asigurarea rolului de hegemon în revoluție burghezii libérale, înlocuirea revoluției prin „mici reforme”, restringerea revoluției și menținerea regimului mosieresc-autocrat. El a dezvoltat

rolul contrarevoluționar al burgheziei liberale și a arătat că aceasta tinde să ajungă la înțelegere cu forțele cele mai reacționare, să încheie un tîrg cu țarismul.

V. I. Lenin a elaborat sub toate aspectele ideea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, rolul conducător revenind proletariatului, și a arătat că alianța dintre aceste clase este o condiție indispensabilă pentru victoria revoluției populare.

Ideea leninista a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime a trasat linia de demarcație între tactica bolșevică, revoluționară, și tactica menșevică, oportunistă.

În lucrarea lui V. I. Lenin este adînc fundamentată problema căilor și mijloacelor de luptă ale oamenilor muncii pentru victoria revoluției. Lenin a arătat că greva politică de masă este un mijloc puternic de mobilizare revoluționară a maselor și de atragere a lor în lupta fățișă împotriva țarismului. Bazîndu-se pe experiența Comunei din Paris, el a ajuns la concluzia că cel mai important mijloc pentru răsturnarea țarismului și pentru cucerirea republicii democratice este insurecția armată a poporului. După moartea lui Marx și Engels, Lenin a pus pentru prima oară problema organizării insurecției armate ca sarcină practică; rezolvării acestei sarcini îi era subordonată întreaga activitate a partidului în perioada revoluției.

Lenin a dovedit că revoluția burghezo-democratică victorioasă, în care proletariatul este conducătorul și principala forță motrice, trebuie să ducă nu la dictatura burgheziei, cum s-a întîmplat în cursul revoluțiilor burgheze din trecut, ci la dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii. Astfel se rezolva într-un chip nou problema fundamentală a revoluției — problema puterii de stat. Organul politic al dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii urma să fie, în concepția lui V. I. Lenin, un guvern revoluționar provizoriu, care să se sprijine pe poporul înarmat.

Unul dintre meritele cele mai mari ale lui Lenin față de partid și clasa muncitoare este că el, bîzîndu-se pe lezele cunoscute ale lui Marx asupra revoluției neîntrerupte, asupra necesității imbinării mișcării revoluționare țărănești cu revoluția proletară, a elaborat, pe baza unei profunde analize a dezvoltării economice și politice a Rusiei, teoria transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. În articolul „Atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească”, Lenin a arătat:

„...De la revoluția democratică vom începe să trecem imediat și tocmai pe măsura forțelor noastre, pe măsura forțelor proletariatului conștient și organizat la revoluția socialistă. Sintem pentru revoluția neîntreruptă. Nu ne vom opri la jumătate drumului“¹.

Importanța excepțională a lucrării lui Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“ constă de asemenea în faptul că Lenin, fundamentînd și explicînd hotărîrile Congresului al III-lea al partidului, strategia și tactica revoluționară a bolșevicilor, a zdrobit din punct de vedere ideologic concepțiile menșevicilor asupra problemelor

¹ V. I. Lenin, Opere alese în două volume, vol. I, Editura pentru literatură politică, 1954, ediția a II-a, pag. 554.

teoriei și tacticii partidului în revoluție — concepții ostile marxismului. Totodată, V. I. Lenin a demască tezele reformiste ale liderilor oportuniști ai Internaționalei a II-a, care sprijineau pe menșevicii ruși. Dezvoltînd în mod creator, în noile condiții istorice, învățătura lui K. Marx și F. Engels, V. I. Lenin a înarmat nu numai proletariatul rus, ci și proletariatul internațional cu o puternică armă ideologică în lupta pentru transformarea revoluționară a societății.

Elaborînd învățătura cu privire la hegemonia proletariatului în revoluția burghezo-democratică și socialistă, cu privire la alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, cu privire la dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, Lenin a făcut să progreseze teoria marxistă, a pus bazele politice (tactice) ale Partidului comunist. Lenin a îmbogățit marxismul cu o teorie nouă a revoluției socialiste, care a constituit o puternică armă ideologică a Partidului comunist în lupta pentru victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

II

7. Mersul revoluției a confirmat justețea și viabilitatea strategiei și tacticii bolșevicilor. A fost confirmată pe deplin teza leninistă că proletariatul poate și trebuie să joace rolul conducător în mișcarea revoluționară. Lupta clasei muncitoare a determinat întreaga dezvoltare a revoluției, amploarea și formele ei. V. I. Lenin scria că „pînă în 1905 omenirea nu știa încă cît de mare, cît de grandioasă poate fi și va fi încordarea forțelor proletariatului atunci cînd este vorba să lupte pentru țeluri cu adevărat mărețe, să lupte cu adevărat în mod revoluționar!”¹.

În condițiile unei țări înapoiate, agrare, clasa muncitoare din Rusia a arătat că adevărata forță și rolul proletariatului în societate nu sînt determinate de faptul că el constituie sau nu majoritatea populației țării, ci de energia sa revoluționară, de conștiința lui politică, de capacitatea lui de a se situa în fruntea luptei revoluționare a poporului, de priceperea de a atrage de partea revoluției ca aliat masele țărănești.

Proletariatul din Rusia a desfășurat o puternică mișcare grevistă, care creștea fără întrerupere pe măsură ce revoluția lua un avînt tot mai mare. Numărul muncitorilor industriali care au luat parte la greve a atîns în 1905 aproape 3.000.000. Trăsătura caracteristică a mișcării greviste a constituit-o împletirea grevelor politice și economice. Legătura strînsă și indistructibilă a celor două forme de grevă a imprimat o forță deosebită mișcării muncitorești.

Unul din cele mai importante evenimente revoluționare din vara anului 1905 a fost vestita grevă din Ivanovo-Voznesensk, care s-a desfășurat sub conducerea bolșevicilor. Chiar din primele zile ale grevei muncitorii și-au creat organul lor revoluționar — Sovietul împuterniciților, care a fost de fapt unul din primele Soviete de deputați ai muncitorilor din Rusia.

Un exemplu de luptă politică de masă l-au dat textiliștii din Lodz — important centru industrial din Polonia. Greva generală declarată de

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 237. — Nota Trad.

muncitorii din Lodz în iunie 1905, ca răspuns la reprimarea singeroasă a participanților la o întrunire muncitorească, s-a transformat în lupte de stradă, pe baricade, împotriva trupelor țariste. Aceasta a fost prima acțiune armată a proletariatului din Rusia. Ciocniri armate au avut loc de asemenea la Varșovia, Odesa, Riga, Libava și alte orașe.

8. În toamna anului 1905 mișcarea revoluționară a cuprins întreaga țară. Din inițiativa muncitorilor din Moscova și Petersburg, în octombrie 1905 a început greva politică pe întreaga Rusie, care a cuprins toate centrele industriale principale. Grevă din octombrie s-a transformat într-o puternică acțiune politică a proletariatului. Ea s-a desfășurat sub lozincile: „Jos autocrația! Trăiască Republica democratică!”. Numărul participanților la greva pe întreaga Rusie a depășit cifra de 2.000.000. Sub presiunea maselor, guvernul țarist a fost silit să publice manifestul din 17 octombrie în care promitea în mod fățarnic populației libertăți cetățenești, convocarea unei Dume legislative. Prin eroica sa luptă grevistă, proletariatul și-a cucerit sine și întregului popor, deși pentru scurt timp, libertatea cuvintului, a presei, a sindicatelor și a altor organizații, nemăvăzute pînă atunci în Rusia; pentru prima oară în istoria Rusiei au început să apară în mod legal ziare revoluționare.

În lupta împotriva țarismului, geniul revoluționar al maselor proletare din Rusia a făurit o nouă organizație politică de masă, fără precedent în istoria mondială — Sovietele de deputați ai muncitorilor. Ele au luat ființă la Moscova, Petersburg, Tver, Kostroma, Lugansk, Ekaterinoslav, Saratov, Rostov pe Don, Kiev, Odesa, Nikolaev, Novorossiisk, Baku, Krasnoiarsk, Cita și în alte orașe și așezări muncitorești. Luînd ființă ca organe de conducere ale luptei greviste, Sovietele de deputați ai muncitorilor s-au transformat în organe embrionare ale puterii noi, revoluționare.

Spre deosebire de mensevici, care considerau Sovietele ca organe de autoadministrare locală, bolșevicii au dat o înaltă prețuire inițiativei revoluționare și activității proprii a maselor. V. I. Lenin, bolșevicii considerau că Sovietele trebuie să se transforme în cursul revoluției în organe ale insurecției armate, în organe ale dictaturii revoluționare-democratice a proletariatului și țărănimii.

Un rol remarcabil în revoluție l-au jucat Sovietul din Moscova și Sovietele raionale din Moscova, conduse de bolșevici, Soviete care au dus o politică revoluționară consecventă și au devenit organe ale insurecției armate. Bolșevicii au condus Sovietele și într-o serie de alte orașe din țară.

În anii primei revoluții ruse clasa muncitoare a început pentru prima oară să-și creeze sindicate proprii ca organizații ale maselor largi proletare. De la bun început sindicatele au fost create sub influența nemijlocită și sub conducerea social-democrației revoluționare.

Spre deosebire de sindicatele din țările Europei occidentale, sindicatele din Rusia au luat ființă după apariția partidului politic al proletariatului și au participat activ sub conducerea sa la lupta împotriva țarismului și a capitalismului. Bolșevicii au acordat o mare importanță organizării și întăririi sindicatelor, au luptat cu hotărîre împotriva tezei oportuniste a mensevicilor cu privire la „neutilitatea” sindicatelor și

pentru transformarea lor în organizații revoluționare, combative ale clasei muncitoare.

9. Proletariatul din Rusia s-a manifestat ca cel mai consecvent exponent al intereselor vitale ale tuturor oamenilor muncii, ca forța conducătoare a mișcării democratice generale. „Singurul conducător al revoluției noastre → scria I. V. Stalin ←, avînd interesul și fiind în stare să ducă după sine forțele revoluționare ale Rusiei la asalt împotriva absolutismului țarist, este proletariatul. Numai proletariatul va strînge în jurul său elementele revoluționare ale țării, numai el va duce pînă la capăt revoluția noastră“¹.

Creșterea impetuoasă a mișcării muncitorești a avut un puternic răsunet la sate, a contribuit la desfășurarea luptei revoluționare a maselor largi ale țaranimii. În cursul anului 1905 s-au înregistrat peste 3.500 de acțiuni ale țăranilor. Lupta țăranilor împotriva moșierilor a luat treptat forme tot mai ascuțite. În toamna anului 1905 răscoalele țărănești au cuprins regiunea centrală cu cernoziom, regiunea Volgii, Ucraina, Transcaucazia, Țările Baltice.

O importanță deosebită în dezvoltarea mișcării revoluționare în rîndurile țaranimii a avut programul agrar al bolșevicilor, elaborat de V. I. Lenin. Programul agrar leninist cerea confiscarea pămînturilor aparținînd moșierilor, bisericilor, mănăstirilor, a pămînturilor domeniiale și ale coroanei și naționalizarea întregului pămînt. Bolșevicii legau aceste revendicări de nimicirea autocrației țariste și de instaurarea republicii democratice, în timp ce programul menșevic al municipalizării pămîntului urmărea reformarea pe cale pașnică, treptată, a regimului moșieresc autocrat. Bolșevicii chemau pe țărani să ia imediat în stăpînire pămînturile moșierești, să creeze comitete revoluționare ale țăranilor, să sprijine activ proletariatul în lupta sa împotriva țarismului. Organizațiile bolșevice acordau o atenție deosebită strîngerii rîndurilor păturilor proletare și semiproletare de la sate, care au jucat rolul cel mai activ în mișcarea țărănească.

Bolșevicii au luptat cu hotărîre împotriva tacticii împăciuitoare și aventurismului politic al socialiștilor-revoluționari pentru eliberarea țaranimii de sub influența burgheziei liberale.

10. Sub influența mișcării revoluționare a muncitorilor și țăranilor și a înfrîngerilor suferite de țarism în războiul ruso-japonez au avut loc acțiuni revoluționare în armată și flotă; aceste acțiuni erau o parte componentă a revoluției, o dovadă a caracterului ei larg popular.

Un eveniment remarcabil al primei revoluții ruse a fost răscoala de pe crucișătorul „Potemkin“ (iunie 1905). Marinarii răsculați au pus stăpînire pe marea navă militară și au trecut deschis de partea revoluției. Răscoala de pe „Potemkin“ este o pagină glorioasă în istoria mișcării revoluționare a popoarelor din țara noastră.

Apreciînd actul de eroism al marinarilor de pe „Potemkin“, V. I. Lenin scria că „crucișătorul «Potemkin» a rămas un teritoriu neînving al revoluției și, oricare ar fi soarta sa, ne aflăm în fața unui fapt neîn-

¹I. Stalin, Opere, vol. 2, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 66. — Nota Trad.

doielnic și de cea mai mare importanță: încercarea de a constitui *un nucleu al armatei revoluționare*¹.

În toamna anului 1905 au avut loc acțiuni ale soldaților la Harkov, Kiev, Minsk, Tașkent, Voronej, Pskov, Varșovia și alte orașe. Frământările revoluționare au cuprins unități ale armatei din Extremul Orient; au izbucnit răscoale la Kronstadt, Vladivostok, Sevastopol.

11. Prin exemplul său revoluționar, proletariatul rus a însuflețit în lupta împotriva țarismului masele muncitoare de toate naționalitățile din Rusia. În ceea ce privește dirzenia luptei greviste, muncitorii din Riga, Lodz, Varșovia, Baku s-au aflat în același rind de cinste cu muncitorii din Petersburg și Moscova. Mișcarea țărănească a luat un mare avânt în regiunile naționale. În Țările Baltice țărani destituiți pe funcționari, devastau moșiile baronilor germani, duceau lupte dirze cu trupele țariste regulate; un avânt fără precedent a luat mișcarea țărănească în Gruzia. Lupta de eliberare națională a popoarelor împilate a fost o parte componentă, de nedespărțit, a mișcării revoluționare din întreaga Rusie.

Proletariatul rus a sprijinit cu căldură mișcarea de eliberare națională, a apărat dreptul națiunilor la autodeterminare, a luptat cu hotărâre împotriva politicii șovinist-imperialiste a țarismului și a claselor dominante, care se străduiau să zdrobească unitatea acțiunilor revoluționare ale popoarelor din Rusia. Bolșevicii au dus o luptă necruțătoare împotriva naționaliștilor burghezi, au educat masele în spiritul internaționalismului proletar, explicând că oprimarea națională poate fi nimicită numai ca urmare a luptei revoluționare duse în comun de oamenii muncii de toate naționalitățile.

12. Dezvoltarea mai departe a revoluției a dus la necesitatea trecerii de la greva generală la forma superioară a luptei revoluționare — insurecția armată.

Îndeplinind hotărârile celui de-al III-lea Congres al P.M.S.D.R., organizațiile bolșevice pregăteau cu perseverență insurecția armată. Conducătorul partidului, V. I. Lenin, întors din străinătate la Petersburg în noiembrie 1905, a stat în fruntea activității partidului pentru conducerea maselor și pregătirea insurecției armate. Lenin a demascat planurile contrarevoluției, a chemat proletariatul la vigilență, l-a indemnă să dea o ripostă dușmanului.

Punctul culminant al dezvoltării primei revoluții ruse l-a constituit insurecția armată din decembrie, pregătită de acțiunile cu caracter de masă ale proletariatului în decursul întregului an 1905.

Muncitorii din Moscova au fost primii care au ridicat steagul insurecției armate împotriva țarismului. Conducătorii de bolșevici, Sovietul de deputați ai muncitorilor din Moscova a declarat la 7 (20) decembrie greva politică generală cu scopul transformării ei în insurecție armată. Muncitorii au acționat cu o extraordinară unanimitate. Toate întreprinderile s-au oprit. La 9 (22) decembrie au început luptele pe baricade ale muncitorilor din Moscova împotriva trupelor guvernului țarist. Principalele locuri ale insurecției au fost Presnia, Zamoskvorecie și raionul Rogoj-sko-Simonovski. Timp de nouă zile muncitorii înarmați au luptat eroid împotriva trupelor țariste. La luptele de stradă pe baricade au participat

pîna la 8.000 de membri ai detașamentelor înarmate, sprijiniți de întreaga masă a muncitorilor. Un caracter deosebit de dirz și înverșunat l-a avut insurecția în Presnia. În vederea înăbușirii insurecției guvernul țarist a adus la Moscova importante forțe militare. În cursul insurecției armate din decembrie muncitorii au dat dovadă de minuni de eroism, curaj și sacrificiu de sine, ei și-au păstrat pînă al capăt fermitatea și spiritul de luptă. „Noi am început. Noi terminăm... Singele, violența și moartea ne vor mai urmări. Dar nu e nimic. Viitorul este al clasei muncitoare. Generație după generație în toate țările vor învăța dirzenia din exemplul Presniei” — se spunea în ultimul ordin al statului-major al detașamentelor de luptă din Presnia.

Insurecția din decembrie 1905 a arătat ca în decurs de 11 luni de revoluție conștiința politică a proletariatului rus a crescut în proporții gigantice. Dacă în ianuarie 1905 mii de muncitori mergeau încrezatori, cu rugăciuni și prapuri, spre palatul țarului pentru a-i cere „o fărîmă de milostenie“, în decembrie 1905 proletariatul rus a luptat eroic pe baricade cu arma în mînă pentru doborîrea țarismului, pentru instaurarea unei republici democratice.

Insurecția armată din decembrie a fost înăbușită cu cruzime de țarism. Cauzele principale ale înfrîngerii insurecției constau în aceea că conducerea ei rămăsese în urmă față de mișcarea ce creștea spontan. Insurecția a început cu întîrziere și a fost pierdut momentul favorabil cînd aveau loc frămîntări în rîndul unei părți a soldaților din garnizoana Moscova. După arestarea Comitetului bolșevicilor din Moscova de către guvernul țarist, acțiunea armată din Moscova s-a transformat într-o răscoală a unor raioane izolate între ele. În perioada de pregătire a insurecției nu au fost create detașamente înarmate instruite, muncitorii nu aveau arme suficiente.

Insurecția armată a muncitorilor din Moscova nu s-a transformat într-o acțiune simultană, unică, a proletariatului din întreaga Rusie. Aceasta este cauza pentru care guvernul țarist a reușit să înăbușe insurecția nu numai la Moscova, ci și să înecă în singe acțiunile armate din Donbass, Harcov, Krasnoiarsk, Cita, Novorossiisk, Perm, Sormovo, din Letonia, Finlanda și din alte părți. Una din cauzele insuccesului insurecției armate a fost și tactica defensivă, care este „moartea insurecției armate“ (Marx). La înfrîngerea insurecției a contribuit activitatea dezorganizatoare a menșevicilor și a socialiștilor-revoluționari.

Apreciind experiența insurecției armate din decembrie, V. I. Lenin scria ulterior: „Pentru prima oară în istoria universală au fost atinse asemenea culmi de dezvoltare și o asemenea forță a luptei revoluționare încît insurecția armată a acționat laolaltă cu greva de masă — această armă specifică a proletariatului. Este limpede că această experiență are o însemnătate mondială pentru *toate* revoluțiile proletare“¹.

13. După înfrîngerea insurecției din decembrie, revoluția a intrat în a doua perioadă, ale cărei trăsături distinctive au fost: scăderea treptată a valului revoluționar și creșterea reacțiunii.

După ce a încheiat, cu concursul imperialiștilor americani, o pace rușinoasă cu Japonia, guvernul țarist a îndreptat principalele forțe ale

¹ V. I. Lenin, Opere, ed. www.dacoromanica.ro

trupelor sale spre înăbușirea revoluției. Cu ajutorul expedițiilor de pedepsire, al bandelor de pogromiști din rîndurile „sutelor negre”, organizate de poliție, al curților marțiale, execuțiilor în masă, represiunilor polițienești împotriva organizațiilor muncitorești și țărănești, țarismul a căutat să extermine avangarda revoluționară a clasei muncitoare și să intimideze întregul popor. Mii de luptători revoluționari au pierit de mîna calailor țariști.

Guvernul țarist asmuțea popoarele unul împotriva altuia, organiza pogromuri împotriva evreilor, măceluri tătaro-armene etc.

În dorința de a scinda și a slăbi mișcarea revoluționară, de a înșela țărănimia și a o rupe de proletariat, țarismul a hotărît să convoace Duma de stat. Partidele politice ale burgheziei ruse — cadeții și octombriștii — au pașit pe calea căldășiei directe cu monarhia țaristă și cu moșierii iobagiști, ajutînd țarismul să înăbușe revoluția.

Dar și în aceste condiții grele revoluția continua. Proletariatul, care s-a ridicat primul la lupta împotriva țarismului, se retrăgea ultimul, lup-tînd. Luptele dirze ale proletariatului și grevele politice de masă care continuau frînau ofensiva confrarevoluției și atrăgeau în mișcarea revoluționară cele mai adînci rezerve ale ei.

În 1906 a luat o mare amploare mișcarea țărănească. Ea a cuprins jumătate din numărul total al județelor Rusiei. În vara anului 1906 au izbucnit rascoale ale marinarilor la Sveaborg și Kronstadt.

14. În condițiile refluxului revoluției bolșevicii și-au schimbat tactica. De la pregătirea nemijlocită a maselor în vederea asaltului împotriva țarismului, bolșevicii au trecut la tactica retragerii organizate, la imbinarea muncii legale cu cea ilegală.

În anii primei revoluții ruse, Lenin a elaborat tactica revoluționară de luptă în Dumă, tactică care se deosebea radical de tactica menșevicilor și a oportuniștilor Internaționalei a II-a, care considerau activitatea parlamentară drept forma principală de luptă a proletariatului.

Această tactică a bolșevicilor urmărea cîștigarea țărănimii, crearea în Dumă a unui bloc revoluționar al reprezentanților clasei muncitoare și țărănimii, eliberarea țărănimii de sub influența burgheziei liberale. Bolșevicii au folosit Duma ca pe o tribună pentru agitație revoluționară, pentru demascarea tuturor ororilor autocrației și a trădării burgheziei contrarevoluționare. În ce privește însă pe menșevici, ei făceau bloc cu burghezia contrarevoluționara (cadeții), ajutînd-o să semene în rîndurile maselor iluzia că ar fi posibilă cucerirea libertății și obținerea pămîntului de către țărani pe cale „pașnică”, prin Dumă.

Experiența activității bolșevicilor în Dumă a avut și are o mare însemnătate pentru mișcarea revoluționară internațională. Această experiență este folosită în mod creator de către partidele comuniste și muncitorești din alte țări în elaborarea tacticii lor parlamentare.

Revoluția din anii 1905—1907 a arătat că în condițiile cele mai complexe, în condițiile schimbării rapide a raportului dintre forțele de clasă, bolșevicii sînt capabili să conducă în mod just mișcarea muncitorească, să stea în fruntea avîntului revoluționar al maselor și să le conducă curajos la luptă, că ei știu să ferească la momentul oportun forțele revoluționare de lovitură. www.dacoromanica.ro pentru noi lupte.

În același timp, menșevicii s-au manifestat ca reformiști fricoși, au renegat revoluția, au pășit pe calea înțelegerii cu burghezia monarhistă liberală și a împacării cu țarismul.

15. Forța de rezistență a poporului revoluționar a fost atât de mare încât țarismul n-a reușit să inabuse revoluția decît la un an și jumătate după înfrîngerea insurecției armate din decembrie.

Principala cauză a înfrîngerii revoluției a constat în aceea că nu s-a reușit să se contopească într-un torent revoluționar unic acțiunile muncitorilor, țăranilor și soldaților. Alianța dintre muncitori și țărani în timpul revoluției nu era încă trainică, țărănimea acționa prea razlețit, neorganizat și nu cu destulă hotărîre; mase importante de țărani se aflau atunci sub influența socialiștilor-revoluționari. Cele mai mari acțiuni revoluționare ale țăranilor împotriva moșierilor au avut loc după ce guvernul țarist reușise să înăbușe principalele focare ale revoluției în centrele industriale ale țării. Ridicîndu-se împotriva moșierilor, majoritatea țăranilor nu îndrăznea încă să pornească lupta împotriva țarului, mai credea în posibilitatea de a obține pămînt din miinile țarului. Acest fapt a determinat și alitudinea armatei, care, în majoritatea sa, ajută pe țar să înăbușe acțiunile revoluționare ale muncitorilor și țăranilor. Nici muncitorii n-au acționat destul de uniți. Unele detașamente ale muncitorilor s-au încadrat cu întîrziere în lupta comună. Lipsa de unitate în rîndurile partidului proletar, ca urmare a acțiunilor trădătoare ale menșevicilor, scindase rîndurile clasei muncitoare și o slăbise astfel ca forță conducătoare a revoluției. Din aceste cauze proletariatul n-a putut atunci să-și exercite încă în întregime rolul de adevărat conducător al revoluției și să o ducă la victorie.

În acțiunea de înăbușire a revoluției, autocrația a fost ajutată de împrăștiții străini. Bancherii francezi, englezi, austriaci și belgieni au acordat un mare împrumut țarismului în vederea înăbușirii revoluției. După expresia foarte nimerită a marelui scriitor proletar Maxim Gorki, acesta a fost „un împrumut al Iudei”. Germania Kaiserului pregătea o intervenție armată împotriva revoluției ruse în cazul cînd aceasta ar fi reușit.

Cu toate că revoluția din anii 1905—1907 a fost înfrîntă, principalii factori ai vieții economice și politice care au provocat revoluția au continuat să acționeze. Acest lucru făcea inevitabilă o nouă explozie revoluționară.

În ciuda prorocirilor mincinoase ale menșevicilor lichidatoriști și ale altor trădători și renegați ai mișcării muncitorești că o nouă revoluție în Rusia ar fi imposibilă, bolșevicii au arătat necentenit inevitabilitatea atât a revoluției democratice cît și a revoluției socialiste. V. I. Lenin a arătat că proletariatul rus se călăuzește „nu «după o vagă speranță», ci după convingerea fundamentată științific că revoluția se va repeta”¹.

În condițiile grele ale reacțiunii, în condițiile cruntelor persecuții ale țarismului, bolșevicii strîngeau în jurul clasei muncitoare forțele democratice din țară, făureau alianța de luptă dintre clasa muncitoare și țărănime, întăreau unitatea internaționalistă a popoarelor Rusiei, pregăteau

¹V. I. Lenin, *Marx-Engels-marxism*, ed. P.M.R. 1949, ediția a II-a, pag. 284. — *Nota Trad.*

masele muncitoare în vederea unui nou atac, hotărîtor, împotriva auto-crației, în vederea luptei pentru răsturnarea dominației moșierilor și a burgheziei.

III

16. Prima revoluție rusa a fost un eveniment de cea mai mare importanță în istoria Rusiei și a exercitat o influență uriașă asupra întregii dezvoltări ulterioare a țării, lăsînd urme adînci în conștiința poporului. Revoluția a ridicat cele mai largi mase populare la activitate creatoare revoluționară conștientă și le-a îmbogățit cu o experiență politică de neprețuit. În cursul luptei înverșunate duse împotriva țarismului în anii '905—1907 a fost creată o bază trainică pentru făurirea frontului unic revoluționar al popoarelor asuprite din Rusia, în fruntea cărora pășea eroicul proletariat rus.

Unul din cele mai importante rezultate ale revoluției a fost întărirea imensă a rolului proletariatului ca principala forță socială, care acționa ca conducător al maselor muncitoare. Proletariatul a smuls burgheziei liberale conducerea maselor populare în lupta pentru revoluția democratică, dovedind astfel că în epoca imperialismului numai clasa muncitoare poate fi conducătorul revoluției. Experiența istorică a primei revoluții ruse a arătat că proletariatul este în stare să devină conducătorul mișcării democratice generale chiar și acolo unde, ca urmare a dezvoltării insuficiente a capitalismului, el constituie din punct de vedere numeric o minoritate în cadrul populației țării.

Revoluția a confirmat în chip grăitor că fără unitatea clasei muncitoare nu poate fi obținută victoria asupra exploatatorilor. Învățămintele revoluției au arătat că rolul de adevărat îndrumător și conducător al clasei muncitoare și al tuturor oamenilor muncii îl poate îndeplini numai un partid marxist revoluționar combativ, un partid de tip nou, radical deosebit de partidele Internaționalei a II-a.

Prima revoluție rusa, fiind prin caracterul ei o revoluție burghezodemocratică, a fost totodată o revoluție proletară nu numai datorită faptului că proletariatul a acționat ca conducător al revoluției, ci și pentru că formele și metodele proletare de luptă au determinat mersul și amploarea ei fără precedent.

Experiența revoluției a arătat marea însemnătate a grevelor politice de masă ca mijloc de mobilizare revoluționară a maselor. La greva politică, această armă încercată, clasa muncitoare din Rusia a recurs și în lupta ei revoluționară de mai târziu. Greva politică îmbinată cu insurecția armată desfășurată de muncitorii și soldații din Petrograd în februarie 1917 a dat posibilitate poporului să măture țarismul în decurs de câteva zile. Revoluția a îmbogățit clasa muncitoare cu experiența insurecției armate — experiența folosită de bolșevici și în pregătirea și desfășurarea insurecției armate din octombrie 1917.

Revoluția din anii 1905—1907 a fost prima verificare istorică a forței vitale pe care o are ideea leninistă a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime. Alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, care s-a făurit și s-a întărit în cursul luptei pentru răsturnarea țarismului și a burgheziei, în procesul transformărilor socialiste, constituie astăzi baza de nezdrun-

cinat a trăinicieii și tărieii de neclintit a orînduirii sovietice, o mare torță în lupta pentru dezvoltarea și întărirea societății socialiste, pentru construirea comunismului.

Ideea leninistă a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime și-a găsit o confirmare strălucită în victoriile istorice ale marelui popor chinez și ale oamenilor muncii din țările de democrație populară din Europa și Asia. Alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, în care rolul conducător aparține clasei muncitoare, a devenit baza regimului democrat-popular, care înfăptuiește cu succes transformări socialiste radicale în țările de democrație populară.

În 1905 muncitorii și țăranii ruși au pus pentru prima oară în istorie în mod practic problema dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii, problema unei puteri noi, populare. Sovietele de deputați ai muncitorilor, create în cursul primei revoluții ruse, au constituit o cucerire istorică din cele mai mari ale clasei muncitoare din Rusia. Ele au fost prototipul Puterii sovietice, care s-a statornicit în țara noastră în urma victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Experiența primelor Soviete a servit lui Lenin ca punct de plecare pentru elaborarea ulterioară a învățăturii despre Soviete ca formă de stat a dictaturii proletarietului.

Revoluția din anii 1905—1907 a scos la iveală esența contrarevoluționară a burgheziei liberale, a slăbit influența acesteia, a dus la pierderea rezervelor ei politice și în primul rînd a țărănimii.

Un rezultat important al primei revoluții ruse a fost faptul ca ea a făcut ca armata — unul din pilonii principali ai țarismului — să sovăie.

Anii primei revoluții ruse au constituit o verificare practică a celor două linii politice — linia strategiei și tacticii revoluționare a bolșevicilor și cea opusă ei, linia oportunistă a menșevicilor. Mersul revoluției a confirmat justetea planului strategic și a liniei tactice a bolșevicilor, elaborate de întemeietorul și conducătorul Partidului comunist, V. I. Lenin.

17. Revoluția rusă din anii 1905—1907 a inaugurat perioada luptelor revoluționare din epoca imperialismului. Lovitura dată țarismului de muncitorii și țăranii revoluționari din Rusia a constituit totodată o lovitură dată întregului sistem imperialist.

Revoluția din Rusia a trezit simpatia fierbinte a proletariatului vest-european față de lupta revoluționară a muncitorilor și țăranilor din Rusia. Un val de greve de protest și de demonstrații a cuprins toate țările mari din Europa.

Eminenți fruntași ai mișcării muncitorești internaționale, A. Bebel, K. Liebknecht, R. Luxemburg și alții, au dat o înaltă prețuire luptei proletariatului din Rusia. Karl Liebknecht a calificat evenimentele revoluționare din Rusia drept un punct de cotitură în istoria popoarelor Europei și a chemat pe muncitorii germani „să pornească la luptă sub steagul revoluției ruse“.

Revoluția din Rusia a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării de eliberare națională din țările coloniale și semicoloniale. „Revoluția rusă, a arătat V. I. Lenin, a stîrnit o mișcare în întreaga Asie. Revoluțiile din Turcia, Persia și China dovedesc că viguroasa însușire din 1905 a lăsat urma adînci și că înjurirea ei, care se vedește

în mișcarea înainte a *sute și sute* de milioane de oameni, e de neînăturat”¹.

Revoluția din anii 1905—1907 a dovedit astfel că centrul mișcării revoluționare mondiale s-a mutat în Rusia și că eroicul proletariat din Rusia a devenit avangarda proletariatului revoluționar din întreaga lume.

Evenimentele primei revoluții ruse au arătat că principalul reazem al reacțiunii internaționale, sugrumător al mișcării muncitorești din Apus și al mișcării de eliberare națională din Răsărit nu mai era țarismul, ci burghezia imperialistă din Europa occidentală și din Statele Unite ale Americii, care a salvat țarismul de revoluție.

18. Practica revoluționară a clasei muncitoare din Rusia a dat o lovitură serioasă oportuniștilor din Internaționala a II-a, confirmând marea forță vitală a marxismului creator, uriașa importanță a teoriei și tacticii leninismului în lupta revoluționară a proletariatului.

Revoluția a răsturnat concepțiile care dominau în rândurile partidelor Internaționalei a II-a cu privire la inevitabilitatea hegemoniei burgheziei în revoluțiile burgheze și a confirmat justetea învățaturii leniniste cu privire la hegemonia proletariatului. Prima revoluție rusă a dezmințit, de asemenea, dogma extrem de dăunătoare a oportuniștilor din Internaționala a II-a și a menșevicilor ruși cu privire la caracterul reacționar al țărănimii, la neputința proletariatului de a lichida în alianță cu țărănimia jugul moșieresc și capitalist.

Teoria leninistă a transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă a spulberat dogma oportuniștilor din Internaționala a II-a potrivit căreia între revoluția burgheză și cea socialistă trebuie să fie o îndelungată perioadă de întrerupere, și a luminat proletarilor din toate țările calea luptei pentru eliberarea din robia capitalistă.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie din țara noastră a constituit un triumf al teoriei leniniste a revoluției proletare. Partidele comuniste și muncitorești frățești aplică și dezvoltă în mod creator teoria leninistă a revoluției socialiste, ținând seama de specificul condițiilor din țările lor.

În cei 50 de ani care au trecut de la primul asalt revoluționar împotriva absolutismului țarist, clasa muncitoare și toți oamenii muncii din țara noastră au parcurs o cale istorică glorioasă.

Sub conducerea Partidului comunist, clasa muncitoare din Rusia în alianță cu țărănimia muncitoare a înfăptuit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a creat Statul socialist al muncitorilor și țărănilor și a asigurat victoria socialismului în U.R.S.S. Poporul sovietic a tradus astfel în viață idealurile luptătorilor de avangardă ai primei revoluții ruse și a arătat că sacrificiile grele și singele vărsat în lupta pentru libertate n-au fost zadarnice.

Călit în focul a trei revoluții, în lupta pentru înfăptuirea marilor transformări social-economice din țara noastră, în bătăliile Marelui Război pentru Apărarea Patriei, Partidul comunist este în zilele noastre

¹V. I. Lenin, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 248—249. — Nota Trad.

conducătorul încercat al poporului sovietic în lupta sa pentru desăvîrșirea construirii socialismului și trecerea treptată la comunism. Partidul mobilizează poporul sovietic pentru continua dezvoltare rapidă a industriei grele, care constituie temelia temeliiilor economiei socialiste, baza puterii economice și de apărare a țării, izvorul unei vieți instărite și civilizate pentru oamenii muncii. Pe baza succeselor obținute în dezvoltarea industriei grele, partidul organizează un avînt rapid al agriculturii, dezvoltarea continuă a industriei ușoare și alimentare.

Partidul comunist, strîns legat de popor și avînd încredere nemărginită în forțele creatoare ale poporului, dezvoltă spiritul de inițiativă al maselor în muncă și în activitatea politică, îndrumează energia și inițiativa lor revoluționară în vederea întăririi continue a puterii Patriei noastre.

În toate etapele luptei de eliberare și ale construcției socialiste, Partidul comunist a păstrat cu sfințenie și a îmbogățit tradițiile revoluționare ale popoarelor țării noastre. În lumina pildelor însușeștitoare din lupta eroică a poporului nostru, în lumina ideilor marxism-leninismului, partidul educă pe oamenii muncii în spiritul patriotismului sovietic înflăcărat, al internaționalismului proletar și devotamentului nemărginit pentru cauza comunismului. El duce o luptă hotărîtă împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor, dezvoltă și cultivă înaltele calități revoluționare ale poporului sovietic, ridică nivelul de conștiință al oamenilor muncii din societatea socialistă.

Cu un sentiment de legitimă mîndrie privesc oamenii sovietici rezultatele mărețe ale drumului parcurs. Patria noastră merge cu pași siguri înainte, apărînd în fața întregii lumi ca bastion al progresului, democrației și socialismului.

Cauza revoluției, pentru care s-a dat cu o jumătate de veac în urmă prima bătălie eroică a popoarelor din Rusia, a crescut și s-a întărit astăzi imens. O dovadă grăitoare a acestui fapt este formarea și întărirea lagărului democrat și socialist, în avangarda căruia se află Uniunea Sovietică.

Experiența revoluționară a poporului sovietic, victoriile istorice de importanță mondială ale socialismului în U.R.S.S. și succesele construcției socialiste în țările de democrație populară însușeșesc masele de oameni ai muncii din țările capitaliste, coloniale și dependente în lupta hotărîtă pentru pace trainică, libertăți democratice, independența națională și eliberarea de sub jugul imperialist.

Sub steagul lui Marx-Engels-Lenin-Stalin, sub conducerea Partidului comunist — înainte, spre triumful comunismului!

*INSTITUTUL MARX-ENGELS-LENIN-STALIN
DE PE LINGA C.C. AL P.C.U.S.*

PLANUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE AL SECȚIEI
ȘTIINȚELOR ISTORICE ȘI AL INSTITUTELOR
DE ISTORIE
ALE ACADEMIEI R.P.R. PE ANUL 1955

A.

LUCRARI PREGĂTITOARE ÎN VEDEREA ÎNTOCMIRII MANUALULUI
DE ISTORIA R.P.R. PENTRU ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR

CAPITOLUL I

Pregătirea și desfășurarea dezbaterilor privind următoarele probleme :

1. — Programa cursului universitar de istoria R.P.R. (1955).
2. Formarea poporului român și a limbii române (1955—1956) (în colaborare cu lingviștii).
3. — Concepția științifică ce trebuie să stea la baza editării repertoriului arheologic (1955).
4. — Formarea națiunii române. Unele probleme ale procesului de făurire a națiunii socialiste (în colaborare cu Institutul de filozofie și Institutul de cercetări economice) (1955 — 1956).
5. — Condițiile istorice ale desăvârșirii revoluției burghezo-democratice în România (1955 — 1956).

CAPITOLUL II

Pentru pregătirea materialelor necesare alcătuirii manualului universitar de istoria R.P.R. se va da precădere în 1955 cercetării următoarelor probleme și teme :

Probleme de istoria veche a R. P. R.

1. — Valorificarea materialelor arheologice provenind din săpăturile anterioare :
 - a) Baia (Hamangia)
 - b) Sondajele de la Băiești — Aldeni
 - c) Tezaurul Hagi — Ghiol
 - d) P. Polonic (text privind repertoriul arheologic)
 - e) Valorificarea materialelor descoperite de prof. Andrieșescu în cimitirul de la Oinac.

2. — Studiarea vieții omului paleolitic pe teritoriul R. P. R. (un șantier).
3. — Problema dacilor pe teritoriul R. P. R. :
 - a) Sintana — Arad (întocmirea studiului)
 - b) Poiana — Tecuci (monografie)
 - c) Popești — București (șantier și monografia de valorificare a materialelor vechi).
 - d) Grădiștea Muncelului — Cașolt, Arpaș (șantier)
 - e) Spanțov și Cacaletți.
4. — Dezvoltarea cetății Histria: Histria (șantier)
5. — Inscricțiuni privind istoria veche a R. P. R.
6. — Săpături de salvare (inclusiv Bicaz).

Problema trecerii spre feudalism

1. — Morești (monografie, vol. I, cu sondaje de verificare).
2. — Garvan (monografie, vol. I, cu sondaje de verificare).
3. — Capidava (monografie, vol. I, cu sondaje de verificare).
4. — Sărata Monteoru (sec. VII, în anul 1955 sau 1956).
5. — Izvoare literare grecești, latinești privind istoria R.P.R. (sec. IV — X).
6. — Lucrări preliminare în vederea editării unei culegeri de izvoare literare bizantine, latinești, slave, etc., privind istoria R.P.R. (sec. X—XIV).
7. — Cercetari etnografice în Moldova.

Problema dezvoltării feudalismului pe teritoriul R.P.R.

1. — Orașele feudale pe teritoriul R.P.R.
 - a) Suceava (șantier);
 - b) Piatra Neamț (șantier);
 - c) Rodna (sondaje);
 - d) Orașul București (șantier);
2. — Documente privind istoria României:
 - a) Stringerea și depistarea documentelor din Moldova și Țara Românească privind orînduirea feudală (sec. XVII).
 - b) Depistarea și stringerea documentelor din Transilvania privind orînduirea feudală (sec. XV—XVI).
 - c) Începerea depistării materialului documentar privitor la răscoala condusă de Horia, Cloșca și Crișan.
3. — Renta feudală în:
 - a) Moldova;
 - b) Țara Românească (sec. XIV—XVII);
 - c) Transilvania (sec. XVI—XIX) (în anii 1955—1956).
4. — Producția de mărfuri în Moldova și Țara Românească pînă la sfîrșitul secolului al XVII-lea (1955—1956).
5. — Organizarea statului feudal pe teritoriul R.P.R. :
 - a) Instituții feudale din Moldova (sec. XIV—XVII);
 - b) Organizarea statului feudal în Moldova și Țara Românească în secolul al XVII-lea (1955—1956);

- c) Construirea și organizarea domeniului feudal mănăstiresc în
Țara Românească;
- d) Justiția feudală penală în Țările Române (sec. XIV—XVII).
6. — Relațiile româno-ruse în a doua jumătate a secolului XVII-lea.
7. — Documente și mărturii privitoare la relațiile româno-ruse pînă
la începutul secolului XVIII-lea (1955—1956).
8. — Relațiile româno-ruse în prima jumătate a secolului XVIII-lea.

*Problema descompunerii feudalismului, nașterea și dezvoltarea
capitalismului pe teritoriul R. P. R.*

1. — Inceputurile capitalismului :
- a) Dezvoltarea industriei manufacturiere în Transilvania în
secolul al XVIII-lea.
- b) Inceputurile capitalismului în industria extractivă în Tran-
silvania.
2. — Documente privind răscoala poporului din 1821.
3. — Frământările țărănești în perioada 1828—1835.
4. — Lupta comună a iobagilor români și maghiari din Transilvania
în prima jumătate a secolului al XIX-lea (pînă la revoluția din 1848).
5. — Lucrări pregătitoare în vederea stringerii și publicării documen-
telor și întocmirii lucrării privind revoluția din 1848 pe teritoriul R.P.R.
(1955—57).
6. — Problema țărănească în a doua jumătate a secolului al XIX-lea :
- a) Mișcări țărănești în Transilvania între anii 1849—1867.
- b) Problema agrară și mișcările țărănești în România în anii
1859—1864 (1955—1956).
- c) Legea agrară din 1864 și urmările ei asupra dezvoltării social-
economice a României (1864—1877). (În anii 1955—1956).
7. — Mișcarea muncitorească din Transilvania de la începuturile sale
pînă la al doilea deceniu al veacului al XX-lea (în colaborare cu Institutul
de istorie a Partidului).

În anul 1955 se va lucra la :

- a) Mișcarea muncitorească (1910—1917).
- b) Lupta muncitorilor români și maghiari din Valea Jiului împo-
triva exploatării și asupririi în anii 1900—1917.
- c) Mișcarea muncitorească în 1918 (documente).
- d) Greva generală din 1920 în Transilvania (documente).

Probleme de istorie contemporană a R.P.R.

1. Influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Transilvania.
2. Reforma agrară din 1921 și urmările ei asupra dezvoltării social-
economice și politice a României (1921—1928).
3. Tratatul româno-sovietic din 1924.
4. Acțiunea partidelor burghezo-moșierești de fascizare a României
în anii 1934—1939.
5. Lupta P.C.R. împotriva politicii de oprimare națională a regimului
burghezo-moșieresc din România între primul și al doilea război mondial.

6. Imbogașirea Muzeului romino-rus cu noul material documentar.

B.**LUCRĂRILE PREGĂTITOARE SAU CARE SE CONTINUĂ DIN ANII PRECEDENȚI**

1. Indicii colecției „Documente privind istoria României“.
 - a) Moldova (1384—1600).
 - b) Țara Românească (1601—1625).
2. Cronici și inscripții:
 - a) Cronicele Țării Românești în veacul al XVII-lea.
 - b) Repertoriul manuscriselor cu cronici.
 - c) Inscripții medievale din Moldova, Țara Românească și Transilvania.
3. Calători străini din veacurile XIV-XVII.
4. Răscoala condusă de Ion Secușul.
5. Contribuții la istoria viticulturii în Moldova în secolele XV-XVIII.
6. Obștea agrară în Țara Românească în secolul al XVII-lea.
7. I. Bolyai (texte).
8. Contribuții la dezvoltarea capitalismului industrial în România la sfârșitul secolului al XIX-lea.
9. Bibliografia secolului al XIX-lea (1955—1957) în colaborare cu Biblioteca Academiei R.P.R.
10. Istoricul mișcării sindicale între anii 1910—1917 (colaborare cu Institutul de istorie a Partidului).
11. Comarnic (monografie).
12. Mișcarea revoluționară în Transilvania în faza descompunerii monarhiei austro-ungare.
13. Manevrelor reacțiunii interne și externe împotriva forțelor democratice din România în anii 1945—1946.
14. Elaborarea tematicii științifice a muzeelor de antichități din Iași și Cluj în vederea reorganizării lor în muzee de istorie națională.

C

Pe lângă lucrările acestui plan, fiecare institut de istorie și-a prevăzut în 1955 lucrări de proporții mai reduse care pot constitui portofoliul redacțional al revistei „Studii“.

ACȚIUNILE DE SOLIDARIZARE ALE PROLETARIATULUI DIN ROMÂNIA CU REVOLUȚIA POPULARĂ DIN RUSIA (IANUARIE 1905 — IANUARIE 1906) *

DE

GH. HAUPT și X. SLIVĂȚ

În sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, s-a încheiat perioada capitalismului premonopolist și a început o nouă fază în dezvoltarea lui, perioada imperialistă, perioada capitalismului muribund și a revoluției proletare.

La începutul secolului al XX-lea Rusia țaristă a devenit punctul unde se împleteau toate contradicțiile imperialismului, devenind în același timp și centrul mișcării revoluționare mondiale și patria leninismului. Proletariatul rus condus de partidul de tip nou, călăuzit de ideile leninismului s-a situat în vanguarda mișcării muncitorești internaționale.

Încă în martie 1902, ziarul leninist „Iskra” scria: „Noul veac începe cu astfel de evenimente care ne fac să credem că noi asistăm la deplasarea centrului revoluționar și anume la deplasarea lui în Rusia, că noi asistăm la o nouă epocă de luptă revoluționară în Rusia”. Mai departe, ziarul „Iskra” arată că mișcarea politică în proporții de masă începută în Rusia „va exercita influență asupra Europei de Apus”¹.

În anul 1905, în Rusia care era coaptă pentru revoluție mai mult decât oricare altă țară din lume, s-a deslănțuit marea revoluție populară, al cărei hegemon era — așa cum arăta V. I. Lenin — „proletariatul rus, avangarda proletariatului revoluționar internațional”², capabil să rezolve toate contradicțiile imperialismului pe cale revoluționară.

Prima revoluție populară din epoca imperialismului, care a izbucnit în Rusia a avut o însemnătate internațională deosebită. Ea a inaugurat o nouă perioadă în istoria omenirii. Epoca dezvoltării relativ pașnice a capitalismului, fără convulsioni puternice, fără zguduiri și lupte revoluționare de mare amploare care a urmat după Comuna din Paris s-a

* Studiul de față reprezintă fragmente scurtate din lucrarea pregătită de un colectiv al Institutului de istorie al Academiei R.P.R. intitulată: *Influența revoluției populare din anii 1905—1907 din Rusia în România.*

¹ „Iskra”, Ed. Istoria partidului, partea a III-a, nr. 18, p. 42.

² V. I. Lenin, Opere. Ed. P.M.R. 1953, vol. 5, p. 358.

terminat. „Prima revoluție din Rusia a deschis o nouă pagină în istoria omenirii — epoca celor mai adânci zguduiri politice și furtuni revoluționare“¹.

V. I. Lenin și I. V. Stalin, în lucrările lor, subliniau faptul ca revoluția de la 1905, ca prolog al revoluției europene ce va să vină, nu era o chestiune ce privea numai Rusia, ci dimpotrivă ea era o chestiune ce interesa în cel mai înalt grad clasa muncitoare din lumea întreagă; problemele fundamentale ale revoluției ruse alcatuiau în același timp problemele fundamentale ale revoluției mondiale.

Vestea izbucnirii revoluției populare din Rusia a sturnit un larg ecou în lumea întreagă, a stimulat avântul mișcării muncitorești internaționale și al luptei de eliberare națională a popoarelor subjgate din Asia.

Un ecou deosebit și o influență largă a exercitat revoluția din Rusia și în țara noastră unde masele muncitorești și țărănești aveau de suferit atât din cauza exploatarei capitaliste, cât și din cauza puternicelor ramășițe feudale. Referitor la aceasta, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej scria: „În România s-a înregistrat un larg ecou al mișcării revoluționare din Rusia, mai ales a revoluției burghezo-democratice din anul 1905, care au influențat atât asupra refacerii mișcării muncitorești din țara noastră din anul 1905, cât și asupra răscoalelor din 1907“².

Lupta eroică a proletariatului din Rusia a exercitat o puternică influență încă de la începutul dezvoltării mișcării muncitorești din România. În anii 1870-1890, între mișcarea revoluționară din România și cea din Rusia existau strinse legături atât organizatorice cât și ideologice. Aceste legături cunosc o slăbire către sfârșitul veacului al XIX-lea, datorită uneltirilor elementelor burghezo-liberale, oportuniste, din conducerea mișcării socialiste din România. Aceste elemente au depus tot efortul pentru a lega mișcarea muncitorească din țara noastră de revizioniștii Internaționalei a II-a, și de a o rupe de mișcarea revoluționară a proletariatului din Rusia, unde marxistii în frunte cu Lenin duceau o luptă consecvent revoluționară împotriva oportunismului internațional.

Între anii 1899 și 1905, mișcarea muncitorească din România a cunoscut o perioadă de reflux vremelnic. Aceasta s-a datorat, în primul rând, ofensivei deslănțuite de clasele dominante împotriva mișcării muncitorești.

Speriațe de amploarea mereu crescîndă a luptelor muncitorești, de intensificarea curentului revoluționar în cadrul Partidului Social Democrat al Muncitorilor din România, și de creșterea propagandei socialiste la sate — la sfârșitul veacului al XIX-lea, elementele burghezo-liberale care s-au strecurat în conducerea partidului muncitorilor încearcă lichidarea lui, pe baza indicațiilor primite din partea liderilor liberali, trecînd în bloc în partidul marelui burghezii. Cu toate că această trădare a așa-zisilor generoși a dat o puternică lovitură mișcării muncitorești, ea nu și-a atins pe deplin scopul. Organizațiile muncitorești, conduse de elemente proletare, continuau să ducă lupta mai departe pentru refacerea mișcării muncitorești. În asemenea condiții, guvernul burghezo-moșieresc

¹Cea de a 50-a aniversare a primei revoluții ruse (leze) „Scînteia“, 23 ianuarie 1955, p. 3.

²Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și Cuvîntări. Ed. pentru literatură politică, 1952, ed. a III-a, p. 519.

trece în 1902, la elaborarea legii Missir, care avea drept scop scindarea proletariatului și înăbușirea mișcării muncitorești. Potrivit acestei legi, toți muncitorii au fost nevoiți să intre în organizațiile patronale, numite corporații.

Datorita confuziilor ideologice și politicii sectare introduse de elemente oportuniste ca Dobrogeanu Gherea, cercul socialist „România Muncitoare”, înființat la sfârșitul anului 1901, nu s-a ridicat cu hotărâre împotriva legii Missir, n-a demască caracterul ei reacționar și n-a mobilizat pe muncitori la lupta împotriva încadrării lor în corporații.

Cu toate slăbiciunile lui, slăbiciuni care se datorau influenței elementelor oportuniste, cercul socialist „România Muncitoare” a desfășurat o puternică activitate pentru a menține trează conștiința de clasă a proletariatului din România și pentru a ține sus steagul ideilor socialiste. El a desmintit și combătut încercările renegaților care scriau în coloanele presei conservatoare și liberale, că mișcarea socialistă din România, acest „fruct exotic” a murit. În acești ani ai refluxului vremelnic, în coloanele ziarului „România Muncitoare” a fost acordată o deosebită atenție creșterii mișcării muncitorești și frământărilor revoluționare din Rusia. Într-un articol intitulat „Revoluția în Rusia”, ziarul „România Muncitoare” scria în 1902, cu privire la situația de acolo: „tulburările generale sînt foarte semnificative; ele vor fi manevre pregătitoare pentru un apropiat și crincen război social; sînt preludiul unui groaznic uragan ce se va deslănțui în curînd peste marele imperiu și va dărîma în izbirea-i furioasă zidurile de granit ale despotismului”¹. Socialiștii din România n-au manifestat interes față de lupta proletariatului numai în coloanele presei. La începutul veacului al XX-lea este reluată activitatea începută încă la mijlocul veacului al XIX-lea, de sprijinire a trecerii literaturii revoluționare tipărite în străinătate, pentru Rusia, prin România. În ianuarie 1902, șeful direcției jandarmeriei din gubernia Kiev, raporta că edițiile „Iskrei” se transportă prin diferite puncte ale Romîniei, avînd un depozit central la Iași, pe str. Cuza Vodă nr. 40².

Nu este lipsit de interes faptul că în anii 1903—1904 primul ministru Sturdza asigură pe Giers, ambasadorul Rusiei la București, ca va lua toate măsurile pentru a împiedica trecerea literaturii revoluționare în Rusia prin orașele din România³.

Știrile despre lupta revoluționară a clasei muncitoare din Rusia însușeau muncitorimea conștientă din România, în condițiile grele ale anilor 1900—1905, și-i întărea credința într-un viitor apropiat al revoluției care se va resfringe și asupra luptei pe care avea s-o ducă tinăra clasă muncitoare din România. Această stare de spirit și-a găsit expresia într-un articol din ziarul „România Muncitoare” din 1902, în care, făcîndu-se analiza mișcării muncitorești internaționale, scria referitor la Rusia: „Acest popor putem fără mare greș să spunem că e un popor de eroi; atîta voință e ceva de nemai auzit. Și mare lucru, dacă nu de la ei va

¹ „România Muncitoare”, seria I, nr. 21 din 20 mai 1902, p. 1—2.

² Arhiva istorică centrală de stat din Moscova, fondul secției speciale, dos 3, partea 215—1898 f. 41.

³ Bibl. Acad. R.P.R. fond Sturdza, Corespondența. Mapa 12. Scrisoarea lui Giers către Sturdza din 19 ianuarie 1904.

porni flacăra radicalelor reforme sociale"¹. Condițiile obiective din România au făcut ca această revoluție să aibă o puternică influență asupra mișcării revoluționare din țara noastră. Ca urmare a acțiunii legii fundamentale a capitalismului la începutul veacului al XX-lea, situația clasei muncitoare din România s-a înrăutățit și mai mult. Aceasta a dus la creșterea nemulțumirii, la ascuțirea luptei de clasă care și-a găsit expresia în mișcări pentru mărirea salariilor, în frământări în sinul corporațiilor, în părăsirea acestora de către muncitori, precum și în grevele spontane izbucnite între anii 1902—1905. Trebuia doar o flăcără care să aprindă materialul incendiar adunat, care să ațîle la luptă muncitorimea din România în această perioadă grea de reflux a mișcării muncitorești.

La 9 (22 ianuarie) 1905, pe baza unui plan în prealabil alcătuit, guvernul țarist a tras în demonstrația pașnică a muncitorilor din Petersburg care veniseră să ceară apărarea și ajutorul țarului.

Cu acest eveniment a început revoluția în Rusia. Această știre s-a raspândit cu iuțeala fulgerului în lumea întreagă, a răscolit și a trezit proletariatul de pretutindeni. În ianuarie 1905, V. I. Lenin spunea: „Proletariatul din lumea întreagă privește acum cu nerăbdare înfrigurată asupra proletariatului întregii Rusii”².

Știrile despre începerea revoluției din Rusia, au produs un puternic ecou în România, pătrunzând în cele mai deosebite pături ale societății. Opinia publică s-a împărțit în două tabere: aceea a partizanilor revoluției și a dușmanilor ei.

Marea majoritate a burgheziei și moșierimii, care în decursul citorva decenii își îndrepta toate forțele ei de oprire împotriva luptei maselor populare, a muncitorimii și țaranimii, era alarmată de cele petrecute în Rusia. Această neliniște a cercurilor guvernamentale din România era pe deplin explicabilă, întrucât ea exprima frica de focul revoluției începute în Rusia, și care ar fi putut trece peste Prut. Cercurile guvernamentale și presa lor au încercat să treacă sub tăcere primele știri despre marea revoluție populară din Rusia, mărgininu-se doar la reproducerea în rubrica știrilor externe, a telegramelor primite mai ales din partea oficiosului țarist.

Este foarte semnificativ pentru caracterizarea fizionomiei politice a opoziției burgheze din România faptul că ziarele de orientare burghezo-democratică, cum era ziarul „Dimineața”, s-au ferit, pe cit le-a fost posibil, să-și manifeste deschis atitudinea față de cele petrecute în Rusia, față de represaliile țarismului.

Felul cum a fost primit începutul revoluției din Rusia de către elementele burgheze care se intitulau „democrate” și se aflau în opoziție față de partidul liberal și conservator, se vede din însemnările lui Constantin Mille, redactor șef al ziarului „Adevărul”. La 17 ianuarie 1905, el scria: „e grav ceea ce se petrece în Rusia, dar și ceva grandios”. Gravitatea situației el o vedea în revoluția maselor, „în izbucnirea brutală a revo-

¹ „România Muncitoare”, seria I, 17 februarie 1902, nr. 7, p. 3.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 8, ed. rusa, p. 80.

luției de stradă“, iar „grandios“, socotea starea de spirit a imperiului yecin care putea să aibă ca rezultat sfărîmarea „cătusei strîmte ale celui mai sălbatec absolutism“ și efectuarea unor reforme care, „vor croi pe calapodul occidental Rusia“¹,

Numai proletariatul din România crunt exploatat, lipsit de orice drepturi, s-a ridicat fără șovăire alături de revoluția rusă în sprijinul poporului rus. Știrea despre începutul revoluției în Rusia a produs o enormă impresie în rîndurile socialiștilor din România. „Cele dintii semne ale revoluției ruse umpleau inimile noastre de bucurie și nerăbdare“, amintea un membru al cercului socialist din Iași². Ca rezultat al acestei stări de spirit a proletariatului din România, Comitetul executiv al cercului socialist „România Muncitoare“ a hotărît, pentru prima oară în decursul existenței sale, convocarea unei manifestații politice publice, ca semn de protest împotriva barbariilor țarismului comise în Dumineca Sîngeroasă și de solidarizare cu proletariatul rus. Cu acest prilej cercul „România Muncitoare“ a scos un manifest care, după cum amintește acad. Barbu Lăzăreanu, „a fost lipit pe toate zidurile capitalei, 'a fost trimis în toate fabricile și toate atelierele“³. În acest manifest a fost demascată cu multă indignare și ură acțiunea mișească a țarismului. Manifestul arăta că: „muncitorimea care cerea dreptul ei de viață, a fost hoștește măcelărită de slugile tiraniei... Singele a curs șiroaie și miștile de cadavre au căzut sub gloanțele și săbiile despotismului...“. Totodată, este arătată solidaritatea proletariatului din Rusia: „de pretutindeni se aude astăzi tunînd un glas formidabil: Jos țarismul! La această măreață și spontană manifestare ne unim și noi... protestăm și noi, alături de toată lumea civilizată împotriva ororilor care au făcut din ziua de 9 ianuarie o zi de rușine și de doliu“⁴. Manifestul, care se încheia cu lozincă muncitorilor din Rusia: „Jos tirania țaristă! Jos absolutismul rusesc!“ chema muncitorimea din capitală la mitingul de solidaritate și protest care trebuia să aibă loc la 24 ianuarie în sala Băilor Eforiei.

Sub influența celor petrecute în Rusia, adînc impresionată de eroismul proletariatului rus, clasa muncitoare din România și-a manifestat cu o forță deosebită ura împotriva exploatatorilor și dorința ei de luptă. Alături de proletariatul internațional și de reprezentanții opiniei publice progresiste din țările capitaliste ale Apusului⁵, muncitorimea din București a venit în sprijinul poporului rus și a protestat împotriva atrocităților sîngeroase ale țarismului.

La întrunirea publică de protest din 24 ianuarie 1905, s-au adunat peste 2.000 de muncitori ca să-și exprime indignarea profundă față de tirania țaristă și solidaritatea cu proletariatul din Rusia. Autoritățile au luat toate măsurile pentru a împiedeca ținerea acestei manifestații politice a muncitorilor. Străzile din jurul Băilor Eforiei erau înțesate de poliție care blocase drumul spre sala în care trebuia să aibă loc întrunirea.

¹ Constantin Millie, Letopisiși: 1904—1905, București, 1908, p. 36—37.

² „Convorbiri sociale“, nr. 4, 20 februarie 1916, p. 110.

³ Barbu Lăzăreanu, Amintiri despre 1905 și ceva despre literatura vremii „Contemporanul“, nr. 3 (433) 21 ianuarie 1955, p. 3.

⁴ „Dimineața“, 29 ianuarie 1905, p. 2.

⁵ „Cea de a 50-a aniversare a primei revoluții ruse“ (teze) Institutul Marx-Engels-Lenin-Stalin de pe lângă www.dacoromanca.ro 23 ianuarie 1955, p. 3.

Pe lângă poliție au fost mobilizați și huligani care au ocupat sala cu scopul să împiedice această manifestare. Unul dintre contemporani amintea peste un an că „trepovii din țara noastră, au întrunit o sumedenie de derbedei, așa-ziși agenți, care aveau menirea de a face tot posibilul ca întrunirea să fie zădărnicită și îndrăzneții inițiatori să fie stulciți în bătai”¹. Muncitorimea adunată s-a opus cu îndrăzneală și dirzenie polițiștilor, care încercau să le împiedice intrarea în sala Băilor Eforiei. „Credința polițiștilor era că vor găsi printre noi socialiști de paradă, care s-o rupă la fugă în fața primejdiei; au găsit însă oameni de aceia care nu vor fi dat înapoi cu un pas, oricare ar fi fost rezultatul acestei lupte, mică de fapt, dar mare prin importanța și prin entuziasmul care lăstă- punea micul grup de muncitori, care ținea piept polițiștilor”².

Această întrunire de protest și solidarizare a căpătat un pronunțat caracter revoluționar. În urma rezistenței dirze a citorva mii de muncitori, planul autorităților a eșuat. Prefectul poliției, priințul Moruzzi, a fost nevoit să vină personal la fața locului. Dându-și seama că poliția nu numai că nu-și atingea scopul, ci din contra agrava chiar situația, stîrnind creșterea indignării și spiritului de luptă a muncitorilor adunați, a fost silit să renunțe la planul său și să-și retragă oamenii. Manevra lui Moruzzi care s-a soldat dealtfel cu înfrîngerea reacțiunii, era comentată astfel de ziarul „Dimineața”: „interventia d-lui Moruzzi, a fost dealtfel cu multă abilitate calculată. Mai întîi d-sa a lăsat oamenii poliției să încerce totul pentru a opri întrunirea. Cînd însă văzu că lucrătorii veniți la întrunire nu puteau fi intimidați, ci indignarea lor era în creștere, d-l Moruzzi înțelese că lăsarea liberă a întrunirii era lucrul cel mai cuminte ce se putea face”³.

Astfel, muncitorimea din București a cucerit dreptul de a-și manifesta public solidaritatea cu proletariatul din Rusia, și cu această ocazie a ținut după ani de zile prima sa manifestație politică, publică, în urma luptei deschise cu forțele represive ale guvernului burghezo-moșieresc.

În cuvîntările lor, rostite la această întrunire publică, fruntașii Comitetului Executiv al cercului „Romînia Muncitoare”: I. C. Frimu, Alecu Constantinescu, V. Anagnoste au infierat cu profundă indignare singeroasa represiune a țarismului și au salutat izbucnirea revoluției. Totodată, ei au folosit această ocazie pentru a trage concluzii și a fixa sarcinile ce stăteau în fața mișcării muncitorești din țara noastră. Referindu-se la exemplul revoluției ruse, I. C. Frimu arăta în cuvîntarea sa: „miine cuvintele lui Marx: nici muncă fără pîine, nici pîine fără muncă, vor fi și în țara noastră religia întregii muncitorimi”⁴.

Moțiunea întrunirii, adoptată cu un mare entuziasm, cuprindea cuvinte sincere de admirație față de proletariatul din Rusia, precum și promisiunea solemnă de solidarizare și sprijin frățesc. Protestînd „contra urgiei deslănțuite de guvernul rus împotriva poporului”, infierînd cu indignare „sălbăticiile celui mai tiran și mai criminal dintre guverne, regimul despotice care caută a ține încătușat un neam întreg”, muncito-

¹ „Romînia Muncitoare”, anul I, seria II, nr. 48, 29 ianuarie 1906, p. I.

² Ibidem.

³ „Dimineața”, 26, 2 ianuarie 1905, p. 2

⁴ Ibidem.

rimea din București salută „cu dragoste pe bravii luptatori care-și jertfesc viața pentru libertatea poporului. Ei încurajează și imbarbătează pe toți muncitorii socialiști de a lupta cu energie pînă ce țarismul se va prăbuși”¹. Rezoluția se încheie cu apelul care a răsunit atunci în întreaga lume: „Jos țarismul despotic”.

Intrunirile și manifestațiile de protest împotriva crimelor săvîrșite de țarism marcau începuturile acțiunilor de solidarizare ale clasei muncitoare din România cu revoluția rusă: ele au avut loc în mai toate orașele din țară.

„Cercul de studii sociale” din Iași, într-o telegramă de protest adresată cercului socialist „România Muncitoare” din București sprijinea „acțiunile de solidaritate pornite de clasa muncitoare din România și se asocia la protestările contra măcelului muncitorimii și arestării intelectualilor în frunte cu Gorki, organizate de autocrația rusă”².

Intrunirea din 24 ianuarie 1905, a avut o importanță deosebită pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din România, dînd un puternic impuls pentru trecerea de la refluxul vremelnîc și de la activitatea secundară a organizațiilor socialiste, la un nou avînt al mișcării muncitorești, la mișcarea muncitorească de masă. Contemporanii apreciau astfel acest fapt: „24 ianuarie e o zi care va rămîne neștearsă în istoria mișcării muncitorești din Țara Romînească”³.

Și peste un deceniu presa socialistă din România amintea despre mitingul din 24 ianuarie 1905. „Din nou Rusia socialistă și revoluționara a întins o mînă de ajutor proletariatului român. La mișcătoarea chemare ieșită din pilda înălțătoare și unică de sacrificiu pentru binele norodului asuprit, pe care o da muncitorimea rusă, fără deosebire de naționalitate, la strigătul fără de prihană a celor mai sublîmi eroi, s-au trezit și au răspuns obîduiții robi ai fabricelor și atelierelor noastre”⁴.

• La 27 ianuarie 1905, cercul „România Muncitoare” din București a editat special un ziar ocazional, „Jos despotismul”, cu subtitlul „Protestarea împotriva masacrelor din Rusia”, închinat evenimentelor revoluționare din Rusia. Cu acest ziar se inaugura de fapt cea de a doua serie a ziarului „România Muncitoare”.

În cele opt pagini ale ziarului au fost demascate atrocitățile țarismului, au fost arătate singeroasele evenimente petrecute în Rusia în ziua de 9 (22 ianuarie 1905), iar ca editorial a fost publicat manifestul lansat de cercul „România Muncitoare” în care se arăta că: „Muncitorimea romînă se unește cu proletariatul internațional pentru a-și afirma solidaritatea cu cei ce luptă. Tot îndemnul și toată admirația pionierilor revoluției”⁵. Pe prima pagină a ziarului a mai apărut un articol deosebit de semnificativ intitulat „Începutul sfîrșitului”, Făcînd o analiză a revoluției ruse, articolul scotea în evidență rolul proletariatului rus ca hegemon al revoluției, către care erau îndreptate năzuințele proletariatului din întreaga lume. Deosebit de semnificativă era concluzia articolului...

¹ „Dimineața”, 26, ianuarie 1905, p. 2.

² Ibidem (Ultimele informațiuni).

³ Documente din mișcarea muncitorească. culese și adnotate de M. Roșer, București, 1947, ed. a II-a, p. 313.

⁴ „Convorbiri sociale”, nr. 3, 1 februarie 1916, p. 66.

⁵ „Jos despotismul”, 27, ianuarie 1905.

„proletariatul ca clasă a pășit pe arena revoluției, aceasta însemnând pentru țarismul exploatator, „începutul sfârșitului“¹.

Apariția ziarului ocazional „Jos despotismul“, era nu numai o vie mărturie a creșterii acțiunilor de solidarizare a proletariatului din România, cu revoluția populară din Rusia: ci în lumina evenimentelor din Rusia ziarul a analizat și starea de lucruri din România. Arătând sarcinile luptei pentru refacerea mișcării muncitorești, a încercat să traseze totodată calea spre „începutul sfârșitului“ și în România burghezo-moșierească, contribuind la trezirea și întărirea spiritului de luptă a clasei muncitoare.

O puternică impresie a produs atît în rîndurile muncitorimii cît și în rîndurile intelectualității progresiste arestarea samavolnică a lui Maxim Gorki în preajma zilei de 9 ianuarie. În acești ani numele și opera marelui scriitor proletar erau bine cunoscute în România. În coloanele presei muncitorești, precum și în coloanele ziarelor și revistelor progresiste, au apărut atît traduceri diferite ale operelor ale lui Gorki cît și articole despre viața și opera lui. La acțiunea internațională pentru apărarea lui Gorki au aderat și în România cercuri largi de intelectuali, care prin articole, telegrame de protest și întruniri cereau imediată eliberare a acestui scriitor a cărui literatură o socoteau „primul act al poporului rus, primul act al emancipării lui de sub regimul întunericului“².

Intelectualii progresiști din Iași, exprimînd indignarea lor față de arestarea samavolnică a lui Maxim Gorki, cereau într-un manifest eliberarea imediată a acestuia, „...din temnița care distruge viața. Gorki este un scriitor care onorează omenirea; el nu este numai al Rusiei, ci al omenirii; el este dintre marii intelectuali ai lumii. O glorie cu care întreaga civilizație se mîndrește, ca atare el este al nostru al tuturor, și considerăm ca o datorie de solidaritate umană să ne afiliem la strîgătul de protestare al lumii civilizate și să cerem cu înaltă energie eliberarea lui din temniță“³.

Sîndîcatul ziaristilor din București, printr-o telegramă adresată guvernului țarist, cerea de asemenea „să cruțe viața și libertatea marelui scriitor care e glorie nu numai pentru națiunea rusă, dar și pentru întreaga omenire“⁴.

La 12 februarie 1905, cu ocazia aniversării zilei de naștere a marelui scriitor, direcția Teatrului Național din Iași, în semn de simpatie și de solidaritate cu Gorki, a luat hotărîrea să serbeze acest eveniment într-un cadru festiv, reprezentînd într-un spectacol de gală piesa scriitorului, „Azilul de noapte“. Spectacolul a fost precedat de o conferință care a prezentat publicului atît viața cît și întreaga operă a acestui titan al literaturii universale. „Cercul de studii sociale din Iași“ a organizat cu această ocazie o manifestație de simpatie cu revoluția rusă. Aceasta era prima afirmare a cercului socialist din Iași. În timpul spectacolului

¹ „Jos despotismul“, 27 ianuarie 1905.

² „Gazeta Moldovei“, 25 ianuarie 1905, p. 1.

³ „Dimineața“, 28 ianuarie 1905, p. 3.

⁴ „Jos despotismul!“ 27 ianuarie 1905.

„Azilul de noapte“, în teatru a fost răspîndit¹ manifestul în care „cercul de studii sociale“ cerînd eliberarea „acestui mare literat și cetățean“ a demască cu vehemență samavolnicia țaristă și a desvăluit adevăratele cauze ale întemnițării marelui scriitor proletar. „În fața despotismului s-a ridicat plin de credință și de vigoare gigantul care-l va năbuși... Acest gigant deabia trezite proletariatul din Rusia, muncitorimea organizată, pornită la război împotriva țarismului... Niciun moment Gorki n-a stat la îndoială de a se identifica cu această masă revoluționară, și pentru această „crimă“ dinsul zace astăzi zdrobit în fortăreața Petropavlovsk“. Manifestul se încheia exprimînd, „cea mai sinceră simpatie și dragoste pentru revoluționarii ruși, muncitori și intelectuali, în lupta ce o duc cu hotărîre pentru eliberarea Rusiei și progresul întregii omeniri. Jos țarismul! Trăiască Rusia revoluționară“².

Acest manifest, care a demască încercările elementelor liberale de a deruta opinia publică și de a prezenta arestarea lui Gorki ca ceva independent de evenimentele revoluționare din Rusia, a produs o vie indignare a cercurilor conducătoare. Astfel, ziarul „Liberalul“ din Iași a socotit manifestul ca o gravă insultă „la adresa capului încoronat a unui stat vecin cu care păstrăm raporturi de stimă și prietenie“³.

Acțiunile organizate pentru eliberarea lui Gorki, socotit pe buna dreptate „...esența firii poporului rus, geniul mulțimii, și Rusia în acțiune“⁴, au contribuit mult la aderarea intelectualității progresiste, alături de clasa muncitoare, la acțiunile de solidaritate și simpatie față de revoluția din Rusia. Pentru înțelegerea acestei stări de spirit a vremii este foarte grăitoare o poezie a lui Barbu Lăzăreanu, care pe atunci — tînăr poet socialist, a publicat-o sub forma unui manifest intitulat „Deșteptătorul“, șapirografiat în 80 de exemplare și răspîndit la Botoșani în 1905⁵.

Plin de optimism și nădejde în victoria măreței revoluții, poetul scria :

„Și datu-i și sarmanei Rusii
De-acuma jug să nu mai poarte
Un vint frumos de înviere
Adie sufletele moarte“⁶

Este de asemenea semnificativă și concludentă apariția în anii 1905—1907 a numeroase romane și poezii, cari aveau drept subiect luptele eroice ale proletariatului revoluționar rus. Într-o poezie intitulată „Rossia Redeviva“, un tînăr poet din orașul Craiova, își exprima ura sa

¹ O descriere mai largă a acestei manifestații în „Convorbiri sociale“, nr. 4/20 februarie 1916, p. 110—111.

² „Liberalul“, Iași, 13 februarie 1905, p. 1, de asemenea „Convorbiri sociale“, nr. 4/20 februarie 1916, p. 110—111.

³ Ibidem.

⁴ „Gazeta Moldovei“, 25 ianuarie 1905, p. 2.

⁵ Acad. Barbu Lăzăreanu, Amintiri despre 1905 și ceva despre literatura vremii, „Contemporanul“, nr. 3 (433) 21 ianuarie 1955, p. 3.

⁶ „Viitorul social“, 1907, vezi de asemenea discursul acad. Traian Săvulescu cu ocazia aniversării a 70 de ani a acad. Barbu Lăzăreanu, „Studii“, nr. 1, anul 5, 1952, p. 23.

fața de crimele țarismului, chemind în același timp proletariatul rus, la noi victorii :

„Traiasca luptătorii! Nainte cu poporul!
A lor e libertatea, a lor e viitorul!
Și dacă pentru „Pace“ va trebuie „Razbor“
Nainte, Ruși! Nainte...“¹

Pe măsura creșterii revoluției din Rusia, acțiunile de solidarizare luau din ce în ce o mai mare amploare. În orașele unde existau cercuri socialiste se țineau numeroase conferințe care tratau probleme referitoare la revoluția din Rusia. Participanții la aceste conferințe, în mare parte muncitori, precum și intelectuali progresiști, adoptau rezoluții și moțiuni prin care dovedeau atașamentul lor față de cauza poporului rus, exprimându-și „simpatia cu poporul rus, care luptă pentru libertate“².

Propaganda revoluționară, desfășurată în jurul revoluției ruse, a contribuit la trezirea spiritului de luptă a proletariatului din România, și la dezvoltarea conștiinței lui de clasă³.

Influența revoluției din Rusia, manifestațiile de solidarizare ale proletariatului din România cu această măreață revoluție populară, nu s-au mărginit la mitinguri și manifestări de simpatie. Această influență și-a găsit expresia în primul rind în avântul mișcării muncitorești din România, stimulat de exemplul luptei eroice a proletariatului din Rusia. Știrile despre creșterea revoluției ruse au avut un rol mobilizator, în desfășurarea luptelor dintre muncă și capital din România. Este demn de remarcat faptul că, spre sfârșitul anului 1907, vorbind de întărirea considerabilă a mișcării muncitorești din România, revista „Viitorul Social“ sublinia că aceasta se datorește... „înriuririi revoluției rusești. Succesele proletariatului rus de acum doi ani, luptele sale eroice, zguduirea masele proletare din toate țările... fără a vorbi de tinăra noastră mișcare, care se readeșteaptă sub zgomotul împușcăturilor din Petersburg din luna ianuarie 1905“⁴. Cercetind mișcarea muncitorească din România în această perioadă, observăm că graficul luptelor muncitorești din acești ani este determinat de mersul și desfășurarea revoluției din Rusia. În anul 1905, după statistici incomplete, în România au avut loc 20 de greve, de două ori mai multe ca în perioada 1900—1905. Sub influența punctului culminant al revoluției — insurecția armată din Moscova — numărul grevelor din 1906 a crescut în România pînă la aproximativ 60, grevele spontane cu caracter economic transformându-se în greve generale cu accentuat caracter politic. În focul luptelor greviste, în lupta dusă împotriva corporațiilor, în România iau naștere în 1905 sindicatele. Primele sindicate răzlețe și slab legate între ele înființate în 1905, se organizează pe măsura dezvoltării mișcării muncitorești din România în august 1906, întrunind peste 60 sindicate. Dacă în 1905 a existat un singur cerc socialist, în 1906 existau șapte cercuri socialiste.

¹ „Alarma“, Craiova, 17 aprilie 1905, p. 2—3.

² De exemplu, „România Muncitoare“, seria II-a, 13 martie 1905, p. 2.

³ E. I. Spivacovski, Avântul mișcării muncitorești în România în anii 1905—1906, în „Studii“, nr. 3, 1952, p. 61.

⁴ „Viitorul social“, Iași, 2 septembrie 1907, p. 124—125.

Experiența și exemplul revoluției din Rusia au adus în rindurile socialiștilor încă din 1905 ideia necesității de a ieși din cadrul îngust al cercurilor, de a nu se mărgini numai la organizarea profesională a muncitorimii, ci de „a se organiza în partid de clasă”¹.

Dar avântul mișcării muncitorești din România în acești ani și, în consecință, acțiunile de solidarizare cu revoluția din Rusia au fost frmate de elementele oportuniste, care țineau sub influența lor conducerea organizațiilor socialiste.

Aceste elemente nu au îndrăznit să se ridice deschis împotriva revoluției din Rusia. În acest caz, ar fi fost îndată măturate de indignarea muncitorilor. Dar este foarte caracteristic că în acești ani, Dobrogeanu Gherea, expunând prin diferite conferințe teoriile sale nefaste, menșevice, nu spunea nimic de cele ce se petreceau în Rusia, trecind sub tăcere exemplul și importanța acestei mari revoluții. Singurul articol consacrat acestei probleme a fost scris în 1907 și se ocupa cu elogierea Dumei, văzind în revoluție doar o „mare exasperare a pasiunilor”, un rău care aduce după sine numai „masacre înfiorătoare”².

Cum reiese din scrisorile lui Dobrogeanu Gherea către frunțașii menșeviri, cu care întreținea o corespondență intensă, el a ocupat, în problema revoluției din Rusia, o poziție chiar mai oportunistă decât aceștia din urmă. Vorbind despre revoluția din Rusia, Gherea într-o scrisoare din martie 1908, a exprimat clar că revoluția din Rusia el o socotește ca ceva inutil, „...jertfe enorme și fără sens”, sau „...greșeli înfăptuite de socialiștii de toate orientările”³. Dobrogeanu Gherea avea chiar de gând să-și expună pe larg această părere, scriind o „critică a tacticii socialiste din Rusia”⁴.

Agentul și spionul Racovski, strecurat în conducerea mișcării muncitorești din acești ani, trecea în mod conștient sub tăcere lupta bolșevicilor în frunte cu V. I. Lenin, popularizând puternic în schimb pozițiile menșevicilor și ale eserilor. Datorită elementelor oportuniste și agenților de teapa lui Rakovski, în coloanele presei muncitorești din România nu s-a pomenit nimic despre unele evenimente importante, cum a fost cel de al III-lea congres al P.M.S.D.R. Totodată ei încercau să deruteze muncitorimea prezentind într-o lumină falsă revoluția din Rusia, ca pe o luptă pentru constituție și vot universal.

Oportuniștii nu numai că nu acceptau ca muncitorimea să urmeze exemplul proletariatului din Rusia, dar depuneau tot efortul s-o oprească de a demonstra pe stradă chiar de 1 Mai. Menținerea acestei linii trădătoare a fost posibilă însă numai vremelnic. Sub influența revoluției din Rusia, în țara noastră s-a intensificat activitatea elementelor de stînga din mișcarea muncitorească. Aceste elemente ca Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, Alecu Constantinescu și alții, devenind conducătorii maselor muncitoare, au depus o intensă activitate de refacere a mișcării muncitorești. Devotați scopurilor revoluției jrușe, ei au stat în fruntea

¹ „România Muncitoare”, seria II-a, nr. 6, 10 aprilie 1905, p. 2.

² „România Muncitoare”, anul III, 4—11 martie 1907, p. 1.

³ Arhiva Casei Plehanov (Leningrad). Scrisoarea lui Dobrogeanu Gherea către L. D. Deici, din 24 martie 1908, A. F. 2/113. 1.

⁴ Ibidem, Scrisoarea lui Gherea către V. I. Zasulici din 10 decembrie 1908, A. D. 5/347, 1.

acțiunilor de solidaritate cu eroicul proletariat rus. Confuziile ideologice și influența unor idei anarho-sindicaliste i-a împiedicat să înțeleagă mai profund rolul luptei revoluționare, pe care de altfel ei o salutau cu entuziasm și să tragă concluzii juste din experiența revoluției din Rusia pentru mișcarea muncitorească din țara noastră.

Datorită acțiunii de mobilizare întreprinsă de către elementele de stînga din conducerea mișcării muncitorești, încercarea oportuniștilor de a sarbători ziua de 1 Mai 1905 într-un cadru îngust, a eșuat. Cei peste 1.500 de muncitori participanți la mitingul de 1 Mai 1905 din București, au votat o moțiune în care se spunea: „proletariatul din România considerînd că izbînda proletariatului rus în lupta împotriva autocratismului va avea urmări fericite pentru muncitorimea internațională, trimite o frățească salutare și un călduros îndemn falangei revoluționare din Rusia și își arată deplina lor încredere în apropiatul triumf al revendicărilor muncitorimii ruse”¹.

Măsura în care cele cuprinse în această moțiune au exprimat starea de spirit a întregului proletariat din România, s-a văzut cu ocazia sosirii cuirasatului „Potemkin” în România. Zeci de mii de muncitori s-au ridicat pentru apărarea acestor eroici soldați ai revoluției ruse, ducînd la creșterea spiritului revoluționar și al internaționalismului proletar în sînul maselor muncitorești din țara noastră. Știrile despre răscoala de pe cuirasatul „Potemkin”, eveniment remarcabil al primei revoluții ruse, au produs o puternică impresie și în România. „Cuirasatul revoluției”², simbol al descompunerii armatei țariste, care a transformat revoluția rusă într-o forță internațională, a demonstrat agonia țarismului. Iată de ce știrile răscoalei de pe „Potemkin” au produs o puternică panică în rîndurile cercurilor guvernamentale ale întregii Europe printre care și în România. În urma desfășurării evenimentelor, lupta revoluționară a potemkiniștilor a produs o deosebită influență în România. Acțiunea de primire și apărare a potemkiniștilor s-a transformat dintr-o acțiune de solidarizare cu revoluția rusă, într-o ascuțită luptă între guvernul burghez-moșieresc și masele largi, care s-au ridicat cu această ocazie la activitate politică.

În ziua de 19 iunie 1905, cuirasatul răscolat a ancorat pentru prima oară la Constanța și Comitetul revoluționar a înaintat cererea ca în schimb banilor să i se permită procurarea hranei, cărbunilor și apei.

Între timp guvernul român a primit adresa guvernului țarist care cerea „să i se acorde ajutor polițienesc împotriva marinarilor răscolăți și să refuze aprovizionarea lor în cazul cînd cuirasatul va apărea în portul românesc”³.

Guvernul român nu s-a mărginit numai la satisfacerea cererii guvernului țarist, și la refuzarea îndeplinirii cerințelor elementare ale marinarilor răscolăți. Folosindu-se de situația grea în care se afla comanda cuirasatului, generalul Lahovary, ministrul de externe, a încercat, la început prin manevre demagogice să înfăptuiască ceea ce amiralii țarului n-au reușit prin forță, și anume, să dezarmeze prin promisiuni mincinoase pe marinarii revoluționari și să termine astfel cu existența cuirasatului

¹ „România Muncitoare”, nr. 8, 24 aprilie 1905, p. 4.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 8, ed. rusă, p. 536.

³ V. I. Lenin, Opere, vol. 18, ed. rusă, p. 535.

revoluționar. Dar prezența „oaspetelui nepoftit” „Potemkin”, cum scriau deschis ziarele reacționare¹, devenea din ce în ce mai periculoasă. Agentul militar țarist din România, raporta că: „prezența oaspetelui nepoftit Potemkin a dat naștere la o mare alarmă în sferele conducătoare de aici”².

Guvernul burghezo-moșieresc, nu numai că se temea de potemkiniștii revoluționari, dar vedea cu îngrijorare influența lor mobilizatoare în mișcarea crescândă de solidarizare și simpatie atât a locuitorilor din Constanța, cât și din întreaga țară cu marinarii revoluționari și cu revoluția din Rusia. Iată de ce Lahovary nu vroia să târăgănească tratativele cu potemkiniștii și dorea să-i îndepărteze cât mai curînd de populația din Constanța.

Încă de la venirea cuirasatului populația orașului s-a adunat pe cheiuri salutînd cu entuziasm cuirasatul revoluționar³. La apariția unei bărci cu parlamentari de pe „Potemkin” populația adunată în port a primit pe marinari strigînd: „bravo! bravo marinari!”⁴.

În amintirile lor, potemkiniștii relevau cu deosebită căldură simpatia populației din Constanța față de ei. Astfel, marinarii romîni îi preveneau că în Constanța s-a răspîndit zvonul că un contratorpilor, pe care se găseau numai ofițeri, caută cuirasatul ca să-l arunce în aer. La plecarea din Constanța, un locotenent de pe vasul „Elisabeta”, care de la prima întîlnire și-a exprimat în cuvinte calde simpatia față de potemkiniști, a declarat: „Dacă ași fi ofițer rus eu ași fi de asemeni cu voi”⁵. În legătură cu atmosfera care domnea în Constanța, sînt semnificative cele telegriate de reporterul ziarului „Dimineața”: „Simpatia tuturor persoanelor cu care am avut prilejul de a vorbi pînă acum, sînt pentru marinarii răsvrățiți”⁶.

Solidaritatea proletariatului din România cu marinarii revoluționari de pe „Potemkin” și-a găsit expresia în coloanele ziarului „România Muncitoare”. Într-un articol redacțional în care era demascată cu vehemență infamia guvernului conservator, ziarul scria: „guvernul romîn a săvîrșit cea mai mare infamie pe care a putut-o săvîrși guvernul din țările neatîrnate. În slugărnicia lui față de spînzurătorul tuturor rușilor și împins mai ales de solidaritatea care ține toate guvernele de clasă strîns unite împotriva tuturor veleităților revoluționare, a refuzat răsvrățiților de pe vasul Potemkin aprovizionarea cu pîine, care nu se refuză nici celor mai monstruoși criminali... Noi, vestejînd purtarea mișelească a guvernului romîn, trimitem un frățesc salut luptătorilor din Rusia și călduroase urări de izbîndă în lupta pentru dezrobirea lor”⁷.

Unul dintre rezultatele importante ale primei veniri a cuirasatului „Potemkin” la Constanța constă în faptul că marinarii cuirasatului revoluționar au reușit să aducă la cunoștința opiniei publice progresiste din România și din întreaga lume, scopul luptei lor și să demaște infamia

¹ „Secolul”, București, 26 iunie 1905, p. 1.

² „Krasnii arhiv”, 1925, nr. 10—12, p. 231.

³ „Dimineața”, 21 iunie 1905, p. 1.

⁴ „Biloe”, martie 1907, p. 62.

⁵ Ibidem.

⁶ „Dimineața”, 22 iunie 1905, p. 1.

⁷ „România Muncitoare”, 26 iunie 1905, p. 1.

calomniilor raspindite de burghezie la adresa lor : „...In Romînia — scria Lenin crucișătorul revoluționar a înminat consulilor, proclamația cu declarația de război adresată flotei țariste... revoluția rusă a adus la cunoștința Europei războiul început de poporul rus împotriva țarismului”¹. Încă din ziua sosirii lor, marinarii răsculați au înminat comandantului portului Constanța maiorul Negru, două proclamații pregătite dinainte, cu rugămîntea să fie înaintate tuturor consulatelor și corespondenților presei. Prima proclamație era intitulată „Către întreaga lume civilizată”, iar a doua „Către puterile Europene”. Comandantul portului Constanța nu s-a ținut de cuvînt și a pîredat toate exemplarele guvernului român care prin ministerul de externe le-a trimis mai departe ambasadei țariste². Dar proclamațiile înminate guvernului român, au devenit cunoscute îndată atît în Romînia cit și în lumea întreagă. Toate acestea s-au făcut desigur prin intermediul muncitorilor din Constanța, cu care marinarii revoluționari au reușit să ia legătură și cărora le-au incredințat răspîndirea ilegală a acestor documente importante. Nu este întîmplător că cele două proclamații au apărut în ziua de 25 iunie în ziarul burghezo-democratic „Dimineața” care avea unele legături cu cercurile socialiste din Romînia³.

Comanda cuirasatului „Potemkin”, cu ocazia primei sale sosiri în Constanța, a respins încercările provocatoare ale guvernului român de a o abate de la continuarea luptei revoluționare și a părăsit apele romînești înapoiindu-se spre țărîmul rusesc.

Dar după ce în Feodosia contrarevoluția a zădărnicit încercările lor de a se aproviziona, situația a devenit extrem de grea. Cuirasatul se afla fără alimente, fără cărbuni și lipsit de posibilitatea de a fi susținut de pe uscat, înconjurat de escadrila țaristă. În aceste împrejurări „Potemkin” a fost nevoit să se întoarcă în Romînia. La 24 iunie, „Potemkin” a ancorat din nou la Constanța. La această știre în cercurile guvernamentale s-a produs o adevărată panică⁴. În Constanța a sosit îndată însuși primul ministru Cantacuzino.

Delegația potemkiniștilor a prezentat condițiile predării lor cerind garanții în scris că nu vor fi extrădați. Din cauza că reprezentanții guvernului voiau la început să evite acordarea unei garanții în scris, tratativele au început să se lungească. Regele foarte neliniștit cere să fie înștiințat din 5 în 5 minute despre mersul tratativelor cu reprezentanții marinarilor răsculați⁵.

Această neliniște a cercurilor guvernamentale se explică în primul rînd prin aceea că pe lîngă forța amenințătoare a tunurilor de pe cuirasat, amploarea pe care a început s-o ia mișcarea de solidarizare a proletariatului din Romînia cu marinarii de pe cuirasatul revoluționar, reprezenta un pericol de temut pentru acestea. Încă în noaptea de 23 iunie, răspîndindu-se în Constanța vestea întoarcerii vasului „Potemkin”, o mulțime de oameni s-au adunat pe mal și „au salutat apariția lui cu mare entu-

¹ Lenin, Opere, vol. 8, ed. rusă, p. 536.

² „Krasnii Arhiv”, 1925, vol. 11—12, p. 224.

³ Ibidem.

⁴ „Ecoul”, nr. 84, 25 iunie 1905, p. 3.

⁵ „Dimineața”, 25 iunie 1905, p. 1 și p. 3.

ziasm“¹. Spre dimineață unii din locuitorii Constanței s-au adunat pe țarm. „În oraș e o mișcare neobișnuită“² relatează ziarul conservator „Țara“, Starea de spirit revoluționară s-a întărit în așa măsură, încît autoritățile s-au temut ca nu cumva populația din Constanța în avîntul ei de simpatie să treacă la aprovizionarea marinarilor răsculați și astfel să zădărnicească manevrele de dezarmare a cuirasatului revoluționar.

Un deosebit ajutor au dat oportuniștii din conducerea cercurilor social-democrate din România guvernului conservator în acțiunea lui de dezarmare a marinarilor răsculați. Chiar cu ocazia primei sosiri a vasului „Potemkin“, un grup de socialiști din România, așa cum arată raportul secret al atașatului militar țarist din București au solicitat ca generalul Lahovary să le dea „autorizație“ să meargă la Constanța pentru a convinge echipajul să se predea în condițiile impuse de guvernul romin³. Serviciile oferite de acești trădători au fost primite de guvern întrucît ele, după cuvintele lui Lahovary, „aduceau reale foloase cauzei“⁴. În lumina documentelor este clar de ce guvernul conservator care dorea să dezarmeze pe potemkiniștii fiind cuprins de spaimă în fața spiritului revoluționar mereu crescînd al maselor largi, a dat posibilitatea unor conducători socialiști să se deplaseze chiar în dimineața zilei de 25 iunie la Constanța cu învoirea să viziteze îndată cuirasatul, care era izolat printr-un cordon militar de populația Constanței. În tratativele dintre guvern și potemkiniști, agenții burgheziei, de teapa spionului Rakovski au luat parte activă.

Aceste elemente străine clasei muncitoare, dușmănoase, infiltrate în conducerea mișcării socialiste din România, folosind autoritatea lor de „conducători socialiști“, au depus tot efortul să convingă pe marinarii revoluționari ca să accepte propunerile guvernului romin. Astfel oportuniștii și spionii de teapa lui Rakovski, care erau în strînsă legătură cu menșevicii, ducînd în eroare pe marinarii revoluționari care-i credeau drept socialiști, au contribuit la manevrele polițienești ale guvernului reacționar din România și la dezarmarea cuirasatului revoluționar. Este semnificativ faptul că chiar în 1905 existau unele elemente cărora activitatea lui Rakovski, le era suspectă și care expunînd în coloanele presei bănuielile lor, au făcut pe acest spion să se desvinovățească public de cîteva ori prin declarații destul de dubioase⁵.

Oamenii muncii din România nu au întîmpinat pe potemkiniști ca pe niște răsvrățiți înfrinți, ci ca pe soldați ai unei revoluții victorioase, „ca pe eroi adevărați“⁶, cum a fost nevoit să constate agentul ohranei țariste. Marinarii revoluționari care au debarcat la Constanța în ziua de 25 iunie „au fost întîmpinați de mii și mii de oameni cu muzică, cu prelungite urale“. „Ziua a fost senină și lumea a fost așa de multă încît afară de capete nimic nu se vedea“, amintea despre această primire peste 20 de ani

¹ „Biloe“, martie 1907, p. 67.

² „Țara“, București 27 iunie 1905, p. 3.

³ „Krasnii Arhiv“, 1925, vol. 11—12, p. 208.

⁴ Ibidem.

⁵ „România Muncitoare“, seria II-a. 13 iulie 1905, p. 1.

⁶ Vostanie na bronenoșet Kn. Potemkin Tavriceskii. Culegere de documente Moscova, Leningrad, 1924, p. 272—273.

unul dintre potemkiniști“¹. Mii de oameni scandau numele conducătorului comitetului revoluționar, Matusenko, care își amintea în urmă, ca „locuitorii Constanței ne-au primit foarte bucuroși, pentru care noi le simțem foarte recunoscători și îndatorați“².

Vorbind despre aceasta primire potemkinistul I. Licev scria: „Vuetul voios al salutarilor pe care nu le așteptasem ne-a dovedit cit de scumpe erau pentru muncitorii tuturor naționalităților ideile noastre revoluționare“³.

Autoritățile înspăimântate de demonstrația revoluționara a muncitorilor din Constanța au concentrat armata în port și pe străzile orașului. Nici n-au reușit potemkiniștii să facă primii pași spre mulțimea care-i aștepta c-au și fost înconjurați de un cerc de soldați care țineau armele gata să tragă. Armata a început să împrăstie cu forța pe demonstrații. Dar nici armata, nici măsurile polițienesci nu au putut să oprească demonstrațiile de solidaritate care au ținut toată noaptea. Pretutinderi în oraș se adunau grupuri de muncitori români care ascultau povestirile marinarilor ruși. Potemkiniștii și muncitorii români au demonstrat pe străzi, cîntînd cîntece revoluționare⁴. Simbolic, numeroși locuitori ai orașului purtau beretele marinarilor ruși cu inscripția „Potemkin“. Interesul față de potemkiniști era general; chiar și presa reacționară era plină de articole, știri, care prezentau în amănunt fiecare episod al luptei cairașatului revoluționar.

În acest timp, între guvernul țarist și guvernul român a avut loc un schimb de corespondență. Guvernul țarist, prin reprezentantul său din București, Lermontov, a depus tot efortul pentru a obține de la primul ministru Cantacuzino și de la ministrul de externe Lahovary extrădarea marinarilor răsculați. Guvernul burghezo-moșieresc, care era totdeauna gata să acorde guvernului țarist servicii cu caracter polițienesc, s-a declarat a fi de acord și în această problemă, extrădînd pe marinarii refugiați în România. Satisfacerea cererii guvernului țarist coincidea totodată și cu dorința cercurilor conducătoare din România, care erau cuprinse de panică din cauza existenței unui grup așa de însemnat de revoluționari pe teritoriul țării. În legătură cu aceasta este semnificativă telegrama secretă a consulului Ambasadei Ruse din București, Lermontov, care comunica la Petersburg următoarele: „Lahovary m-a rugat să transmit Excelenței Voastre că guvernul român va face pe altă cale tot ceea ce este posibil pentru satisfacerea cererilor noastre“⁵.

Dar manevrele guvernului român de extrădare a marinarilor potemkiniști au fost paralizate și zădărnice de proletariatul din România și de opinia publică progresistă mondială, care s-a ridicat în apărarea marinarilor revoluționari.

În aceste zile, oamenii progresiști din lumea întreagă urmăreau cu atenție încordată soarta potemkiniștilor. Astfel, Gorki se adresa îngrijorat

¹ Culegerea de documente a revistei „Katorga i Ssilka“ (Amintirile lui Denisenko) 1925, p. 39.

² Vostanie na bronenoșet, Kn. Potemkin Tavricesci, p. 314.

³ I. Licev Potemkinși, Vospominania, Moscova, 1937, p. 110.

⁴ Vezi descrierea lui I. Licev, Potemkintși, Vospominania. Moscova, 1937.

⁵ „Krasnii Arhiv“ 1925, vol. 11—12, p. 223.

către martorii oculari, rugându-i să-i comunice tot ce știu cu privire la marinarii revoluționari¹.

Aflînd că guvernul romin urmărește extrădarea marinarilor refugiați², V. I. Lenin și N. Krupskaja care se găseau în acest timp în străinătate, au intensificat agitația în rîndurile reprezentanților social-democrației internaționale, pentru apărarea marinarilor și ajutorarea lor materială.

În urma acestui val mereu crescînd de solidaritate internațională cu potemkiniștii, guvernul țarist și însăși țarul ajung la concluzia că guvernul romin, în asemenea condiții, nu poate să extrădeze pe marinari, ci trebuiau adoptate alte procedee. Totodată guvernul țarist nu se îndoia că guvernul romin va căuta în viitor măsuri care vor face posibilă extrădarea potemkiniștilor³.

Toate măsurile luate de guvernul romin cu privire la potemkiniști au dovedit cîrdășia acestuia cu guvernul țarist. Cu scopul de a desființa colectivul potemkiniștilor, de a paraliza posibilitatea lor de rezistență și pe de altă parte de a înlesni posibilitatea agenților țariști de a acționa — a doua zi după debarcarea la Constanța — echipajul cuirasatului a fost împărțit în grupe mici de 40—80 oameni și trimiși în diferite orașe ale țării, în Bîrlad, Brăila, Botoșani, Buzău, Călărași, Constanța, Drohoi, Focșani, Galați, Huși, Iași, Mangalia, Roman, Tulcea, Vaslui⁴. Din aceste orașe, peste cîteva săptămîni numeroși potemkiniști s-au adunat în Valea Prahovei. La București, a fost trimis un număr foarte mic de marinari⁵. Această acțiune a guvernului romin a fost mult apreciată de guvernul țarist. În telegrama secretă trimisă la Petersburg, Lermontov comunica: „Majoritatea echipajului a fost trimis în provinciile care se învecinează cu Rusia pentru a le da posibilitatea de a trece în orice moment granița. Autorităților locale vamale li s-a dat ordinul de a înlesni aceasta prin toate mijloacele⁶. Însăși Lahovary raporta regelui, că potemkiniștii au fost repartizați în special în orașele apropiate Rusiei, fiindcă: „de acolo le va fi mai ușor să treacă la vecinii noștri⁷.”

Autoritățile au luat măsuri ca sosirea potemkiniștilor în diferite orașe să nu fie însoțită de manifestații de simpatie de către populație. Dar aceste măsuri au dat greș. Prezența numeroșilor agenți de poliție în diferitele orașe cu ocazia sosirii potemkiniștilor n-a intimidat muncitorimea. Interesul față de soarta marinarilor era atît de evident, încît paginile presei contemporane — chiar ale ziarelor conservatoare, conțineau numeroase reportagii și materiale, indiferent în ce ton au fost scrise aceste articole, care relatau, că în toate orașele și satele pe unde au trecut marinarii refugiați, au fost întîmpinați cu cea mai mare dragoste și simpatie. Ziarul „Dimineața” scria în articole ample, despre „...primirea simpatică făcută marinarilor ruși pretutindeni prin toate ora-

¹ „Voprosi istorii” 1954, nr. 9, p. 51.

² „Proletarskaia Revoluția”, 1925, nr. 11, p. 39.

³ Arhiva istorica centrala de stat din Moscova, fondul departamentului Poliției, secțiunea 7-a dos. 3769/1905, p. 132.

⁴ Vostanie na bronenoset, Kn. Potemkin-Tavriceski, p. 278.

⁵ Ibidem.

⁶ „Krasnij Arhiv” 1925, vol. 11—12, p. 223.

⁷ Ibidem, p. 210.

șele pe unde au trecut. Răsvrățiții de pe vasul Potemkin au întâmpinat și întâmpină unanime simpatii. Prin toate găurile și orașele, cetățenii le ies înainte, îi întâmpină cu bunăvoință, îi cinstesc și-i felicită...¹ Mai ales în centrele muncitorești importante ca Brăila și Galați au avut loc mari manifestații² și, după cuvintele martorilor oculari, „între muncitori și marinarii sosiți, a fost o fraternizare în toată puterea cuvântului“³.

În decursul anului 1905, un grup însemnat de potemkiniști au trecut în orașele Transilvaniei, unde, așa cum a fost în Timișoara, muncitorimea organizată a cucerit prin manifestații dreptul de azil al marinarilor⁴.

După ce echipajul de pe „Potemkin“ a fost desființat ca colectiv, iar marinarii răspinși în diferite orașe, guvernul burghez-moșieresc a intensificat acțiunile sale polițienești, menite să extrădeze într-o formă camuflată pe acești revoluționari. Potemkiniștii erau supravegheați de către Direcția Generală a Siguranței, și n-aveau voie să părăsească fără aprobarea poliției localitatea unde au fost repartizați⁵. Totodată guvernul român a acordat cel mai larg ajutor ohranei țariste, care urma prin diferite metode să convingă sau să constrângă pe marinari pentru reîntoarcere în Rusia. Prin poliția românească care ținea sub supraveghere sa pe potemkiniști, ohrana țaristă a procurat adresele, fotografiile, lista conducătorilor potemkiniști⁶. Provocatorii, sub formă de „prieteni“, sfătuiau pe marinari să se întoarcă în Rusia unde chipurile îi așteaptă grațierea deplină. Pe de altă parte agenții ohranei nu se opreau nici de la intervenții brutale. În presa română și străină în iulie-august 1905, au apărut numeroase știri despre dispariția misterioasă a unui număr important de potemkiniști din Galați, arătându-se că ei au fost răpiți și duși cu forța pe bordul staționarului țarist „Psesuape“. Agenții ohranei acționau fără piedică în România, fiind ajutați și susținuți de guvernul român. Ministrul de interne a trimis circulare autorităților din Galați și alte orașe, atrăgându-le atenția să nu facă dificultăți potemkiniștilor care vor să se întoarcă de bună voie în Rusia⁷. În același timp poliția interzicea potemkiniștilor, sub amenințarea expulzării, ducerea oricărei propagande care avea drept țintă de a lămuri pe tovarășii lor de pericolul ce-i așteaptă întorcându-se în Rusia⁸.

Acțiunile ohranei țariste și guvernului conservator pe care un ziar burghez le-a caracterizat drept „extrădare deghizată a potemkiniștilor“ au stîrnit un uriaș val de protest al proletariatului și opiniei publice progresiste din România, care s-a ridicat pentru ajutorarea materială și apărarea politică a acestor soli ai revoluției, fiind conștienți că prin aceasta ei apără însăși revoluția.

Acțiunile spontane de ajutorare au primit o formă organizată la începutul unei iulie, cînd s-a format „Asociația pentru ocrotirea mari-

¹ „Dimineața“, 5 iulie 1905, p. 1.

² „Țara“, 30 iunie 1905, p. 3.

³ „Ecoul“, Galați, nr. 86, 29 iunie 1905, p. 1 și p. 3.

⁴ Hanák Péter, Az 1905-ös orosz forradalom hatása Magyarorszá. Magyar történelm Kongresszus Akadémia Kiadó, Budapest, 1954, p. 383.

⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. Vostanie na bronenoset Kneaz Potemkin-Tavriceskii, p. 284—285, 278.

⁶ „Dimineața“, 29 septembrie 1905, p. 1.

⁷ „Dimineața“, 10 octombrie 1905, p. 3.

narilor refugiați“. Asociația, care avea comitete în diferite orașe¹, a început o largă activitate pentru stringerea fondurilor materiale în vederea ajutorării marinarilor, cit și pentru a le gasi de lucru. În acțiunea de ajutorare a potemkiniștilor au fost antrenate cercuri cit mai largi, transformind astfel această acțiune într-o mare mișcare de masă, pentru ajutorarea revoluției din Rusia.

În coloanele presei muncitorești și progresiste, asociația publica apelul cu titlul: „pentru marinarii de pe „Potemkin“, arătînd marea primejdie de care sînt amenințați marinarii emigrați². În fruntea acestei acțiuni a stat proletariatul industrial din România, a cărui stare de spirit a fost clar expusă de către muncitorii din Turnu Severin în scrisoarea adresată „Romîniei Muncitoare“, declarînd că, „dînd ajutor marinarilor noi considerăm aceasta ca o datorie“ de om și de revoluționar³.

Socialiștii romîni, în strînsă legătură cu potemkiniștii care se aflau în București, au tipărit și răspîdit un manifest prin care îndemneau pe marinarii la vîgilență față de uneltirile ohranei. Totodată socialiștii romîni mobilizau muncitorimea și opinia publică progresistă prin articole și apeluri publicate în ziare, rugînd „pe toți acei care au ocazia să vină în contact cu refugiații ruși de la noi, să le spună că este o minciună știrea despre grațierea răsculașilor și că se expun la o condamnare și executare sigură întorcîndu-se în Rusia⁴. Asemenea apeluri și articole au apărut în numeroase ziare progresiste din țară. „Opinia publică este alarmată, și pe drept cuvînt, de zvonurile ce circulă despre acțiunile spionilor ruși“ — scria un ziar din Galați — și chema „stăruitor pe toți cititorii ...să caute anume prilejul de a fi în contact cu marinarii și să-i îndemne din tot sufletul, să nu asculte de ademenirile vrăjmașe și să rămînă aici deocamdată, căci în curînd se vor putea întoarce în patria lor, nu ca pradă a spînzurătorilor ci ca sfinții eroi ai libertății“⁵. În toate orașele, marinarii au fost preveniți de oamenii simpli care le arătau pericolul care-i pîndește din partea agenților ohranei⁶. Cetățenii indignați, trimiteau lui Melas, demascat în presa vremii ca agent al ohranei țariste, scrisori prin care îl amenințau cu moartea dacă va continua acțiunile provocatoare împotriva potemkiniștilor.

Larga mișcare de ajutorare și apărare a potemkiniștilor a contribuit la creșterea dragostei și solidarității față de revoluția din Rusia a păturilor largi de muncitori și intelectuali, ridicînd pe mulți dintre ei pentru prima oară la activitate politică. Acest fapt a fost semnalat într-un raport de însași agentul Melas, care arăta că socialiștii din România, prin acțiunile duse pentru apărarea marinarilor revoluționari ruși, „au reușit să sugereze clasei de jos o atitudine dușmănoasă față de guvernul țarist“⁷.

Sub influența luptei eroice a potemkiniștilor, în urma acțiunilor de apărare a marinarilor emigranți, numeroși muncitori au înțeles esența luptelor duse de frații lor din Rusia și s-au încadrat în mișcarea munci-

¹ „Népszava“ nr. 96 (134) 22 iulie 1905, p. 6.

² „Romînia Muncitoare“, 10 iulie, 1905, p. 1.

³ E. I. Spivakovski, art. cit., p. 68.

⁴ „Adevărul“, nr. 5709, 5 iulie 1905, p. 2.

⁵ „Ecoul“ (Galați), nr. 95, 10 iulie 1905, p. 1, precum și nr. 96, 97.

⁶ Vezi de ex. „Liberalul“ Iași, 9 iulie 1905, p. 2.

⁷ Vostanie na bronenoșet Kn. Potemkin-Tavriceșki, p. 278.

torească din România, ridicându-se la luptă împotriva exploataților lor. Aceasta și-a găsit expresia în creșterea valului de lupte greviste din România în lunile iunie-septembrie 1905, în ascuțirea luptei între muncă și capital, și în intensificarea procesului de descompunere a corporațiilor. Este caracteristic faptul că la începutul lunii septembrie, Emil Socec decanul corporațiilor publica un articol cu titlul „Destule greve“, în care chema pe muncitori să renunțe la greve propovăduind armonia între muncă și capital¹. Drept răspuns izbucnește greva celor 70 de muncitori din propriul său atelier².

Pe măsura ce creștea revoluția în Rusia, creștea nu numai solidarizarea proletariatului internațional cu revoluția rusă și hotărîrea de a urma exemplul fraților ruși, dar se intensificau și uneltrile reacțiunii internaționale pentru a organiza împreună cu țarismul un front comun împotriva revoluției. V. I. Lenin sublinia încă în noiembrie 1905 că contrarevoluția europeană își dădea mâna cu contrarevoluția din Rusia împotriva revoluției ruse, căutînd să înăbușe prin toate mijloacele revoluția³. Clasele dominante din România au contribuit la această acțiune *cu ce au putut*: cu măsuri polițienești. Acestea le întrebuițau nu numai în cazul potemkinistilor, dar și în toate împrejurările posibile. Legăturile de decenii ale ohranei țariste cu siguranța românească s-au intensificat și mai mult în decursul anului 1906. Aceste legături nu s-au mărginit numai la continuarea acțiunilor împotriva potemkinistilor. Poliția secretă română satisfăcea cu servilism toate cerințele ohranei țariste. Astfel, au fost mobilizate forțele siguranței pentru supravegherea drumului parcurs de vaporul Gorsemor, despre care ohrana știa că transportă în secret arme în Rusia⁴. Guvernul român a luat din proprie inițiativă măsurile necesare de a preîntîmpina posibilitatea ca cele 2.000 de puști, 650.000 de patroane și marea cantitate de literatură revoluționară pentru Kaukaz care se aflau pe vaporul rus „Zora“ naufragiat lângă Sulina în 1905, să ajungă la destinație⁵.

Aceste măsuri polițienești luate împotriva revoluției din Rusia arătau nu numai participarea activă a cercurilor guvernamentale din România la frontul comun al contrarevoluției, dar exprimau și teama lor ca focul revoluției mereu crescînde din Rusia să nu se extindă cumva și în România. Mai ales după insurecția armată din decembrie 1905, guvernul a dispus întărirea pazei la granița de răsărit, și a dat ordin ca vama Sculeni să nu fie deschisă pentru călători, căutînd astfel să evite pătrunderea în România a revoluționarilor ruși⁶. Tot în acest scop. numărul soldaților care pazeau granița răsăriteană a fost considerabil sporit⁷. Tot ca măsură de precauție, pentru preîntîmpinarea extinderii revoluției, ministrul de război, a telegrafiat comandantului corpului IV din Iași „să nu

¹ „Meseriașul român“, 1905, septembrie 4, p. 1.

² „România muncitoare“, 1905, decembrie 4, p. 4.

³ V. I. Lenin, Opere, vol. IX, ed. a III-a rusă, p. 402.

⁴ E. I. Spivakovski, art. cit., p. 75.

⁵ Arh. Stat. Buc., Min. Justiției 1909, dos. 118/1909.

⁶ „Evenimentul“ Iași, nr. 258, 6 noiembrie 1906, p. 3.

⁷ „Secolul“, nr. 2081. www.dacoromanica.ro

mai acorde niciun concediu și nici o permisie ofițerilor din acel corp“ „Acest ordin — remarcă ziarul Secolul — care a transmis știrea, se pune în legătură cu evenimentele din Rusia“¹.

Între aceste măsuri luate de guvern în 1906 și influența insurecției armate din decembrie 1905, care a fost punctul culminant al revoluției din Rusia, a fost o strînsă legătură. Teama guvernului arată clar, că cercurile conducătoare din România au fost silite să vadă impresia uriașă și avîntul revoluționar pe care acest eveniment le-a produs în România. Cu toate că oportuniștii din conducerea cercurilor socialiste, făcînd jocul claselor dominante, au încercat să treacă sub tăcere această luptă importantă, ziarul „România Muncitoare“, publică articole care reflectă impresia produsă de luptele din Moscova în rîndurile elementelor de stînga ale mișcării muncitorești. Într-un articol care saluta insurecția armată din decembrie 1905, se ia poziție față de oportuniștii Internaționalei a II-a față de „teoreticienii din apus“ arătîndu-se că, „mai presus de toate e marele principiu... de care teoreticienii, ce vorbesc în numele clasei proletare își bat joc în marea lor cumînțenie, de marele principiu care se rezumă în acest cuvînt lapidar: lupta...“. Totodată acest articol sublinia: „un an de luptă a făcut mai mult decît zeci de ani de propagandă; muncitorimea din Rusia, din punct de vedere al educației revoluționare stă astăzi sus, tot mai sus, pe o înălțime pînă la care nu s-au ridicat încă cei mai mulți din frații săi din apus“².

Cu toată întărirea cordonului militar de la granița cu Rusia, vestea insurecției armate din Moscova, din decembrie 1905, a trecut și în România. Ecoul insurecției armate din Moscova și-a găsit prima concretizare în marile mitinguri de solidarizare cu revoluția rusă, organizate în diferite orașe ale țării cu ocazia comemorării primului an de la aniversarea „Duminicii Sîngeroase“. Cu această ocazie cercul „România Muncitoare“, a scos un manifest în care subliniînd marea importanță internațională a revoluției din Rusia spunea:

„Muncitori! Lupta tovarășilor voștri din Rusia, e lupta voastră! Triumful lor, va fi triumful vostru. Cînd proletariatul rus își zguduie cu putere lanțurile, face sforțări uriașe pentru a le arunca sfărîmate la picioarele stăpînitorilor săi, el făurește nu numai propria sa libertate ci și pe a noastră, a tuturor“³. Apelul exprima sentimentul de solidaritate frățească cu proletariatul din Rusia. „Solidaritatea noastră — se spunea în manifest — nu este numai morală ci și materială. Trebuie să continuăm strîngerea de fonduri de ajutorare pentru luptătorii revoluției“. În încheiere manifestul arăta că: „Toată suflarea muncitorească se asociază la eroica luptă a tovarășilor din țara cnutului“ — chemînd toată clasa muncitoare să demonstreze cu tărie, „solidaritatea cu armata revoluției ruse“.

Mitingurile de solidarizare organizate cu această ocazie au luat o deosebită amploare. În București, s-au adunat peste 3.000 de muncitori și muncitoare care au adoptat o moțiune prin care arătau ca sint pe deplin conștienți de însemnătatea luptei ce o duc frații lor din Rusia,

¹ „Secolul“, nr. 2081, București, 11 iulie 1906, p. 3.

² „România Muncitoare“, anul I, seria II-a, nr. 45, 8 ianuarie 1906, p. 2.

³ Ibidem, nr. 45, 8 ianuarie 1906, p. 1.

trimișind „o frateasca salutare și un calduros îndemn eroiciei falange ruse, considerînd ca lupta proletariatului rus împotriva autocratismului, e lupta muncitorimii de pe tot pămîntul”¹. Asemenea mitinguri au avut loc la Iași, Constanța, Galați, Braila, Turnu-Severin². În moțiunile votate la sîrșitul acestor mitinguri, cei adunați își exprimau „deplina lor solidaritate cu proletariatul revoluționar rus” și se declarau „uniți în cuget și în simțire cu frații de muncă din Rusia”³.

După aceste mitinguri socialiștii romini treceau la stringerea de ajutoare materiale, deschizînd colecte, pentru ajutorarea revoluției din Rusia⁴. Este caracteristic pentru spiritul opiniei publice din acea vreme, că la ancheta unui ziar burghez care pusese întrebarea „ce ați face dacă ați avea averea lui Rockefeller? (averea acestui mare miliardar făcuse vîlvă în acea vreme), un cetățean din Roman a răspuns că ar da 100 milioane lei pentru izbînda revoluției ruse⁵.

Mitingurile, care au avut loc cu ocazia împlinirii unui an de la izbucnirea revoluției din Rusia, au fost organizate de elementele de stînga din mișcarea muncitorească din România. Dar aceste elemente, cu tot devotamentul lor față de lupta proletariatului rus, din cauza confuziilor ideologice și a necunoașterii operelor lui Lenin, n-au înțeles pînă la capat, învațătura experienței revoluției ruse. Astfel, I. C. Frimu în discursul său ținut cu ocazia mitingului din 9 ianuarie 1906 vedea în greva generală esența noilor metode de luptă care au dus înainte revoluția rusa, neînțelegînd însă ca marea însemnătate a grevelor generale politice de masă consta în faptul, ca ele erau un mijloc de mobilizare revoluționară a maselor, și că „dezvoltarea mai departe a revoluției a dus la necesitatea trecerii de la greva generală la forma superioară a luptei revoluționare — insurecția armată”⁶. A fost firesc ca toate acestea să se resfrînga asupra luptei duse de clasa muncitoare din România. Dar în ciuda tuturor acestor slăbiciuni ideologice, elementele de stînga s-au alăturat cu tot devotamentul revoluției ruse. Ei au stat în fruntea luptelor mereu crescînde, împotriva regimului burghezo-moșieresc din România, lupte care s-au intensificat în decursul anului 1906, purtînd pecetea influenței insurecției armate din Moscova. Acest avînt mereu crescînd al mișcării muncitorești din România, a dus în decursul anului 1906 la creșterea acțiunilor de solidarizare a proletariatului român cu revoluția rusă. Muncitorimea conștientă din România socotea drept „o datorie de onoare, o datorie de conștiința ajutorarea pe orice cale a marelui martir de dincolo, poporul rusesc”⁷.

Acțiunile de solidarizare cu revoluția rusă începute în ianuarie 1905, au avut o importanța deosebită pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră, deoarece ele au constituit impulsul pentru

¹ „România Muncitoare”, nr. 46, 15 ianuarie 1906, p. 2.

² Ibidem.

³ Ibidem, p. 3—4.

⁴ „România Muncitoare”, 16 ianuarie 1906, p. 3 4.

⁵ Acțiunea Conservatoare, 12 iulie 1906, p. 2.

⁶ Cea de a 50-a aniversare a primei revoluții ruse (teze) „Scînteia”, 23 ianuarie 1955, p. 3.

⁷ „România Muncitoare”, nr. 20, 16 iulie 1906, București, p. 1, în: Rusia, articol de M. G. Bujor.

inceputul unui nou avânt al mișcării muncitorești în România. Acțiunile de solidarizare cu proletariatul rus au trezit și au întărit conștiința de clasă a muncitorimii din România, spiritul ei internaționalist. În urma acestor acțiuni au fost atrași în mișcarea muncitorească mii și mii de muncitori. Pe de altă parte în urma acestor acțiuni a crescut dorința muncitorilor din România de a urma exemplul fraților lor din Rusia a căror luptă le-a servit ca un puternic stimulent în organizarea lor proprie, în intensificarea luptei pentru interesele proprii de clasă.

Sub influența revoluției din Rusia s-a intensificat activitatea elementelor de stînga din mișcarea muncitorească din România, care în contra voinței oportuniștilor au inițiat și condus acțiunile de solidarizare și lupta pentru refacerea mișcării muncitorești. Sînt foarte concludente cuvintele rostite de I. C. Frimu la mitingul din 9 ianuarie 1906: „Pilda revoluționarilor ruși a insuflat avînt și bărbăție muncitorilor de pretutîndenii și tot ea ne-a îmbărbătat și pe noi să urmăm fără preget trezirea conștiinței de clasă în muncitorimea romînă”¹.

Aceste cuvinte sună cu o forță și o deosebita actualitate și astăzi, cînd poporul muncitor din România, împreună cu popoarele Uniunii Sovietice și întreaga omenire progresistă, a sărbătorit aniversarea a 50 de ani de la prima revoluție rūsă.

СОЛИДАРНОСТЬ РУМЫНСКОГО ПРОЛЕТАРИАТА С ПЕРВОЙ РУССКОЙ РЕВОЛЮЦИЕЙ (ЯНВАРЬ 1905 — ЯНВАРЬ 1906)

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

Целью настоящей работы, в которой приводятся отрывки из монографии «Влияние первой русской революции на революционное движение в Румынии», является анализ одной из важных сторон этой обширной проблемы, а именно солидарности румынского пролетариата с русской революцией.

Революция в России послужила мощным толчком для нового подъема рабочего движения в Румынии, находившегося во временном регрессе в результате наступления, предпринятого господствующими классами в период между 1900 и 1904 годами. Весть о «Кровавом воскресеньи» взволновала рабочих Румынии. Как следствие воззвания, выпущенного социалистическим кружком «Румыния Мунчитоаре» (Рабочая Румыния), в Бухаресте, 24 января 1905 года, состоялся грандиозный митинг, в котором приняло участие более 2000 рабочих для того, чтобы заклеить варварство царизма и выразить свою солидарность с русским пролетариатом. Право на проведение этого митинга, явившегося в то же время первой после многих лет публичной политической манифестацией рабочих Бухареста, было завоевано после

¹ „Romînia Muncitoare“, nr. 46, 15 ianuarie 1906, p. 2.

столкновения с полицией. В результате упорного сопротивления нескольких тысяч рабочих, был сорван план властей силой помешать проведению этой политической манифестации. Такие же собрания и манифестации солидарности с русской революцией были организованы и во многих других городах страны. В связи с этим социалистический кружок Бухареста выпустил газету, посвященную событиям в России, под названием «Долой деспотизм», с подзаголовком «Протест против кровавой расправы в России».

В то же время широко развернулись выступления за освобождение М. Горького, в которых наряду с рабочими принимала участие и прогрессивная интеллигенция.

События в России, вызвавшие широкий отклик во всех общественных слоях Румынии, действия румынского пролетариата, выражающие его солидарность с борьбой русского пролетариата, сыграли огромную мобилизующую роль в деле усиления борьбы рабочих. Во главе борьбы пролетариата, имеющей целью восстановление рабочих организаций, стали левые элементы социалистического движения в Румынии, проявившие свою преданность русской революции. Оппортунистические элементы руководства социалистического движения в Румынии — приверженцы меньшевистских идей, вроде Доброджану-Геря, заняли в то же время враждебную позицию по отношению к революции в России и тормозили развертывание борьбы рабочих в Румынии.

Огромное влияние на прогрессивное общественное мнение и, главным образом, на рабочих оказало известие о восстании на броненосце «Потемкин» и его прибытие в порт Констанца. Потемкинцы были встречены румынскими рабочими как победоносные солдаты героической русской революции. Против попыток консервативного правительства и агентов царской охранки заставить потемкинцев сдаться царским властям поднялось все прогрессивное общественное мнение, мобилизованное сознательными рабочими. Широкое движение с целью политической защиты и материальной поддержки потемкинцев сорвало эти происки контрреволюции и, вместе с тем, способствовало усилению сочувствия румынского пролетариата к русской революции и подняло на политическую борьбу новые тысячи рабочих.

Глубокое впечатление произвело в Румынии вооруженное восстание в Москве. Правительственные круги Румынии пытались всеми возможными мерами оказать помощь русской контрреволюции и в то же время задержать распространение революционного пожара в Румынии. Однако, несмотря на все эти попытки, отклик московского вооруженного восстания глубоко проник в ряды румынских рабочих и сыграл огромную мобилизующую роль в усилении их борьбы. Первыми результатами влияния московского вооруженного восстания были многолюдные собрания солидаризации с русской революцией, организованные во всех городах Румынии в связи с первыми годовщинами «Кровавого воскресенья». В течение 1906 года, по мере роста подъема рабочего движения в Румынии, увеличивалась и боевая солидарность румынского пролетариата с русской революцией.

LES MANIFESTATIONS DE SOLIDARITÉ DU PROLÉTARIAT
DE ROUMANIE AVEC LA GRANDE RÉVOLUTION POPULAIRE
DE RUSSIE
(PÉRIODE DE JANVIER 1905 À JANVIER 1906)

(RÉSUMÉ)

Les Auteurs se proposent d'examiner dans leur étude, qui comprend des fragments tirés de la monographie intitulée „L'influence de la Grande Révolution populaire de Russie sur le mouvement révolutionnaire de Roumanie“, un important aspect de ce vaste problème, à savoir, les actions de solidarité du prolétariat de Roumanie avec la révolution russe.

La révolution russe a constitué un puissant stimulant pour un nouvel essor du mouvement ouvrier de Roumanie qui, par suite de l'offensive des classes dominantes, avait, de 1900 à 1904, fait un regrès temporaire. La nouvelle du „Dimanche sanglant“ bouleversa les classes laborieuses de Roumanie. Le 24 janvier 1905, par suite de l'appel lancé par le cercle socialiste „La Roumanie ouvrière“, eut lieu à Bucarest un meeting grandiose, auquel participèrent plus de 2000 ouvriers venus flétrir les actes barbares commis par le tsarisme et exprimer leur solidarité avec le prolétariat russe. Ce meeting qui, après de longues années de silence, constituait la première manifestation politique à caractère public du prolétariat de Bucarest ne fut autorisé qu'après une collision entre les ouvriers et la police. Par suite de la résistance acharnée des milliers d'ouvriers, le plan des autorités d'empêcher, par la force, cette manifestation politique échoua. De pareilles manifestations de solidarité avec la révolution russe furent organisées dans de nombreuses autres villes de Roumanie. A cette occasion, le cercle socialiste de Bucarest fit imprimer un journal consacré aux événements de Russie, intitulé „Jos despotismul“ (A bas le despotisme !) portant en sous-titre : „Protestation contre les massacres de Russie“.

En même temps, une vaste campagne fut organisée, dans le but d'obtenir la mise en liberté de Maxime Gorki, à laquelle participèrent, outre les ouvriers, les intellectuels progressistes.

Les événements de Russie, qui eurent un puissant retentissement dans toutes les couches sociales de Roumanie, les actions de solidarité du prolétariat roumain avec la lutte du prolétariat russe, exercèrent une influence considérable sur l'intensification des luttes ouvrières de l'époque. A la tête des luttes prolétaires, qui avaient pour but de refaire les organisations ouvrières, se trouvaient les éléments de gauche du mouvement socialiste de Roumanie, qui se montrèrent entièrement dévoués à la cause de la révolution russe. En même temps, les éléments opportunistes, tel Dobrogeanu Gherea, qui s'étaient faufilés parmi les dirigeants du mouvement socialiste de Roumanie et étaient partisans des idées menchéviques adoptèrent une position hostile à l'égard de la révolution de Russie, freinèrent le développement des luttes ouvrières de Roumanie.

La nouvelle de la révolte qui avait eu lieu sur le croiseur „Potemkine“ et l'arrivée de ce dernier dans le port de Constantza, exerça une influence considérable sur l'opinion publique progressiste et surtout sur les travailleurs de Roumanie. Les marins du „Potemkine“ furent accueil-

lis par les masses ouvrières de Roumanie comme les soldats victorieux de l'héroïque révolution russe. L'opinion publique progressiste, mobilisée par les ouvriers conscients de leur rôle, s'éleva contre les machinations ourdies par le gouvernement conservateur et les agents de l'okhrana tsariste pour contraindre les marins du „Potemkine“ à se rendre aux autorités tsaristes. L'ample mouvement de défense politique ainsi que l'aide matérielle accordée aux marins du „Potemkine“ mirent en échec les machinations de la contre-révolution. En même temps, ces actions contribuèrent à intensifier la sympathie qu'éprouvait le prolétariat de Roumanie pour la révolution russe ; elles incitèrent des milliers d'ouvriers à participer à la lutte politique.

L'impression produite en Roumanie par l'insurrection armée de Moscou fut considérable. Les cercles gouvernementaux de Roumanie essayèrent, par tous les moyens possibles, d'accorder leur appui à la contre-révolution russe et, en même temps, d'empêcher les flammes de la révolution d'embraser la Roumanie. Malgré ces mesures, l'écho de l'insurrection armée de Moscou pénétra profondément dans les milieux ouvriers de Roumanie et joua un rôle fort important, au point de vue du développement des luttes ouvrières. L'influence exercée par l'insurrection armée de Moscou trouva sa première expression dans les grandes réunions de solidarité avec la révolution russe, organisées dans toutes les villes de Roumanie, à l'occasion des premiers anniversaires du „Dimanche sanglant“. Au cours de l'année 1906, l'essor du mouvement ouvrier de Roumanie allait de pair avec les actions qui prouvaient la solidarité du prolétariat de Roumanie avec la révolution russe.

ACTUL REVOLUȚIONAR AL NAȚIONALIZĂRII PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE INDUSTRIALE, BANCARE, DE ASIGURĂRI, MINIERE ȘI DE TRANSPORTURI (11 IUNIE 1948)

DE

N. G. MUNTEANU, C. PANCIU și I. LUNGEANU

La 11 iunie 1948, poporul muncitor din țara noastră sub conducerea partidului său de avangardă a smuls din mâinile burgheziei principalele mijloace de producție industriale, bancare, miniere, de asigurări și de transporturi. În această zi, Marea Adunare Națională a constințit prin lege „exproprierea expropriatorilor” — redând poporului ceea ce i se cuvenea, ceea ce el a creat ani și ani de zile prin muncă istovitoare — trecînd principalele mijloace de producție industriale în mâinile producătorilor însăși. Infăptuirea acestui act constituia o necesitate obiectivă pentru întreaga dezvoltare a țării noastre. În România burghezo-moșierească erau prezente toate contradicțiile modului de producție capitalist ajuns în ultimul său stadiu. Existau forme monopoliste în industrie, bănci, societăți de asigurare, mine, transporturi etc. Forțele de producție căpătaseră un caracter social din ce în ce mai pronunțat. Dezvoltarea economică a țării cerea în mod obiectiv schimbarea relațiilor de producție care frînau dezvoltarea forțelor de producție.

Neconcordanța relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție a dat naștere unui puternic conflict de clasă și a constituit baza economică a întregii istorii a luptei de clasă din România burghezo-moșierească. Acest conflict nu-și putea găsi rezolvarea decît pe calea revoluției sociale, pe calea înlocuirii vechii formațiuni social-economice capitaliste, cu o nouă formațiune social-economică — orînduirea socialistă. De aceea, actul de la 11 Iunie 1948, apare nu numai ca un act de dreptate socială ci și ca un act necesar, impus de întreaga dezvoltare anterioară a țării. Realizarea acestui act în 1948 a fost ușurată și favorizată de faptul că Patria noastră a fost eliberată de glorioasa Armata Sovietică.

Mișcarea patriotică antifascistă încheată sub conducerea P.C.R. încă în timpul războiului antisovietic, avînd ca scop lupta pentru scoaterea Romîniei din acest război și eliberarea națională și socială a poporului s-a unit cu eroica luptă dusă de Armata Sovietică împotriva

fascismului hitlerist. Aceasta a creat un avânt nemaicunoscut de luptă împotriva imperialismului în general și împotriva capitaliștilor și moșierilor din țara noastră în special. Masele populare din țara noastră conduse de partidul clasei muncitoare au folosit condițiile create prin zdrobirea Germaniei hitleriste pentru a scutura odată cu jugul imperialismului străin și jugul uneltelor lui, al capitaliștilor și moșierilor români.

În condițiile favorabile create după 23 August 1944, P.C.R. a mobilizat întregul popor muncitor în lupta pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

După instaurarea guvernului democratic de la 6 martie 1945, după înfăptuirea reformei agrare, în fața noii puteri populare stătea sarcina refacerii economiei țării ruinate de război și de jaful hitlerist. Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945 a trasat sarcinile în domeniul economic și politic, a pus problema refacerii economiei naționale, a utilizării capacitații maxime a uzinelor metalurgice existente și a minelor de cărbuni, ridicarea nivelului producției industriale, refacerea și dezvoltarea sistemului de transporturi etc. Hotărârile Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945 au constituit firul călăuzitor pentru munca de refacere și dezvoltarea economică a țării. Drumul înfăptuirii acestor hotărâri a fost un drum greu de muncă și de luptă dus de masele muncitoare împotriva exploatatorilor, care, pe măsură ce pierdeau din vechile lor poziții economice și politice, deveneau tot mai îndirjiți. Burghezia susținută de reprezentanții grupului tătarăscian care se mai aflau în guvern și de reacțiunea externă, căuta pe toate căile să saboteze opera de democratizare și de refacere economică a țării. Obiectivul principal al burgheziei era să mărească la maximum haosul economic, să creeze nemulțumiri în rindurile oamenilor muncii, pentru a prilejui o intervenție străină și a subjuga din nou țara.

Elementele reacționare sprijinite de imperialisti au organizat sabotaje la Reșița, Valea Jiului etc. în scopul de a dezorganiza producția, a zadărnici eforturile clasei muncitoare și a compromite acțiunile inițiate de guvernul democratic popular.

Cu toate încercările forțelor reacționare de a împiedica refacerea și dezvoltarea economiei naționale, Partidul Comunist Român, mobilizând masele largi populare, ia o serie de măsuri care duc la zdruncinarea puterii burgheziei și la consolidarea și lărgirea cuceririlor democratice. Astfel, prin legea din 28 decembrie 1946, s-a trecut la etatizarea Băncii Naționale în folosul poporului, ceea ce a permis îngrădirea sabotajului capitaliștilor din conducerea B.N.R., exercitarea unui control riguros asupra mijloacelor financiare ale țării, canalizarea creditelor numai spre operațiuni productive etc.

Pentru a pune capăt sabotajului, a înlătura haosul economic și a asigura circulația mărfurilor, a fost reorganizat Ministerul Industriei și Comerțului. Oficiile industriale create prin legea din 24 mai 1947 au constituit un element puternic în lupta pentru refacerea economiei naționale. Ele au permis statului să controleze activitatea patronilor, să demaște încercările de sabotaj ale capitaliștilor și să programeze producția în raport cu nevoile economiei naționale. Ele au constituit o frână împotriva tendințelor de speculă ale capitaliștilor și au dus la învierea economiei naționale, la înfrângerea reacțiunii burgheze și la trecerea țării în regimul popular,

la creșterea combativității clasei muncitoare și a întregului popor muncitor, la întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Ca urmare a succeselor obținute pe tărîm politic și economic, la 14 iunie 1947, P.C.R. prezintă un program pentru redresarea economică a țării, intrat în istorie sub numele de „Propunerile P.C.R. din iunie 1947”¹. Propunerile P.C.R., care exprimau interesele maselor, au fost primite cu multă însuflețire de oamenii muncii și s-au concretizat în lupta hotărîtă a acestora pentru sporirea producției. Așa, de pildă, muncitorii din Valea Jiului, au extras în cursul lunii iunie 1947 164.232 tone de cărbuni, depășind producția din iunie 1946 cu 38%². Un rol important în înfăptuirea propunerilor P.C.R. (din iunie 1947) l-a avut neprecupețitul ajutor sovietic, care s-a făcut simțit încă din primele zile de după 23 August 1944. Datorită acestui ajutor industria noastră a avut asigurat cocsul, oțelul, fonta, bumbacul etc., atât de necesare redresării economice a țării. Ajutorul sovietic și munca susținută depusă de muncitori au făcut ca încă în al doilea semestru al anului 1947 să se obțină față de a doua jumătate a anului 1938 următoarele creșteri ale producției:

La fontă	86%
La oțel	79%
La industria chimică de bază . . .	100%
La ciment	105%
La hîrtie	94%
La plumb	93% ³

Un aport important pentru traducerea în viață a sarcinilor de redresare economică a țării l-a avut controlul economic. Prin acest control au fost scoase la iveală cantități imense de materiale retrase din circulație de către capitaliști pentru a fi vîndute cu prețuri de speculă la bursa neagră și a spori inflația.

Proprietarul firmei „Coromyl” a sustras de pe piață, în mai bine de doi ani, 4.550 kg. acid citric în valoare de 14 miliarde lei. Datorită vigilenței oamenilor muncii, sabotorul a fost descoperit și arestat, iar marfa a fost redată circulației⁴. La fabrica de pielărie „Filderman” din Bacău, între anii 1946—1948 patronii au sustras din circulație peste 30 vag. piei finisate spre a le vinde cu prețuri de speculă⁵. La întreprinderea „Voina” București, cu ocazia controlului economic s-au găsit stocuri întregi de materiale ca: 53 colaci de aproape 2500 m furtun de cauciuc, 5 colaci cu 295 m cablu electric de alamă cu 19 fire, o mare cantitate de ferossilicu etc. Toate materialele dosite contribuiau la sabotarea producției și la subminarea eforturilor muncitorilor care luptau împotriva haosului economic.

Controlul muncitoresc a fost un factor pregătitor al actului revoluționar al naționalizării și a constituit o grea lovitură pentru capitaliștii

¹ Asupra Propunerilor P.C.R. din 1947 revista „Studii” a publicat în numărul său din iulie-septembrie 1954 un articol semnat de N. Fotino, care se ocupa pe larg cu această problema.

² „Scînteia” nr. 864, 8 iulie 1947.

³ h. Gheorghiu-Dej, Articole și Cuvîntări. Ed. pentru literatura politica, 1952, ed. a III-a, p. 146.

⁴ „Dreptate noua” din 24 iulie 1947.

⁵ „Scînteia”, nr. 1149 din 19 iunie 1948.

din țara noastră, având în vedere că sectorul particular era încă predominant în economie.

În lupta pentru îmbunătățirea substanțială a nivelului de trai al oamenilor muncii și pentru întărirea regimului democratic, în august 1947 s-a electuat reforma monetară care a avut un caracter profund democratic, anticapitalist. Înfăptuită în ciuda opoziției elementelor tătarăsciene din guvern, reforma monetară a pus capăt inflației, a dus la însănoșirea vieții noastre economice și financiare, la o nouă distribuție a venitului național. Realizarea programului concret de refacere economică a țării elaborat pe P.C.R. a arătat încă odată masele largi ale oamenilor muncii justetea politicii Partidului, a contribuit la întărirea influenței lui în mase și la izolarea partidelor burgheze. În aceste condiții, masele muncitoare au cerut curmarea agitației reacționare, anti-democratice dusă de partidele „Național Țărănesc” și „Național Liberal” și pedepsirea prin lege a acestor dușmani ai poporului. Burghezia își pierduse orice bază de masă, iar partidele ei nu exprimau de cit existența unei bande de sabotori diversioniști aflată în slujba imperialismului. Dizolvarea P.N.Ț. în vara anului 1947 și procesul grupului complotist P.N.Ț. care a încercat să arunce țara într-un război civil au dus la completa demascare și la falimentul total al partidelor „istorice”. Procesul din 1947 a arătat ca fruntașii P.N.Ț., sfetnici de încredere ai regelui, erau de mult în solda spionajului american. Din declarația făcută de acuzatul Al. Popp la procesul Auschnitt, Bujoiu, Popp reiese că la uzinele Reșița, Astra-Vagoane, Titan-Nădrag-Călan se creiau fonduri secrete pentru spionii români și americani. Numai în prima jumătate a anului 1946, Maniu, Brătianu și Titel Petrescu au încasat „ajutoare” în valoare de 3 miliarde lei, plus încă 1 miliard lei, din ordinul lui Auschnitt, pentru acțiuni subversiv-teroriste împotriva regimului¹.

Procesul conducătorilor fostului partid Național Țărănesc a dovedit de asemenea legăturile de spionaj dintre aceștia și grupul Tătărăscu, care, folosind pozițiile deținute în guvern, căuta să submineze eforturile clasei muncitoare. În urma acestei demascări și a raportului de forțe care se schimbaseră în favoarea clasei muncitoare și a țărânimii muncitoare, în noiembrie 1947 sînt alungați din guvern ultimii reprezentanți ai burgheziei — grupul tătarăscian. În urma acestui act, se adincește necorespondența dintre caracterul nou al puterii de stat și forma de stat monarhică care frîna dezvoltarea țării noastre. Această problemă a fost rezolvată la 30 decembrie 1947 cînd monarhia, stîlp al reacțiunii interne și externe, a fost înlăturată și a fost proclamată Republica Populară Romînă. Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărânimia muncitoare a însemnat desăvirșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice și trecerea la îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste. Această victorie hotărîtoare pentru dezvoltarea țării noastre pe drumul unei vieți noi a fost asigurată de întărirea forțelor interne ale revoluției și de sprijinul multilateral acordat de U.R.S.S.

Smulgerea puterii politice din mîinile claselor exploatare de către proletariat a dus la instaurarea dictaturii proletariatului în țara

¹ Dușmanii pații și libertății popoarelor. București, Ed. Minist. Afacerilor Externe, I.R.P.R., 1952, p. 41.

noastră. Dictatura proletariatului presupune unitatea clasei muncitoare, existența unui singur centru conducător, a unui singur partid politic al clasei muncitoare. „Dictatura proletariatului — arată I. V. Stalin nu poate fi deplină decît în cazul cînd o conduce un singur partid, partidul comunist, care nu împarte și nu trebuie să împartă conducerea cu alte partide“¹. P.C.R. a luptat fără încetare pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare. În focul luptei pentru crearea partidului unic al clasei muncitoare, a fost demascat și zdrobit grupul social-democrat de dreapta, care se dovedise un dușman al poporului, o agentură a imperialismului străin în mișcarea muncitorească. Înfăptuirea unității clasei muncitoare a fost consacrată la Congresul P.M.R. din februarie 1948, prin care s-a creat pe baza principialității de clasă, a principiului unității organizatorice, a ideologiei marxist-leniniste, partidul unic al clasei muncitoare — Partidul Muncitoresc Român.

Eroismul clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare în lupta pentru instaurarea regimului democrat-popular, demascarea și zdrobirea social-democrației de dreapta din sinul mișcării muncitorești, crearea partidului unic al clasei muncitoare, victoria obținută de Frontul Democrației Populare în alegerile din martie 1948, succesele obținute pe tărîm economic, ajutorul neprecupețit primit din partea U.R.S.S. au creat condițiile pentru lichidarea puterii economice a burgheziei industriale și reorganizarea economiei potrivit intereselor poporului muncitor. Dacă pe plan politic puterea a trecut în întregime în mîinile clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, pe plan economic pozițiile de comandă ale vieții noastre economice se mai aflau încă în mîinile burgheziei. Înainte de 11 Iunie 1948, statului român îi aparțineau Uzinele de fier Hunedoara, C.F.R., Arsenalul Armatei din Tîrgoviște ș.a. și avea participații la Astra Vagoane, Societatea Națională de Gaz Metan, Creditul Industrial ș.a. În urma convenției de armistițiu, pe baza articolului 8 au trecut sub administrația statului și întreprinderile cu participare de capital ale fasciștilor germani². În general însă, greutatea specifică a industriei de stat în preajma naționalizării reprezenta doar 20% în siderurgie și 30% în metalurgie³. Nepotrivirea care decurgea din faptul că în timp ce puterea politică se afla în mîinile celor ce muncesc, pozițiile economice dominante mai erau deținute de clasele exploatare, constituia o piedică serioasă în lichidarea înapoierii economice a țării noastre și în dezvoltarea economiei naționale. Vechile clase dominante alungate de la conducerea politică dar deținătoare încă a pozițiilor economice foloseau diferite metode de sabotaj în scopul de a submina regimul democrat popular.

În timp ce populația țării noastre ducea lipsă de îmbrăcăminte, patronii din industria textilă descompletau și scoteau din funcție mașinile sub diferite pretexte. La fabrica „Rizescu“ din Brănești, azi „Olga Bancic“, din 675 războaie lucrau numai 15; la fabrica „Balcani“, din 585

¹ I. V. Stalin, Opere, Ed. P.M.R., 1951, vol. 10, p. 106.

² Raportul Politic al C.C. la Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1948.

³ Gh. Gheorghiu Dej, Articole și Cuvîntări, Ed. pentru literatura politică, 1952, ed. a III-a p. 684.

razboaie, 400 dispărusera, iar din cele 185 care mai rămăseseră numai 40 erau în stare de funcțiune ¹.

La una din întreprinderile de specialitate din sectorul metalurgic și anume „Industria Optică Română“ din capitală, conducerea administrativă sabota comenzile și aprovizionarea cu materiale. În această întreprindere, din cele 24 de strunguri automate de la atelierul mecanic, funcționau numai 5 și acestea cu dese întreruperi. La atelierul optic, unde în timpul războiului lucrau 250 salariați, în mai 1948 lucrau numai trei. Deși fabrica lucra numai cu o capacitate de 60% și aceasta datorită presiunilor organizației de partid și a comitetului de fabrică, administratorii delegați încasau lunar cite 74.000 lei, iar directorul general avea un salariu de 59.385 lei ².

La uzinele metalurgice „Titan-Nădrag-Călan“ eforturile muncitorilor și tehnicienilor, care se aflau în întrecere patriotică cu muncitorii de la I.M.S. Hunedoara și Reșița pentru îndeplinirea programului de producție fixat de Minister, au fost sabotate de către patroni prin întârzierea aprovizionării cu materialele și piesele necesare procesului de producție. Patronii au reușit să scoată din funcțiune un cuptor Siemens-Martin la oțelărie și să incendieze centrala electrică. Toate acestea au răcut ca muncitorii din uzinele T.N.C. să piardă în luna aprilie drapelul producției pe care-l dețineau în întrecerea dintre uzinele siderurgice ³. În ciuda tuturor greutăților, metalurgiștii de la Călan, depunând noi eforturi, au reușit în luna următoare să îndeplinească programul de producție al fontei cu 5 zile înainte de termen ⁴.

Marii deținători de acțiuni ai Societății de Tramvaie București, urmărind să saboteze opera de reconstrucție a țării, sub pretext că vor să facă „economii“, au propus scoaterea din circulație a celor 97 de trenuri (vagoane-motoare cu remorci) existente, urmînd să lase astfel Bucureștii fără tramvaie. Cu toate încercările de sabotare ale conducerii, muncitorii setebişti, îndrumați de Partid și sprijiniți de sindicat, au dus o activitate intensă, realizînd o serie de succese în domeniul refacerii transporturilor. Ei au selecționat materiale vechi, din care au montat motoare și vagoane noi, au instalat în depoul Panduri prima turnătorie de bronz și o boxă pentru vopsit vagoane, realizînd economii de 26 milioane lei anual. S.T.B.-iștii au confecționat — pentru prima oară în istoria întreprinderii — rulmenți și axe pentru motoare, care lipsind de pe piață aduceau mari prejudicii producției ⁵.

O altă metodă de sabotaj folosită de capitaliști era și aceia de a sustrage sume importante de bani din fondurile destinate producției. Astfel, fostul director al societății anonime „Steaua Romină“ Alexander Walter Evans — cetățean englez — după ce și-a însușit suma de 8.200.000 lei (bani stabilizați) din fondurile întreprinderii, a încercat cu cîteva zile înainte de 11 iunie 1948 să părăsească țara ⁶.

¹ „Scînteia“, nr. 1148 din 18 iunie 1948.

² „Scînteia“, nr. 1127 din 23 mai 1948.

³ „Scînteia“, nr. 1125 din 21 mai 1948.

⁴ „Scînteia“, nr. 1131 din 28 mai 1948.

⁵ „Scînteia“, nr. 1126 din 22 mai 1948.

⁶ „Scînteia“, nr. 1167 din 11 iunie 1948.

Patronii întreprinderilor „Electrocord“ București, „Cloșani“ Hunedoara, „Romîno-Americană“ Ploiești, în loc să întrebuințeze pentru producție creditele acordate de stat, le-au folosit în scopuri personale, pentru speculă¹. Pentru a compromite opera de redresare economică, burghezia a strecurat peste granița în mod fraudulos peste 1 miliard franci elvețieni în anii 1946—1947². După ce au dezorganizat producția și au adus-o într-o stare dezastruoasă, unii patroni au abandonat întreprinderile, fugind peste graniță. Erau tot mai frecvente cazurile de abandonare fațișă a fabricilor și de evaziune a capitalurilor. De pildă patronul societății „Coroana“ după ce a frustat statul cu suma de 20.000.000 lei, furnizorii cu 5.000.000 lei, iar muncitorilor nu le-a plătit salariile pe 2 luni, a abandonat fabrica fugind în străinătate³.

La fel au procedat și patronii fabricilor de textile „Atlantic“⁴ și „Albion“⁵. Toate aceste acțiuni ale burgheziei, îndreptate împotriva orînduirii democrat-populare cu scopul de a zădărnici eforturile clasei muncitoare și de a restabili puterea capitalului, arătau tot mai puternic necesitatea obiectivă a smulgerii puterii economice din miinile exploataților din industrie.

Realizările de după 23 August 1944 au creat condițiile pentru înlăturarea unuia dintre punctele cele mai de seamă ale programului Partidului — naționalizarea principalelor mijloace de producție. Revoluția socialistă era chemată să înlăture principala contradicție — contradicția între caracterul social al producției și forma de însușire privat capitalistă.

În aceste condiții se punea deci problema alungării burgheziei din posturile de comandă ale economiei și trecerii principalelor mijloace de producție industriale, bancare, miniere, de asigurari și de transporturi în miinile întregului popor. Partidul a condus proletariatul din țara noastră pe drumul indicat de Manifestul Partidului Comunist, în care s-a arătat că „Proletariatul va folosi domnia lui politică pentru a smulge burgheziei, pas cu pas, întreg capitalul, pentru a centraliza toate unctele de producție în miinile statului, adică în miinile proletariatului organizat ca clasă stăpînitoare, și pentru a mări, cît se poate de repede, mîsa forțelor de producție“⁶. Cunoscînd că la baza dezvoltării societății stau legi economice obiective, Partidul a educat și educă pe membrii săi și întreaga clasă muncitoare în spiritul cunoașterii acestor legi și în spiritul științei conducerii economiei. Controlul muncitoresc, lupta împotriva patronilor sabotori, luptă pentru traducerea în viață a „Propunerilor din iunie 1947 ale P.C.R.“ constituiau o adevărată școală de educare a muncitorilor în spiritul răspunderii față de popor, pentru bunul mers al producției. În această luptă s-au evidențiat multe elemente muncitorești. Tocmai din rîndurile acestora au fost recrutate viitoare cadre de conducere a întreprinderilor. Acționînd în lumina cerințelor legii economice obiective a concordanței obligatorii a relațiilor de producție,

¹ „Scînteia“, nr. 1148 din 17 iunie 1948.

² „Scînteia“, nr. 1144 din 11 iunie 1948.

³ „Scînteia“, nr. 1149 din 18 iunie 1948.

⁴ „Viața sindicală“, nr. 242 din 25 iunie 1948.

⁵ „Universul“ din 14 iunie 1948.

⁶ K. Marx și F. Engels, Opere alese, Ed. P.M.R., 1949, vol. I. p. 30.

cu caracterul forțelor de producție, regimul nostru democrat popular a organizat acea forță socială capabila sa învingă rezistența reacțiunii burgheze care lupta pentru menținerea vechilor relații de producție. În condițiile unei inversunute lupte de clasă, forța socială realizată sub forma alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare sub conducerea Partidului a sfărâmat, la 11 iunie 1948, vechile relații de producție capitaliste din industrie, mine, banci, asigurari și transporturi. În baza actului revoluționar al naționalizării au apărut noi relații de producție, socialiste, care constituiau un motor în dezvoltarea forțelor de producție, legea economică obiectivă a concordanței obligatorii căpătând cimp liber de acțiune în sectorul socialist.

Actul revoluționar al naționalizării a însemnat o revoluție în domeniul economiei țării și a lichidat nepotrivirea care decurgea din faptul ca în timp ce puterea politică se afla în mâinile clasei muncitoare, pozițiile economice erau deținute de burghezie. Prin naționalizare, burgheziei i s-a smuls aceste poziții, care constituiau una din pirghile cele mai importante ale dominației ei de clasă.

Odată cu lovitura dată capitalului industrial din țară, prin naționalizare a fost dată o lovitură puternică și imperialiștilor străini care zeci de ani jefuiseră bogățiile țării și cărora acum li s-a luat posibilitatea de a mai exploata în viitor aceste bogății. Imperialiștii au privit actul naționalizării din țara noastră cu multă ură, căci el constituia un obstacol „indezirabil și primejdios“ în calea planurilor lor de subjugare economică și politica a țării. Este caracteristic faptul că ei căutau prin diferite presiuni să împiedice pînă și falsele „naționalizări“ din țările capitaliste. Conducătorul asociației industriașilor americani, bancherul Shell, a cerut deschis în Camera reprezentanților ca „ajutorul“ planului Marshall să fie acordat numai țărilor care renunță la programul de naționalizare, iar fruntașul republican american Harold Stassen a declarat că „Statele Unite vor acorda un nou ajutor Marii Britanii numai în cazul cînd guvernul englez va renunța la planurile de naționalizare a industriei sale“¹. Cu atît mai mult, imperialiștii au dus o luptă pe viață și pe moarte pentru a împiedica, prin sabotaj și presiuni economice și politice, naționalizarea din țara noastră, care s-a înfaptuit în folosul întregului popor muncitor și se deosebește fundamental de „naționalizările“ din țările capitaliste. Naționalizările din țările capitaliste nu sînt decît o fațadă prin care „democrația burgheză“ își apară interesele ei de clasă, menținîndu-și pozițiile dominante. Naționalizarea băncii Angliei, a căilor ferate și a unor ramuri ale industriei, efectuate de liderii laburiști în perioada celui de al doilea război mondial și prezentată drept triumful „socialismului democratic“, a fost o măsură burgheză care n-a schimbat natura economică a întreprinderilor capitaliste. Prin această măsură, foștii acționari ai băncii Angliei și ai minelor de cărbuni au primit de la stat o compensație de 165 de milioane lire sterline, sumă mai mare decît valoarea reală a bunurilor naționalizate și care le-a asigurat din oobînzi un venit garantat de 30%, adică un profit mai mare decît acela pe care l-ar fi adus întreprinderile dacă nu erau „naționalizate“.

¹ „Scinteia“, nr. 1148 din 18 iunie 1948.

Deoarece întreprinderile miniere engleze erau lipsite de utilajul necesar producției, statul a cheltuit pentru reutilizarea lor suma de peste 150 milioane lire sterline¹, fapt datorită căruia acționarii băncii au început să یرcaseze un venit de 4 ori mai mare decit înainte. Iată ce a însemnat „naționalizarea“ laburistă — mijloc de îmbogățire a capitaliștilor și de asuprire crescindă a maselor muncitoare. „Naționalizarea“ din Anglia a fost pentru capitaliști un paravan în dosul căruia continuau să-și apere interesele și să-și mențină pozițiile dobândite prin exploatarea cruntă a muncitorilor.

Dacă în țările capitaliste „naționalizarea“ a fost făcută de un guvern burghez în interesele de clasă ale oligarhiei financiare, cu totul alta este situația în țările de democrație populară unde puterea politică se află în mîinile clasei muncitoare și unde naționalizarea se face în interesul întregului popor.

Actul revoluționar de la 11 iunie, prin care clasa muncitoare a rezolvat cu succes una din sarcinile ivite după cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului, a creat baza economică socialistă a democrației populare, trecind în mîinile celor ce muncesc posturile de comandă ale economiei naționale. În ramurile cheie ale economiei naționale s-a statornicit proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, ca bază a relațiilor de producție socialiste. „Proprietatea socialistă asupra principalelor întreprinderi industriale, asupra transporturilor, băncilor, pădurilor, bogațiilor subsolului etc. — arată tov. Gh. Gheorghiu-Dej — a devenit baza de neclintit a statului nostru de democrație populară“².

Transformarea revoluționară de la 11 iunie, prin care principalele mijloace de producție au devenit un bun al întregului popor, a dus la dispariția monopolului unui grup de exploatare asupra mijloacelor de producție. În sectorul socialist care s-a format în urma naționalizării, acțiunea legilor specifice modului de producție capitalist a dispărut și au început să acționeze noi legi economice specifice modului de producție socialist: legea economică fundamentală a socialismului, legea dezvoltării planice (proporționale) a economiei naționale, legea repartiției după munca și altele. A fost lichidată exploatarea omului de către om în întreprinderile naționalizate, iar munca depusa produce valori pentru întregul popor muncitor.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție a dus la consolidarea independenței economice și politice a țării, la stimularea **energiilor creatoare** ale poporului muncitor în vederea ridicării generale a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc.

Actul revoluționar de la 11 iunie 1948 a fost primit de clasa muncitoare cu un sentiment de adincă satisfacție. În orînduirea capitalistă, cei ce munceau și produceau bunurile în societate nu beneficiau de ele. Cu cît poporul producea mai mult, cu atît clasele exploatare se îmbo-

¹ „Scînteia“, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și Cuvîntari, Ed. pentru literatura politica, 1952, ed. a III-a, p. 686.

gațeau, iar poporul sărăcea. La un pol se acumulasero bogății imense, la celălalt pol — mizeria neagră. După datele oficiale furnizate de „Anuarul Statistic al României“ pe anii 1939—1940 și de publicația „Comunicări Statistice“ nr. 8 din 1945, rezultă că rata plusvalorii și deci gradul de exploatare al clasei muncitoare în întreprinderile cu peste 10 muncitori a crescut în perioada dintre 1927—1942, de la 153% la 270%, în timp ce nivelul de trai al oamenilor muncii a scăzut. După datele statisticii burgheze, salariul nominal al muncitorilor reprezenta, în 1938, 69,1% față de 1929. Pentru a zugrăvi mai complet situația clasei muncitoare trebuie să arătăm că indicele general al prețurilor la bunurile de larg consum reprezenta în 1939 137,6% față de 1933¹, ceea ce a delimitat creșterea pauperizării clasei muncitoare. Orice încercare făcută de muncitori pentru a-și îmbunătăți situația era urmata de represiuni ce mergeau până la aruncarea lor în închisori. Toate acestea erau facute în numele „sfinței și inviolabilei“ proprietăți capitaliste. Prin actul naționalizării, această proprietate capitalistă a primit o lovitură nimicitoare. În martie 1948, oamenii muncii din țara noastră au dezbătut și votat Constituția R.P.R. — prima constituție a tinerei noastre republici — care consfințea cuceririle revoluționare obținute până atunci și prevedea posibilitatea trecerii anumitor bunuri în mâinile poporului. Astfel, în articolul 11 din Constituția R.P.R. din 1948 se arată: „Când interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare, care sînt proprietatea particulară a persoanelor fizice sau juridice, pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului în condițiunile prevăzute de lege“. În lumina acestei prevederi constituționale, la 11 iunie 1948, în urma propunerilor P.M.R., Consiliul de Miniștri al R.P.R. a prezentat spre aprobarea Marii Adunări Naționale proiectul de lege cu privire la naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi.

În expunerea de motive la proiectul de lege pentru naționalizare tov. Gh. Gheorghiu-Dej a arătat că rămînerea uneeltelor de producție în mâinile burgheziei ar da posibilitate acesteia să înlăture poporul de la conducerea politică și să dezorganizeze întreaga viață economică în scopul restaurării vechiului regim, pe cînd trecerea lor în proprietatea statului, ca bun comun al întregului popor, va duce la lărgirea și consolidarea puterii economice a Republicii Populare Romîne. Proiectul de lege a fost votat și adoptat în unanimitate de cei patru sute de deputați prezenți în Marea Adunare Națională.

Naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi, trecerea acestora în proprietatea întregului popor, a transformat clasa muncitoare într-o clasă stăpînitoare a mijloacelor de producție. Această schimbare esențială a transformat și atitudinea clasei muncitoare față de muncă în general, față de proprietatea socialistă în particular. Între proprietatea de stat socialistă și proprietatea de stat capitalistă există o deosebire fundamentală. În cadrul modului de producție capitalist, trecerea unor întreprinderi în proprietatea statului burghez nu schimbă natura lor socială capitalistă. Statul burghez reprezintă interesele capitalului, el fiind o mașină de violență îndreptată împotriva

¹ „Lupta de clasă“, nr. 7, iulie 1953, p. 76.

celor ce muncesc, în scopul permanentizării exploatării. Dimpotrivă, dictatura proletariatului este un stat al poporului, o mașină îndreptată nu împotriva oamenilor muncii, ci împotriva exploataților, „este dictatura majorității exploatare asupra minorității exploatare”¹.

În sistemul dictaturii proletariatului, clasa muncitoare este deținătorul puterii politice, iar în urma naționalizării întreprinderilor este și deținătorul puterii economice. Odată devenită stăpână asupra mijloacelor de producție, clasa muncitoare trece la reorganizarea activității în scopul îndeplinirii cu succes a noilor sarcini economice și sociale care îi revin. Inițiatorul și organizatorul acestei acțiuni este partidul clasei muncitoare — forța conducătoare în sistemul dictaturii proletariatului. Pîrghia cea mai însemnată pe care o folosește Partidul în organizarea luptei clasei muncitoare sînt sindicatele. După naționalizare, sarcinile sindicatelor sînt radical schimbate. Sindicatele sînt o școală a comunismului, o școală elementară² de educație în spiritul deprinderii cu munca economico-organizatorică. Societatea socialistă se construiește cu materialul uman pe care l-a moștenit de la capitalism. Reeducarea acestui material uman în spiritul socialismului, în spiritul dragostei pentru proprietatea socialistă și a unei atitudini noi socialiste, față de muncă, a unei atitudini noi față de stat — statul dictaturii proletariatului — iată sarcina principală ce revine sindicatelor în condițiile perioadei de trecere de la capitalism la socialism. Sindicatele unesc pe muncitorii din aceleași ramuri de producție și ușurează legăturile Partidului cu masele cele mai largi ale muncitorilor în scopul mobilizării și antrenării tuturor în lupta pentru socialism. Sindicatele din patria noastră au contribuit, din primele zile după naționalizare, la opera de refacere, reorganizare și conducere a economiei.

Încă din primele zile după legiferarea naționalizării, Comitetul Executiv al Confederației Generale a Muncii din R.P.R. a lansat un apel către oamenii muncii în care se arăta: „Toți membrii sindicatelor noastre să se considere mobilizați pentru a contribui la preluarea în cele mai bune condițiuni de către organele statului a întreprinderilor naționalizate.

Ei trebuie să ajute prin toate mijloacele pe noii directori ieșiți din rîndurile clasei muncitoare pentru ca aceștia să poată îndeplini în bune condițiuni misiunea primită din partea Guvernului.

Trebuie întărită disciplina în muncă, asigurîndu-se îndeplinirea și supraindeplinirea programelor de producție;

Trebuie organizate temeinic întrecerile în producție pentru ridicarea productivității muncii”³. Mobilizată sub lozincă: „Să ne încordăm puterile, să ne unim cu toții pentru ca din fiecare întreprindere să facem un puternic sprijin pentru Republica Populară Romînă”⁴, muncitorimea din întreaga țară a trecut cu hotărîre la îndeplinirea rolului mareț pe care istoria i l-a pus în față. În telegramele, noțiunile și scrisorile tri-

¹ I. V. Stalin, Problemele Leninismului, Ed. P.M.R., 1952, ed. a III-a, p. 29

² Rezoluțiile și Hotărîrile Congreselor, Conferințelor P.C.U.S. și ale plenarilor C.C., partea I. Ed. pentru literatură politică, 1954, p. 554.

³ „Scinteia”, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

⁴ „Scinteia”, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

mise, muncitorii, tehnicienii, inginerii și funcționarii și-au exprimat încrederea și dragostea nemărginită față de Partid și Guvern, angajându-se să vegheze, să păstreze și să dezvolte bunurile ce le-au fost încredințate în interesul întregului popor.

Iată câteva exemple grăitoare: muncitorii și tehnicienii de la uzinele „Voina” și-au luat angajamentul „să-și sporească eforturile în lupta pentru mărirea producției și productivității muncii spre înflorirea și propășirea R.P.R.”. Salariații de la întreprinderea „Tricotaje”, în telegrama adresată C.C. al P.M.R. spuneau: „Vom îngriji să repunem în funcțiune alte 40 de rudstule (mașini speciale de tricostat) în termen de două săptămâni și să mărim cantitatea produselor noastre cu 90% ¹. Un muncitor de la fabrica „Stella”, în scrisoarea trimisă ziarului Scînteia, își lua angajamentul să-și sporească vigilența pentru ca nici o unealtă a patronilor goniți din fabrică să nu mai poată „sabota lupta noastră, pentru a da țării cit mai multe produse” ².

Președintele sindicatului de la rafinăria Romino-Americană-Teleajen, arată printre altele: „...zeci de ani ne-au supt capitaliștii americani, iar atunci cînd ceream piine ne dădeau gloanțe. Nu am uitat și nu vom uita niciodată” ³. Exemple de felul acesta sînt nenumărate. În urma actului revoluționar al naționalizării, patronii sau reprezentanții lor au fost alungați de către muncitori, iar Partidul și Guvernul au ridicat în postul de conducere elementele cele mai cinștite și devotate ale clasei muncitoare.

Numai din rindurile muncitorilor metalurgiști de la uzinele „23 August”, (fost Malaxa), au fost numiți în diferite întreprinderi 12 directori ⁴. La uzinele Reșița, într-un miting la care au participat 8000 de muncitori, noul director, primind conducerea întreprinderii, a spus: „Prin lupta clasei muncitoare în frunte cu Partidul său, pozițiile economice ale capitaliștilor au trecut în mina poporului” ⁵. În încheiere a arătat că sarcina imediată și de căpetenie este păzirea acestor uzine care au devenit un bun al celor ce muncesc. La rafinăria „Astra-Romîină” muncitorii au numit director pe acela care a luat apărarea tovarășilor săi de muncă atunci cînd patronii le-au tăiat drepturile din contractul colectiv ⁶. Dar nu numai la „Astra-Romîină”, ci la toate întreprinderile naționalizate, prin mitinguri fulger, muncitorii, tehnicienii, inginerii și funcționarii și-au manifestat încrederea și dragostea față de Partid, luîndu-și angajamentul de a sprijini pe noii directori ieșiți din mijlocul lor.

Crescuți și educați de Partid, sprijiniți de organizațiile sindicale, noii directori au pornit cu hotărîre și pricepere la lichidarea moștenirii preluate de la capitaliști, reușind cu sprijinul larg al maselor să reorganizeze producția în spirit nou, socialist. Deși lipsiți de experiență și cu toată dezorganizarea producției, cu toate lipsurile, fraudele și haosul creat de foștii proprietari, noii directori, legați de interesele clasei muncitoare și în strînsă colaborare cu cei ce muncesc, au dovedit că știu să

¹ „Scînteia”, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

² „Scînteia”, nr. 1146 din 16 iunie 1948.

³ „Scînteia”, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

⁴ „Scînteia”, nr. 1146 din 16 iunie 1948.

⁵ „Scînteia”, nr. 1147 din 17 iunie 1948.

⁶ „Scînteia”, nr. 1145 din 14 iunie 1948.

conducă fără burghezie, împotriva burgheziei și mai bine decât burghezia. În vederea realizării sarcinilor propuse ei au pornit la identificarea capacității întreprinderilor, la reorganizarea și reutilizarea lor, la înlăturarea haosului care exista în întreprinderi.

Astfel, la uzinele „Astra-Vagoane”, azi „Steagul Roșu”, din Orașul Stalin, foștii patroni Hohenzollern, Auschnitt și Malaxa, susținuți de imperialiștii anglo-americani, forțând la maximum utilajul în timpul războiului antisovietic și nefăcând niciun fel de investiții, au dus la scoaterea din producție a mai multe ateliere și unelte de precizie. În perioada reconstrucției, ei au refuzat să pună la dispoziție fonduri pentru repararea atelierelor mecanice și sub diferite pretexte au demontat cele mai bune mașini-unelte, urmărind prin aceasta micșorarea productivității muncii, mărirea prețului de cost și camuflarea veniturilor. În urma presiunilor energice și continue exercitate de muncitorii și tehnicienii uzinei, vechea conducere a fost nevoită să pună la dispoziție sumele necesare și să aprobe refacerea uzinei. Cu toate acestea în momentul în care elementele ostile clasei muncitoare au fost alungate din uzină, noua conducere moștenea de la foștii patroni o datorie de 316.000.000 lei¹.

Patronul uzinelor „N. Malaxa”, azi „23 August” București, care și-a construit întreprinderea cu creditele acordate de Banca Națională, trimetea peste graniță veniturile obținute din exploatarea cruntă a muncitorilor. Cu suma de 3.000.000 dolari depusă la băncile din S.U.A., N. Malaxa a cumpărat un parc de vapoare de peste 120.000 tone, de pe urma căruia a încasat venituri uriașe. Sumele pe care statul le acorda producției, erau folosite de N. Malaxa în interese străine producției. Din fondul de 708.600.000 lei acordat de stat pentru construirea uzinei de tuburi și oțelării, suma de 525.117.318 (pentru care s-au găsit acte cu ocazia preluării uzinei de către muncitori) a fost folosită în scopuri personale, pentru cumpărare de acțiuni, a unui imobil și plata chiriei la societatea „Carom” care aparținea unui membru al familiei Malaxa². Patronii firmei „Electrocord” S. A. București au folosit în scopuri personale suma de 199.520 lei din creditul de 1.506.000 lei acordat de stat pentru salarii și producție³. „Niciunul dintre producătorii particulari — arată tov. Gh. Gheorghiu-Dej — nu producea cu capital propriu. Toți se foloseau de creditele Băncii Naționale, utilizând acești bani pentru a plăti consiliilor de administrație sume mari drept tantieme, iar mulți cumparau cu ei propriile lor case sau propriile lor acțiuni”⁴.

La fabrica de spirt din Mărgineni-Bacău, patronii n-au făcut timp de 100 de ani nici un fel de investiție. Din această cauză silozurile erau în ruină, instalațiile pentru fabricarea spirtului scoase din circulație, linia de garaj degradată, iar strungurile funcționau prin învîrtirea manuală a unei roți de către 2 muncitori⁵. La tăbăcăria „Barbelli” din Roșiorii de Vede patronul, deși a câștigat sume enorme în timpul raz-

¹ „Probleme economice”, nr. 3—4 din 1948, p. 118.

² „România liberă”, nr. 1114 din 4 aprilie 1948.

³ „Scinteia”, nr. 1149 din 19 iunie 1948.

⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări, Ed. pentru literatura politică, 1952, ed. a III-a, p. 204.

⁵ „Scinteia”, nr. 1148, www.dacomanica.ro

boiului antisovietic, nu a adus fabricii nici cea mai mica îmbunătățire. La preluarea ei de catre muncitori, întreaga tabăcărie se reducea la niște ziduri dărăpănate, insalubre și la mormane de lemnărie¹.

Aceasta era în linii mari situația întreprinderilor industriale, în momentul preluării lor de catre muncitori.

Directorii puși în fruntea întreprinderilor ca conducători unici — potrivit decretului de organizare, funcționare și conducere emis de Marea Adunare Națională — îndrumați de Partid și sprijiniți de organizațiile de masă, au luat măsuri pentru aprovizionarea producției cu materii prime, pentru procurarea mijloacelor financiare și tehnice în vederea organizării producției potrivit planurilor aprobate de Ministerul de resort.

Încă din primul moment organizațiile de partid au mobilizat echipe de muncitori pentru a păzi întreprinderile în timpul nopții². Datorită vigilenței muncitorilor, într-o serie de întreprinderi naționalizate au fost surprinși și arestați capitaliștii care încercau să jefuiască bunurile comune ale poporului muncitor. Fostul director al întreprinderii „Cimentul Titan” din Turda, Bayonne Emmanuel, a fost surprins în momentul când sustrăgea 72 registre din localul societății, cu intenția de a le distruge³. Topciu Dumitru a încercat să fugă cu acțiunile societății „Matex-țesătorie”⁴, fostul proprietar al fabricii „Olimpul”, Henegaru Alexe împreună cu fostul ei director Maruber H. n-au putut justifica lipsa a 3 milioane lei sustrasă din fondul de producție⁵. Fostul director al „Filaturii Naționale” din București a sustras 7.500.000 lei, iar Emil Stol, fost patron, 10 milioane lei etc.

Atitudinea nouă față de muncă a clasei muncitoare și-a găsit expresia în întrecerea socialistă, care, așa cum arată V. I. Lenin, este o metodă comunistă de construire a socialismului și exprimă noua atitudine față de muncă și față de bunul obștesc.

În condițiile producției capitaliste muncitorimea din țara noastră era o masă de sclavi salariați exploatați de capital. În aceste condiții, organizarea muncii sociale se sprijinea pe disciplina foamei, pe spectrul perspectivei șomajului și al mizeriei. În condițiile producției socialiste apare — așa cum arată Lenin — „o inițiativă conștientă și liberă a muncitorilor în dezvoltarea productivității muncii, în trecerea spre noua disciplină a muncii, în crearea condițiilor socialiste în economie și în viață”⁶. Tocmai în acest mod au răspuns muncitorii din țara noastră la chemarea Partidului, Guvernului și a organizațiilor sindicale în urma trecerii principalelor mijloace de producție în mâinile celor ce muncesc. Astfel a luat naștere disciplina nouă, liberă și conștientă a acelor care, nobilizați de Partid, au pus stăpinire pe fabricile și uzinele care în trecut aparținuseră burgheziei.

Întrecerea socialista care a antrenat un număr tot mai mare de muncitori a dus la obținerea unor succese în producție nemaicunoscute pînă atunci. În industria siderurgică oțelarii de la I.M.S. Hunedoara

¹ „Scinteia”, nr. 1115 din 9 mai 1948.

² „Scinteia”, nr. 1150 din 26 iunie 1948.

³ „Scinteia”, nr. 1149 din 19 iunie 1948.

⁴ „Scinteia”, nr. 1149 din 19 iunie 1948.

⁵ „Scinteia”, nr. 1149 din 19 iunie 1948.

⁶ V. I. Lenin, Opere www.dacoromanica.ro, partea a II-a, p. 202

a îndeplinit programul de producție pe luna iulie 1948 cu 11 zile înainte de termen¹, iar laminoriștii încadrați în întrecere au fabricat pentru prima oară șine de cale ferată². La Atelierele Centrale Petroșani, muncitorii au construit din materiale vechi un cuptor pentru topit oțel, care a marit de trei ori producția la turnătorie³. În cadrul uzinei „Vulcan“, numai la o luna de zile după naționalizare s-au fabricat pentru prima dată în istoria industriei metalurgice românești electrozi de carbune pentru cuptoare de topit oțel⁴, ceea ce a însemnat un pas înainte pe drumul întăririi independenței economice a R.P.R.

La fabrica „Emerit Volta“ din Timișoara s-au fabricat pentru prima oară în țară benzi de card necesare mașinilor de filatura⁵. La rafinaria „Astra-Romina“ muncitorii, tehnicienii și inginerii au depășit programele de producție fixate de Minister pentru luna iulie 1948 cu 16%, iar planul de fabricație pentru uleiuri cu 9%, îndeplinindu-l cu 6 zile înainte de termen⁶. La uzinele „Calan“ Hunedoara întrecerea socialistă a stimulat larg forțele creatoare și inițiativa maselor, realizându-se 3 cazane de fontă și 120 radiatoare pe zi; la secția turnătorie s-au fabricat pentru prima dată în țara noastră recuperatoare de căldură⁷.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție industriale a avut consecințe dintre cele mai însemnate pentru întreaga dezvoltare a economiei țării, pentru independența țării, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale poporului.

Economisții burghezi afirmau că soarta României este de a rămâne veșnic o țară „eminamente agricolă“. Interesul monopolistilor din S.U.A., Anglia, Franța, Germania etc. era ca România să fie redusă la rolul de semicolonie a capitalului internațional, să rămână în stare de dependență economică și politică față de acesta. Pentru realizarea mai ușoară a acestui scop și pentru a asigura trusturilor străine posibilitatea de a jefui nestinjenit bogățiile României, regimul burghezo-moșieresc a deschis larg porțile țării capitalului străin.

Această politică criminală a fost sugestiv exprimată în următoarele cuvinte ale unui fost ministru al economiei naționale, Tancred Constantinescu: „Trebuie să menajăm capitalul străin, să-l facem să vină în țară și să-i dăm posibilitatea să ciștige cel mai mult, să-i acordăm toate menajamentele cu putință, să nu avem nimic contra lui, nici noi, nici toate guvernele din țara românească⁸. După cum arată chiar statisticile burgheze, în ajunul celui de al doilea război mondial, capitalul străin stăpânea peste 95% din industria petroliferă, 95% din industria de gaz

¹ „Scînteia“, nr. 1179 din 24 iulie 1948.

² „Scînteia“, nr. 1161 din 4 iulie 1948.

³ „Scînteia“, nr. 1161 din 4 iulie 1948.

⁴ „Scînteia“, nr. 1163 din 7 iulie 1948.

⁵ „Scînteia“, nr. 1165 din 9 iulie 1948.

⁶ „Scînteia“, nr. 1184 din iulie 1948.

⁷ „Scînteia“, nr. 1212 din 1 septembrie 1948.

⁸ Studii și referate privind Istoria României, Ed. Acad. R.P.R., p. 1612.

și electricitate, 94% din industria zahărului. În general, 80% din investițiile făcute în industria românească aparțineau capitalului străin¹.

Unul din efectele imediate și de mare importanță ale naționalizării l-a constituit eliberarea României de sub stăpânirea capitalului străin. Bogățiile solului și subsolului au încetat de a mai fi surse de îmbogățire a monopolizatorilor străini. Ele au devenit bunurile și mândria celor ce muncesc, bogății ale Republicii Populare Române.

Prin alungarea capitaliștilor din întreprinderi s-a pus capăt descentralizării acestora și conducerii lor după bunul plac al fiecărui patron în parte. Naționalizarea a contribuit la o puternică concentrare socialistă a producției, producția socialistă fiind unită în primul rind prin proprietatea socială asupra mijloacelor de producție. Astfel, încă în cursul anului 1948, cele 1609 întreprinderi naționalizate din cadrul Ministerului Industriei s-au regrupat în 1.090 întreprinderi. O serie de mici fabrici care dispuneau de puține mașini de producție, nu-și puteau justifica existența independent, deoarece din cauza cheltuielilor de regie nu puteau da o producție ieftină și nici de bună calitate. În trecut aceste fabricuțe reușeau să se mențină numai datorită evaziunilor fiscale, falsificării materialelor, producție de calitate inferioară etc. Prin unirea mai multor întreprinderi s-au putut crea întreprinderi mari, ca fabrica de electromotoare „Clement Gottwald“, „Vasile Roaită“ din București, etc. și s-a putut trece la specializarea multora dintre ele. Unele au fost utilizate pentru fabricarea batozelor, altele pentru utilaj petrolifer, motoare Diesel de 190 H.P. etc.².

Pentru a ușura conducerea centralizată pe ramuri și regiuni de către ministerele de resort, au fost înființate centralele industriale. După cum se menționează în articolul I din Regulamentul de funcționare, centralele sunt „organe executive ale ministerului pentru conducerea și controlul activității tuturor întreprinderilor industriale ale statului“, sunt organizații distincte de minister, au independență economică, grupează toate întreprinderile dintr-o anumită ramură și fac legătura între minister și întreprinderi. De exemplu: centrala petroliferă „Muntenia“ cuprindea bazinele petrolifere din fostele județe Prahova, Dimbovița și Buzău, care în trecut fuseseră exploatate de societățile Astra Română, Steaua Română, Unirea, Prahova și de alte 18 întreprinderi mici³. Din centrala industrială a mobililor și produselor finite din lemn făceau parte 22 de întreprinderi din București și 53 din provincie; centrala industrială a întreprinderilor prelucrătoare de materiale plastice cuprindea 12 întreprinderi din București și 15 din restul țării etc.⁴.

Prin centralizare s-a obținut conducerea unitară, reducerea cheltuielilor de regie, folosirea rațională a utilajelor tehnice de exploatare, valorificarea la maximum a produselor etc. După crearea acestor condiții, la începutul anului 1949, centralele s-au desființat, iar întreprinderile au trecut sub conducerea Ministerului prin intermediul direcțiilor generale industriale.

¹ Zece ani de la eliberarea Patriei noastre, Ed. de stat pentru literatură politică, 1954, p. 23.

² „Probleme economice“, nr. 6 din 1950, p. 8.

³ „Scinteia“, nr. 1185 din 31 iulie 1948.

⁴ „Scinteia“, nr. 1182 din 1948.

Proprietatea socială asupra mijloacelor de producție și concentrarea puternică a producției fac nu numai posibilă, ci și necesară planificarea de către stat a întregii producții din sectorul socialist al economiei. În sectorul socialist apărut în urma naționalizării au încetat de a mai acționa legile economice specifice producției capitaliste (legea economică fundamentală a capitalismului contemporan, legea concurenței și anarhiei în producție etc.) și au început să acționeze legi proprii modului de producție socialist. O asemenea lege este legea economică fundamentală a socialismului, ale cărei trăsături și cerințe esențiale sînt „asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescînde ale întregii societăți prin creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției pe baza tehnicei celei mai înaintate”¹. Această lege obiectivă condiționează acțiunea unei alte legi economice obiective, legea dezvoltării planice (proporționale) a economiei naționale, lege care cere ca producția să se dezvolte planificat, să fie stabilite planificat proporțiile între toate ramurile economiei naționale.

Cunoscînd cerințele legii dezvoltării planice (proporționale) a economiei, Partidul nostru a îndrumat organele de stat pe drumul planificării. În baza art. 15 din Constituția R.P.R. din 1948 care arată că „statul îndrumează și planifică economia națională în vederea dezvoltării puterii economice a țării, asigurării bunei stări a poporului și garantării independenței naționale”² a luat ființă Comisia de Stat a Planificării care a trecut la alcătuirea planului de stat.

Sarcinile care reveneau organelor de planificare au fost deosebit de grele și de complicate, din cauza moștenirii lăsată de capitaliști, care, în goana lor după profit maxim, au dezvoltat numai acele ramuri industriale care cereau investiții mici și aduceau profituri mari și imediate. Din această cauză existau mari disproporții între diferitele ramuri și chiar între sectoarele aceleiași ramuri de producție. În siderurgie era nevoie de cocs dar în țară nu existau cocsării. Existau trei fabrici de avioane: I.C.A.R., I.A.R., S.E.T., dar la nici una nu se fabricau motoare. Pentru războaiele de țesut, piesele de schimb erau importate de peste graniță. Deși România este o țară cu bogate resurse agricole, pe timpul regimului burghez-moșieresc nu se produceau tractoare și nici multe alte unelte necesare agriculturii. România avea bogate zăcăminte de petrol, dar utilajul pentru industria petroliferă era un monopol al trusturilor imperialiste de peste graniță. În România capitalistă, 99% din utilajul cu care erau înzestrate întreprinderile provenea din import³. Impiedicarea dezvoltării industriei mijloacelor de producție făcea parte din politica regimului burghez-moșieresc de înfeudare a țării intereselor capitalului internațional.

Și în ceea ce privește repartizarea pe regiuni a mijloacelor de producție erau mari deficiențe. Regiuni ca Moldova, Dobrogea rămăseseră în urmă din punct de vedere industrial. Abia după 11 iunie 1948 s-au luat o serie de măsuri de reorganizare a întreprinderilor, a producției și a repartizării juste a mijloacelor de producție, în scopul ridicării regiunilor ră-

¹ I. V. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. Ed. pentru literatură politică, ed. a II-a, p. 40.

² Constituția Republicii Populare Romine. Ed. de stat pentru literatura juridică. 1949, ed. a V-a, p. 51.

³ „Probleme economice” nr. 7, 1954, p. 5.

mase în urma, măsuri care au dat posibilitatea întocmirii primului plan de stat.

Prim le planuri anuale de stat pe 1949 și 1950, care au avut ca scop refacerea economiei naționale, au marcat începutul industrializării socialiste a țării. În timp ce în Uniunea Sovietică industrializarea a avut loc în condițiile cînd fiind singura țară care construia socialismul și înfăptuia industrializarea, nu se putea bucura de ajutorul din afară și era nevoită să se bazeze exclusiv pe resursele sale interne, țara noastră se bucură de ajutorul reciproc al tuturor țărilor lagărului socialismului și deci nu este nevoită să-și dezvolte în același timp toate ramurile industriei grele, ci acele ramuri industriale pentru care există cele mai favorabile condiții naturale și economice. Aceasta tocmai ca urmare a folosirii largii diviziuni raționale a muncii între statele lagărului socialismului din care face parte și țara noastră.

În raportul asupra lucrărilor Plenarei C.C. al P.C (b) al U.R.S.S. prezentat în fața activului organizației din Leningrad la 13 aprilie 1926, I. V. Stalin arată: „Nu orice dezvoltare a industriei înseamnă industrializare. Centrul industrializării, baza ei, este dezvoltarea industriei grele (combustibil, metale etc.), în ultimă analiză dezvoltarea producției mijloacelor de producție, dezvoltarea unei industrii proprii de mașini”¹.

Bazindu-se pe învățătura leninist-stalinistă cu privire la industrializarea țării, Partidul și Guvernul nostru au pus în cadrul planurilor de stat un accent deosebit pe dezvoltarea industriei grele și în special pe industria producătoare de mașini. Dezvoltarea industriei grele are un rol hotărîtor în dezvoltarea economiei și este veriga principală în opera de construire a socialismului. În planul de stat pe 1949, din totalul de 82 miliarde destinate investițiilor, 26,8% s-a acordat industriei grele și celei extractive, iar în 1950 s-au investit din fondurile centralizate cu 39% mai mult ca în 1949.

Pentru industrializarea socialistă a țării noastre sursa principală de mijloace materiale au format-o acumulările din sectorul socialist. Factorul hotărîtor în creșterea acumulărilor socialiste este creșterea productivității muncii sociale, pe baza organizării cât mai bune a muncii, introducerii în producție a tehnicii celei mai înaintate și antrenării oamenilor muncii în întrecerea socialistă. Un rol important în sporirea continuă a acumulărilor îl au aplicarea unui regim sever de economii și hozrasciotului, care este stimulent pentru identificarea rezervelor interne și un instrument pentru reducerea cheltuielilor socialmente necesare pe unitatea de produs. V. I. Lenin, fundamentînd necesitatea hozrasciotului, arată: „Dați-va osteneala să construiți întii o punte solidă, nu direct pe bază de entuziasm, ci — cu ajutorul entuziasmului stîrnit de Marea Revoluție — pe baza interesării personale și a hozrasciotului; altfel nu veți putea ajunge la comunism, nu veți putea conduce spre comunism zeci și zeci de milioane de oameni”².

Răspunzînd chemării Partidului și Guvernului, oamenii muncii mobilizați de sindicate, au obținut printr-o muncă plină de avînt, succese deosebite în realizarea sarcinilor prevăzute în cele două planuri anuale. În

¹ I. V. Stalin, Opere. Ed. P.M.R., 1950, vol. 8, p. 130.

² V. I. Lenin, Opere, vol. 22, p. 26.

cursul anului 1949, s-au produs pentru prima dată oțelul pentru rulmenți, strunguri perfecționate, motoare Diesel de 190 H.P., turbine hidraulice cu generator de 4200 kw, tipuri de utilaj petrolifer, numeroase produse chimice și farmaceutice. Datorită ajutorului primit din U.R.S.S., uzina de tractoare din Orașul Stalin a început să fabrice pentru prima oară în țara noastră tractoare în serie. În 1950 oamenii muncii, folosind experiența primului plan, au îndeplinit planul industriei globale industriale cu 104%, adică cu 37,3% mai mult față de 1949. S-au început o serie de construcții mari, ca hidrocentrale, termocentrale, fabrici de rulmenți, etc.

În primele două planuri anuale producția industrială a crescut de 2,4 ori mai mult față de 1948. S-au pus bazele industriei chimice și electrochimice, s-a reutilat aproape întreaga industrie metalurgică prelucratoare, a intrat în producție câteva filaturi, fabrici de confecții, de valorificare a fructelor etc. Toate aceste realizări obținute în cadrul celor două planuri anuale au creat premisele trecerii la primul plan cincinal al R.P.R., a cărui sarcină fundamentală este construirea bazei economice a socialismului, și la planul de 10 ani de electrificare a țării.

Însuflețiți de mărețele sarcini ce le-au stat în față, prin eforturi sporite în cadrul întrecerii socialiste, muncitorii au îndeplinit planul producției globale industriale pe 1951, în proporție de 104,5%, pe 1952 — de 101,7%, iar pe 1953 — de 101,8% înregistrând mereu noi succese. În 1951, producția globală a crescut cu 28,7% față de 1950, în 1952 cu 23% față de 1951, iar în 1953 cu 14,4% față de 1952¹. În cursul celor trei ani au fost date în funcțiune o serie de întreprinderi metalurgice, electrochimice, s-au construit noi tipuri de mașini, motoare electrice, transformatori și întrerupători, turbobure pentru instalații de foraj, noi tipuri de compresoare, locomotive electrice de mină cu acumulator, noi tipuri de motoare pentru industria petroliferă și textilă etc.

Un factor hotărâtor pentru dezvoltarea industriei de mașini din țara noastră l-au avut societățile „Sovieto-Române” care au constituit adevărate avangarduri în lupta pentru construirea socialismului. Dispunând de specialiști și tehnicieni sovietici, ele s-au transformat în întreprinderi model în ce privește organizarea socialistă a muncii, conducerea și gospodărirea chibzuită a întreprinderilor socialiste. În aceste întreprinderi s-au extins metodele de muncă de înaltă productivitate, care au dus la creșterea considerabilă a capacității și nivelului tehnic al întreprinderilor. Considerând îndeplinită sarcina pe care o aveau, conform acordurilor încheiate în 1954, societățile „Sovieto-Române” au fost predate R.P.R.².

În primii trei ani ai planului cincinal, datorită succeselor obținute de oamenii muncii, s-au pus în funcțiune noi furnale, termocentrale, uzine locale și s-au terminat și dat în folosință nenumărate construcții ale industriei socialiste.

Datorită justeții politicii economice a Partidului nostru, a eforturilor depuse de clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, țara noastră s-a transformat dintr-o țară înapoiată, dependentă de trusturile

¹ Zece ani de la eliberarea Patriei noastre, Ed. pentru literatură politică, 1954, p. 32, 33, 34.

² „Scînteia”, nr. 3087 din 25 septembrie 1954.

din Apus, într-o țară independentă, industrial-agrară. Pentru prima dată în istoria țării noastre fabricăm tractoare cu șenile, batoze de cereale, cultivatoare, discuitoare, semănători, secerători, legători, utilaj petrolifer, minier și de construcții etc.

În cuvîntarea sa la cel de al XIX-lea Congres al P. C. al Uniunii Sovietice, tov. Mikoian sublinia că România „desfășurînd cu toată amplitudinea extracția de petrol, a devenit o țară cu o industrie de mașini în dezvoltare și chiar de pe acum, folosind ajutorul frățesc al Uniunii Sovietice, produce ea însăși aproape întregul utilaj necesar pentru extracția petrolului și începe să fabrice aparate complexe pentru rafinarea petrolului. Acesta este singurul exemplu din lume cînd un stat mic bogat în petrol are și o industrie proprie de construcții de mașini destinate industriei petrolifere. Țările din America Latină și din Orientul Mijlociu, unde monopolurile anglo-americane pompează tilhărește uriașe cantități de petrol, nici nu pot visa la aceasta”¹.

La sfîrșitul anului 1953, industria socialistă producea peste 9 milioane tone de țifei, aproape o dată și jumătate mai mult ca în 1938; circa 6 milioane tone cărbuni de două ori mai mult ca în 1938; 720.000 tone oțel, de 2,5 ori mai mult ca în 1938; 450.000 tone fontă, deci aproape de 3,5 ori mai mult față de 1938; peste 3.400 milioane kw-ore de energie electrică, de 3 ori mai mult ca în 1938; 3.500 milioane mc de gaz metan, de peste 10 ori mai mult ca în 1938².

Toate aceste succese pe drumul industrializării socialiste a țării demonstrează perspectivele uriașe ale clasei muncitoare ca stăpînă asupra mijloacelor de producție și dezvăluie caracterul profund reacționar al politicii regimului burghezo-moșieresc, care condamnase România la înapoiere sub pretextul imposibilității dezvoltării ei industriale și al caracterului ei „eminamente agricol”. Într-adevăr, înainte de cel de al doilea război mondial, în România greutatea specifică a producției industriale în cadrul economiei naționale era de 40%, iar populația era ocupată în procent de 78% în agricultură și numai 7% în industrie³. Aceasta după aproape un veac de dominație a capitalismului în România. La sfîrșitul anului 1951, deci la mai puțin de patru ani de la naționalizare, situația era cu totul alta. Greutatea specifică a industriei în producția totală a țării era de 60,4%⁴. De menționat că în 1953 producția industrială a R.P.R. a crescut cu 81% față de 1950, în timp ce în Anglia, țară cu o industrie dezvoltată, producția industrială a crescut în aceeași perioadă cu numai 6%, în Franța cu numai 14%, în Suedia cu 3%⁵ etc.

În obținerea succeselor enumerate mai sus, un rol important îl are colaborarea economică dintre țările lagărului socialist, care realizează prin Consiliul de asistență economică mutuală creat în 1949. Prin acest Consiliu se organizează schimbul de experiență economică și tehnică, aju-

¹ A. I. Mikoian, Cuvîntare rostită la Congresul al XIX-lea al P.C. (b) al U.R.S.S.. Ed. pentru literatură politică, 1952, p. 24—25.

² Gh. Gheorghiu-Dej, Cuvîntare rostită la adunarea festivă pentru sărbătorirea celei de a 10-a aniversări a eliberării Romîniei, Ed. pentru literatură politică, p. 10—11.

³ Economia politică. Manual. Ed. de stat pentru literatură politică, 1954, p. 699

⁴ „Scînteia”, nr. 2387 din 29 mai 1952.

⁵ Gh. Gheorghiu-Dej, Cuvîntare rostită la adunarea festivă pentru sărbătorirea celei de a 10-a aniversări a eliberării Romîniei, p. 28.

torul reciproc în materii prime, alimente, mașini și utilaj, se realizează coordonarea planificată a dezvoltării economiei statelor din lagărul socialist pe baza diviziunii raționale a muncii între ele¹, pe baza deplinei egalități în drepturi a statelor participante. În cadrul acordurilor încheiate, Uniunea Sovietică a livrat țării noastre materii prime, mașini, utilaj tehnic și agregate, cu ajutorul cărora s-au putut crea noi ramuri industriale — industria construcțiilor de mașini, industria electrotehnică, industria de tractoare etc. Acordul comercial încheiat între U.R.S.S. și R.P.R. pe perioada 1951—1955 permite țării noastre să-și procure în condiții convenabile mașini, semifabricate a căror fabricare în țară nu este avantajoasă, să economisească forțe, să îndrepte resursele proprii spre ramuri de mare importanță pentru dezvoltarea economiei naționale pentru care există o bază sigură de materii prime. Ajutorul tehnico-științific a făcut ca mărețele cuceriri ale științei și tehnicii sovietice să constituie un tezaur pentru constructorii socialismului din țara noastră.

Între țările lagărului socialismului s-au stabilit relații de tip nou, superior, nemaicunoscute în istorie. Caracterizând colaborarea dintre țările lagărului socialismului, I. V. Stalin scria: „Experiența acestei colaborări arată că nici o țară capitalistă n-ar fi putut să acorde țărilor de democrație populară un ajutor atât de efectiv și tehniceste calificat ca acela pe care îl acordă Uniunea Sovietică. Important este nu numai faptul că ajutorul acesta este cât se poate de ieftin și de prim rang din punct de vedere tehnic. Important este înainte de toate faptul că la baza acestei colaborări stă dorința sinceră de a se ajuta reciproc și de a obține un avânt economic general. Drept urmare avem ritmul rapid de dezvoltare a industriei în aceste țări”².

Ritmul de creștere al producției industriale în România democratică dovedește forța de neînving și viabilitatea regimului în care poporul este stăpîn pe soarta sa și în care industria este socializată.

În cadrul economiei naționale crește neîncetat greutatea specifică a sectorului economic socialist, reprezentînd în 1952, 70% din venitul național al țării. În producția industrială a țării sectorul socialist reprezintă 95%, în comerțul cu ridicata 100% și în comerțul cu amănuntul 97%³.

O atenție deosebită este acordată de către Partid problemei dezvoltării armonioase a economiei naționale, a unei proporții juste între diferitele ramuri și sectoare de producție. Astfel, plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din august 1953, analizînd în ansamblu sarcinile Partidului în domeniul dezvoltării economiei naționale și ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii, a preconizat o serie de măsuri care să ducă la ridicarea producției industriale ușoare, alimentare și a agriculturii.

Una din sarcinile industriei socialiste este aceea de a crea baza tehnico-materială pentru continua dezvoltare a producției agricole și transformarea ei dintr-o producție înapoiată și fărîmitată, într-o producție înaintată socialistă. Această politică economică a Partidului și statului nostru are la bază concepția că socialismul nu trebuie construit numai la

¹ Economia politică, Manual, Ed. de stat pentru literatură politică, 1954, p. 735.

² I. V. Stalin, Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S., Ed. pentru literatură politică, ed. a II-a, p. 31.

³ Economia politică. Manual, Ed. de stat pentru literatură politică, 1954, p. 695.

orașe, ci și la sate, pe baza colectivizării agriculturii. Un loc important în crearea bazei tehnico-materiale a agriculturii îl are înzestrarea ei cu mașini-unelte. Traducând în viața această politică, datorită succeselor obținute de industria socialistă între anii 1950—1953, numărul stațiunilor de mașini și tractoare a crescut de la 135 la 220. Numai utilizarea S.M.T.-urilor cu tractoare și mașini tractate a crescut în 1953 cu 15% față de 1949, numărul semănătorilor a crescut cu 347%, iar volumul lucrărilor mecanizate la S.M.T. a sporit de la 1.460.000 hantri în 1949 la 3.100.000 hantri în 1953. Toate acestea au dus la lărgirea sectorului socialist în agricultură, care dispune astăzi de peste 20% din întreaga suprafață arabilă a țării. Numai cele 4.500 gospodării agricole colective și întovărășiri dispuneau la sfârșitul anului 1954 de o suprafață de 1.100.000 ha¹.

Deasemenea a sporit volumul investițiilor în agricultură. Industria socialistă a furnizat agriculturii numai în semestrul I al anului 1954, 1509 tractoare, 802 pluguri de tractor, 874 cultivate, 197 batoze etc.². Pentru dezvoltarea agriculturii există peste 25.000 tractoare față de 4.900 tractoare care existau în 1938. Înzestrarea tehnică a agriculturii este una din sarcinile principale ce se desprind din proiectul de directive al Congresului al II-lea al P.M.R. Proiectul de directive prevede că în anii 1955—1956 să se livreze agriculturii 10.100 tractoare agricole și rutiere de diferite tipuri, 12.000 pluguri de tractoare, 6.000 de cultivate, 5.500 de mașini de semănat și plantat, 1.450 de cositori autopropulsate și tractate, 3.200 seceratori, 3.600 combine, 2.600 batoze etc.³. Toate aceste măsuri sînt menite să ducă la dezvoltarea agriculturii în țara noastră.

Baza tehnică materială a înzestrării agriculturii cu mijloace de producție, a asigurării unei dezvoltări permanente a producției agricole și a bunurilor de larg consum o constituie continua dezvoltare în primul rînd a industriei grele, care este temelia avîntului rapid al tuturor ramurilor industriale și agricole.

O manifestare a superiorității modului de producție socialist asupra modului de producție capitalist, o constituie productivitatea sporită a muncii. V. I. Lenin arăta: „Productivitatea muncii este, în ultimă analiză, factorul cel mai important, cel mai de seamă al victoriei noului regim social“⁴. O expresie a grijii Partidului și Guvernului pentru creșterea permanentă a productivității muncii este mecanizarea și automatizarea procesului de producție. „Mecanizarea proceselor de muncă — arată I. V. Stalin — este pentru noi o forță nouă și hotărîtoare fără de care nu putem să menținem nici ritmul nostru, nici noile proporții ale producției“⁵. Ca urmare a dezvoltării industriei grele s-a trecut la mecanizarea operațiilor celor mai grele, ceea ce a dus la ușurarea eforturilor muncitorilor și la o puternică creștere a productivității muncii lor.

Un simptom specific producției socialiste îl constituie largă participare a muncitorilor la permanenta perfecționare a mașinilor și la tot mai buna organizare a procesului de muncă. După naționalizare inovațiile

¹ „Lupta de clasă“, nr. 10 din 1954, p. 36.

² „Lupta de clasă“, nr. 10 din 1954, p. 39.

³ Directivele Congresului al II-lea al Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani (Proiect C.C. P.M.R.).

⁴ V. I. Lenin, Opere alese, Ed. P.M.R., vol. II partea II-a, p. 206.

⁵ I. V. Stalin, Problemele leninismului, Ed. P.M.R. 1952, ed. a III-a, p. 356.

au luat o extindere tot mai mare, căpătând proporții de masă. Numai în primele trei trimestre ale anului 1953 s-au făcut 25.000 propuneri pentru perfecționări tehnice și raționalizări. Dintre ele zece mii au fost aplicate în producție, aducând o economie anuală de circa 200 milioane lei. La realizarea lor au contribuit peste 9.200 muncitori, 11.450 tehnicieni și ingineri, a căror muncă a fost răsplătită prin recompense bănești în valoare de 6.500.000 lei¹.

Mecanizarea, care înlocuiește munca manuală prin munca efectuată cu ajutorul mașinii, automatizarea, care este gradul cel mai înalt de mecanizare a producției, electricizarea țării și folosirea tot mai largă a chimiei în producție, indică direcția pe care merge industria noastră spre progresul tehnic. Acest progres tehnic este posibil datorită faptului că mijloacele de producție se află în mina poporului, iar produsele aparțin poporului muncitor.

Preluarea în stăpânire de către popor a principalelor mijloace de producție și succesele mărețe obținute pe drumul industrializării socialiste a țării, confirmă încă odată o teză de bază a materialismului istoric și anume că poporul este făuritorul istoriei. În condițiile dictaturii proletariatului, rolul maselor populare ca producători direcți ai bunurilor materiale crește într-o măsură fără precedent în istorie. Această creștere are drept rezultat intensificarea ritmului de dezvoltare a producției. Conducerea maselor de către partidul de avangardă al clasei muncitoare, legătura și unitatea dintre Partid și popor fac ca forța maselor să fie de neînvins și dau o perspectivă strălucită întregii activități creatoare a poporului. Datorită acestei activități creatoare a maselor populare și având sprijinul Uniunii Sovietice și țărilor de democrație populară, România, în cei 10 ani de la eliberarea sa de sub jugul imperialismului, a făcut saltul de la situația de țară agrară înapoiată la cea de țară industrial-agrară cu o industrie grea proprie țării în care socialismul a învins definitiv în industrie și a cucerit poziții trainice în agricultură. Au fost zdrobite definitiv afirmațiile teoreticienilor burghezi sau a celor aflați în slujba capitalului care au încercat în mii de pagini să argumenteze că în țara noastră condițiile social-economice nu sînt prielnice pentru dezvoltarea unei industrii mari, că proletariatul industrial din țara noastră nu se poate dezvolta și „în orice caz nu poate avea vre-un rol politic apreciabil“².

C. Stêre în „renumitul“ său articol „Social-democratism sau poporism“, consideră că „numai interesul, ignoranța sau o idee fixă de maniac poate explica visul industrializării României“³. Ideologii „partidelor istorice“ purtători ai concepțiilor putrede, reacționare, au încercat și după 23 August 1944 să trîmbițeze „teoria“ cu privire la soarta eminentemente agricolă a României, la imposibilitatea industrializării țării. „Destinul împlinirii noastre — scria ziarul „Dreptatea“ organul partidului național

¹ „Scînteia“, nr. 2889 din 6 februarie 1954.

² Viața Romînească, 1908, vol. VIII, an. III, p. 73.

³ Viața Romînească, 1907, vol. VII, an. II, p. 31.

țărănesc — și-a reluat sensul veritabil spre Apus¹. Acest „destin“ preconizat de membrii partidelor „istorice“ nu însemna altceva decît menținerea Romîniei în stare de colonie a capitalului apusean, fără o industrie proprie, menținerea Romîniei ca țară în care politica să fie dictată de imperialiști și înfăptuită de către agenții acestora, moșierimea și burghezia romînă. Dacă pentru burghezie și pentru ideologiile ei numai gîndul industrializării însemna pur și simplu o nebulă, astăzi poporul nostru muncitor, despre care un diplomat austriac afirma că „e mai puțin apt pentru o muncă industrială perseverentă, pentru că-i lipsește stăruința, iubirea de muncă și spiritul de întreprindere“², sub conducerea Partidului a transformat înfățișarea țării, nimicind prin fapte toate afirmațiile de genul acesta.

Succesele obținute de poporul muncitor au fost posibile deoarece în urma naționalizării întreprinderilor, principalele mijloace de producție au încetat de a mai fi deținute de capitaliști, adică au încetat de a mai fi un mijloc de exploatare. Ele au fost transformate în proprietate socială, iar muncitorii le-au dezvoltat și le dezvoltă permanent în scopul construirii unei societăți în care nu mai exista exploatarea omului de către om.

РЕВОЛЮЦИОННЫЙ АКТ НАЦИОНАЛИЗАЦИИ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПРОИЗВОДСТВА — КРУПНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ, НЕДР ЗЕМЛИ, ТРАНСПОРТА, БАНКОВ (11 ИЮНЯ 1948)

≈

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

Первая часть настоящей статьи посвящена преобразованиям, осуществленным народными массами Румынии и предшествовавшим революционному акту 11 июня 1948 года: установлению народно-демократического строя, созданию единой партии рабочего класса, успехам, достигнутым в борьбе за восстановление народного хозяйства, и победе, одержанной Фронтом народной демократии на выборах в марте 1948 года. Решающую роль в деле восстановления экономики страны, говорится в статье, сыграла бескорыстная помощь Советского Союза, оказанная с первых же дней после освобождения Румынии.

Все эти достижения сделали возможной и необходимой национализацию основных средств промышленного производства. В Румынии давно действовал закон обязательного соответствия производственных отношений характеру производительных сил. Объективное развитие страны требовало ликвидации экономической власти буржуазии, державшей в своих руках основные средства промышленного производства, и устранения капиталистических производственных отношений, тормозивших рост производительных сил и развитие страны вообще. В поли-

¹ „Dreptatea“, nr. 1, din 27 august 1944.

² Din raportul viceconsulului C. A. Bosizie extras de M. Eminescu și publicat în Scrieri politice și literare, vol. 100. www.dacoromanica.ro Inst. Grafic Minerva, p. 219.

тическом плане эксплуататорские классы и их партии потеряли какое бы то ни было влияние на массы. Доверие масс к демократическим силам и, в первую очередь, к Коммунистической партии безгранично возросло. Все попытки буржуазии задержать прогресс страны оказались тщетными, разбившись о сопротивление народа.

Революционный акт 11 июня 1948 года, совершенный в силу 11-й статьи Конституции Румынской Народной Республики 1948 года, создал социалистическую экономическую базу народной демократии и передал в руки трудящихся руководство народным хозяйством. В социалистическом секторе, создавшемся в результате национализации, прекратилось действие законов, присущих капиталистическому производству, и начали действовать новые экономические законы, характерные для социалистического производства.

Объективный экономический закон об обязательном соответствии получил в социалистическом секторе свободное поле действия, а социалистические производственные отношения стали двигателем в развитии производственных сил. На национализированных предприятиях была ликвидирована эксплуатация человека человеком, а прилагаемый труд начал производить ценности для всего трудового народа.

В результате появления социалистической собственности на основные средства производства, было приступлено к планированию народного хозяйства путем составления годовых государственных планов, а затем и пятилетнего плана, в котором особое внимание было уделено развитию тяжелой промышленности и, главным образом, машиностроению. Акт национализации и мероприятия правительства были приняты народом с воодушевлением и доверием. Благодаря приложенным трудящимися Румынской Народной Республики усилиям объем промышленного производства возрос в 2,5 раза по сравнению с 1938 годом и Румыния сразу перешла из положения отсталой земледельческой страны на положение страны промышленно-сельскохозяйственной, в которой социализм одержал окончательную победу в промышленности и завоевал прочные позиции в сельском хозяйстве.

Темпы развития промышленного производства в народно-демократической Румынии доказывают непобедимую силу и жизнеспособность строя, при котором народ является хозяином своей судьбы, при котором промышленность социализирована. Впервые в истории страны строятся оборудования для нефтяной, горной и строительной промышленности, новые типы машин, шахтные аккумуляторные электромоторы, грузовые автомобили, гусеничные тракторы, зерновые молотилки, культиваторы, дисковые бороны, сеялки и т. д.

Народное хозяйство Румынской Народной Республики развивается в условиях существования мирового демократического рынка и широкого использования социалистического международного разделения труда между государствами лагеря, к которому принадлежит и Румынская Народная Республика.

Статья иллюстрирует полное банкротство ложных теорий буржуазии и ее историков о том, что Румынии суждено быть страной «преимущественно земледельческой».

Достижения румынского народа стали возможными благодаря тому, что экономическая и политическая власть находится в руках

рабочего класса, а основные средства производства, в результате национализации, перестали быть капиталом. При этих условиях, роль народа как создателя истории возросла и продолжает неуклонно расти.

L'ACTE RÉVOLUTIONNAIRE DE NATIONALISATION DES PRINCIPAUX MOYENS DE PRODUCTION, INDUSTRIELS, BANCAIRES, D'ASSURANCES, MINIERS ET DE TRANSPORT (11 JUIN 1948)

(RÉSUMÉ)

Dans sa première partie, l'article s'occupe des transformations réalisées par les masses populaires de Roumanie et qui ont précédé l'acte révolutionnaire du 11 juin 1948 : l'instauration du régime de démocratie populaire, la création du parti unique de la classe laborieuse, les succès obtenus dans la lutte pour la réfection de l'économie nationale, la victoire remportée par le Front de la Démocratie Populaire aux élections de mars 1948. Un rôle décisif — est-il précisé dans l'article — revient, dans le redressement de l'économie du pays, à la généreuse aide soviétique, octroyée dès le lendemain de la libération de la Roumanie.

Toutes ces réalisations ont rendu possible et nécessaire la nationalisation des principaux moyens industriels de production. La loi de la concordance obligatoire des relations de production avec le caractère des forces de production, agissait depuis longtemps en Roumanie. Le développement objectif du pays exigeait la liquidation du pouvoir économique de la bourgeoisie, détentrice des principaux moyens industriels de production, et la suppression des relations capitalistes de production, qui freinaient le développement des forces de production et celui du pays, en général. Sur le plan politique, les classes exploiteuses et leurs partis avaient perdu toute influence sur les masses. La confiance des masses dans les forces démocratiques et, en tout premier lieu, dans le Parti Communiste, était illimitée. Toutes les tentatives de la bourgeoisie d'entraver le progrès du pays ont été déjouées par la lutte du peuple.

L'acte révolutionnaire du 11 juin 1948, accompli en 1948 en vertu de l'article 11 de la Constitution de la République Populaire Roumaine, a créé la base économique socialiste de la démocratie populaire, remettant aux mains des travailleurs les leviers de commande de l'économie nationale. L'action des lois spécifiques du mode de production capitaliste s'est trouvée mise en échec dans le secteur socialiste, créé par suite de la nationalisation, et de nouvelles lois économiques, propres au mode de production socialiste, ont commencé à y agir.

La loi économique objective de la concordance obligatoire a acquis champ libre dans le secteur socialiste et les relations socialistes de production constituent un stimulant du développement des forces de production. Dans les entreprises nationalisées, l'exploitation de l'homme par l'homme a été liquidée et le travail fourni produit des valeurs pour le peuple travailleur tout entier.

Grâce à l'instauration de la propriété socialiste des principaux moyens de production, on a pu procéder à la planification de l'économie nationale. Des plans annuels d'Etat ont été dressés, suivis du plan quinquennal. Ces plans ont particulièrement mis l'accent sur le développement de l'industrie lourde et, spécialement, de l'industrie de la construction des machines. Le peuple tout entier a accueilli avec enthousiasme et confiance l'acte de nationalisation et les mesures prises par le gouvernement. Par suite des efforts déployés par les travailleurs de la R.P.R., le volume de la production industrielle a augmenté en 1953 de plus de deux fois et demie par rapport à 1938 et, d'un pays arriéré, la Roumanie est devenue un pays industriel-agricole, pays où le socialisme a remporté une victoire définitive dans l'industrie et conquis des positions durables dans l'agriculture.

Le rythme sur lequel la production industrielle augmente dans la Roumanie démocratique populaire prouve l'invincible force et la vitalité du régime sous lequel le peuple est maître de son sort et l'industrie est socialisée. Pour la première fois de son histoire, on fabrique en Roumanie de l'outillage pétrolier, minier et de construction, de nouveaux types de machines, des moteurs électriques à accumulateurs, pour les mines, des camions automobiles, des tracteurs à chenilles, des batteuses, des cultivateurs, des brise-mottes à disques, des semoirs, etc.

L'économie nationale de la R.P.R. se développe dans les conditions de l'existence du marché mondial des pays du camp démocratique et de la large application de la division internationale du travail entre les états du camp du socialisme, dont la R.P.R. fait également partie.

L'article démontre la totale faillite des pseudo-théories de la bourgeoisie et de ses historiens sur la destinée „éminemment agricole“ de la Roumanie.

Les réalisations du peuple roumain ont été possibles du fait que le pouvoir économique et politique se trouve entre les mains de la classe ouvrière et que, par suite de la nationalisation, les principaux moyens de production ont cessé de représenter un capital. Dans ces conditions, le rôle du peuple, en tant qu'artisan de l'histoire, a pris de l'ampleur et en prend toujours davantage.

SLAVII VECHI ÎN R.S.S. MOLDOVENEASCĂ

(În legătură cu rezultatele lucrărilor expediției arheologice
din R.S.S. Moldovenească în anii 1953—1954)

DE

G. B. FEDOROV
CANDIDAT ÎN ȘTIINȚE ISTORICE

Principalele lucrări ale expediției arheologice din R.S.S. Moldovenească, organizate în anii 1953—1954 de Institutul de istorie a culturii materiale și de filiala din R.S.S. Moldovenească a Academiei de Științe a U.R.S.S., s-au concentrat asupra studiului celor treizeci de așezări ruse vechi descoperite mai înainte, printre care și cele șase gorodiști bine întărite¹. Studiarea lor ne-a permis să ne facem o idee amănunțită asupra culturii ruse vechi foarte dezvoltate din regiunea Nistrului, să separăm complexele caracteristice locuitorilor slavi ai acestui teritoriu — tîvertii din cronici — și să reconstituim istoria social-economică și politică a populației ruse vechi din regiunea Nistrului în perioada dintre secolul al IX-lea și secolul al XII-lea. Tot în acest an am reușit să efectuăm în întregime studiul monumentelor slave anterioare secolului al IX-lea cînd s-a format și s-a consolidat populația rusă veche și statul rus vechi².

Mențiunile fragmentare și întimplătoare pe care le găsim în izvoarele scrise, făcute de istoricii Strabon, Tacit și alții, luate izolat, fără a fi comparate cu datele arheologice, nu numai că nu ne dau o idee clară asupra triburilor slave timpurii din regiunea Nistrului, dar nu lămpresc în bună măsură nici problema viețuirii lor pe acest teritoriu în primele secole ale erei noastre. Abia în secolul al VI-lea, cînd ciocnirile dintre

* Traducere din „Vestnik Akademii Nauk SSSR“, nr. 12/954.

¹ Articolele lui G. B. Fedorov: Slavii din regiunea Nistrului („Vestnik Akademii Nauk SSSR“ 1952, nr. 2) și Gorodiștile slave din Moldova (ibidem 1953, nr. 7).

² Grupul de arheologie slavo-rusă a avut în anii 1953—1954 următoarea componență: G. B. Fedorov, șeful grupului; P. P. Birnea, G. F. Cebotarenko, E. A. Rikman, E. V. Mahno, V. P. Petrov, V. M. Jitomirskaja și V. I. Andrianov, șefi de sectoare. La expediție au participat colaboratori de la Institutul de istorie a culturii materiale și de la filiala din R.S.S. Moldovenească a Academiei de Științe a U.R.S.S., de la Institutul de arheologie al Academiei de Științe a R.S.S. Ucrainene, de la Academia de Arhitectură a U.R.S.S. și studenți de la diferitele școli superioare din Moscova și Chișinău.

slavi și Bizanț au luat un caracter deosebit de acut și o amploare nemai-întilnita pînă atuncea, istoricii bizantini ca Procopios, Mauricius, Iordanes și alții au început să acorde o mare atenție descrierii triburilor slave Juedcînd dupa aceste descrieri, teritoriul Bazinului Nistrului, care servea drept fluviu de hotar între două din cele mai mari uniuni tribale slave — anții și sclavinii — se afla chiar în centrul teritoriilor slave.

Prin urmare, studiarea arheologică a monumentelor slave timpurii din regiunea Nistrului prezintă un deosebit interes pentru istorici.

În anii 1953—1954, expediția a făcut sondaje și săpături la aceste monumente în raioanele Susleni, Orhei și Rezina din R.S.S. Moldovenească, precum și în raioanele Fălești și Bolotino, așezate în apropiere de Prut, regiune care pînă la această epocă rămăsese o pată albă pe harta arheologică a Uniunii Sovietice.

În urma acestor studii și a sondajelor din anii precedenți, expediția a descoperit, a studiat și a dezgropat parțial peste 150 de monumente care datează dintr-o perioadă de timp destul de îndelungată, începînd cu ultimele secole ale primului mileniu înainte de era noastră și terminînd cu secolele al VII-lea și al VIII-lea e.n. Analiza materialelor obținute și compararea cu izvoarele scrise și cu rezultatele studierii monumentelor din aceeași perioadă de pe teritoriile vecine ne permit să tragem o serie de concluzii interesante.

Unul din cele mai vechi dintre monumentele descoperite este necropola situată la 6 km de satul Lukașevska. Ea este așezată în partea de silvostepă a Moldovei, la Kordî, pe versantul de nord al unei văi line. Necropola a fost descoperită sub stratul cu urme de locuire al unei seliști slave mai recente, aparținînd așa-numitului tip Cerneakov și al unei gorodiști ruse vechi din sec. IX—XII, descoperită de expediție încă din anul 1950.

Deocamdată au fost cercetate 19 morminte. Sînt morminte de incinerare, în care oasele se puneau în urne sau pur și simplu în gropi mici și se acopereau pe deasupra cu străchini. Printre vasele funerare se găsesc: străchini, oale scunde cu gîtul lat, precum și oale înalte cu gîtul îngust. Toate vasele sînt făcute de mină, fără a se folosi roata olarului, și au o suprafață neagră, lustruită. Arderea vaselor nu s-a făcut în cupoare de olar, ci în cuptor simplu, lucru pe care îl atestă fișia cenușie, insuficient arsă, din mijlocul fragmentelor din corpul vaselor. Fundurile, ornamentele și toartele de la toate vasele (afară de două) nu s-au găsit. În vasele sau în gropile acoperite cu străchini, se găsesc oase calcinate la maximum, obiecte de fier și de bronz, din care multe nu pot fi determinate, deoarece s-au conservat prost. Printre obiectele mai mult sau mai puțin bine păstrate se găsesc brățări de bronz din sîrmă rotundă, cu un ornament liniar incizat și cu mici sfere la capete, brățări de argint și de aur dintr-o sîrmă subțire, răsucită în spirală, cercei și inele de bronz, plăcuțe de bronz — netede și cu emisfere nițuite (probabil pafiale), fusaiole de lut, inele de fier, fibule de fier și de bronz etc.

Juedcînd după ceramică și după fibule, care aparțin tipurilor La Tène mijlociu și tirziu, necropola trebuie datată în secolele II—I î.e.n. Se pare că morminte de același tip au fost descoperite la sfîrșitul secolului al XIX-lea lingă satul Purcari, raionul Olănești, și în satul Slobozia, raionul Orhei. Ele sînt amintite în „Zapiski Odesskovo obscestva istorii i drevnostei Rossiiskih” www.dacoromanica.ro și în istorie și antichități ruse

din Odesa) (1894, vol. XXIII), dar informațiile despre aceste morminte sînt mult prea sumare pentru a ne putea face o idee exactă despre ele.

După ritul înmormintării și după întregul inventar funerar, după existența celor două forme principale de vase funerare și după tehnica confecționării lor, necropola din Lukășevska seamănă foarte mult cu necropolele slave din aceeași perioadă, aparținînd așa-numitului tip Zarubineț din regiunea Niprului.

Există, în special, o mare asemanare între oalele din Lukășevska și unele dintre oalele necropolelor de la Zarubineț, Ceaplinsk și Voroninsk. Dar există și deosebiri, care constau în faptul că majoritatea vaselor din mormintele de la Ceaplinsk și Voroninsk sînt foarte răsfrînte în partea de sus a corpului, lucru care nu se observă la vasele de la Lukășevska. Între necropolele de la Lukășevska și cele de la Zarubineț, există mai multe puncte de asemanare decît deosebiri, și această asemanare este extrem de importantă.

În același timp necropola din Lukășevska prezintă asemanări cu mormintele geto-dace, de pildă cu orizonturile inferioare din secolele II-I î.e.n. ale cunoscutei necropole de la Poienestii Republicii Populare Romîna, unde rămășițele incinerate se găsesc de asemenea în vase negre, lustruite, modelate de mînă și sînt acoperite cu străchini¹. Dar străchinile de la Lukășevska nu au toate, obișnuite la străchinile de la Poienestii. Forma tuturor vaselor de la Lukășevska este mai elegantă, cu o linie a corpului mai bine profilată și cu o răsfrîngere mai pronunțată. Lipsesc oalele cu cîte două proeminente lîngă margine, caracteristice pentru vasele geto-dace.

Așadar, necropola cea mai veche descoperită în R.S.S. Moldovenească datată în secolele II-I î.e.n. prezintă atît trasături slave cît și geto-dace, păstrînd în același timp o anumită originalitate. Aceste particularități ale necropolei de la Lukășevska oglindesc oarecum situația teritorială a regiunii de-a lungul Nistrului, așezată între două centre, slav și geto-dac, și dovedesc că în perioada studiată au coexistat aici slavii și geto-dacii, fiind în strînsă legătură și întretîinînd, pare-se, relații pașnice unii cu ceilalți. Amintirea despre această stare de lucruri s-a păstrat în decursul multor secole și a fost menționată de diferite izvoare.

Potrivit cu indicațiile istoricilor bizantini din secolul al VI-lea și cu datele arheologice, în a doua jumătate a primului mileniu al e.n. teritoriul examinat se găsea chiar în centrul regiunii unde se statorniciseră slavii, iar în secolul al IX-lea regiunea Nistrului făcea parte din Rusia kieviană. Prin urmare, la jumătatea primului mileniu a avut loc o asimilare completă a triburilor neslave, deci și a geto-dacilor, de către slavi.

Afară de necropola de Lukășevska, seliștele din acea vreme, care în prezent au ajuns în număr de 112, atestă și ele coexistența slavilor și a geto-dacilor pe teritoriul R.S.S. Moldovenească și asimilarea geto-dacilor de către slavi. Seliștele sînt așezate în cea mai mare parte pe afluenții mărunți ai Nistrului (mai rar chiar pe Nistru), în luncă sau pe prima terasă inundabilă, în apropierea unor izvoare. Mai jos de seliști se afla de obicei luncile inundabile, mai sus se găsește cernoziomul, iar și mai

¹ Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R., București, 1953, vol. I. Săpăturile de la Poienestii din 1950, p. 290.

sus, padurea. Deseori, seliștile erau așezate între două ripi, vai înguste sau pe un cap format din confluența a două piraie. Dimensiunile seliștilor variaza de la 100 x 50 metri (Ekinăuți, Soldănești, Vasseina și altele) pînă la 900 x 400 metri (seliștile de mai tirziu; Jorele de sus Slobozia și altele). Însăși așezarea seliștilor dovedește că locuitorii lor se ocupau cu agricultura și cu creșterea vitelor. Acest lucru este confirmat și de studiul stratului de cultură în care s-au găsit oase de diferite animale domestice (cai, vaci, porci, vite cornute mici), boabe carbonizate de mei sau de alte plante cultivate, rișnițe de calcar, un vătrai de fier, vase mari în formă de pithos (pentru păstrarea grînelor) etc. Așa cum au arătat săpăturile, ca locuințe ale populației din seliști (Lukașevska, Solonceni și altele) serveau bordeie dreptunghiulare, cu o suprafață de 14—40 m.p., cu cuptoare și vetre facute din lut și din pietre de calcar. Partea de deasupra solului a pereților era alcătuită dintr-o împletitură ușoară de nuiele, dată cu lut, din care s-au găsit numeroase bucăți în timpul săpăturilor. O mare cantitate de resturi de fier și de ceramică, fusaiole de lut, cuptoare de ceramică (seliștea Slobozia-Duska), mărgelile de sticlă albastră rotunde, un pieptene de os de tipul Cerneahov, fibule de bronz, cercei de arama, brațari de fier, pietre de tocilă, cîrlige, tuburi de lut de la foalele cuptoarelor, greutăți pentru năvoade, vase pentru fabricarea brînzei, avînd pe fund o mulțime de orificii transversale, precum și alte obiecte găsite în seliști ne permit să vorbim despre diferite îndeletniciri, în special despre pescuit și despre facerea brînzeturilor, să afirmăm că a existat meșteșugul reducerii fierului, olăritul, că se prelucra osul și piatra, se confecționau podoabe. Este foarte interesant că în nivele inferioare ale stratului de cultură (a cărui grosime variază între 40—120 cm.) s-au găsit în multe seliști obiecte de ceramică și alte obiecte caracteristice pentru așa-numita cultură Lipița (oale în formă de fructiera, cu picior înalt, și altele), pe care unii cercetători le consideră că aparțin slavilor timpurii, iar alții, geto-dacilor. M. I. Smișko, care a studiat această cultură în regiunea superioară a Nistrului, îi datează existența, în mod cert, în perioada dintre ultimul secol î.e.n. și secolele al II-lea și al III-lea e.n.

Straturile superioare ale acestor seliști sînt reprezentate prin obiecte ale culturii Cerneahov (piepteni de os de o formă deosebită, străchini scunde și plate, vase cenușii iustruite, cu o singură toartă etc.), tipice pentru tipurile slave de răsărit. Această cultură Cerneahov este bine cunoscută prin multe așezări și morminte din regiunea Niprului și a Bugului și datează din secolul al II-lea pînă în secolul al V-lea e.n. Este caracteristic faptul că între straturile de cultură Lipița și Cerneahov din aceste seliști lipsesc orice fel de straturi sterile, iar trecerea de la cultura Lipița la cultura Cerneahov se face ușor, lin, fără nici un fel de schimbări bruște sau salturi, trecînd printr-o serie de forme comune pentru ambele culturi. Această împrejurare este din punctul nostru de vedere, o dovadă a coexistenței pașnice dintre triburile agricole statornice slave și geto-dace în regiunea Nistru-Pрут.

Se înțelege că în primele secole ale erei noastre slavii au coexistat pe aceste teritorii nu numai cu geto-dacii, dar și cu sarmații cu goții, cu hunii și cu alte triburi n

În această privință sînt deosebit de interesante sapaturile de la seliștea și de la necropola Bokani studiate de expediție în 1953 în partea de stepa a R.S.S. Moldovenească, în regiunea Prutului. Seliștea este așezată pe versantul de nord-est al unui deal cu pante line la distanța de 1 km, spre sud de satul Bokani (raionul Fălești, R.S.S. Moldoveneasca). Versantul opus al dealului este ocupat de necropolă. Dimensiunile aproximative ale seliștei sînt de 200 × 60 m. În apropiere se găsește un izvor și un bazin astăzi înnămolit. Stratul de cultură, a cărui grosime ajunge la 100—120 cm, conține ceramică de tipul Lipița și îndeosebi de tipul Cerneahov, cuprinzînd și mici străchini cenușii lustruite, ulcioare și vase pentru păstrarea cerealelor, precum și resturi de fier și de ceramică. Judecînd după conținutul stratului de cultură, seliștea era locuită de agricultori statornici din secolele II—IV e.n. care cunoșteau prelucrarea fierului și olăritul. Necropola așezată pe versantul de sud-vest al aceleiași coline trebuie legată, fără îndoială, de seliște, din cauza situației, datării și a unei serii de obiecte identice cu cele găsite în seliște (de pildă ulcioare de argila cenușie cu o singură toartă).

În total au fost descoperite douăzeci de morminte, dintre care primele două, în timpul unor săpături accidentale. Inventarul mormintelor este bogat și variat. În două morminte de bărbați s-au găsit resturi prost conservate de săbii de fier, probabil cu două taișuri, lungi de 60—65 cm și late de 4—5 cm. În șase morminte de bărbați s-au descoperit un cuțit de fier și diferite obiecte de fier care nu s-au putut determina, fiind conservate prost, apoi obiecte de lut, iar în unul dintre morminte, al unui băiețaș, s-au găsit șapte arșice de berbec.

Inventarul a opt morminte de femei și a șase morminte de copii este extrem de bogat. Aici s-au găsit peste 3.500 de mărgele de sticlă și de pastă de diferite culori, dimensiuni și forme, mărgele cilindrice de aramă și de os, fusaiole de lut, oglinzi elegante de bronz, brățări de bronz din sirmă rotundă cu capetele înnodate, inele, verigi, cercei cu capetele înnodate sau în formă de S, ace de cusut din fier sau os, fibule de bronz cu piciorul înalt, caracteristice pentru secolele II—IV e.n., pandantive de bronz, printre care unul în formă de cinci degete, clopoței, fuse, ace și alte obiecte. Vasele de lut, oalele modelate de mînă și la roată, ulcioarele și cupele erau așezate cîte una sau două la capul sau la picioarele morților.

Două forme principale caracterizează vasele de lut bine arse, cu inel de fund: sînt ulcioarele mici sau mijlocii, cu o singură toartă, de lut cenușiu, lustruite, printre care se găsesc unele apropiate de cele de la Lipița și Cerneahov timpuriu, precum și vase de argilă roșie, scunde, cu două toarte, de tip roman. Trebuie să mai menționăm un flacon roman de sticlă pentru cosmetice, cu două toarte în formă de lebede, păstrat întreg. Vasele sînt în cea mai mare parte apropiate ca formă de borcanele, prost arse, cu pereții groși, cu buzele răsfrînte puțin și corpul cu contururi neprecise.

Se observă o deosebire destul de netă între mormintele bogate și cele sărace, primele conținînd sute de mărgele și o mulțime de podoabe, iar celelalte, numai cîteva zeci de mărgele și cîte o singură oală. Fibulele, vasele de lut, flaconul de sticlă și celelalte obiecte ne permit să datăm necropola în secolele II—IV e.n. O serie de caracteristici — ritul înmormintării, oglinzile de bronz, săbiile și deformarea prin bandajare a opt

cranii — ne permit sa consideram necropola, deci și seliștea ca sarmată. Acest lucru ni-l arata și asemănarea dintre diferitele tipuri de vase de lut, modelate de mină sau la roata și vasele sarmate din apus, vasele iazigilor, în special vasele din cunoscutul cimitir de la Sîntana de Mureș de pe Mureș. În același timp, observam și o serie de particularități care deosebesc necropola de la Bokani de cele sarmate tipice: lipsesc, de pildă, bucațile, de creta din morminte sau creta presărată peste defunct, caracteristice pentru sarmați; nu se întilnesc de loc schelete cu picioarele chircite și nu toate craniile sînt deformatе.

Cultura materială are un caracter mixt. Alături de obiecte sarmate tipice se întilnesc vase din care marea majoritate nu sînt tipice pentru sarmați. Prezența fibulelor de tipul Olbia cu piciorul înalt și a unei serii de obiecte romane sau de tip roman arată că au existat legături cu litoralul Marii Negre și cu provinciile romane. Conținutul stratului de cultură al seliștei dovedește ca populația ei nu era formată din nomazi, ci din agricultorii statornici. Acest lucru este confirmat de asemănarea citorva vase cu cele de la Lipița și Cerneahov.

Așadar, seliștea și cimitirul de la Bokani aparțineau sarmaților, care devenisera statornici, pierduseră o parte din trăsăturile culturii caracteristice pentru ei, aveau anumite legături cu litoralul Mării Negre și erau influențați de triburile agricole statornice din regiunea rîurilor Nistru și Prut, deci, de slavi.

Dacă în centrul viitorului teritoriu al Rusiei Kievene, în regiunea cursului mijlociu al Niprului, observăm în primele secole ale erei noastre o anumită influență sarmata, asupra populației slave băștinașe (lucru care se observa ușor, de pildă, în necropolele din Cerneahov și Maslovo) în schimb, așa cum dovedesc datele obținute cu ocazia săpăturilor seliștei și cimitirului de la Bokani, în ținutul periferic de stepă al acestui teritoriu, în special în regiunea de-a lungul Prutului, avea loc procesul invers: pătrunderea influenței slave asupra populației locale neslave, deci și sarmate, care a constatat în modificarea formelor de cultură și economie. Arheologul român Moroșan a descoperit lângă satul Kopanka din R.S.S. Moldovenească o necropolă care s-ar putea să fie analogă cu cea de la Bokani.

O particularitate a seliștilor din epoca „cîmpurilor de urne funerare“ din partea de sud-vest a stepei R.S.S. Moldovenească este aceea că toate fac parte, ca să zicem așa, din perioada clasică Lipița și Cerneahov, adică nu a existat mai tirziu decît sfîrșitul secolului al IV e.n. La un studiu integral al raionului Fălești și la sondajele efectuate în alte raioane de-a lungul Prutului, nu s-a găsit nici o singură așezare mai recentă. În același timp, de la sfîrșitul secolului al IV-lea nu se mai găsesc brusc în regiunea Niprului, monede romane și alte obiecte romane ca amfore, podoabe, vase etc.¹, larg răspîndite pînă atuncea. Un fenomen analog se observa și în raioanele de stepă din sudul Ucrainei, în care unele seliști, de pildă Privolnoe, Iarkoviți și altele, au existat pînă la sfîrșitul secolului al IV-lea, prezentînd în stratul de cultură urme de incendiu și de curmare prin violență a vieții.

¹ În total s-au găsit 12 tezaure și diferite monede romane, din care o parte în seliștele Lukașevska, Iopatna și altele.

Așadar, la sfârșitul secolului al IV-lea e.n., viața populației agricole statornice, creatoare a culturii de tipul Cerneahov, încetează brusc în zona apuseană de stepă a R.S.S. Moldovenească. În același timp, s-au rupt toate legăturile economice și culturale ale regiunii Nistrului cu centrele antice, în special cu provinciile romane.

Așa cum au arătat sondajele arheologice în partea de silvostepa a regiunii Nistrului, viața populației agricole statornice slave a continuat și după secolul al IV-lea e.n., iar cultura slavă timpurie de tipul Cerneahov, înecînd printr-o serie de schimbări, s-a transformat treptat în cultura rusă veche din secolul IX—XII, bine cunoscută prin săpăturile efectuate la Ekinăuți, Alcedar, Lukășevska, Tarevka și în alte gorodiști și seliști din Moldova. Dar la sfârșitul secolului al IV-lea seliștele așezate în partea de silvostepă și de stepă a R.S.S. Moldovenească (de pildă, Lopatna, Sokol, Jorele de sus și de mijloc, Girbovo, Sakarovka și altele) se caracterizează și prin unele schimbări în cultură și anume: obiectele romane încetează cu totul de a mai ajunge acolo, încetează să mai existe roata olarului acționată cu piciorul, împrumutată de la romani etc.

Prin ce se explică toate aceste fenomene? După părerea noastră ele au fost determinate în primul rînd de migrația hunilor și de stăpînirea hunilor și avarilor care i-a urmat. Dacă teritoriile așezate mai la nord și la răsărit nu au fost lovite de năvălirea distrugătoare a hunilor decît scurt timp, slavii din regiunea dintre Nistru și Prut au avut de suferit nu numai de pe urma migrațiilor, ci și din cauza vecinătății îndelungate cu hunii, precum și a stăpînirii huno-avare, care a durat cîteva secole. Așa cum au arătat studiile arheologice, hunii i-au alungat pe slavi din părțile de sud-vest ale stepei dintre Prut și Nistru, au intrerupt temporar legăturile acestora cu slavii de sud și de apus și cu centrele antice, au adus mari pagube dezvoltării forțelor de producție ale populației agricole statornice.

Desigur, problema relațiilor hunilor și avarilor cu populația agricolă și, în primul rînd, cu slavii, este foarte complicată. Aici au avut loc într-o anumită măsură și procese de influențare reciprocă și chiar de asimilare a hunilor și avarilor de către slavi¹.

Alungați de nomazi, printre care se gaseau și hunii, din regiunile de stepă ale întinderii dintre Nistru și Prut, slavii au continuat să traiască în regiunea de pădure și de silvostepă. Din acest punct de vedere prezintă un mare interes cele două seliști și necropola de lingă satul Malăiești (raionul Bolotino, R.S.S. Moldovenească); acolo săpăturile au fost începute de expediție în 1954. După așezare, dimensiunile și conținutul stratului de cultură, aceste seliști nu se deosebesc cu nimic de alte seliști slave timpurii de pe teritoriul dintre Prut și Nistru din prima jumătate a mileniului I al e.n. Fragmentele de vase mari de argilă cenușie cu suprafața zgrunțuroasă, descoperite în seliști și care serveau de obicei pentru păstrarea grînelor, fusaiiolele bitronconice de lut și alte descoperiri sînt obișnuite pentru așezările agricultorilor sedentari. Seliștea și necropola sînt așezate în apropierea unei păduri mari de foioase, la distanță de 100—200 m una de cealaltă. Ele conțin material de același tip și dateaza

¹ Jan Eisner, *Devinska nova ves*. Bratislava, 1952.

indiscutabil din aceeași perioadă (sec. III—V e.n.), fiind legate între ele. Printre descoperirile mai vechi sînt și vase cenușii lustruite de tip Cerneahov și o fibula de bronz cu piciorul întors, cu antena și resortul lung, iar dintre descoperirile mai recente face parte așa-numita ceramică „de tip roman tirziu”, adică ceramica de lut cenușiu, cu un ornament în formă de linii ondulate, din cîteva briie late și din linii și valuri puțin adînci, care se întilnește destul de des în seliștele slave timpurii, un umbo de fier de la un scut, precum și o ancora de lut roșu, cu gitul larg, rășfrînt, datînd din secolele IV—V e.n.

Majoritatea covirșitoare a vaselor face parte din vasele tipice, Cerneahov atît prin formă și dimensiuni, cît și prin tehnica confecționării. Acest fapt ne permite nu numai să datăm seliștele și necropola, dar să determinăm și apartenența lor slavă. Dintre toate vasele, numai două nu sînt de tipul Cerneahov — amfora amintită mai sus, probabil originară de pe litoralul Mării Negre și un ulcior cu git înalt, cu o singură manușă, lustruită și cu două răsfrîngeri simetrice ale gitului, care prin formă amintesc vasele de tip sarmato-alan apusean.

Refăcîndu-se după năvălirea hunilor, slavii din regiunea Nistrului au continuat să dezvolte agricultura și meșteșugurile. S-a accentuat inegalitatea de avere și cea socială, au luat naștere și s-au întărit relațiile feudale. Slavii de răsărit s-au consolidat și mai mult, întărindu-se în special legăturile dintre slavii de pe Nipru și cei de pe Nistru. Așa cum arată datele arheologice și izvoarele scrise, pe la începutul secolului al VI-lea se încheiase în esență în regiunea Nistrului procesul de asimilare a triburilor neslave de către slavi, iar tabloul etnic al regiunii Nistrului, care înainte era foarte variat, a devenit omogen. Cu excepția cîtorva tumuli de nomazi, nu cunoaștem în regiunea Nistrului, începînd din secolul al V-lea pînă în secolul al XIV-lea, nici un alt fel de monumente de cultură materială decît monumente slave.

Asimilarea triburilor neslave de către slavi în regiunea Nistrului se explică în primul rînd prin faptul că slavii fiind agricultori statornici, aveau un mod de producție mai înaintat și, prin urmare, o cultură mai dezvoltată. Afară de aceasta, populația slavă se completa aici în permanența în urma înaintării slavilor din regiunea Niprului și în general, dinspre nord-est, fapt pe care îl dovedește și existența monumentelor culturii Cerneahov în regiunea Nistrului, iar pentru o perioadă mai recentă, numeroase complexe de cultură caracteristice pentru centrele Rusiei kievene.

În prezent s-au descoperit și studiat în partea de silvostepă a Moldovei, nouă seliști din această perioadă: Lopatna, Krokmaza, Sakarovka, Skok, Girbovo II, Rascoieți, Kobuska veche, Kosăuți și Slobozia Dușka. Trebuie să menționăm că nu numai seliștile ruse vechi, ci și o serie de gorodiști au fost întemeiate pe locul așezărilor slave din secolele VI—VIII și chiar pe locul altora mai vechi.

Orizontul inferior al stratului de cultură din seliștile amintite mai sus conține, de obicei, ceramică și alte obiecte de tip Cerneahov; acestea, trecînd printr-o serie de forme de tranziție se transformă în orizontul superior al stratului de cultură în obiecte ruse vechi tipice. Caracteristic este faptul că teritoriul seliștelor crește foarte mult în secolele VI—VIII, ajungînd uneori la 3—4 hectare. În seliști s-au găsit vetre făcute din lut

și din piatră de calcar, gropi de bucate, fragmente din rîșnițe de calcar, resturi de fier și ceramică și bucăți de la foalele cuptoarelor, fusaiole de ardezie, un cuțit de plug (seliștea Lopatna și alta), obiecte de bronz, cirlige de fier, minere de os de la cuțite, cu un ornament incizat, analoge minerelor ruse vechi de tipul Ekinăuți (seliștea Skok), un pinten cu un vîrf romboidal și un cuțit al cărui mîner se termină în forma de voluta (secolele VI—VIII — straturile inferioare ale gorodiștei Alcedar), oase de animale domestice, resturi de la chiușuri mari pentru păstrarea grînelor etc. Seliștea era așezată de obicei pe prima sau pe a doua terasa inundabilă a micilor afluenți ai Nistrului, mai rar chiar pe Nistru. Așezarea seliștilor și conținutul stratului de cultură ne permite să afirmăm că principala ocupație a populației lor era agricultura și creșterea vitelor și că, afară de aceasta, mai exista olăritul, prelucrarea fierului și a osului. În toate seliștile, în straturile din secolele VI—IX, ca și în celelalte mai vechi, predomină ceramica făcută la roată, dar tehnica confecționării ei și aspectul exterior se schimbă. În această perioadă dispar formele grosolane de vase, caracteristice pentru o perioadă mai veche, care imita oarecum metalul în lut, se degradează și dispăre lustruirea, dispar micile vase pe picior înalt, ulcioarele cu inel de fund și predomină ulcioarele mari și mijlocii simple, precum și vasele caracteristice pentru o gospodărie agricolă dezvoltată. Apare amestecul de pietriș în lut, care face să crească rezistența la foc și trăinicia vaselor. Din vase lustruite, acestea devin vase de lut cenușiu și cafeniu. Începem să întîlnim ornamentul liniar și ondulat. Grăunțele carbonizate provenind de la diferite plante cultivate, printre care grîul și meiul, precum și amprenta lor în lutul cu care se acoperă pereții, găsiți în seliști, confirmă oarecum cuvintele lui Mauriciu Strategul (secolul al VI-lea) că slavii au un „mare număr de vite de tot soiul și roade ale pămîntului care zac în gramezi, mai ales grîu și meu”¹.

Se găsesc foarte des oase de cal, care confirmă și ele marturiile izvoarelor scrise. De pildă, Ioan din Efes arată că slavii aveau „herghelii de cai”². Sînt tipice pentru această epocă vasele din seliștea Konuska Veche (raionul Bulboka, R.S.S. Moldovenească), descoperite de arheologul G. P. Sergheev, constînd din cinci vase întregi făcute la roata cu mișcare înceată. Aceste vase amintesc foarte mult vasele cehe timpurii de la Blucin, precum și vasele din secolul al VII-lea din orizonturile inferioare ale gorodiștei slave din Dinogeția, situate pe teritoriul Republicii Populare Romîne³.

Săpăturile din seliștea de lângă satul Lopatna (raionul Susleni, R.S.S. Moldovenească), întreprinse de expediție în anii 1953—1954, prezintă un interes deosebit din punct de vedere arheologic. În general, stratul de cultură nu a fost deranjat. El conține ceramică și alte obiecte de tip Cerneahov, fragmente de amfore romane din secolele III—IV e.n., o monedă romană de bronz din secolele al III-lea. Studiul stratului de cultură al seliștei arată că în raioanele de silvostepă ale R.S.S. Moldoveneasca,

¹ Mauriciu Strategikon. Vezi Crestomație de istorie militară rusă, Moscova, 1947, p. 6.

² Ioan din Efes, Istoria bizantinească, vol. VII, p. 25.

³ Studii și cercetări de istorie veche. București, 1953. vol. IV, Șantierul Gârvan-Dinogeția, p. 240 și urm. www.dacoromanica.ro

populația slava a trait în mod neîntrerupt în tot timpul primului mileniu al erei noastre, și constituie o mărturie a evoluției culturii materiale a acestei populații. În straturile din secolele VII—IX din seliștea Lopatna s-au găsit câteva cuptoare de lut, cu o bază de piatră pentru topirea fierului. Cuptoarele sînt așezate la distanță de cîtiva metri unul de celălalt, în apropierea marginii abrupte a versantului terasei inundabile și în afara zonei de locuințe. În ruinele lor s-au găsit fragmente de la foale, numeroase bucați de zgura de fier și cărbune etc. Acestea sînt cele mai vechi cuptoare slave de pe teritoriul R.S.S. Moldovenească; ele dovedesc că încă din aceasta perioada metalurgia fierului s-a separat, constituind unul dintre meșteșugurile populației rurale.

Sapaturile efectuate de expediție la gorodiștea rusă veche de lînga satul Lukășevska ne-au permis să studiem întăriturile și cultura materială a populației ruse vechi din secolele IX—XI. În secolele IX—X această cultură a căpătat un caracter net de cultură rusă comună, ceea ce a oglindit de fapt crearea populației ruse vechi și a statului rus vechi, în componența caruia a intrat, așa cum au arătat studiile monumentelor din secolele IX—XII de pe teritoriul Moldovei și regiunea Nistrului.

DIN ȚĂRILE DE DEMOCRAȚIE POPULARĂ

ȘEDINȚĂ DE REFERATE ÎN LEGĂTURĂ CU VIZITELE FĂCUTE ÎN REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ ȘI REPUBLICA POPULARĂ UNGARĂ

Conducerea Institutului de istorie din București al Academiei Republicii Populare Române a organizat, în după amiaza zilei de 1 martie a. c., o ședință de comunicări în legătură cu vizitele făcute în anul 1954 de tovarășii prof. univ. V. Chereșteșiu, directorul Institutului de istorie din București, și conf. univ. Eugen Stănescu, directorul Editurii Academiei R.P.R., în R. D. Germană și R. P. Ungară.

Tovarășul prof. univ. V. Chereșteșiu a citit comunicarea: „Călătorie de studii din R. D. Germană“, iar tovarășul conf. univ. Eugen Stănescu: „Călătorie de studii în R. P. Ungară“.

Comunicările s-au bucurat de participarea unui numeros public auditor format din profesori universitari, conferențieri universitari, cercetători științifici, redactori ai Editurilor și ziarelor. Au asistat, de asemenea, secretarul și atașatul cultural al Ambasadei Republicii Democratice Germane în București.

După cele două comunicări au urmat numeroase întrebări ale auditorilor, care au ținut să cunoască amănunte cu privire la dezvoltarea științei istorice din R. D. Germană și R. P. Ungară, subliniindu-se importanța deosebită a acestui prețios schimb de experiențe pentru cunoașterea reciprocă a activității desfășurate pe tărîmul istoriei. De asemenea s-a insistat pentru intensificarea și lărgirea schimbului de publicații dintre R. D. Germană, R. P. Ungară și R. P. Română.

La întrebări și discuții pe marginea comunicărilor au participat: prof. univ. A. Oțetea, prof. univ. V. Costăchel, conf. univ. V. Maciu, director al Arhivelor Statului, V. Mihordea, Maria Holban, N. Fotino și Paul Simionescu.

CĂLĂTORIE DE STUDII ÎN REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

Decembrie 1954

DE

PROF. UNIV. V. CHERESTEȘIU

Făcînd o dare de seama despre calatoria mea de studii, din decembrie 1954, în Republica Democrată Germană, țin ca înainte de toate să-mi exprim adîncă recunoștință față de Societatea pentru relațiile culturale cu străinătatea („Gesellschaft für kulturelle Verbindungen mit dem Ausland“), față de colegii istorici, romanști, arhivari, bibliotecari și conducători ai editurilor din Republica Democrată Germană, care m-au primit cu multă prietenie și m-au ajutat tovarășește să cunosc amănunțit munca lor. Am putut astfel să culeg date și informații prețioase, pe care, sînt sigur că le vom putea folosi cu toții pentru a lărgi și adînci munca noastră, pentru a iniția și dezvolta legături trainice cu noua știință istorică din Germania Democrată.

Înainte istoriografiei științifice germane stăteau, după eliberarea de sub fascism, sarcini mari și complexe. Istoriografia veche germană — cu puține excepții — n-a făcut decît să glorifice virfurile claselor stăpînitoare — atît pe feudalii, pe principii din evul mediu, cît și pe politicienii, generalii, baronii industriei și monarhii din epoca modernă. În centrul Europei se formase un imperiu agresiv, care tindea la dominația lumii; casta militaristă a junkerilor, cu disprețul ei față de popor, cu nesocotirea intereselor maselor, cu tendințe de a cotropi țări și popoare străine, își dăduse mina cu capitalul german monopolist, dornic să-și asigure exploatarea unor teritorii cît mai vaste. Politica acestor cercuri a dus la cele două războaie mondiale, la nenumărate lîjrite, în vieți omenști și bunuri materiale. Unii istorici care au susținut în trecut tendințele clasei stăpînitoare și ale monopolurilor, sub etichetele: pangermanism, rasism, necesitatea „spațiului vital“ (Drang nach Osten, Volk ohne Raum) etc., nu vor să vadă nici acum, după prăbușirea hitlerismului, adevăratele cauze ale catastrofelor poporului german. Ascunzînd aceste cauze, negînd existența unor legi în dezvoltarea omenirii, vorbind în schimb de „soarta rea“ a germanilor, de „întîmplări oarbe în istorie“ etc., ei pregătesc calea declanșării unui nou război mondial, mai groaznic, mai nimeritor, mai fatal pentru poporul german decît cele două anterioare¹.

Față de istoriografia aceasta pusă în serviciul capitalului monopolist, al industriei de armament, al politicii revanșarde a guvernului federal de la Bonn, istoricii din Republica Democrată Germană caută să dea o istorie științifică a poporului german. Ei caută să lichideze concepțiile reacționare, pangermaniste, rasiste, fasciste — să dezvăluie sursa acestor concepții: politica expansionistă a clasei stăpînitoare a junkerilor și magnaților industriei. Ei arată că politica de cucerire, de cotropire a altor țări și popoare a fost politica dictată de clasele exploatare germane, politică făcută împotriva intereselor reale ale poporului german. Istorio-

¹ Vezi Leo Stern, *Gegenwartsaufgaben der deutschen Geschichtsforschung*. Problemele actuale ale științei istorice germane, Berlin 1952, 56, p. I, 38, 42, 44, 46—56.

grafia științifică pune într-o lumină nouă luptele țărănimii, ale orașanilor sărace din veacurile XV și XVI, împotriva asupririi și exploatării feudaților și împotriva „suveranității scirboase a principilor” — cum spune K. Marx — lupte care erau și din alt punct de vedere adînc progresiste, căci tindeau să lichideze fărîmițarea feudală medievală. Ea se ocupă intens de dezvoltarea clasei muncitoare, singura clasă care poate și trebuie să elibereze omenirea de orice asuprire și exploatare. O deosebită atenție se dă istoriei contemporane, care cercetează desfășurarea revoluției din noiembrie 1918 din Germania, arată lupta eroică a partidului comunist german împotriva contrarevoluției și fascismului, lupta ilegală împotriva hitlerismului banditesc. Astfel istoricii ajută poporul german ca el să-și cunoască trecutul, să se orienteze just în problemele actuale și să aibă perspectiva clară a viitorului¹. Istoriografia științifică trebuie să arate drumul poporului german pentru a deveni o națiune unită, democratică, iubitoare de pace și fericită. Punînd știința istorică în slujba poporului, ea întărește încrederea poporului german în viitorul său. Hitlerii — precum a spus Stalin — vin și pleacă, dar națiunea germană, statul german, rămîne.

Față de sarcina uriașă, de a scrie din nou, pe baze științifice istoria poporului german, cadrele istoricilor sînt încă reduse. Lipsesc mai ales cadre de vîrstă mijlocie. În vizitele mele la universitățile Berlin, Leipzig, Halle, Jena, am întîlnit puțini istorici în vîrstă de 35—50 ani. Și istorici mai în vîrstă, peste 50 de ani, sînt puțini. Asistenții sînt supraaglomerați cu munca de la facultate și cu greu ajung, în vacanțe numai, să se ocupe cu cercetări științifice. Institute de istorie au fost create abia în 1952, și nu ca Institute ale Academiei, ci pe lângă universitățile din Berlin, Leipzig și Halle. Bibliotecile au suferit mari pierderi în timpul războiului, sute de mii de cărți și edificii întregi au fost distruse.

Cu toate greutățile acestea, în cei cîțiva ani de la construirea Republicii Democrate Germane, s-au înregistrat și pe tărîmul istoriei unele succese remarcabile. Pentru a ușura cercetarea marxist-leninistă a istoriei, în anul 1953 s-a publicat primul volum al lucrării: „Marx-Engels-Lenin-Stalin zur deutschen Geschichte (Texte din clasicii marxism-leninismului referitoare la istoria germană). S-au editat scrierile și cuvîntările conducătorilor partidului, ale lui Wilhelm Pieck, Walter Ulbricht, scrierile mai vechi ale lui Fr. Mehring, Roza Luxemburg, Karl Liebknecht. Din Marea enciclopedie sovietică s-au tradus și au apărut în zeci de broșuri separate, articolele de marxism-leninism și de istorie (istoria Germaniei, Austriei, Ungariei, Bulgariei etc.). Se traduc cărți, articole sovietice de istorie, într-un număr foarte mare, în vederea ridicării nivelului științific al cercetătorilor germani.

Încă din 1952, odată cu înființarea primelor institute de istorie în Republica Democrată Germană, s-a pus în plan întocmirea manualului de istorie germană pentru învățămîntul superior. Lucrarea va cuprinde cîteva volume și e considerată ca indispensabilă pentru ridicarea de cadre de istorici conștienți, pătrunși de iubirea de țară și de popor, care au sarcina să crească o nouă generație. Tematicile (Dispositionen) capito-

¹ Stern, op. cit., p. 5 www.dacoromanica.ro

lelor manualului au apărut în revista istorică germană și, în aceeași revistă chiar, au fost în parte publicate o serie de observații trimise de către istoricii sovietici, cehoslovaci, polonezi și maghiari. Macheta va fi gata pînă la sfîrșitul anului acesta, astfel că ea va putea fi discutată într-o conferință internațională, care va avea loc în primele luni ale anului viitor.

Istoriografia burgheză nu s-a ocupat, decît foarte puțin și în mod tendențios, cu istoria clasei muncitoare germane. Pornind de la teza istoriografiei sovietice că fiecare cuvînt, fiecare idee a studiilor istorice marxist-leniniste trebuie să fie bazate pe fapte rigurose controlate și dovedite, s-au cercetat înainte de toate arhivele în vederea materialelor privitoare la mișcarea muncitorească. La această muncă au fost atrași o serie de arhivari mai vechi, buni, unii chiar excelenți specialiști în arhivistică, care dăduseră dovadă că vor și pot să colaboreze loial la marea operă de a scoate în evidență materialul privitor la istoria proletariatului german¹. La conferința din decembrie 1953, istoricii și arhivarii angajați în această muncă au putut să raporteze despre documente și materiale extrem de valoroase ce se găsesc în arhivele de stat și cele orășenești cu privire la istoria mișcării muncitorești.

S-a căzut de acord ca prima lucrare ce urmează a fi făcută să fie întocmirea unor conspecte tematice (Bestandsübersichten) asupra materialelor din fiecare arhivă aparte, pentru ca cercetătorii problemelor muncitorești să se poată orienta ușor în fondurile arhivelor. S-au fixat trei mari grupe de teme :

I. Istoria mișcării muncitorești germane pînă la revoluția din 1848 ;

II. Istoria mișcării muncitorești germane în a doua jumătate a veacului al XIX-lea și începutul veacului al XX-lea ;

III. Istoria mișcării muncitorești germane în perioada primului război mondial și în timpul republicii de la Weimar. În cadrul acestor grupe sînt o serie de teme, din care menționăm pe cele din grupa a III-a : dezvoltarea industriei în perioada respectivă, creșterea numerică a proletariatului industrial, mișcarea salariilor reale, situația muncitorimii, greve, șomaj, sindicate galbene, creștine, congrese, societăți ale patronilor, mișcarea femeilor, mișcarea tineretului, studenți socialiști, educația socialistă, școli de agitație, presa socialistă, mișcarea pentru 1 mai, mișcarea antimilitaristă, anarhism, francmasonerie, represalii ale organelor statului burghez, rapoarte ale agenților politici, colaborarea polițiilor țărilor reacționare, elemente progresiste străine urmărite în Germania, rapoarte polițienești și diplomatice despre stările politice din diferite țări străine, legături între mișcarea muncitorească germană și din alte țări etc. Lista temelor, bineînțeles, nu e închisă ; ea poate fi completată după materialele găsite. În baza acestor „Bestandsübersichten“ — care au fost întocmite pentru arhivele de stat se pot face publicații de izvoare pentru o anumită temă. După modelul sovietic, al celor cinci volume apărute în anii 1950—1952 „Materiale și documente cu privire la istoria mișcării muncitorești ruse“, redactate de acad. Pankratova, se vor edita publicații de izvoare pentru

¹Archivarische Forschungen zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung (Cercetări arhivistice cu privire la istoria mișcării muncitorești). Halle (Saale), 1954, 335 pag. Vezi p. 14, 325. www.dacoromanica.ro

o anumită temă. Primul volum a apărut de curind și va fi recenzat și în „Studii“. Titlul volumului e: „Die Auswirkungen der russischen Revolution vor 1905—1907 auf Deutschland“ (Influența primei revoluții ruse asupra Germaniei). Volumul cuprinde o prefață de 76 pagini în care se face nu numai o prezentare critică a materialului, ci și un studiu asupra influenței revoluției ruse asupra Germaniei. Materialul de izvoare cuprinde alte 334 pagini. Un al doilea volum de circa 700 pagini va da mărturie din presa germană asupra influenței revoluției ruse din 1905.

Am zăbovit mai mult la acest volum, fiindcă profesorul dr. Stern, inițiatorul acestor publicații, a trimis mai multe exemplare Institutelor și istoricilor din Republica Populară Română și cercetînd acest volum ne putem face o idee clară asupra publicațiilor seriei „Cercetări arhivistice cu privire la istoria mișcării muncitorești germane“. În baza materialelor astfel publicate, și în baza conspectelor tematice, se pot da teme variate pentru lucrări de diplomă în Republica Democrată Germană, știind undă se găsește material arhivistic. Se ușurează astfel atît munca de cercetare cît și cea a cadrelor didactice, de la catedrele de istorie.

Asupra lucrărilor istorice germane, apărute în ultimii ani, nu e cazul să vorbesc acum. Recenziile unor lucrări germane, ale lucrărilor profesorilor A. Meusel, K. Oberman, L. Stern, Kuczynski, G. Schilfert, Fr. Klein etc., vor apare chiar începînd cu numărul viitor al revistei „Studii“.

È de notat că în volume separate se tipăresc mai ales monografiile lucrări care dau o orientare științifică. Din lipsă de spațiu grafic, disertațiile de obicei nu se tipăresc. Ele se bat la mașină în 8 exemplare și se depun în bibliotecile mari. Bibliografiile speciale conțin scrieri ale universităților, grupate pe materii, astfel că și disertațiile, bătute numai la mașină, se pot consulta. Golurile, în ce privește scrierile mai vechi, cauzate în biblioteci de devastările războiului, se completează printr-o admirabilă organizare a bibliotecilor: fișierele centralizate arată tot ce se găsește în principalele biblioteci ale Republicii Democratice Germane și prin schimbul foarte intens dintre biblioteci poate fi consultată orice carte păstrată în vreo bibliotecă din Republica Democrată Germană. Cărțile rare se microfillează, iar aparate pentru a ceti microfille sînt pretutindeni. Acum s-au pus în circulație aparate numite „Dozent“ cu prețul de 300 mărci (circa 800 lei). Recomand tovarășilor care cunosc limba germană să urmărească atent revista istorică „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“, pe care o primim la Institut și să cerceteze atent bibliografiile germane.

O impresie de neuitat a produs asupra mea vizitarea expoziției Karl Marx din Berlin, a Muzeului Dimitrov din Leipzig, care este așezat chiar în sălile unde s-a dezbătut procesul incendierii Reichstagului, și a Muzeului de istorie germană din Berlin. Muzeul din urmă, construit în anii 1952—1953, sub îndrumarea profesorului Alfred Meusel, e o realizare impunătoare. Desigur, muzeul are încă lipsuri, poate chiar și unele greșeli; cred însă că tovarășii germani au procedat just cînd au concentrat forțe însemnate pentru a da poporului german un monument național al trecutului său, bogat în tradiții revoluționare, nescoase în evidență de vechea activitate muzeistică. A trebuit mult curaj pentru construirea Muzeului de istorie germană, într-un moment cînd încă în istoria poporului german sînt goluri, pete albe, necercetate încă în destul în mod științific,

cînd încă multe probleme importante își așteapta soluționarea științifică. Cred totuși că tovarășii germani au avut dreptate cînd au grăbit lucrările de instalare a muzeului și s-au grăbit să dea o prezentare, chiar cu lipsuri, cu riscul unor greșeli — lipsurile se completează, greșelile se îndreaptă cu timpul — evitînd să comită cea mai mare greșeală, de a amîna încontinuu realizarea unei lucrări indispensabile pentru educarea patriotică a poporului german. Masele, mai ales tineretul, pentru a construi o lume nouă, trebuie să aibă conștiința ca merg pe calea celor mai bune tradiții ale poporului.

La Berlin am avut ocazia să cunosc un institut a cărui organizare merită să fie studiată atît de istorici cît și de ziaristi. E vorba de „Institut für Zeitgeschichte“ condus de tovarășul Bittel, profesor de istorie contemporană la Universitatea din Berlin, care se ocupă de perioada de după al doilea război mondial. „Zeitgeschichte“, mi-a explicat tovarășul Bittel, e un termen folosit de Engels și înseamnă explicarea evenimentelor politice și sociale din prezent, ale zilelor noastre, pe baza concepției materialiste a istoriei. Institutul face deci istorie și totodată ziaristică. El are 150 de colaboratori, lectorizează circa 200 ziare și reviste din Germania occidentală, din Franța, Anglia, S.U.A. etc. 24 de referenți pentru tot atîtea grupe de probleme de interes acut pentru poporul german, prelucrează materialul adunat, făcînd referate, expuneri, memorii, în legătură cu problema unificării Germaniei, lupta pentru democratizare a Germaniei apusene, problema remilitarizării Germaniei apusene, agitației revanșarde, pactele războiului și agresiunii, rezistența națională împotriva politicii de război, persecuții politice în Germania apuseană, calomniilor împotriva lagărului păcii etc.

În fiecare zi Institutul prezintă un buletin pentru presă și organele de stat. Buna documentare a presei din Republica Democrată Germană se datorește în mare parte acestor buletine, făcute în baza cetirii atente de către specialiști a sute de ziare și periodice din străinătate. Institutul editează și o revistă — „Dokumentation der Zeit“ — care apare de două ori pe lună, pentru cercuri mai largi. Colaboratorii revistei sînt în primul rînd referenții Institutului; tot ei scriu articole în ziare și reviste, țin conferințe la Societatea pentru răspîndirea științei etc. Notez că în invitațiile ce le trimite Societatea nu se dă numai titlul conferinței, ci și o tematică, și dacă e cazul, date statistice importante, hărți, bibliografii în legătură cu conferința anunțată etc. Astfel se trezește un interes mai viu pentru conferințele Societății și ascultătorii vin intrucîtva pregătiți. În arhiva Institutului sînt 1 500 000 de tăieturi de ziare, un material imens, foarte bine organizat, care stă la dispoziția cercetătorilor. Există și o bibliotecă manuală, bine aleasă (aici am văzut și cele 42 de volume ale procesului din Nürnberg împotriva principalilor criminali de război). Munca acestui Institut „für Zeitgeschichte“ se încadrează astfel în marea luptă pentru pace și democrație a poporului german.

Sper că am reușit să arăt că putem să învățăm unii de la alții în ce privește organizarea muncii, metodele de muncă, atacarea cu curaj a unor probleme care par încă greu de abordat, dar a căror rezolvare nu poate fi aminată. Nu am vorbit însă despre materialele existente în arhivele

din Republica Democrată Germană, referitoare la istoria R.P.R.; am cercetat prea în fugă arhivele din Postdam, Merseburg, Dresden. Dar și o trecere sumară în revistă a materialelor ne poate convinge că în arhivele din Republica Democrată Germană se găsește material, mai ales în ce privește epoca modernă, interesant pentru istoria Republicii Populare Române. Cercetarea și microfilmarea pieselor mai importante ar necesita o ședere de mai multe luni a unui cercetător român în Republica Democrată Germană.

Același interes, pe care-l avem noi față de problemele și realizările din R. D. Germană, l-au manifestat și tovarășii germani față de problemele noastre, față de țara și poporul nostru.

Tovarășii germani s-au interesat care sînt problemele cruciale din istoria Republicii Populare Române, ce preocupă pe istoricii noștri, cum demascăm falsificările istoriografiei vechi, cum luptăm noi împotriva tendințelor de cotropire imperialistă. Institutele de istorie din Berlin și Leipzig au cîte o secție pentru istoria U.R.S.S., și aceste secții au sectoare pentru istoria țărilor de democrație populară, conduse de specialiști pentru istoria polonă, cehă, ungară. Tovarășii din Leipzig mi-au fost deosebit de recunoscători că am inițiat să li se trimită cîteva publicații istorice mai noi. Ultimul număr din revista „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ dă o bibliografie a lucrărilor și studiilor apărute în Republica Populară Polonă și Republica Cehoslovacă în ultimii ani — dînd și traducerea germană ale titlurilor. În convenția culturală cu Republica Democrată Germană, cu Republica Populară Polonă, precum și în convenția cu Republica Cehoslovacă sînt prevăzute comisii speciale de istorici germani și polonezi, precum și de germani și cehoslovaci pentru o colaborare permanentă în problemele comune de istorie.

Pînă acum abia s-a făcut un început pentru colaborarea istoricilor români și germani. S-a inițiat un schimb mai intens de publicații, vor apare recenzii asupra publicațiilor istorice din Republica Democrată Germană la noi și în Republica Democrată Germană despre publicațiile noastre. În septembrie, sperăm să primim pentru două luni vizita unui istoric german, care vî ține cîteva lecții de istorie germană la universitățile noastre și conferințe la institutele noastre. Tovarășii germani vor fi bucuroși ca un istoric român să țină la ei cîteva lecții de istoria R.P.R.

Cred însă că trebuie să facem încă mai mult pentru strîngerea legăturilor între cercetătorii români și germani, pentru colaborarea noastră strînsă în lupta pentru o istoriografie științifică. Tovarășii istorici din Republica Democrată Germană duc o luptă grea și continuă împotriva istoriografiei care se face la unele universități din republica federală, istoriografie pusă în serviciul planurilor agresive ale imperialismului german împotriva țărilor și popoarelor din centrul, răsăritul și sud-estul Europei. În Germania occidentală apar lucrări care poartă în mod neînțeles pecetea vechiului Drang nach Osten, căutînd a pregăti generația tinăra pentru un nou război. Noi trebuie să sprijinim cu toată țaria noastră, cu toată știința noastră, activitatea istoricilor din Republica

Democrata Germană, care demasca pe acești ațuțatori la un nou război. Trebuie să dăm tot mai multe lucrări științifice pe care ei să le poată publica și în limba germană. Lucrările acestea vor dovedi oricărui cercetător străin, atât din Germania occidentală, cât și din alte țări capitaliste, că știința istorică e într-un continuu progres în țara noastră.

Această activitate a noastră, atât cea de demascare a apologetilor vechiului imperialism german cât și cea pusă în serviciul creării unei istorii științifice a poporului nostru, e o parte esențială a luptei noastre pentru pace, pentru înțelegere și prietenie între popoare.

CĂLĂTORII DE STUDII ÎN REPUBLICA POPULARĂ UNGARĂ

Septembrie — octombrie 1954

DE

CONF. UNIV. EUGEN STĂNESCU

De la începutul acestei expuneri e necesar să subliniez că o călătorie în Republica Populară Ungară — ca desigur în orice țară de democrație populară — oferă prilejul de a avea în fața ochilor tabloul minunat de bogat de ceea ce a fost realizat de popor în cei zece ani de când mai multe țări printre care și Ungaria, s-au rupt din lanțurile imperialismului. Am putut vedea orașe apărute în numai câțiva ani acolo unde înainte era numai pământ și piatră: Stalinvaros-ul, cetatea industriei grele, Komlo, cetatea minerilor, Budapesta refăcută în așa fel încât războiul e aproape o amintire, sate care strălucesc de lumină și bunăstare. Dincolo de hotarele țării noastre, atunci când vezi ceea ce e în stare un popor care ca și poporul nostru, descătușat, nu mai cunoaște obstacole în desfășurarea forței sale creatoare — te simți și mai mândru că ești cetățean al unei patrii libere în care au apărut zorile socialismului.

Spectacolul creator oferit ochilor, în ansamblu, de opera construirii socialismului în Republica Populară Ungară poate fi adâncit și detaliat în diferite sectoare de activitate, între altele în cimpul vast al cercetărilor științifice și, în cadrul acestora, în domeniul cercetărilor istorice. Și aici lucrurile s-au schimbat radical. E departe, ca o dată altă vreme, epoca în care cea mai mare parte a istoriografiei maghiare era dominată de spiritul imprimat de Institutul Teleki — un fel de Academie de istorie, drept, lingvistică și etnografie — întemeiat de grozii șovini ca să sprijine, pasă-mi-te, științificește absurdele pretenții revizioniste. Acei dintre istoricii maghiari, conduși de partid, care de zece de ani — de la începutul dictaturii horthyste — luptă pentru o știință istorică marxist-leninistă, astăzi au alături de ei întreaga generație tânără de istorici, precum și numeroși istorici aflați înainte sub influența burgheziei — care lepădându-și greșelile trecute dau acum lucrări valoroase.

Atenția deosebită pe care o acordă științei istorice partidul și guvernul și prezența în frontul istoricilor maghiari a unor oameni ca Erzsébet Andics, membră a Comitetului Central al Partidului celor ce muncesc din Ungaria, ca Erik Molnár, ministru al Justiției în Guvernul Republicii Populare Ungare, luptători încercați pentru cauza clasei muncitoare și

autori de lucrări istorice importante — constituie garanția ca istoriografia ungara de astăzi are ca obiectiv adevărul istoric și pune la baza cercetărilor sale concepția materialistă a istoriei. Urmărind să scoată la iveală adevărata istorie a poporului — istoria, sub diferite aspecte, a maselor producătoare de bunuri și nu istoria posedanților, istoria luptelor comune purtate de poporul maghiar alături de popoarele vecine și apropiate împotriva aceluiași asupritori, istoriografia maghiară de astăzi se înfățișează ca parte integrantă din frontul istoricilor marxști, slujitori ai poporului și ai frăției între popoare.

În cursul călătoriei în Ungaria, cercetînd bibliotecile și librăriile, ascultînd înfățișate, în cadrul întîlnirilor cu istoricii, unele rezultate ale cercetărilor, am putut să constat — ca un prim aspect — o bogată activitate publicistică, mai ales în ce privește literatura științifică monografică. Istoricii maghiari se străduiesc să îmbogățească literatura științifică a patriei lor cu noi lucrări de valoare, lucrări de sinteză sau privitoare la anumite capitole din istoria Ungariei, menite să aducă la lumină interpretări noi, acolo unde în trecut s-au promovat interpretări greșite sau s-a ocolit, propriu-zis, orice fel de interpretare. Punînd accentul pe literatura științifică monografică, istoriografia maghiară de astăzi valorifică arhivele și edițiile de documente, ale căror roade științifice s-au lăsat așteptate în timpul regimului burghezo-moșieresc, și totodată deschide drumul unor lucrări mai ample menite, după cum vom vedea, să rezolve problemele fundamentale ale istoriei Ungariei.

Este greu să înfățișăm aci un tablou complet al literaturii istorice apărute în ultimii ani în Ungaria. Din această cauză vom pomeni aci numai titlurile citorva lucrări de mare amploare, care prin tematica lor pot să intereseze pe istoricii din Republica Populară Romînă. O deosebită importanță, de pildă, se acordă azi în istoriografia maghiară, popularizării tradițiilor de luptă pentru libertate ale poporului. Lucrarea lui B. Karácsonyi despre războiul țărănesc din 1514, biografia amplă a vestitului luptător antiotoman din veacul al XVI-lea Zrinyi Miklós, întocmită de T. Klaniczay, lucrarea lui Lajos Makkai privitoare la lupta puritanilor maghiari împotriva feudalismului, volumul bogat de documente referitor la activitatea iacobinilor maghiari, monografia lui P. Simon asupra mișcărilor populare de la sate la sfîrșitul veacului al XIX-lea, volumul lui Zoltán Tóth despre mișcările țărănești din munții Apuseni — toate aceste lucrări arată cît de preocupăți sînt istoricii maghiari să scoată la lumină frămîntata istorie a luptelor poporului.

O serie de lucrări se ocupă de legăturile cu popoarele vecine. În acest sens au fost publicate lucrările lui L. Elekes despre alianța popoarelor din sud-estul Europei, în timpul luptei antiotomane conduse de Huniade, monografia amplă a lui E. Kovács despre relațiile istorice maghiaro-cehe, precum și volumul de documente al lui G. Kemény privitor la istoricul problemei naționalităților în Ungaria în perioada absolutismului. O altă problemă centrală în cadrul literaturii istorice maghiare este cea a istoriei social-economice. Numeroase lucrări din acest domeniu urmează să vadă curînd lumina tiparului. Dintre cele apărute pînă acum semnalăm culegerea de studii asupra istoriei țărănimii din Ungaria în secolul al XIV-lea și volumul de documente economice privitoare la moșiile principelui Gh. Rákoczi I îngrijit de L. Makkai.

Deși, cu prilejul aniversării centenarului și în anii imediat următori au apărut în Ungaria numeroase lucrări având ca temă problemele istorice ale evenimentelor din 1848—49, istoricii maghiari continuă să publice lucrări în această direcție. Volumul omagial închinat lui Kossuth, apariția primelor volume din operele complete ale acestuia, studiul lui S. Lukáksy despre activitatea lui Kossuth, ca emigrant în America, lucrarea lui G. Spira despre rolul maselor populare în revoluția din 1848—1849, toate aceste lucrări apărute în ultimul timp îmbogățesc literatura istorică. Ramas oarecum în urmă în ultima perioadă, sectorul istoriei contemporane cunoaște în ultimul timp o dezvoltare mai mare. Astfel, este monografia amplă referitoare la venirea la putere și teroarea contrarevoluției în Ungaria în 1919—1921. Lucrările lui M. Incze despre criza și mizeria din timpul dominației horthyste și a lui Gy. Majos despre rolul imperia-liștilor americani în consolidarea fascismului lui Horthy — dovedesc intensificarea cercetărilor în domeniul istoriei contemporane. Trebuie să spunem aici că istoricii maghiari nu se dau îndărăt să întocmească lucrări de popularizare pentru uzul marilor mase. Astfel L. Elekes, după ce a publicat o monografie amplă despre Huniade, a redactat și o lucrare de popularizare cu același subiect.

Nu putem încheia tratarea acestui aspect al istoriografiei maghiare de azi fără a arăta că o realizare recentă este apariția sub formă de machetă a „Istoriei poporului maghiar“ în trei volume — care după discutare și definitivare va deveni manual universitar. Cele trei volume sînt împărțite astfel: primul pînă la 1526, al doilea de la 1526 la 1867, al treilea din 1867 pînă în zilele noastre.

Cu prilejul consfăturilor organizate în Institutul de istorie din Budapesta al Academiei Maghiare de Științe am căutat să-mi dau seama care sînt problemele principale care frămîntă azi pe istoricii maghiari — și cititorii, sper, mă vor ierta dacă mă ocup mai ales de unele probleme de istorie medie — deoarece întîlnirile au avut loc mai ales cu specialiștii din acest domeniu de cercetare. O problemă care frămîntă pe istoricii maghiari — este cea a periodizării. În ce privește limitele temporale ale feudalismului, majoritatea istoricilor maghiari inclină să considere că feudalizarea teritoriului maghiar a început odată cu așezarea în Panonia a triburilor migratoare maghiare și nu imediat după prăbușirea civilizației romane. Unele cercetări recente tind chiar să dovedească existența unor elemente de feudalism în societatea triburilor migratoare maghiare, înainte de așezarea în Panonia. În ce privește granița dintre feudalism și capitalism e unanim admisă teza că aceasta e formată de revoluția din 1848—1849. În afară de aceasta, istoriografia maghiară de azi acordă o importanță deosebită unor anumite momente istorice, ca de pildă 1526, 1867, pe care le consideră ca un fel de „cotituri“ istorice nu numai din punct de vedere al schimbării regimului politic, ci al întregii situații social-economice.

În atenția cercetărilor istorice din Republica Populară Ungară stau anumite probleme de istorie social-economică, semnalate de clasicii marxism-leninismului, între care cea mai importantă este aceea a dezvoltării în întreaga Europă de la răsărit de Elba a unor fenomene social-economice de tip similar începînd cu a doua jumătate a veacului al XVI-lea. Între aceste fenomene noi considerăm că un loc de frunte îl ocupă decă-

derea generală social-economică, manifestată între altele prin agrarizarea Țării, a celor feudale, aservirea în masă a țărănimii libere, înrăutățirea situației țărănilor aserviți în perioadele anterioare, și am putut să constat că mulți dintre medievistii maghiari împărtășesc aceste idei. În acest sens istoricii maghiari studiază problema „celeia de a doua îobăgii” — așa cum se intitulează clasic fenomenul agravării radicale a situației radicale a situației maselor țărănești la sfârșitul veacului al XV-lea.

De asemenea istoricii maghiari încep a se preocupa din ce în ce mai mult de problema rolului dominațiilor străine sub apăsarea cărora a suferit poporul maghiar de-a lungul veacurilor. Studii, încă puține, se ocupă de problema jugului turcesc cu rezultate de pe acum interesante cu privire la sistemul proprietății funciare în vremea pașalicului de la Buda. Mai numeroase sînt cercetările privitoare la dominația habsburgică. La un loc, toate aceste studii și cercetări dovedesc rolul de frînă al jugului otoman și al jugului habsburgic în ce privește dezvoltarea istorică a poporului maghiar, pactizarea mării aristocrații cu toate dominațiile străine, rolul hotărîtor al maselor populare în înlăturarea acestor regimuri de opresiune.

Un aspect care m-a izbit în chip deosebit în cadrul călătoriei în Republica Populară Ungară, a fost activă viață științifică din provincie. Nu mă refer aci la activitatea științifică din centrele mari, universitare, ca Debrețin sau Seghedin, ci la aceea care se desfășoară în orașe mai mici, sub o sută de mii de locuitori, în care poți găsi totdeauna muzee minunate, arhive bogate puse la punct, asociații științifice active, intelectuali iubitori ai trecutului de luptă al poporului și cercetători activi ai istoriei patriei. Am întîlnit la Pécs și la Sopron laureați ai premiului Kossuth pentru lucrări valoroase, oameni care îndeplineau funcții modeste în orașul lor. La Eger — punctul maxim spre nord al expansiunii otomane în Ungaria, cetate vestită pentru rezistența eroică din 1552 — m-am întîlnit cu membrii asociației științifice locale și am putut să constat că mulți dintre ei întocmesc lucrări interesante privitoare la istoria social-economică a regiunii, la situația maselor populare sub regimul turcesc și habsburgic. În aceste orașe de provincie se publică ediții de documente locale, monografiile locale, biografiile ale figurilor mai de seamă din regiune, lucrări care tratînd istoria „locală” a Ungariei nu fac decît să ușureze lămurirea unor numeroase probleme ale istoriei generale a țării.

Un capitol însemnat al activității din domeniul istoriei îl alcătuiesc muzeele istorice. Am vizitat numeroase muzee atât în capitala cit și în provincie. Am vizitat sălile muzeelor istorice din Budapesta: Muzeul de istorie națională, Muzeul istoric al orașului, Muzeul istorico-etnografic, Muzeul de antichități, Muzeul de istorie militară, Muzeul mișcării muncitorești, cu secții vaste privitoare la mișcarea muncitorească maghiara, la istoria P.C.U.S., la mișcarea muncitorească din democrațiile populare.

Ceea ce e de reținut e că toate aceste muzee sînt adevărate instituții de cultură materială. În afara materialului muzeografic demonstrativ, (reproduceri, hărți, stampe etc.), un loc important îl ocupă obiectele, piesele originale, de artă sau ale vieții zilnice, ajutînd astfel pe vizitator să aibă o imagine veridică a modului de viață al oamenilor din trecut. Un exemplu în acest sens este Muzeul de istorie națională din Budapesta, unde se vede www.istoricmaghiar.ro nu numai marile eve-

nimente istorice ci însăși viața materială a oamenilor, cu toate laturile ei. Muzeul de la Sopron reprezintă de asemenea o frumoasă realizare de acest fel și faptul că l-am vizitat în același timp cu o școală primară m-a ajutat să înțeleg importanța funcției educative pe care o îndeplinește un muzeu organizat astfel.

Legat de acest capitol mă simt dator să adaug câteva cuvinte despre dragostea și respectul pe care l-am întâlnit în Ungaria pentru monumentele istorice. În această privință am constatat unele lucruri interesante. La Budapesta și în unele orașe de provincie am găsit nu numai cartiere întregi declarate monument istoric, dar care — în cadrul unor planuri de perspectivă — urmează a fi restaurate în stilul original gotic sau în cel al Renașterii, înlăturându-se adăugirile ulterioare ale barocului sau stilului terezian. La Buda și la Sopron am putut vedea câteva case restaurate în acest fel. Monumentele istorice care se dezvelesc se reconstruiesc în același timp în forma lor originală. Fostul palat regal din Buda se reconstruiește nu ca pe vremea Mariei Tereza, ci ca pe vremea lui Matei Corvin. În același spirit se reconstruiește — odată cu dezvelirea — castelul aceluiași rege de la Visegrád aproape de Budapesta. Acolo unde monumentele arhitectonice au rămas întregi, sau au fost complet refăcute, ele au fost amenajate cu mobilă, obiecte, unelte de epoca, ca să fie — așa cum este castelul de la Sárospatak pentru civilizația feudală din secolele XV—XVII — icoana adevărată a unei epoci istorice. Din această cauză, azi, întreg teritoriul Ungariei este plin de astfel de marturii, care vorbesc de la sine, ale materializării trecutului în piatră nemuritoare.

Nu pot încheia această expunere fără a pomeni de problema a două instrumente hotărâtoare ale cercetărilor în domeniul istoriei: arhivele și bibliotecile. Mă refer aci la arhivele de stat din Budapesta, la Biblioteca Națională „Széchenyi” și la Biblioteca Academiei Maghiare de Știință. În ce privește arhivele pe care le-am vizitat am observat ordinea în care se află așezate mapele de documente, catalogarea lor precisă, existența unor inventare tipărite, index-uri ale materialelor — lucruri care îl ajută pe cercetător să ajungă — fără mare pierdere de timp — la tot ceea ce îl interesează. În privința bibliotecilor se poate spune același lucru: fișiere pe autor și pe materii puse la punct, cataloage tipărite, lucrările cele mai noi aflate în rafturile bibliotecilor, multiplă catalogare a cărților vechi etc. Istoricii maghiari — în cercetările lor — folosesc din plin buna funcționare a acestor instrumente de lucru.

Cu ocazia întâlnirilor avute cu istoricii maghiari, aceștia au ascultat cu deosebit interes expunerile privitoare la activitatea istoricilor din R.P.R. Între altele, istoricii maghiari consideră ca o importantă realizare a noastră publicarea colecției de documente și mărturisesc că în această privință se înregistrează o rămânere în urmă în activitatea lor, care va trebui remediată. Istoricii maghiari s-au arătat viu interesați de rezultatele cercetărilor noastre privind instituțiile feudale și la proble-

mele puse de regimul dominației turcești, și s-au exprimat admirativ pentru vastul program de cercetări din domeniul istoriei moderne și contemporane înfățișat în planurile Institutelor de istorie, arătându-și nerabdarea de a vedea apărute lucrările programate.

Cu ocazia vizitelor făcute de unii istorici români în U.R.S.S. și în țările de democrație populară, cu ocazia vizitei istoricilor sovietici și a celor din democrațiile populare în patria noastră, s-a putut constata cât de viu este interesul istoricilor din țările prietene pentru cunoașterea reciprocă a lucrărilor lor. Acest interes nu este decît o formă de solidaritate, frație științifică, factor însemnat pentru progresul științei istorice marxist-leniniste.

DESPRE UNELE PROBLEME PRIVIND ȘTIINȚA ISTORICĂ ÎN R.P.R.

DE

TRAIAN UDREA
ASPIRANT ÎN ȘTIINȚELE ISTORICE

Tinăra știință istorică din R.P.R. a înregistrat incontestabil, o serie de succese care lasă în urmă în numeroase domenii, tot ceea ce istoriografia burgheză română realizase de-a lungul întregii sale existențe.

Totodată nu se pot trece cu vederea unele lipsuri care au existat și mai există în activitatea istoricilor noștri.

Despre realizări, greutăți, despre un plan de perspectivă se vorbește periodic, în multe ședințe de analiza muncii, însă pînă în prezent nu s-au organizat dezbateri speciale, mai largi, cu caracter general, asupra stadiului actual al științei istorice și a sarcinilor sale de viitor.

La șapte ani de la reorganizarea Academiei R.P.R. și de la reforma învățămîntului un atare bilanț se impune și poate fi considerat ca un factor pozitiv faptul că forurile în drept au luat inițiativa organizării unei dezbateri largi în cadrul revistei „Studii” și în afara ei, cu privire la situația științei istorice și a sarcinilor ce îi revin.

Autorul acestor rînduri nu pornește de la ideea — și nici nu ar avea această posibilitate — de a aborda prea multe probleme, cu atît mai puțin a discuta întreg complexul de probleme aflate în strînsă legătură cu știința istorică. Caracteristic începutului unor discuții, multe din afirmații sau concluzii au încă un caracter general, de enunțare a unor probleme fără a fi însoțite de numeroase exemple concrete, care au stat la baza formării unei păreri sau alteia.

De aceea în cazul unei discuții mai largi îmi rezerv dreptul de a aduce sau readuce în dezbateri, mult mai concret, mai argumentat și constructiv ca în cazul de față o serie de observații și sublinieri.

Drumul deschis istoriografiei romîne de Cronicari, D. Cantemir, Nicolae Bălcescu și M. Kogălniceanu îi oferea perspectivele unui progres rapid, care i-ar fi dat posibilitatea de a pune în valoare bogăția de izvoare scrise sau nescrise aflătoare în țară sau străinătate. Era drumul unei activități laborioase și rodnice care ar fi așezat istoriografia la un loc de cinste în rîndul celorlalte ramuri științifice din România.

Un studiu al istoriei patriei pus în slujba năzuințelor maselor populare, care sa respecte adevărul științific și să constituie un factor de ridicare a simțimentului patriotic, pentru care militau către mijlocul secolului al XIX-lea Nicolae Bălcescu și M. Kogălniceanu, ar fi dus istoriografia româna, în mod necesar, spre cunoașterea materialismului istoric, singurul în stare sa conducă fara greș cunoașterea istorică pe culmile unei științe tot atât de exacte ca științele naturii.

Dar continuatorii acestora și într-o epocă mai târzie chiar și M. Kogălniceanu au părăsit această cale, au pășit pe calea compromisurilor și cedărilor în fața burghezo-moșierimii din România care avea nevoie de o istoriografie menită să ridice osanale regimului existent și capului încoronat al acestuia, iar mai târziu să justifice și să caute explicații cu poleială științifică pentru toate consecințele politicii de înfeudare a țării în favoarea imperialiștilor germani, englezi, francezi, americani etc.

Rezultatele acestei orientări au fost îndepărtarea istoriografiei de interesele poporului muncitor, alunecarea ei pe pozițiile idealiste, mistice, șovine, reacționare; transformarea istoriografiei în apologetă a României burghezo-moșierești-monarhice și a imperialismului, în purtătoare a ideologiei putrede a claselor exploatare și susținătoare a stărilor social-economice-politice condamnate la pieire de însăși dezvoltarea istorică. Într-un cuvânt îndepărtarea ei de știință. N. Iorga pentru a justifica anumite aspirații imperialiste ale clasei dominante românești asupra unei părți a teritoriului R. P. Bulgaria, nu s-a sfiit să cadă în ridicol, străduindu-se să convingă lumea că Tatos înseamnă „tată“ deci e român ș.a.m.d.

Aceasta pentru a nu mai vorbi de unii istorici români care au trecut cu arme și bagaje în slujba fascismului ca C. C. Giurescu, G. Brătianu, V. Dumitrescu, Hudiță, Sauciu Săveanu, Lupaș, V. Papacostea și alții.

În goană după cariere politice sau aranjamente financiare, o parte însemnată a istoricilor burghezi au ignorat chiar alcătuirea unor instrumente de lucru indispensabile unei cercetări științifice.

Cu excepția unor inițiative particulare (I. Bogdan, N. Iorga, Costăchescu, V. A. Urechia, Th. Codrescu și alții) statul burghezo-moșieresc și corifeii istoriografiei burgheze au neglijat alcătuirea unui corpus de documente sau măcar a unui corpus critic de cronici.

Nu s-au alcătuit bibliografii, indici, un dicționar istoric, repertorii, etc.

Semnificativ în această privință este faptul că numai circa 1% din documentele Țărilor Române fusese publicate sub regimul trecut.

În aceste condiții nu este de mirare că lipsite de bază documentară și de o concepție științifică majoritatea lucrărilor istoricilor burghezi nu pot fi folosite decât cu precauție unele din ele fiind complet depășite sau dovedindu-se eronate, chiar ca material factic în lumina corpusului de documente în curs de realizare.

Începăturile unor istorici burghezi, și în primul rând a lui A. D. Xenopol, de a-și croi o cale oarecum diferită de a restului istoricilor, nu au avut succes, cu toate strădaniile lor, deoarece erau lipsite de o concepție clară, științifică asupra lumii și a societății.

Fără a împinge mai departe aceste considerațiuni generale analiza istoriografiei burgheze www.dacoromanica.ro avea intenția să redu-

cem la zero realizările acesteia, cred totuși ca se poate afirma ca „moștenirea“ pe care am primit-o de la vechea istoriografie, pe lângă cusururile de orientare și interpretare, păcătuște și prin faptul că — în general vorbind — ne-a lăsat o insuficientă bază documentară tipărită, prea puține studii și monografii utilizabile și în unele domenii chiar prea puține cadre temeinic pregătite. O parte însemnată din istoria modernă și întreaga istorie contemporană R.P.R., au fost ignorate de istoriografia burgheză care le-a acordat atenție numai atunci când urmărea să ridice în slăvi rolul „măreț“ al regimului și mai cu seama al monarhiei în „propășirea neamului românesc“.

Aceasta a dus la faptul că dintru început în fața tinerei științe istorice române s-a pus problema creării unei baze de plecare mai trainice și mai largi decât aceia pe care o puteau oferi realizările de pînă atunci ale istoriografiei burgheze.

Aplicînd în practică teza leninista, a folosirii critice a moștenirii lasate de cultura și știința burgheza, regrupînd o parte din istoricii dornici să păsească pe calea activității științifice în cercetările de istorie, avînd sprijinul Partidului și al Guvernului, un grup de istorici marxști și de cercetători dornici de a pune istoria în slujba poporului au pornit, imediat după 23 August, la lucru.

Printre sarcinile imediate ce se impuneau erau: crearea unui voluminos corpus de documente care să asigure baza documentară necesară unei interpretări științifice a istoriei R.P.R., alcătuirea de bibliografii, repertorii, indici și a altor instrumente de lucru absolut trebuincioase, alcătuirea pe baza materialului existent insuficient, a unui manual de istorie la baza căruia să stea interpretarea marxist-leninistă — și mai înainte și paralel cu apariția acestuia — repudierea celor mai grosolane dintre falsurile la care se dedase o parte a istoriografiei burgheze, mai ales cea fascizată.

În condițiile existenței unui număr restrîns de colaboratori suficient orientați din punct de vedere teoretic, fiind folosite și o serie de cadre vechi care aduceau cu ele, de cele mai multe ori, un bagaj ideologic și de cunoștințe eterogene, în condițiile în care experiența se căpăta, de multe ori, în timpul desfășurării lucrărilor, evident au fost nenumarate lipsuri și greșeli mai ales în primii ani; totuși realizările au depășit cu mult — lipsurile.

În această perioadă — la lumina vie a marxism-leninismului mulți istorici și-au revizuit vechile poziții, și-au înlăturat o serie de confuzii și de scăderi în activitatea lor generală, au pășit pe calea însușirii și aplicării createoare a materialismului istoric la studiul istoriei patriei noastre.

Un aport hotărîtor în realizarea acestei cotituri au avut-o folosirea experienței științei istorice sovietice, ajutorul permanent al Partidului și Guvernului.

Cel mai însemnat succes din această epocă de început, fiind seama de largă circulație de care s-au bucurat edițiile sale, îl constituie apariția manualului de Istorie R.P.R. pentru învățămîntul mediu.

Nefiind scutit de o serie de lipsuri, de lacune în mare măsură datorate nivelului necorespunzător al cercetării istorice din acel moment, manualul a contribuit totuși într-o largă măsură la cunoașterea istoriei patriei într-o interpretare nouă, științifică, marxistă, eliminând definitiv sau parțial multe din confuziile sau tezele reacționare, idealiste care circulau în cimpul considerării anumitor fapte sau evenimente de istorie a României.

Meritul principal al manualului a fost acela că în multe privințe s-a izbutit a se așeza la baza studierii istoriei R.P.R., materialismul istoric.

Ultima ediție, în unele părți depășită, este totuși în ansamblul ei superioară edițiilor anterioare.

Ceea ce istoriografia burgheză, în decursul unui secol de existență, nu a reușit să realizeze — un corpus de documente — este deja astăzi o realitate în curs de desăvârșire, în urma unei munci de aproximativ șase ani. Insemnătatea uriașă a acestei înfăptuiri va deveni cu atât mai vizibilă cu cât istoricii de specialitate vor valorifica, tot mai mult, impresionantul izvor de date istorice cuprins în documentele publicate.

Un remarcabil aport l-au adus campaniile arheologice care au depășit calitativ, prin amploarea și rezultatele obținute, ceea ce se realizase în această direcție, prin eforturi, de cele mai multe ori, individuale, de către arheologia românească pînă la 23 August 1944. Multe pete „albe” din trecutul istoric al țării noastre au început să prindă contururi tot mai precise. Sînt terminate sau în curs de finisare o serie de lucrări monografice care vor aduce lumină asupra unui șir de așezări din epoca veche și prefeudală a istoriei R.P.R.

În acești ani nu a fost neglijată nici alcătuirea unor repertorii, indici și a altor instrumente de lucru. Din nefericire în această muncă s-au manifestat mai pregnant ca în alte sectoare, consecințele grele ale unui complex de lipsuri organizatorice și științifice care au făcut să se risipească incomparabil mai multe eforturi decît era necesar în comparație cu rezultatele realizate pînă în prezent.

În momentul de față, ca urmare a acestor succese, se poate afirma că a fost deja realizată o bază suficientă pentru a se trece cu curaj și pe un front larg la o etapă nouă, superioară: întrebuițarea forțelor cu precădere în munca de creație, de valorificare și revalorificare a materialului documentar, deja strîns sau a cărui strîngere nu reclamă eforturi deosebite, ca la început.

Participarea istoricilor la diverse forme de activitate a frontului ideologic, prezența lor, tot mai vie, în publicistică, au jucat un rol deosebit în legarea științei istorice de lupta poporului pentru construirea socialismului și înfăptuirea revoluției culturale din țara noastră.

În învățămîntul superior, mediu și elementar după reforma învățămîntului s-a realizat o cotitură. Așezîndu-se la baza prezentării cursurilor de istorie, materialismul istoric, s-a pus temelia dezvoltării unui învățămînt științific în slujba oamenilor muncii de la orașe și sate.

În ceea ce privește lipsurile în învățămîntul superior, după șase ani nu s-a izbutit să se litografeze, dacă nu în întregime, nici măcar parțial

cursurile universitare. Este aproape de necrezut ca studenții (neavînd la dispoziție cursuri tipărite) obligă pe conferențieri să dicteze „ca la clasele primare“ rar și cuvînt cu cuvînt textul prelegerii. În aceste condiții, evident că desfășurarea pe de o parte a procesului de predare, pe de altă parte a procesului de asimilare, suferă.

Această practică împinge pe unii studenți pe drumul unui bucherism și automatizări periculoase, nu le dă posibilitatea unei asimilări superioare celei din școala medie a materialului expus, nu-i obișnuiește să desprindă esențialul, tezele expuse de curs, de restul materialului prezentat etc.

Singura explicație valabilă a acestei situații — cît ar fi de supărătoare această afirmație pentru cei în cauză — este frica de publicitate a celor ce-și susțin cursurile, teama că aceste cursuri, odată editate, sa nu intre în plasa unor violente critici întemeiate sau nu, tovărășești sau nu, ș.a.m.d.

Departa de a fi fost un merit și o încurajare a luptei de opinii, discutarea singurului curs dat spre publicare, acela al conf. univ. Berciu, s-a transformat într-o tribună a rezolvării unor răfuieli personale, mai vechi, dintre persoanele care au recenzat și autorul cursului cu pricina.

Această tendință de „a face praf“ cursul — care avea într-adevăr mari și numeroase lipsuri — a scăzut mult din greutatea observațiilor, multe din ele de altfel valoroase.

Singurul rezultat practic al acestei „dezbateri“ a fost că după aceea nici un alt conferențiar nu a mai „cutezat“ să-și pună cursul în discuție.

Ca urmare a faptului că majoritatea conferențiarilor sînt prinși și în multe alte munci, nivelul cursurilor nu este totdeauna suficient de ridicat. Materialul prezentat nu e îndeajuns de organizat, sistematizat, generalizat. Se mai păstrează încă urmele unei predări factologice și a unui sistem de prezentare a materialului pe secole, pe domnii.

Fiind doi sau mai mulți conferențieri pentru o orînduire ei își rezerva ca perioadă de predare numai cîteva secole (la Evul Mediu) sau cîteva decenii (la istoria modernă și contemporană) ceea ce duce în ansamblul catedrei la un curs mult prea fragmentat, cunoscut fiind că fiecare conferențiar are metoda sa de predare, stilul său de predare, ba chiar preferințele sale asupra accentuării fie a aspectului politic, fie a celui agrar sau social pentru perioadele ce le prezintă, preferințe uneori diametral opuse de ale conferențiarului ce l-a precedat sau de ale celui care îl va urma. Din această pricină suferă nivelul general al cursului și studenții care se pregătesc după acest curs.

Munca științifică dusă în cadrul catedrelor are de multe ori un caracter formal, rupt de necesitățile imediate sau depărtate ale catedrei; ea e făcută pentru că „intră în normă și obligații“.

Firește mai sînt și alte lipsuri și chiar cele semnalate au fost mai mult enunțate (este de datoria tovarășilor de la catedrele de istorie să le analizeze mai adînc și constructiv, în dezbaterile care vor urma, și la care ei, desigur, vor participa). Totuși se poate trage concluzia că o îmbunătățire generală a cursurilor și în general a întregului proces de învățămînt universar în cadrul catedrelor de istorie se impune.

Și în cadrul institutelor de istorie ale Academiei R.P.R. sînt de relevat o serie de lipsuri.

Fără exagerare, se poate spune, că principala lipsă trebuie căutată în însași cadrul defectuos în care se desfășoară munca științifică.

Un plan respectat cu stricteță, realizat nu numai cantitativ, dar mai ales calitativ, o utilizare științifică, rațională a cadrelor existente, un control și o îndrumare în adîncime și operativă a muncii, o sănătoasă politică de cadre tinere, sînt lucruri care sînt departe de a fi realizate în optime condiții.

Ar fi nejust să nu se observe că în ultimii ani planul de activitate al institutelor constituie un îndreptar de care se ține, în general, seama și care se realizează mai ales cantitativ, în mare măsură. Mai persistă, totuși, practica nerespectării termenului de predare, după plan, a lucrărilor, ceea ce dovedește fie deficiențe inițiale de plan (eventual de subestimare a greutăților pe care le-ar putea întâmpina unele colective) fie deficiențe legate de insuficienta controlare, îndrumare și ajutorare a colectivelor de către responsabilii de secții în timpul desfășurării muncii.

Discuțiile mai mult sau mai puțin publice au scos deja la iveală, pe lângă rezultatele pozitive, o serie de lipsuri calitative ale lucrărilor prezentate (atît a celor de strîngere a documentelor, cit și a așa numitelor lucrări individuale trecute în plan). În privința lichidării tuturor acestor lipsuri s-a făcut încă prea puțin, exceptînd numeroasele ședințe de analiză care însă nu au avut urmări concludente pentru lichidarea lipsurilor de plan semnalate, pentru simplul motiv că multe cerințe, recunoscute de juste în ședințe, nu au fost rezolvate apoi în practică.

Problema utilizării cit mai raționale a cadrelor e o problemă complexă cu urmări importante și felurite. În legătură cu această problemă mă voi opri deocamdată numai la discutarea unui singur aspect, acela al valorificării lucrărilor finisate sau la un pas de finisare. Nu puține au fost lucrările sau temele care au fost părăsite sau care s-au modificat structural în decursul realizării lor.

Cazul cel mai tipic îl constituie grupul de bibliografii (a imprimatelor, a periodicelor din sec. XIX, repertoriul 1800—1821) care au necesitat cheltuieli deosebit de mari, care au angajat pe mai mulți ani mai mult de jumătate din cercetătorii secției de istorie modernă și contemporană a Institutului de istorie din București și care nu au fost pînă acum editate cu toate că atunci cînd au fost abandonate erau într-o fază de finisare avansată.

Biblioteca Academiei R.P.R., care a preluat aceste lucrări s-a dovedit mai harnică la critici decît la treabă și astfel aceste instrumente utile de lucru nu au putut fi puse pînă acum la dispoziția cercetătorilor.

Un caz și mai grav l-a constituit felul defectuos în care s-au lucrat indicii, ceea ce a necesitat noi cheltuieli cu rezultate finale mediocre. De asemenea volumul de cronici turcești, bizantine etc., despre a cărui importanță nu e cazul să insistăm, zace în manuscris fără a fi dat la tipar. Tot astfel, cu toate că datorită unor alte cauze, colectivul de Instituții feudale, de asemenea important ca preocupare, nu a dat pînă în prezent, de ani de zile, nici un rînd scris. Și exemple în acest sens s-ar mai putea da.

O problemă asemănătoare o ridică și zecile de comunicări și referate ținute în secții sau plenare de institut, care erau trecute în planul institutelor și care, cu rari excepții, n-au fost valorificate, îmbunătățite pentru a vedea lumina tiparului, ele fiind trecute la „arhivă”. Pe lângă alte rezultate negative acest fapt a dus la frinarea unor inițiative, la descu-rajarea sau cel puțin dezamăgirea aceluia care munciseră la elaborarea comunicărilor și referatelor respective.

În privința controlului și îndrumării muncii sînt încă multe lipsuri. Pe de altă parte nu se poate trece cu vederea că s-au depus și se depun eforturi meritorii și în unele cazuri susținute pentru a se depăși o serie de greutăți legate de problema unui control și a unei îndrumări cît mai judicioase dar mai ales cît mai eficiente, mai eficace. Aceste eforturi s-au rezumat în mare la întărirea colectivelor de conducere a institutelor, respectiv a consiliilor științifice, la o serie de măsuri menite să întărească posibilitățile de muncă și control ale responsabililor de secție și ale responsabililor de colective. Pentru a suplini faptul că o serie de cadre de conducere, în afară de munca de la institut au și alte sarcini și pentru ca acest lucru să nu aibă repercusiuni asupra activității institutelor respective, s-a recurs la practica secretarilor științifici, un fel de adjuncți ai responsabililor. Avem astfel, secretari științifici de institut, de secții, secretari tehnico-științifici de colective. La institutul de istorie din București este un director, un director-adjunct și un adjunct al acestuia, adică secretarul științific al Institutului.

În privința situației din colective s-a căutat în ultima vreme, în unele cazuri cu succes, să apară în fruntea colectivelor nu numai oamenii considerați cei mai autorizați dar pe cît posibil și cercetătorii care pot asigura în condiții relativ bune activitatea colectivelor ce li s-au încredințat. Aceasta este un fapt îmbucurător și care își va da destul de curînd roadele.

De altfel, nu întîmplător pînă acuma colectivele care și-au dus la îndeplinire, în bune condiții, sarcinile de plan, au fost tocmai acele colective în care în primul rînd responsabilul colectivului și în al doilea rînd celelalte foruri în drept și-au dat o contribuție activă și permanentă în desfășurarea activității acestor colective. Din această afirmație se desprinde însă o observație de principiu importantă și anume că veriga principală de care trebuie să apucăm pentru a înlătura mare parte din lipsuri, în activitatea de control și îndrumare, este întărirea în primul rînd și în principal a conducerii colectivelor.

Fără o conducere, nu numai cu competență, dar mai ales permanentă, zi de zi și de la om la om a colectivelor, fără asigurarea activității generale a colectivelor în optime condiții, degeaba vor fi toate eforturile de sus, ale conducerii secțiilor, institutelor și a celorlalte foruri de control și îndrumare.

Numai legată de colective, de conducătorul colectivului și nu de un „profesor” din afară, se va asigura și problema calificării rapide, uniforme și temeinice a tinerelor cadre.

De aci, din colective, și nu din altă parte trebuie pornită lupta pentru o îmbunătățire cantitativă și mai ales calitativă a muncii în genere. Dacă avem într-adevăr forțe capabile să ajute efectiv munca de conducere a secțiilor sau a institutelor, de ce să ne dispensăm de aceste forțe

punându-le în postura de „dubluri“ a altor responsabili „plini“. Să luăm acești tovarași — e vorba firește de secretarii științifici și de o serie de „dubluri“ de responsabili de colectiv — și să-i punem, dacă sînt capabili, în fruntea unor colective. Ei își vor aduce o contribuție mult mai mare la buna desfășurare a activității institutelor decît în situația de acum. Acest lucru nu ar duce — cum s-ar crede — la o slăbire a controlului exercitat de sus asupra muncii colectivelor. Dimpotrivă, dacă munca în colective va merge bine, lucrul acesta se va resimți înzecit, va ușura mult conducerea secțiilor și a institutelor.

În prezent, de multe ori, conducerile institutelor, ca să nu mai vorbim de conducerile secțiilor, sînt nevoite, în dese rînduri, să ajute, mai mult decît ar fi necesar în condiții normale de desfășurare a muncii colectivelor, activitatea acestora, ba, în unele cazuri, responsabilii de secții sau chiar directorii de institut sînt nevoiți să conducă personal unele colective. Cum e și firesc o astfel de situație, cel puțin în stadiul actual al muncii istoricilor din patria noastră, creiază o serie de greutăți obiective sau artificiale (o falsă neputință a conducerii institutelor de a cuprinde întreaga muncă cu forțele, relativ reduse, existente).

Trebuie în momentul de față să pornim de la cu totul altă orientare. Responsabilii de secții, conducătorii institutelor trebuie să se ocupe exclusiv de problemele generale, de desfășurarea generală a muncii, de crearea unui orizont larg de apreciere și îndrumare a muncii. Acest fapt va crea un contact mai strîns și permanent al acestora cu întreg frontul de activitate al sectorului ce le-a fost încredințat. Pe de altă parte fiecare responsabil de colectiv, dacă va fi bine ales și controlat, dacă va izbuti să-și rezolve, împreună cu colectivul său, marea majoritate a problemelor curente, fără să mai apeleze la orice pas la serviciile responsabilului de secție, atunci el va deveni, nu pe schemă, ci în realitate un veritabil ajutor (adjunct) al responsabilului de secție. Către aceasta trebuie noi să tindem: o îmbunătățire a muncii nu numai de sus în jos, dar mai ales de jos, din colective, în sus.

O altă lipsă serioasă este faptul că munca de creație nu a ajuns să constituie principalul obiectiv al planului de muncă al institutelor; încă se procedează cu jumătăți de măsură, nu se depășește cu curaj etapa stringerii de documente, în favoarea muncii de creație. Încă predomină colectivele de documente, de stringere de materiale în dauna unor colective de interpretare în a căror sarcină ar cădea alcătuirea într-unul sau mai mulți ani a unor lucrări monografice.

Etapă stringerii de documente a fost nu numai justă, dar imperios necesară pentru formarea unui fond documentar bogat, însă ea nu a fost un scop în sine, ci importanța sa deosebită stă în măsura în care a pregătit, prin aceasta, etapa următoare, în care principalul accent trebuie pus pe munca de interpretare a acestui fond documentar. Condițiile trecerii la această nouă etapă sînt în general create și de aceea orice întîrziere, tărăgănare, teamă de a pași pe noul drum este, începînd chiar de pe acuma, dăunătoare. Lucrul acesta nu se reflectă suficient în planul Institutului de istorie din București pe anul 1955.

Chiar colectivele de interpretare existente, lipsite de o îndrumare zilnică, controlate slab, nu dau randamentul așteptat. Pe de altă parte fixarea inițială a termenului de un an pentru lucrări care s-ar cere mai

mult muncite, studiate, dovedește o grabă, o goană după succese imediate, dăunătoare. Spre pilda, dam colectivul „Criza economică din 1929—33 în România” format din cinci tovarăși care și-a propus să dea, într-o problemă atât de importantă, o lucrare de aproape 500 pagini, în numai un an de zile.

Lupta de opinii, dezvoltarea unei critici științifice constructive se prezintă încă la un nivel scăzut, necorespunzător. Mai mult, atmosfera de lucru e viciată de atitudinea „funcționarească” în care primesc și își îndeplinesc sarcinile numeroși cercetători. Din nefericire tinerii nu fac excepție (în ceea ce privește cadrele tinere cel mai valabil ajutor pe care l-ar putea primi ar fi ridicarea cerințelor direcției față de calitatea muncii acestora și de asemenea îndrumarea lor spre specializare).

O parte însemnată din cauzele acestor deficiențe se datoresc în ultimă instanță unei folosiri neraționale a cadrelor de conducere din învățământ și din institutele științifice.

Marea majoritate a cadrelor cele mai capabile, mai indicate și mai apte pentru munca de creație științifică se găsesc în situația de a cumula două sau mai multe funcții, în cele mai multe cazuri, munca atât în învățământul superior cit și într-unul din colectivele institutelor de istorie ale Academiei.

Explicația care e recunoscută ca cea mai valabilă este că aceasta s-ar datora faptului că avem prea puține cadre că, de aceea, cadrele formate sau chiar nedeplin formate, trebuiesc utilizate în mai multe sectoare de activitate.

Poate să mai stea astăzi în picioare concluzia că trecem printr-o acută criză de cadre singura care ar justifica practicarea cumulului? În eventualitatea că aceasta ar exista, oare soluția cumulului este cea mai indicată ținând seama de interesele generale de dezvoltare a științelor istorice? Nu cumva în momentul de față tocmai această supraîncărcare cu sarcini a celor mai buni istorici creează și va crea ea însăși o criză artificială de cadre? Nu cumva tocmai de realizarea realista a acestei probleme depinde îmbunătățirea rapidă și ridicarea pe o treaptă superioară a științei istorice? Se va putea vreodată rezolva în optime condiții problema cadrelor pentru munca de creație dacă, așa cum ne arată practica, și pe viitor, cei mai talentați absolvenți ai facultăților și proaspeții candidați în științe în loc să fie repartizați într-un singur loc de producție sînt conform „obiceiului pămîntului” repartizați de asemenea în două sau mai multe sectoare de activitate?

Vom căuta să răspundem pe rînd la aceste probleme de care depinde într-o largă măsură problema cheie: care sînt forțele de care dispunem sau de care am putea dispune în vederea realizării sarcinilor mari de viitor.

Necesitățile mereu crescînde ale revoluției culturale, a creierii unei culturi naționale în formă și socialiste în conținut reclamă noi și noi contingente de cadre bine pregătite de istorici nu numai pentru necesitățile relativ limitate ale diferitelor forme de învățământ și de activitate strict științifică, dar mai ales pentru nevoile mult mai largi și mai variate ale uriașului front ideologic din patria noastră.

Avem încă un număr insuficient de cadre capabile să satisfacă chiar unor cerințe medii, aceste numeroase nevoi. Totuși, luînd ca termen de comparație anul 1948, anul reformei învățămîntului și al reorganizării institutelor Academiei R.P.R. și anul 1954 putem afirma că, în momentul de față, în cazul unei folosiri judicioase a cadrelor, nu se mai poate vorbi de o criza de cadre. Aceasta se poate explica, pe scurt, pe deoparte ca o consecință a ridicării rapide a nivelului general de pregătire al cadrelor existente în 1948, iar pe de altă parte ca urmare a noului contingent de cadre care apare an de an pe tărîmul activității didactice, publicistice, științifice.

Tocmai datorită acestei concluzii pozitive putem afirma că practica cumulului care a făcut „școala” și de care cu greu s-ar despărți azi chiar și unele „victime”, trebuie să fie părăsită ca depășită de noile nevoi ale științei istorice, ca o *pedică de seamă* în calea realizării unor succese mai concludente, mai grabnice, mai valabile.

Recent, cu ocazia discutării planului redacțional, al reviste „Studii” pentru anul publicistic 1955, s-a pus problema unor colaborări competente care să permită îmbunătățirea mai ales calitativă a conținutului acestei publicații.

Dar oare, în condițiile de lucru pe care le au o parte însemnată din cadrele cu experiență și posibilități, vor găsi ele vreme să satisfacă acest deziderat legitim al revistei?

E îndoielnic că dînd un răspuns afirmativ am fi în afara oricarei surprize.

Pentru un cercetător cît de cît familiarizat în activitatea științifică este clar că la baza unor lucrări care să depășească nivelul mediu stă un studiu de bibliotecă sau arhivă de luni și chiar ani de zile. Îmi permit să afirm ca tovarășii care au mai multe sarcini profesionale, cu rari excepții, nu au timp efectiv pentru a se apleca asupra materialelor, uneori imense, că ei vor rămîne în permanență niște rude sărace în domeniul publicației (în afară de cazul cînd vor folosi forța de muncă a altora pentru stringerea materialului documentar).

Pînă cînd acești tovarăși sau o mare parte din ei nu vor fi eliberați de unele sarcini uneori diferite, pînă cînd practică cumulului nu va înceta să funcționeze, pînă atunci ne vom mîrgîni la un progres lent, cu eventuale stagnări temporare, cu rezultate mici (ședințe și angajamente multe în schimb) cu deziluzii multe și uneori amare.

Dar acești tovarăși, se va spune, lucrează în mai multe locuri, dacă vor fi reținuți numai într-un singur sector de muncă vor rămîne foarte multe locuri descomplectate, vacante. Nu e cazul într-un articol care are o sarcină bine determinată să căutăm să facem o discuție mai largă (tehnică) asupra acestei probleme, grave numai aparent, dar credem că luînd spre pildă cele două sectoare, Facultatea de istorie și Institutul de istorie al Academiei, ambele din București, vom găsi în amîndouă sectoarele un număr de 10—15 tovarăși care au munci de răspundere atît într-o parte (cu normă întregă) cît și în alta (cu jumătate de normă). Dacă de exemplu s-ar da o normă jumătate pînă la două norme numai la facultate unui număr de șapte-opt conferențieri, care ar fi însă scoși din celelalte munci și dacă, în schimb, un număr chiar numai de cinci-șase

tovarăși care înainte erau și în alte părți ar rămâne numai la Institut, de asemenea cu o normă jumătate sau chiar două s-ar rezolva mai judicios ca pînă acum problema cadrelor.

Totodată prin această reorganizare se va evita situația de acum cînd aceiași oameni sînt atît în conducerea institutelor cît și a colectivelor de catedră, ceea ce le crează o astfel de poziție încît în ambele sectoare se folosesc aceleași metode, aprecieri, practici, bune sau mai puțin bune. Privită mai adînc această situație, vedem că ea poartă în sine primejdia creerii unei atmosfere de acalmie, de „bune raporturi“, eventual de laude reciproce, ceea ce nu favorizează de fel lupta de pinii, critica și autocritica, cu atît mai puțin critica de jos.

S-ar înlătura de asemenea și alte neajunsuri. De pilda munca pe două locuri de producție mai cu seamă cînd este în ambele locuri muncă de conducere poate da naștere la situații echivoce, nesănătoase. Un tovarăș care de pildă are o jumătate de normă în plus în altă instituție (iarăși mă refer în deosebi la munca de conducere, nenormată, deci mai greu de controlat) poate preveni și chiar respinge criticile sau anumite sarcini „neplacute“ invocînd, ca pretext, sarcinile profesionale sau de alta natură din celălalt sector de muncă. Nu trebuie trecut cu vederea și programul obositor, cu un picior într-o instituție și cu celălalt într-alta, al cumular-dului care e privat, astfel, de posibilitatea unei munci continue și calitativ mai bune.

Aceste situații și altele vor fi eliminate, curmînd răul de la rădăcină, adică renunțînd la cumul pentru marea majoritate a celor care-l practică în momentul de față. Ii va fi mai ușor atît conferențiarului rîmas numai conferențiar, cît și directorului sau responsabilului de colectiv rîmas numai director sau responsabil de colectiv în cadrul Institutului să-si găsească de data aceasta cu neîndoios succes timpul necesar pentru activitatea științifică de creație.

Chiar dacă această operație „din mers“ extinsă și la alte sectoare ar provoca o perturbare și anumite inconveniente de moment, trebuie noi pentru aceasta să n-avem curajul să apucăm taurul de coarne ?

Trebuie să așteptăm ca lucrurile să necesite la un moment dat o operație mai dureroasă și probabil mai costisitoare ? Cred că acest lucru nu-l dorește nimeni, inclusiv tovarășii în cauză.

Iar în privința unor goluri care se vor ivi în unele sectoare va trebui să ridicăm cu mai mult curaj și atenție cadre noi ; și posibilități în această direcție există.

În acest fel s-ar putea, în mare, lichida chiar și parerea existenței unei crize, artificiale sau nu, de cadre.

Această discuție prelungită a fost necesară, deoarece consider că tocmai o astfel de rezolvare a problemei cadrelor de conducere ar crea premisele unui avînt puternic în domeniul științelor istorice.

De unde acest avînt ?

În primul rînd un tovarăș care va lucra de acum înainte numai fie în sectorul propriu-zis științific, fie în cel didactic avînd la dispoziție întreg timpul își va putea alcătui un program mai ordonat, mai organizat, mai plin de răspundere, va putea să-și întocmească, ținînd seama de sarcinile generale, un plan personal de perspectivă din care nu va lipsi firește și preocuparea unor lucrări originale de valoare.

Un astfel de tovarăș va putea fi controlat și îndrumat mult mai ușor și mai eficace, posibilitățile sale, în măsura în care există, vor putea fi mai deplin valorificate.

Chiar sub aspectul moral el va avea simțămîntul permanent al omului care-și face în condiții tot mai bune datoria, el va fi legat pas de pas de problemele și activitatea din jurul său, iar o eventuală muncă obștească nu i se va mai părea o corvoadă, ci o recunoaștere activă a meritelor sale din munca profesională de fiecare zi.

O astfel de repartizare pe un singur loc de producție va întări munca organizatorică și de îndrumare a lucrătorilor în subordine, va crea o atmosferă curată, un climat prielnic de lucru, va înlătura o serie întreagă de defecțiuni în munca de culegere, elaborare și prezentare a unor materiale.

Controlul muncii în genere, folosirea criticii de jos în sus și de sus în jos, lupta de opinii vor avea un caracter mult mai concret și mai profund, vor atinge un nivel ridicat.

Pe scurt aceasta ar duce într-un timp record (aproximativ un an, un an jumătate) la înlăturarea unor serii de deficiențe și va umple numeroase goluri ce se resimt la tot pasul.

Astfel la facultăți colectivul mult mai sudat și mai operativ al corpului didactic universitar ar căpăta condițiile materiale și totodată ar fi obligat ca :

1. Să editeze integral cursurile și problemele speciale susținute în fața studenților, ceea ce ar duce la o grabnică îmbunătățire calitativă a întregului proces de învățămînt.

2. Să treacă de îndată la discutarea *bazată pe o critică constructivă, tovarășească*, a cursurilor ținute în cadrul unui colectiv de catedră sau în cadrul facultăților.

3. Să treacă de la angajamente pe hirtie la faza de elaborare activă a unui curs general universitar provizoriu de istoria R.P.R.

4. Să treacă la organizarea nu formală, ci bazată pe necesitățile curente, a unui plan general pe catedră și individual de activitate științifică care să-și propună dezbaterăa unor probleme insuficient cercetate sau care prezintă greutăți în discuțiile cu studenții.

La institute, colectivul de conducere avînd ca principala și *unica* sarcina (normă) realizarea planului de activitate al Institutului fiind ajutat de responsabili de colective care să se aplece *întreaga zi* la dispoziția colectivului avînd un personal științific afectat *numai* muncii Institutului s-ar putea realiza, în mare, următoarele :

1. O revizuire temeinică a planului de perspectivă al dezvoltării cercetării în domeniul istoriei și alcătuirea unor planuri anuale realiste, mult mai legate ca în prezent de necesitățile imediate ale științei istorice și care să nu mai prezinte preocupări fragmentare și mult prea variate pentru posibilitățile actuale. S-ar realiza o linie directoare de orientare a efortului istoricilor asupra rezolvării unor probleme eșalonate pe unul sau mai mulți ani. www.dacoromanica.ro

2. În vederea unei activități susținute și corespunzătoare nivelului diferit de pregătire al cadrelor de la Institut se va putea trece la formarea a două mari grupuri de cercetători :

a) cercetători științifici propriu-ziși, de regulă cu o încadrare superioară, a căror unică sarcină va fi munca de creație care vor fi obligați, în funcție de posibilitățile și încadrarea lor, să dea într-un an, ca normă, un număr determinat de pagini originale, de bună calitate, în vederea publicării acestor studii.

b) personal tehnic științific de regulă cu o încadrare mai inferioară a cărei principală sarcină va fi munca de stringere, organizare și editare a materialelor necesare terminării sau realizării unor noi instrumente de lucru (publicații de documente, indici, repertorii, bibliografii, etc.) care va trebui să îndeplinească lunar sau anual o anumită normă în pagini, fișe sau o serie de operațiuni legate de sarcinile sale de plan.

În munca lor vor fi ajutați de un personal tehnic auxiliar cu calificare adecvată (dactilografe, secretari tehnici de colective, secții etc.).

3. Realizarea unui control eficace și operativ al tuturor etapelor de activitate prin care trec colectivele sau anumiți cercetători luați individual ceea ce va ridica la un înalt nivel responsabilitatea personală și colectivă față de munca efectuată.

4. Ca o consecință a acestor măsuri se va putea trece la munca de pregătire și de elaborare a unui șir de lucrări cu caracter monografic privind viața economică, socială, politică în anumite etape ale istoriei R.P.R.

Ca un rezultat mai îndepărtat s-ar întrevedea posibilitatea redactării unui tratat general de istoria R.P.R. în mai multe volume de un ridicat nivel științific.

5. Se va îmbunătăți radical nivelul revistei „Studii” care va putea în răstimp de câțiva ani să devină revistă lunară. De asemenea vor lua ființă sau își vor îmbunătăți activitatea celelalte reviste de specialitate. Aportul pe care istoricii îl vor aduce la celelalte publicații „neistorice” va crește cantitativ și calitativ.

În afara acestor puncte generale care nu au pretenția de a fi epuizat subiectul discutat, o restructurare a utilizării cadrelor din domeniul științei istorice ar duce și la alte urmări pozitive. În genere ar mări considerabil contribuția pe care ar aduce-o știința istorică în cadrul frontului ideologic din patria noastră.

Corespunzător unei restructurări consecvente a cadrelor se va putea trece cu succes la reorganizarea întregului front de activitate al istoricilor.

Dar pentru a putea porni cu dreptul, va trebui pe lângă restructurarea cadrelor și paralel cu alcătuirea unui plan de perspectivă mai consistent și mai bine orientat, să rezolvăm pentru început o altă problemă și anume : cu ce să începem.

Sînt tovarăși cari doresc să se înceapă cu sfîrșitul, adică cu dezbatere despre periodizare, www.dacoromanica.ro al universitar de Istoria

R.P.R., cu studierea unor fenomene specifice, a unor particularități ale dezvoltării istorice a poporului nostru în raport cu celelalte popoare, etc.

Consider că astfel de sarcini pentru viitorul imediat sînt mult prea grele, că nu ar putea fi rezolvate satisfăcător, ba chiar că ar putea să ne duca datorită insuficienței de informare la unele concluzii greșite care ar constitui mai tirziu piedici serioase în calea unui avînt general al științei istorice.

Sînt alți tovarăși care pornesc de la ideea că pînă cînd cercetătorii noștri vor căpăta deprinderea, experiența și bagajul de cunoștințe necesar unor lucrări mai mari, să se treacă la alcătuirea unor numeroase lucrări „individuale“ de 30—40 pagini și treptat să se depășească această fază trecîndu-se la lucrări de mai mari proporții și de un conținut mult mai bogat. Pe această linie a mers în ultimii doi ani conducerea Institutului de istorie al Academiei R.P.R. din București.

Această orientare a fost în parte justificată de anumite condiții obiective. Totuși credem ca nici această soluție, cel puțin de acum încolo, nu mai este indicată, deoarece fragmentează și risipește eforturile istoricilor spre probleme diverse și neaxate suficient asupra cîtorva teme principale.

Materialul documentar bogat aflat la dispoziția cercetătorilor (mai ales a celor de ev mediu) precum și continuarea publicării unor noi volume de documente crează posibilitatea de a se păși în cadrul unor colective de trei, patru, cinci tovarăși la alcătuirea unui număr însemnat de lucrări monografice. Aceste colective vor trebui îndrumate astfel ca în decurs de cîțiva ani să dea pentru tipar o serie de lucrări de proporții, menite să elucideze probleme principale privind istoria medie, modernă și contemporană a R.P.R.

Trezesc un mare interes probleme ca: încercările de centralizare a statului, instituțiile feudale și specificul lor, războaiele ruso-turce și importanța lor pentru poporul român, mult așteptata „luptă împotriva jugului otoman“, obligațiile economice și financiare ale locuitorilor, dezvoltarea comerțului și a tirgurilor, perioada de destrămare a feudalismului și legislația ce o însoțește, principalele răscoale (de la Bobilna pînă la cea condusă de Tudor Vladimirescu inclusiv) și alte asemenea teme pentru orînduirea feudală în România.

Sînt necesare publicarea unor lucrări monografice despre: perioada regulamentară, revoluția din 1848, perioada domniei lui Cuza, legislația agrară, războiul din 1877, răscoalele din 1907, relativ mult dezbătuta și puțin cunoscuta problemă a acumulării primitive, a revoluției industriale și altele pentru istoria modernă.

În ceea ce privește istoria contemporană s-a scris așa de puțin încît orice problemă adusă în discuție este interesantă.

Numai pornind de la un număr mare de monografii tipărite și discutate critic se va putea ajunge la realizarea în bune condiții a unui manual de tip superior definitiv privind istoria R.P.R.

Discuțiile axate în jurul lucrărilor monografice și a manualului vor da un impuls puternic trecerii, paralel cu publicarea a noi monografii, la publicarea unor studii valoroase privind probleme mai de amănunt, anumite aspecte particulare ale dezvoltării societății rominești pe perioade mai restrînse, completări sau revizuirii a unor teze în circulație. Se va realiza totodată și o promovare pe specialități a pregătirii istoricilor.

Numai după ce și această fază va fi, în mare, realizată, se va putea trece la discutarea argumentată și competentă a problemei periodizării, va fi posibilă crearea unui tratat general de Istorie R.P.R.

Dar deocamdată aceasta e o perspectivă îndepărtată pe care nu o putem aborda momentan fără riscul unui eșec evident.

În concluzie propun ca planul de activitate al Institutelor de istorie ale Academiei R.P.R. ca și al facultăților de istorie să fie revizuit în lumina observațiilor făcute și aceasta chiar cu începere din anul 1955.

LUCRĂRILE SESIUNII ȘTIINȚIFICE A FILIALEI DIN CLUJ A ACADEMIEI R.P.R.

Între 18—21 decembrie 1954 a avut loc la Cluj sesiunea științifică organizată de Filiala din Cluj a Academiei R.P.R., în colaborare cu Universitatea „V. Babeș”, Universitatea „Bolyai”, alte institute de învățământ superior din localitate, precum și cu Institutul medico-farmaceutic din Tg. Mureș.

Sesiunea a fost consacrată celei de a 7-a aniversari a proclamării Republicii Populare Române.

Sedința de deschidere a fost prezidată de acad. prof. Traian Săvulescu, președintele Academiei R.P.R., care în cuvântarea de deschidere a subliniat legăturile culturale, economice și politice care au apropiat de-a lungul veacurilor poporul român și minoritățile naționale.

În continuare, acad. prof. Tr. Săvulescu a aratat ca la baza politicii partidului și a statului nostru democrat-popular stau mărețele principii ale internaționalismului, ideologia unității muncitorilor, țăranilor muncitori și intelectualilor, a tuturor oamenilor muncii, în lupta comună ce o duc pentru pace și socialism, ideologia frației între popoare. Întreaga istorie a țării noastre dovedește că întotdeauna clasele dominante au împletit exploatarea celor ce muncesc, cu politica de asuprire națională și de așțare a urii între naționalități.

Partidul Comunist Român a fost singurul aparator sincer și consecvent al intereselor poporului român și ale oamenilor muncii de toate naționalitățile, care a luptat pentru rezolvarea cu adevărat democratică a problemei naționale în țara noastră.

După 23 August 1944 cucerirea puterii de către oamenii muncii și instaurarea regimului democrat-popular au însemnat o piatră de hotăr între două epoci istorice fundamentale deosebite. Calăuzit de învățătura marxist-leninistă, Partidul Muncitoresc Român, organizează și mobilizează pe muncitori, țărani muncitori și intelectuali pentru construirea socialismului, pentru viața laolaltă, în frație, a poporului român și a minorităților naționale în statul democrat-popular — Republica Populară Română.

Acad. prof. E. Petrovici, președintele Filialei din Cluj a Academiei R.P.R., a prezentat un raport detaliat referitor la realizările și sarcinile concrete ce revin Filialei în lumina Proiectului de Directive cu privire la dezvoltarea agriculturii în următorii 2—3 ani.

După ce a arătat o serie de însemnate realizări din domeniul științelor agronomice și biologice, acad. E. Petrovici a vorbit despre activitatea desfășurată în domeniul chimiei, tehnicii și fizicii, științelor medicale, istoriei și filozofiei, lingvisticii și istoriei literare etc. În încheiere, vorbitorul a spus ca poporul nostru, care cunoaște astăzi bucuria muncii pașnice, este gata să apere pacea pentru a putea asigura avântul continuu al economiei naționale, progresul naștrilor și al Patriei noastre

În legătură cu raportul de mai sus au fost prezentate următoarele corapoarte :

„Realizări și sarcini în domeniul chimiei“ (Acad. Raluca Ripan) ;

„Realizări și sarcini în domeniul științelor agricole“ (prof. E. Radulescu, membru corespondent al Academiei R.P.R.) ;

„Realizări și sarcini în medicina“ (prof. Gr. Benetatto, membru corespondent al Academiei R.P.R.) ;

„Realizări și sarcini în domeniul matematicii și fizicii“ (prof. T. Popovici, membru corespondent al Academiei R.P.R.) ;

„Valorificarea patrimoniului istoric al R.P.R.“ (prof. D. Prodan, membru corespondent al Academiei R.P.R. și prof. C. Daicoviciu) ;

„Lupta P.C.R. împotriva politicii de oprimare națională a regimului burghezo-moșieresc și faurirea unității și frăției de nezdruccinat între poporul român și minoritățile naționale în R.P.R.“ (prof. T. Bugnariu și prof. L. Bányai) ;

„Politica statului democrat-popular român în problema națională, oglindită în realizările cultural-științifice în Regiunea Autonomă Maghiara“ (prof. T. Andrasovski).

Lucrările sesiunii s-au desfășurat apoi pe secții, unde au fost prezentate 175 de comunicări științifice.

La secția a V-a (științe istorice, filozofice și economico-juridice) au fost prezentate un număr de 28 comunicări științifice, privind probleme din cele mai variate.

Lupta comuna a paturilor asuprite ale poporului român și ale minorităților naționale a constituit tema principală a celor mai multe din lucrările cu caracter istoric.

Astfel, în „Contribuții noi cu privire la răscoala țaranilor din 1514“ (St. Pascu), se arată — pe baza unui bogat material inedit — lupta comună a iobăgimii romine și maghiare împotriva exploatării feudale, precum și participarea păturilor sărace de la orașe la această răscoală.

Luptele secuilor împotriva pierderii vechilor lor libertăți, ca urmare a opririi la care au fost supuși de către principii Transilvaniei, și-au găsit expresia în lucrarea „Răscoala secuilor din 1562 și răsunetul ei în Moldova“ (A. Cselényi).

Mișcările de protest ale minerilor români și maghiari împotriva exploatării patronilor în perioada începuturilor capitalismului din Transilvania au fost tratate în „Aspecte din lupta minerilor de la Baia Sprie în prima jumătate a sec. al XVIII-lea“ (Al. Neamțu).

Bogatul material documentar descoperit recent în depozitele Arhivelor Statului din Cluj, care aduce date noi în cunoașterea luptelor țărănimii asuprite din Munții Apuseni în preajma anului revoluționar 1848, a fost prezentat în „Material documentar nou privind mișcările țărănești din Munții Apuseni și rolul Ecaterinei Varga“ (I. Mărcuș și A. Kiss).

Campania lui Bem din Transilvania, precum și încercările acestuia de a atrage pe români de partea revoluției maghiare constituie tema lucrării „Bem și relațiile lui cu românii“ (C. Cîmpian).

Frământările țărănești care au avut loc în Munții Apuseni imediat după înăbușirea revoluției din 1948—49, precum și rolul lui Avram Iancu în aceste mișcări revoluționare, au fost tratate — pe bază de material arhivistic nou — în „Mișcări țărănești din Munții Apuseni între anii 1849—1854“ (I. Kovács).

D. Károlyi a tratat mișcarea antihabsburgică de sub conducerea lui Makk-Gáll după înăbușirea revoluției din 1848 (Mișcarea antihabsburgică condusă de Makk-Gáll în anii 1849—1854“).

Nu a fost neglijată nici epoca modernă. Astfel, lupta comuna a țaranilor români și maghiari la începutul secolului al XX-lea formează subiectul lucrării: „Lupta țăranilor de la Aleșd în 1904” (A. Egyed).

Lupta pentru rezolvarea problemei naționale din România în lumina învățaturii marxist-leniniste a fost tratată în lucrarea „Din lupta P.C.R. pentru traducerea în viață a hotărârii Congresului al V-lea al Partidului în problema națională” (L. Bányai).

Problema statului sclavagist dac — atât de discutată în ultimii ani — a constituit tema comunicării „Contribuții la studiul statului sclavagist dac” (C. Daicoviciu). Uniunea triburilor dacice, ca prima formă spre statul începător sclavagist, începe încă prin sec. al III-lea î.e.n. cu Dromichete, Remaxos, Oroles și Rogobostes, procesul continuând și în sec. al II-lea e.n. până la Burebista, după a cărui moarte însă nu putem vorbi de o reîntoarcere la comuna primitivă, ci mai curând asistăm la fărâmișarea statului dacic în stătuțele mai mici.

Comunicarea „Problemele agriculturii în Dacia, înainte de cucerirea romană” (A. Bodor), bazată pe istoricul Flavius Iosephus și poetul Horațiu, deduce existența obștii sătești la daci înainte de cucerire.

În „Considerații asupra brodnicilor” (K. Horedt), autorul încercând să pună de acord rezultatele cercetărilor arheologice de la Morești cu izvoarele literare și documentele vremii stabilește prezența populației slave a brodnicilor și pe teritoriul Transilvaniei.

N. Lupu a prezentat un istoric al cercetărilor arheologice ale cimitirului dacic de la Cașolț („Istoricul cercetărilor necropolei de la Cașolț”).

Exploatarea capitalistă a fostelor păduri grănicerești între cele două războaie mondiale a fost schițată în „Scurt istoric al exploatării capitaliste a pădurilor din fostul județ Năsăud” (C. Negulescu și Al. Husar).

În afară de comunicările cu caracter istoric, au mai fost prezentate lucrări din domeniul filozofiei și economico-juridice (L. Lupșa, I. Lungu, E. Gáll, A. Roth, H. Kohn, Al. Roșca, L. Takáts, B. Zörgö și E. Fodor, Z. Csendes, A. Ionașcu, D. Roman).

Discuțiile care au urmat după comunicările din domeniul istoriei au fost vii, la ele luând parte atât specialiștii din Cluj cât și din București, ceea ce va permite autorilor să-și îmbunătățească conținutul lucrărilor.

La discuții s-a scos în evidență nivelul științific ridicat al lucrărilor prezentate, precum și faptul pozitiv că multe din ele au avut ca temă lupta comuna a maselor populare române și maghiare împotriva oricărei exploatări.

A fost de asemenea subliniată participarea activă a cadrelor tinere atât în ceea ce privește prezentarea de comunicări, cât și la discuții.

La deficiențe a fost semnalată lipsa lucrărilor privind mișcările din 1933, a luptelor împotriva fascismului după 23 August 1944 și în general a preocupărilor referitoare la istoria contemporană a țării noastre.

După încheierea discuțiilor au fost prezentate planurile de muncă științifică pe anul 1955 ale Institutului de istorie al Academiei R.P.R. (prof. C. Daicoviciu), catedrelor de istorie de la Univ. „V. Babeș” (prof. D. Prodan), catedrelor de istorie de la Univ. „Bolyai” (prof. L. Bányai), catedrelor de științe sociale de la Univ. „V. Babeș” (prof. T. Bugnariu), catedrelor de științe sociale de la Univ. „Bolyai” (prof. E. Gáll), catedrelor economico-juridice de la Univ. „V. Babeș” (conf. I. Ceterchi), catedrelor economico-juridice de la Univ. „Bolyai” (prof. Z. Csendes).

În vederea îndeplinirii planului s-a dat o deosebită atenție Sectorului de istorie modernă și contemporană, sporindu-i-se în acest scop forțele de muncă.

În afară de munca desfășurată în diferitele colective, cercetatorii Institutului de istorie lucrează și în domeniul elaborării lucrărilor individuale de interpretare, stabilindu-se în acest scop sarcini concrete fiecărui colaborator.

Institutul de istorie și-a asumat și sarcina de a coordona activitatea științifică istorică a diferitelor instituții de cultură din Transilvania, în vederea eliminării suprapunerilor de teme. Ca urmare, planul pe anul 1955 prevede o colaborare strânsă nu numai cu catedrele de istorie de la cele două universități din Cluj, ci și cu Arhivele Statului din Cluj, Timișoara și Orașul Stalin, cu diferite muzee din provincie, precum și cu alte instituții de cultură și societăți științifice de pe teritoriul Transilvaniei.

Expunerea planurilor de muncă științifică pe anul 1955 a fost urmată de largi dezbateri, care au contribuit la îmbunătățirea tematicii generale a planului Filialei din Cluj a Academiei R.P.R.

Sesiunea a scos în evidență faptul că știința din țara noastră este o știință a poporului și că rolul oamenilor de știință este acela de a contribui din toate puterile la dezvoltarea și înflorirea patriei.

Incheind lucrările Sesiunii științifice de la Cluj, oamenii de știință care au participat au hotărât trimiterea unei telegrame către Consiliul de miniștri al R.P.R. și C.C. al P.M.R., prin care și-au luat angajamentul să-și consacre toate forțele și tot elanul lor creator pentru întărirea prieteniei și unității de luptă a oamenilor muncii de toate naționalitățile, pentru construirea victorioasă a socialismului în Republica Populară Română.

VIZITA ISTORICILOR FR. KAVKA, L. HOLOTIK (R. Cehoslovacă) și D. K. KOSEV (R. P. Bulgaria) ÎN ȚARA NOASTRĂ

În cadrul relațiilor noastre culturale cu strainatatea, în septembrie-octombrie 1954, Institutul de istorie al Academiei R.P.R. a primit vizita a doi istorici din R. Cehoslovacă: Fr. Kavka, docent la Facultatea de istorie a Universității din Praga și L. Holotik, director al Institutului de istorie din Bratislava.

În cadrul vizitei făcute, oaspeții cehoslovaci s-au interesat îndeaproape de preocupările, activitatea și modul de organizare a institutelor de istorie din țara noastră, împărțășind la rândul lor, aspecte din activitatea cercetătorilor de istorie din R. Cehoslovacă. Deosebit de aceasta, istoricii cehoslovaci au vizitat Institutul de istorie de la Cluj, o serie de instituții culturale și Facultatea de istorie din București. La Facultatea de filologie, au avut o întâlnire cu studenții români care învață limbile cehă și slovacă. Pentru documentare, tovarășii Kavka și Holotik s-au deplasat pe șantierele arheologice din București, iar pentru a cunoaște principalele monumente care oglindesc trecutul cultural și istoric al luptei poporului nostru, au întreprins o călătorie la: Alba-Iulia (unde au fost găsite o serie de documente husite), Curtea de Argeș, Mrea, Hurezu și Doftana.

În timpul vizitei în țara noastră, tov. Kavka a ținut la Institutul de istorie din București, conferința: „Mișcarea revoluționară husită și importanța ei internațională”, iar la Institutul de istorie din Cluj, comunicarea: „Citeva probleme fundamentale ale istoriei feudalismului în Cehia”. Tov. Holotik a vorbit la Cluj despre „Mișcarea de eliberare a poporului slovac de sub jugul fascist”.

Vizita făcută de istoricii cehoslovaci în țara noastră a prilejuit un important schimb de experiență pe tărîmul activității din domeniul cercetărilor istorice ale celor două țări surori și a contribuit la cunoașterea reciprocă a realizărilor obținute în ultimii ani în lupta comună pentru dezvoltarea științei istorice marxist-leniniste.

Cu prilejul „Săptămîinii științei bulgare”, organizată de Academia R.P.R. și Institutul Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea, între 22—28 noiembrie 1954 o delegație de oameni de știință din R. P. Bulgaria, ne-au vizitat țara.

Din această delegație a făcut parte și tov. prof. Dimităr Konstantinov Kosev, membru corespondent al Academiei de Științe a R. P. Bulgaria, director al Institutului de istorie de pe lângă Academia de Științe a R. P. Bulgaria.

În cadrul manifestărilor prilejuite de „Săptămîna științei bulgare”, prof. D. K. Kosev a conferențiat la Casa oamenilor de știință din București despre „Rascoala antifascistă din septembrie 1923 din Bulgaria”, care a fost ascultată cu viu interes de numeroși oameni de știință și tineret studios. În timpul șederii sale în țara noastră, prof. D. K. Kosev a vizitat Institutul de istorie al Academiei R.P.R., unde s-a întreținut îndelung cu conducerea și cercetătorii științifici ai institutului despre realizările științei istorice în cele două țări vecine și prietene.

DANIEL RAPANT : *Sedliacké povstanie na východnom Slovensku roku 1831*
(Răscoalele țărănești în Slovacia de răsărit în anul 1831)

(Ed. Academiei de științe din Slovacia, Bratislava, 1953, vol. I (313 pag.),
vol. II—partea I (528 pag.), partea II (524 pag.)

Primul volum al acestei lucrări și cel mai important, se împarte în trei părți. Prima parte cuprinde două probleme, esențiale pentru limpezirea evenimentelor istorice de acum 124 de ani, din Slovacia de răsărit. În primul rînd e vorba de „situația iobagilor înainte de răscoale și pregătirea acestor tulburări” și în al doilea rînd de izbucnirea „holerei în 1831”.

Limpezirea faptelor, care au dus la răscoalele țărănești din Slovacia de răsărit, se impunea cu atît mai mult cu cît ele au fost pînă acum învăluite în crusta unor legende, plasmuite de mințile napădite de superstiții. Din aceasta pricină și pentru motivul ca e vorba de un eveniment istoric de mase — în componența căruia intră o mulțime de elemente încilcite și greu de controlat — un astfel de studiu întîmpină dificultăți. De aceea, autorul distinge în analiza fenomenelor sociale, cauze cu caracter permanent și cauze întîmplate. În sfera celor dintîi intră condițiile social-economice înapoiate ale iobagilor, în cadrul situației generale din Ungaria și Europa centrală de atunci, iar drept cauză întîmplate, epidemia de holeră, care a izbucnit în ținuturile Slovaciei de răsărit pe la mijlocul anului 1831. Aceste întîmplări au fost prinse în horbota încilcitate a unor superstiții, care au lăsat în umbră adevăratele cauze ale tulburărilor. Acest punct de vedere și l-a însușit și istoriografia burgheză slovacă și maghiară, care susțineau că adevărata pricină a acestor răscoale trebuie căutată în credința maselor populare că holera n-a izbucnit în mod firesc, ci ar fi fost o consecință a acțiunii de otrăvire, întreprinsă de clasa conducătoare.

Astfel stînd lucrurile, autorul își propune să restabilească adevărul și să aducă lumină în această problemă. În acest scop, autorul analizează în primul capitol (p. 1—32) cauzele permanente și reale, care au provocat răscoalele din 1831. E vorba, așadar, de situația economică și socială a iobagilor din răsăritul Slovaciei și din Ungaria de atunci. Condițiile în care traiau iobagii slovaci sînt date de sistemul politic și economic feudal al Ungariei. Puterea politică și economică se afla în mîinile claselor privilegiate, care dețineau și mijloacele de producție (mai ales pămîntul). Pînă și pămînturile lucrate de iobagi, după sistemul economiei urbariale, se aflau în proprietatea clasei privilegiate. Iobagul era un simplu posesor, un uzufructuar, care era obligat să plătească proprietarului rentă (robotă, naturalia și o mica parte în bani). În proprietatea lui se afla numai o parte din mijloacele de producție (cîteva unelte agricole, vite de tras).

În afară de aceasta, iobagul se afla într-o permanentă dependență juridică față de stăpînul său. Desființarea iobăgiei de către Iosif al II-lea în 1785 a limitat această dependență, însă n-a desființat-o. Iobagului i s-a redat numai o parte din libertatea lui personală, însă dependența față de boier a rămas. Cu alte cuvinte, deși formal situația iobagului din Slovacia prezenta în această epocă, unele îmbunătățiri economice, totuși, în realitate, ea era asemănătoare cu a întregii pături țărănești din Europa centrală și răsăriteană. Cu mici modificări, în Ungaria iobăgia a continuat să existe pînă la răscoalele din 1848. Căutînd să ne dezvăluie, în felul acesta, starea socială și econo-

mică, în care se zbătea țărănimea din Slovacia de rasarit, Rapant încearca să delimiteze și teritoriul pe care s-au desfășurat tulburările țărănești din 1831. Ele s-au extins și asupra ținuturilor de margine ale Ardealului de nord-vest. E vorba de Maramureș, Satu Mare, Țara Bihorului, Sălaj, Arad și chiar mai jos, în părțile Banatului. Autorul marturisește însă că i-au lipsit documente privitoare la rascoalele din aceste regiuni.

De aceea, ar fi foarte nimerit ca un specialist român, cunosctor al limbii maghiare, să încerce să limpezească aceste fenomene sociale, cercetând materialul documentar aflat în arhivele orașelor noastre de la frontiera de Vest.

Cu toate acestea, credem că autorul ar fi putut pătrunde ceva mai adânc în structura fenomenelor sociale din această epocă, pentru a ne reda cât mai complet situația țărânimii.

În continuare, Daniel Rapant trece la partea cea mai dificilă a acestei probleme, careia îi consacră cea mai mare parte a studiului său: apariția holerei și plămuierea legendei despre otrăvirea oamenilor. Pe baza documentelor, autorul arată împrejurările în care a apărut holera în ținuturile din vecinătatea frontierei de nord-est a Ungariei și analizează pe larg cauzele materiale, care au favorizat nașterea legendei. În primul rând măsurile sanitare preventive, luate de autorități, au avut consecințe funeste în rindurile populației, în sensul că medicamentele (prafurile) în loc să potolească virulența bolii, de cele mai multe ori agravau starea bolnavilor. Pe de altă parte, intervențiile, de multe ori nesăbuite ale autorităților, au atins susceptibilitățile oamenilor simpli și au trezit încrederea. Din aceste principii, populația a început să creadă că e otrăvita. Un fapt e neîndoios, notează autorul, că cel atins de holera rare ori se vindeca de pe urma prafurilor, iar dacă un om sănătos lua astfel de prafuri, prezenta toate simptomele unui om otrăvit.

Urmează o serie de întâmplări, care vin să întărească convingerea populației, ca leacurile conțin otrava. Tema, sporadică la început, se transformă într-o psihoză colectivă. De frica morții, oamenii fug îngrozii din calea medicilor, refuză să mai ia medicamente, și se feresc de tot ce vine din partea autorităților sau a clasei stăpînitoare. Remarcabilă lipsă de prudență a oficialităților ca și zelul pe care-l pun în aplicarea măsurilor, sporesc panica populației și atîta supersti-

țiile. De aci pînă la plasmuirea legendei nu mai era decît un pas.

Legenda otrăvirii populației s-a întins cu repeziune în ținuturile Slovaciei de rasarit pînă în părțile de nord ale Transilvaniei. Ea avea mai multe variante, cu explicații din cele mai naive. Se spunea, de pilda, că boierii voiau să-și otrăvească supușii, ca să le ia pămînturile. Prin Sighetul Marmației circula versiunea că oamenii sînt otrăviți, pentru că medicul și comisarul, care anunșaseră mai dinainte numărul cazurilor mortale — deși nu murise nimeni — sa nu ramină de rușine. Cea mai periculoasă variantă este aceea care puneă otrăvirea în seama tendințelor polonofile și antirusești ale nobilimii maghiare. Nobilii raspîndiseră vestea că s-au prins 2 ruși, care otrăveau puțurile și fîntînile. În timpul cercetărilor, aceștia au declarat că țarul Rusiei a trimis 6 oameni în Ungaria cu scopul de a otrăvi toate apele. O astfel de legenda își avea izvorul în cercurile nobililor, care ar fi voit să trezească în popor ura împotriva rușilor. Nobilii se temeau ca rușii să nu intre în Ungaria și de aceea ei țineau să distrugă poporul, ca să nu treacă de partea rușilor. Din această versiune, poporul a reținut numai elementul otrăvirii, iar restul s-a întors, firește sub forma răzvrătirilor, împotriva celor care o lansaseră.

În partea a doua a lucrării, sînt urmarite aproape zi de zi, tulburările din satele și orașele Slovaciei de răsarit, cercetîndu-se paralel aspectele locale ale legendei alături de rascoalele țărănești. Împietirea acestor doua fenomene cu totul diferite, însă în strînsă legatură, complică situațiile și oferă autorului posibilitatea de a înfrunța totuși cu succes orice dificultate. Rapant înlatura de fiecare dată vîlul legendei, pe care autoritățile au pus îndobște accentul, și descoperă condițiile sociale înapoiate, în care trăiau țărâni slovaci. Legenda otrăvirii n-a fost decît un pretext și o canava, pe care a țîșnit iureșul acestor rascoale. Ele s-au întins cu repeziune în toată slovacia răsăriteană, și măsurile de represalii, luate de autorități de care autorul se ocupa în primul capitol din partea a III-a, — nu izbutesc să le potolească. Intervenția armată are darul să îndrîjească țărâni și să sporească confuzia. În ultimul capitol al lucrării, autorul stăruie asupra însemnătății și semnificației acestor răscoale. Pentru aceasta, analizează rapoartele înalților funcționari de la curtea maghiară, care au fost însărcinați să cerceteze la fața locului cauzele

tulburarilor. Se înțelege ca clasa stăpînitoare a încercat, prin oamenii sai, sa ascunda adevaratul aspect al lucrurilor. Rapant însa spulbera, rînd pe rînd, afirmațiile inexacte și tendențioase, care au cauzat să denatureze realitatea. Cumpanind cu grija bogatul material documentar, autorul formuleaza citeva constatari, care pun într-o noua lumina împrejurările sociale de la 1830—1831, din Slovacia.

E în afară de orice îndoiala, că țaranii slovaci s-au răscolit din motive sociale și economice. Ei au fost încurajați la aceasta de prezența trupelor rusești de dincolo de frontierele Ungariei, mai ales ca în teritoriile ocupate de ele se luase hotărîrea de a se amîna plata dărilor către boieri. Populația rusină și romînă simpatiza cu rușii. Holera trebuie înțeleasă ca o încercare de a opri pe ruși să nu treaca frontiera în Ungaria. Legenda otrăvirii s-a altoit pe un fond de împilare economică și socială și de aici ura și neîncrederea populației în clasa conducătoare. Chiar acolo unde rascoalele izbucnesc ca o apărare împotriva otrăvirii, ele au un aspect social-politic.

Daniel Rapant admite ca înveșmîntarea ideilor de reforma, sociala, sub forma legendei amintite, nu e decît o reeditare a unor necesități de întoarcere la vechile forme biblice, ca în Evul Mediu. Legenda otrăvirii, care a însoțit rascoalele din Slovacia de rasarit, a jucat un rol asemănător. În ea este exprimata toată ura iobagilor împotriva împilării boierilor și exploatarii economice. Legenda încorporeaza dorința de a se înlătura boierii și a se realiza o alta orînduire socială. „În aceasta lumina — scrie Rapant — legenda ne apare ca una din acele multe sisteme de idei sociale, prin care păturile populare împilate și fara putere reacționează în fața nedreptăților orînduirii sociale“.

În sfîrșit, trecînd la urmarile rascoalelor autorul constata ca ele au fost așa de mici, încît se ajungea la ele, probabil și fara aceste mișcari. O analiza sumară a legislației dintre 1832—36 dovedește ca nu s-a ajuns la reforme, care sa dea satisfacție revendicărilor țărănești. Legile din aceasta perioada n-au facut decît să precizeze și mai mult raporturile juridice dintre cele doua clase, adica au urmarit același scop ca și urbariile din epoca tereziană.

Volumul II, alcătuit din două părți, cuprinde 162 documente latinești, germane

și maghiare. E vorba de rapoarte, circulari, sentințe, înștiințari, ordine, urbarii, protocoale, etc. emise în cea mai mare parte de catre autoritățile de stat, începînd de la 22 iulie 1831 și pîna la 17 sept. 1833. În introducere autorul ne informează, că materialul cercetat e mult mai bogat și că s-au ales pentru a fi publicate numai documentele, care prezintă o însemnatate generală. Aceasta înseamnă ca în cuprinsul lucrării — adică vol. I — au intrat și elemente prelucrate din acte, care nu sînt de față. Principiile după care s-a condus autorul, în prezentarea acestei ediții de documente, au fost publicate de el în prefața primului volum de documente privitoare la rascoalele din 1848—49¹.

Ținînd seamă de experiența capătăată, ca și de structura materialului de față, autorul a recurs de astadata la citeva simplificari cu caracter formal. Astfel, cea mai importantă dintre toate privește normalizarea ortografiei (cu excepția acestor acte care poartă o caracteristică gramaticală a timpului). Îndreptările ortografice ating și documentele latinești. Latina din Ungaria, de la începutul secolului al XIX-lea, e în plină decadentă. Scrisul e lipsit de uniformitate, chiar în cuprinsul aceluiași document. De aceea, autorul a redat texte latinești, păstrînd ortografia obișnuita în scrierile clasico-umaniste

La fel a procedat și cu arhaismele ortografice din celelalte limbi, ca de pilda: jez-jetzt: Todt-Tod-tot; akaratya-akaratja etc., fiindcă principiul sonor al ortografiei nu se pierde.

Documentele sînt publicate în ordine strict cronologică.

Fiecare act poartă în fruntea lui locul și data și un scurt rezumat, după care urmează descrierea arhiografică a actului.

Primul volum cuprinde un rezumat în limba rusa și altul în limba germana. De asemenea, lucrarea este însoțita de un bogat glosar de nume toponimice și onomastice. Credem că ar fi fost necesar să i se adauge lucrării și o bibliografie a cercetarilor anterioare, în legătură cu aceste rascoale. Ținînd seama și de imensul material documentar, dat publicității, lucrarea de față constituie o frumoasă contribuție la cunoașterea tulburărilor țărănești din Europa centrală din jurul anilor 1830—1831.

Tr. I. N.

¹ Vezi, Daniel Rapant, Slovenské povstanie roku 1848—1849, Turanský sv. Martin, 1937, p. 7.

O carte care demască imperialismul americano-englez

F. ZUEV: *Imperialismul internațional, organizatorul agresiunii Poloniei panilor asupra Rusiei Sovietice (1919—1920)*.

(Ed. de stat pentru literatură politică, Moscova, 1954)

După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și nașterea primului stat socialist din lume, sistemul unic imperialist a fost rupt și s-au creat două lagăre fundamentale diferite și opuse atât ca organizare socială internă cât și ca orientare politică externă. Așa după cum arată I.V. Stalin, „lupta dintre aceste două lagăre alcătuiește axa întregii vieți contemporane”¹.

Pentru ca să înăbușe tinăra Republică Sovietică și să întarească jugul robiei și al exploatării capitaliste, imperialismul au făcut front comun, au activizat și antrenat toate forțele reacțiunii, răpusându-se asupra Rusiei Sovietice.

Autorul lucrării recenzate procedează just atunci când privește agresiunea Poloniei moșierești ca parte integrantă a planurilor imperialismului internațional și în primul rând, a imperialismului americano-englez, ce aveau drept scop înfrângerea și nimicirea tinerii puteri sovietice.

Lucrarea e alcătuită din: Introducere, 7 capitole și Încheiere. În primele patru capitole F. Zuev se oprește asupra politicii cercurilor imperialiste din Anglia și în special a celor din America, față de Polonia burghezo-moșierească, în perioada primelor două intervenții.

Pentru statul polonez burghezo-moșierec, problemele politicii externe, ale relațiilor cu celelalte țări, au căpătat o importanță deosebită. Încă de la început, Antanta și S. U. A. au luat măsuri de întărire și consolidare a regimului burghezo-moșierec ce se instaurase în Polonia cu scopul de a o transforma într-un pivot al agresiunii și reacțiunii îndreptat înspre Rusia Sovietică și menit să înăbușe mișcarea revoluționară dinaintea țării care căpăta tot mai multa amploare. Astfel, în decembrie 1918 a sosit la Varșovia o misiune americană, care a comunicat Departamentului de Stat că „Regiunea critică a Poloniei este frontul de răsărit” (vezi p. 17). El solicita lărgirea ajutorului militar acordat prin trimiterea de armate aliate în Polonia (sau cel puțin de ofițeri cu experiență) și prin transportarea armatei lui Gallier din Franța pe

teritoriul polonez. Și într-adevăr, din februarie pînă în august (1919), au fost expediate din America în Polonia burghezo-moșierească armament în valoare de 60 milioane de dolari și diferite produse în valoare de 51,6 milioane dolari. Aceste ajutoare erau destinate întăririi grupurilor militare ale lui Piłsudski și prin aceasta consolidării situației guvernului burghezo-moșierec reacționar și servil statelor imperialiste, condus de Paderevski-Piłsudski. Așa zisul „ajutor” american pe lângă faptul că a costat poporul polonez mult mai mult decît valoarea lui reală, a creat posibilități largi pentru pătrunderea în Polonia a tot felul de misiuni militare, comerciale, alimentare, tehnice etc. Ele nu urmau altceva decît să pună mîna pe bogățiile Poloniei și să-i subjuge total viața economică și politică.

Demascînd politica imperialismului american de încălcare brutala, grosolană și cinică a țărilor mici, V. I. Lenin arată că „Polonia e acaparată de către agenții americani. Nu există o fabrică, o uzină, o ramură industrială, care să nu fie în buzunarul americanilor”¹.

Monopoliștii americani și-au stabilit controlul asupra bazinelor carbonifere din Katovitza, Dombrowski și Krakov, au pus mîna pe calea ferată și căile de comunicație poloneze, au jefuit industria petroliferă și au cumpărat pe prețuri de nimic diferite întreprinderi.

În afară de aceasta, guvernul S. U. A. lega și mai mult de mîini și de picioare cercurile conducătoare din Polonia prin împrumuturi înrobitoare, împrumuturi care transformau guvernul și partidele politice poloneze în unelte supuse ale politicii agresive americane îndreptate în spre răsărit. Dar dacă imperialismul americano-englez aștiau poftetele de cotropire ale panilor polonezi înspre Rusia Sovietică, — ei „pacificatorii jumii”, majoromii pacii de la Versailles — fără să țină seama de drepturile istorice ale Poloniei și de năzuințele de veacuri ale poporului polonez pentru unire, s-au situat pe poziția renunțării mai departe de către Germania a teritoriile pe care le srufulsesse Poloniei.

¹ I. Stalin, Opere, Ed. P.M.R., 1949, vol. 4, p. 249.

¹ V. I. Lenin, Opere, vol. 30, ed. a 4-a

Silezia superioară, Warmia și Mazur (unde trebuia să aibă loc un plebiscit) au ramas, mai departe alipite la Germania, iar Gdanskul, port natural al riului național polonez Vistula a fost declarat „oraș liber”. „Tratatul de la Versailles, în care era prevăzută menținerea Prusiei Orientale ca avant post al agresiunii germane la răsărit, și crearea artificială a unor teritorii discutabile, însemna încurajarea planurilor de cucerire ale imperialismului german la răsărit. La baza lui stăteau considerente antisovietice și antipoloneze. Aceasta a fost confirmată de evenimentele ce au urmat” (pag. 41).

În opoziție cu cele arătate mai sus, autorul lucrării de față scoate în relief, pregnant și convingător politica de sinceră prietenie cu poporul polonez pe care guvernul sovietic a dus-o neîncetat. Rusia sovietică dorea să aibă ca vecină un stat independent, puternic și iubitor de pace. Atitudinea ei față de statul polonez rămâne un exemplu al politicii naționale leninist-staliniste.

În timpul acesta situația internă și atmosfera politică din Polonia deveneau din ce în ce mai încordate și mai ascuțite. Între principalele partide politice burghezo-moșieresti ca Uniunea național populară, Partidul socialist polonez (care era doar cu numele socialist, pentru că de fapt ducea o politică ce corespundea întru totul intereselor burghezo-moșierimii — mascată de o demagogie deșănțată și țipătoare, naționalist-burgheză), Piast și altele urzeau tot felul de intrigi, se ducea lupta pentru putere, se remaniau și se formau guvernele la ordinea imperialismului străin. În mase avântul revoluționar, sub impulsul Marelui Octombrie, creștea continuu. În centrele industriale ca Dombrowski, Varșovia, Lodz etc. s-au creat soviete după modelul celor din Rusia. Masele muncitoare în frunte cu proletariatul, conduse de tinerul partid comunist, au organizat greve și demonstrații revoluționare. Astfel, în februarie și martie 1919 muncitorii din Varșovia, Dombrowski și alte centre, s-au ridicat împotriva participării Poloniei la intervenția antisovietică și au declarat grevă generală politică. În ziua de 1 mai sub steagul partidului comunist s-au strâns sute de mii de oameni ai muncii. Numai în Varșovia au demonstrat aproape 50000 de locuitori. Ei cereau trecerea puterii în mâna sovietelor, pace cu Rusia Sovietică, chemau la luptă pentru revoluția proletară. (vezi p. 37).

Forțele reacțiunii au dezlanțuit în primăvara și vara anului 1919 un val de sângeroasă teroare împotriva mișcării revoluționare. În primul rând, ele căutau să suprime Partidul Comunist, ai cărui membri erau arestați, închiși și supuși la tot felul de torturi. Literatura Partidului era sever interzisă. Sovietele de asemenea au fost declarate „organe dușmănoase statului polonez” și apoi zdrobite de burghezie în vara anului 1919. Burghezo-moșierimea polona în acțiunea ei de înabuzire a mișcării revoluționare a fost sprijinită efectiv de către imperialiștii americani, englezi și francezi, atât prin acordarea de ajutoare în bani și în alte materiale cât și prin expedierea din Franța a armatei lui Gallier, care avea un efectiv de 70000 de soldați. (E demn de remarcat că hojărirea de a se trimite în Polonia armata lui Gallier a fost adoptată de aliați după planul generalului Foch care susținea că împotriva Rusiei Sovietice „un număr mare poate fi atins prin mobilizarea finlandezilor, polonezilor, cehilor, românilor și grecilor” înarmându-i cu armament de cel mai nou tip) (p. 33).

După înfringerea rușinoasă a primelor două campanii duse de către statele imperialiste în alianță cu contrarevoluția rusă împotriva tinerului stat sovietic, planul de atragere a țărilor vecine într-un război împotriva Rusiei Sovietice a căpătat o importanță deosebită și mai accentuată decît înainte, preocupînd în gradul cel mai înalt cercurile conducătoare din America, Franța și Anglia. Imperialiștii din apus pregăteau de fapt o nouă intervenție, de data aceasta ascunsă. După calculele lor, Poloniei îi revenea rolul principal în noua campanie. Tocmai pentru a zădărnici planurile imperialiștilor apuseni și a obține pace cu Polonia — atât de necesară ambelor țări — Rusia Sovietică s-a adresat din nou statului polonez cu propuneri de pace. „Pacea între Polonia și Rusia — se spunea în nota Sovietică din 22 decembrie 1919 — este o necesitate vitală pentru dezvoltarea ambelor țări pentru bună starea lor și activitatea lor economică. Guvernul sovietic e convins că orice neînțelegere între ele poate fi înlăturată printr-un acord de prietenie care va fi salutat cu bucurie de ambele popoare” (vezi p. 75).

Pentru ca să înlăture orice fel de neînțelegere și să obțină cît mai grabnic pacea, propunerile sovietice prevedeau concesiuni teritoriale Poloniei, mai mari chiar decît îi reveneau acesteia potrivit liniei

stabilite de către puterile Antantei sub denumirea de „linia Curzon”. Guvernarea Poloniei burghezo-moșierești au preferat însă să ceară ajutor de război de la imperia, liștii americani, englezi și francezi decât să încheie pace cu Rusia Sovietică. Mai mult decît atât, pentru ca să inducă în eroare masele populare și sa-și asigure prioritatea unui atac neașteptat, ei au simulat chiar la sfîrșitul lui martie 1920 că sînt de acord să ducă tratative, dar intenționat au formulat condiții care nu puteau fi în nici un caz acceptate de un stat independent. Paralel cu aceasta, planurile primilor miniștri ai Antantei și ai specialiștilor militari de a crea din Polonia, România, Lituania, Letonia, Estonia și Finlanda „un briu de securitate pentru apărarea Europei Centrale împotriva înaintării bolșevicilor” se împleteau cu planul american de ajutor tehnico-militar pentru a pregăti agresiunea poloneză. Ambasadorul S.U.A. în Polonia, Gibson, scria departamentului de stat că „în interesul nostru este mult mai just ca să fie acordat ajutorul material acum și cu condițiile impuse de noi, decît să ne vedem puși în fața necesității de a-l acorda mai tîrziu într-o măsură mai mare și cu riscul în plus că vom fi atrași în ducerea unor operațiuni militare” (p. 80).

Sprîjinul politic și ajutorul militar-economic pe care l-au primit cercurile conducătoare poloneze de la puterile apusene și în special din partea S.U.A., au constituit cauza principală a refuzului lor de a încheia pace cu Rusia Sovietică.

Ultimele trei capitole din lucrarea recenzată se opresc asupra evenimentelor din timpul celei de a 3-a campanii organizată de către statele imperialiste din Apus împotriva Rusiei Sovietice, cu participarea reacțiunii poloneze.

Pe baza unui material factic concret, deosebit de bogat, autorul reușește să ilustreze teza leninistă că „Polonia și Vranghel sînt două mîini ale imperialismului internațional”.

Intr-adevăr înca din luna februarie 1920, S.U.A. a mărit în mod vertiginos livrările de armament pentru Polonia. La începutul lui februarie erau expediate de acum 100 de vagoane cu încărcătură militară. De asemenea Polonia a primit din arsenalul armatelor americane și ale Antantei cantități însemnate de material de război conform acordurilor stabilite cu comisiile ce se ocupau de lichidarea surplusurilor de armament, www.dacoromanica.ro

În timpul acesta, la 25 aprilie, armata polonezilor albi, lărgind pozițiile agresiunii sale, a năvălit pe neașteptate în Ucraina și a reușit să pună stăpînire pe mai multe centre importante printre care și orașul Kiev. Planurile imperialismului internațional de a zdrobi puterea sovietică și a copleși prin mijlocirea Poloniei întinuturile Ucrainei și Bielorusiei, ca și pretențiile ridicole și absurde ale belicoșilor pani albi de a reedita vechea Polonie a aspirării naționale „de la o mare pînă la alta” păreau ca primesc un curs favorabil. Aceasta a fost însă de scurtă durată.

Cavaleria condusă de tov. Budionii, conform planului strategic de pătrundere adîncă în spatele frontului dușman și de învăluire a principalelor forțe poloneze, a străpuns fulgerător frontul în punctul Samgorodok — Snejno înscind încă o pagină glorioasă în șiruri de victorii al Armatei Roșii. Ofensiva Armatei Sovietice s-a desfășurat după aceea larg pe tot frontul. De teama unei eventuale încercări, retragerea armatelor poloneze s-a transformat într-o fugă dezordonată.

Vestea înfrîngerii oștilor poloneze a stîrnit o adevărată panică în rîndurile cercurilor imperialiste. Ele au hotărît să întarească la maximum ajutorul tehnico-material acordat poloniei. Trimiterea unor armate aliate era pur și simplu zădărnicită de mișcarea viguroasă a proletariatului internațional ce se desfășura sub lozincă „Jos mîinile de pe Rusia Sovietică”.

Deosebit de activi în această privință erau imperialiștii americani. Ei au finanțat cu zeci de milioane de dolari armata poloneza. De asemenea guvernarea americană exercitau presiuni puternice asupra statelor europene dependente financiar de S.U.A. România burghezo-moșierească era, de exemplu, pe punctul de a primi un important împrumut ca preț al agresiunii împotriva Rusiei Sovietice. I. V. Stalin constata în legătură cu aceasta: „Nu e întîmplător că România a cocoloșit problema tratativilor de pace cu Rusia”.

Cercurile conducătoare ale Antantei au întreprins la rîndul lor o serie de acțiuni militar-diplomatice menite să schimbe situația — după calculele iluzorii ale inițiatorilor lor în favoarea Poloniei.

În Polonia s-au numit două misiuni speciale — una franceză și alta engleză. Generalul Weygand a fost însărcinat cu conducerea operațiilor militare. Lordul Curzon în notele sale cu caracter ultima-

nu puteau a;cund_e toluși o

oarecare îngrijorare și nesiguranță pentru cele ce vor urma, amenința statul sovietic cu intervenția militară în caz ca nu va înceta ofensivă.

Atitudinea profund ostilă a imperialismului din Apus față de Rusia Sovietică, victoriile pe care aceasta le repurta pe frontul polonez, înrăutățirea situației maselor muncitoare în urma finanțării războiului antisovietic făcută pe spina lor, toate acestea au dus la un nou avânt al mișcării revoluționare din lumea întreagă. Mișcarea proletară de solidarizare cu Rusia Sovietică a căpătat o amploare ne mai întâlnită. La chemarea celui de al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste, muncitorii din Cehoslovacia, Germania, Franța au organizat blocada Poloniei moșierești. Ei refuzau să producă și să încarce materiale de război destinate Poloniei; încărcăturile militare erau oprite de a trece prin țara respectivă.

În Anglia lupta proletariatului împotriva intervenției antisovietice a căpătat formele cele mai organizate și răspândite cea mai largă. Ea constituie un exemplu viu de internaționalism proletar. Din inițiativa maselor muncitoare au luat naștere „comitetele de acțiune”, care au lansat lozincă „Jos mâinile de pe Rusia Sovietică”. Cu toate că la conducerea comitetului de acțiune național central au pătruns elemente oportuniste, el a fost totuși nevoit să adopte sub presiunea proletariatului, programul de luptă concret elaborat de partidul comunist englez. Pe măsura ce creștea amenințarea unui nou război împotriva Rusiei Sovietice, creștea și lupta muncitorilor pentru înlăturarea lui. În diferitele centre industriale, au avut loc mitinguri și greve puternice la care se cerea încetarea ostilităților împotriva statului sovietic. Marinarii din Glasgow au anunțat ultimativ pe Lloyd George: „Pace peste hotare sau război aici”, iar muncitorii din New Castle spuneau „mai bine să începem războiul (e vorba de lupta revoluționară N. R.) pentru ca să-l putem preveni”.

În discursul său la cel de al XIX-lea Congres al P.C.U.S., I. V. Stalin a caracterizat astfel lupta proletariatului englez din această perioadă: „Cînd muncitorii englezi în 1918—1919, în perioada atacului armat al burgheziei engleze împotriva Uniunii Sovietice, au organizat lupta împotriva războiului sub lozincă „Jos mâinile de pe Rusia”, aceasta a fost

sprijinirea — sprijinirea în primul rînd a luptei propriului popor pentru pace, iar apoi și sprijinirea Uniunii Sovietice”¹.

Împotriva războiului antisovietic, cu toată teroarea și dictatura militară ce domnea în țara, s-a ridicat și clasa muncitoare poloneză. Clica conducătoare din Polonia a început războiul împotriva voineței maselor muncitoare. Patrioții polonezi își dădeau seama că a lupta contra Rusiei Sovietice înseamnă să lupți pentru statornicirea domniei sîngeroase a elementelor celor mai reacționare și naționaliste din propria țară. Iată de ce încă de la începutul războiului în diferite centre ca Lodz, Varșovia etc., au avut loc numeroase greve. La 1 mai 1920, comunistii au organizat în Varșovia o manifestație puternică. Manifestanții cereau trecerea puterii în mîna poporului și pace cu Rusia Sovietică. Un eveniment însemnat în mișcarea revoluționară poloneză a fost crearea Comitetului revoluționar polonez, format pe teritoriul eliberat de Armata Roșie.

Deși a avut o scurtă durată, Comitetul revoluționar prin măsurile pe care le-a inițiat a dovedit că este adevăratul reprezentant al maselor muncitoare poloneze.

Ofensiva Armatei Roșii asupra Poloniei burghezo-moșierești, situația extrem de încordată și instabilă a cercurilor conducătoare poloneze, contradicțiile mereu crescînde în sînul statelor imperialiste și creșterea impetuoasă a mișcării revoluționare atît în țările din Apus cît și cele coloniale, toate acestea au dezlăsat șubrezenia și putreziciunea sistemului versaillesc instaurat de imperiaștii după primul război mondial. V. I. Lenin a arătat în nenumărate rînduri că în acea perioadă sistemul versaillesc trece printr-o criză serioasă, a cărei verigă slabă era tocmai Polonia. „Înainte în Polonia — spunea el — noi înainteăm totodată asupra Antantei; distrugînd armata poloneză noi distrugem pacea versailleză, pe care se susține întregul sistem al relațiilor internaționale actuale” (V. I. Lenin, vol. 31, ediția 4-a rusă, p. 261).

În ajutorul imperialismului internațional au venit însă dușmanii poporului, trădătorii, Troțki și Tuhacevski care au dezorganizat conștient ofensiva sovietică. Unitățile de avangardă au fost rupte de

¹ I. V. Stalin, Cuvîntare rostită la Congresul P.C.U.S. Ed. pentru literatură politică, 1952, p. 4.

șpatele lor, armata era ıpsită de aprovizionare cu strictul cel mai necesar, iar formării de rezerve nu i s-a acordat nici o atenție.

Troțki și Tuhacevski au grupat forțele pe frontul principal astfel, încit, pe lângă că aveau o poziție nefavorabilă erau numeric în inferioritate de cel puțin două ori. Prin dislocările de trupe pe care le-au făcut în timpul operațiilor hotărtoare ce se duceau pe Vistula, ei au contribuit și mai mult la dezorganizarea frontului.

De aceea nu e de mirare că armata poloneză a reușit sa înregistreze în bătălia de la Vistula oarecare succese pe care panii doreau să le mărească ulterior. Situația internă în Polonia era însă atît de critică iar pînă la victorie — dacă ne gîndim la faptul că armata sovietică pregatea o nouă contraofensivă — mai era atît de mult, încit guvernul lui Vitos-Dașinski, în ciuda sforțarilor imperialiștilor americano-englezi, s-a văzut nevoit să continue la Riga, tratativele de pace cu Rusia Sovietică, pe care le începuse anterior. Propunerile de pace, pe care Uniunea Sovietică le-a făcut Poloniei aveau la bază dreptul națiunilor la auto-determinare și erau de la un capăt pînă la celălalt străbătute de dorința de a stabili relații de prietenie și bună vecinătate cu poporul polonez.

În articolul 1 al proiectului sovietic se prevedea de exemplu recunoașterea independenței Ucrainei, Bielorusiei, Lituaniei, atît din partea Poloniei, cit și din partea Rusiei Sovietice. Articolul 4 specifică că Rusia confirmă în mod solemn nenumaratele sale declarații cu privire la recunoașterea necondiționată a independenței Republicii Poloneze cu toate urmările juridice ce decurg din aceasta (vezi p. 213).

Guvernul polonez, așțat de imperia-liștii americani, englezi și francezi cauta dimpotrivă să pună tot felul de piedici, să îngreuneze și să zădărnicească lucrările Comisiei care ducea tratativele de pace. Astfel, el insista să se înlătore participarea Uniunii Sovietice la problemele ce hotărau soarta Ucrainei, Bielorusiei, Lituaniei, pregătind prin aceasta, trecerea țarilor amintite, în sfera de influență a Poloniei. Delegația Sovietică a reușit inșa pînă la urmă să obțină renunșarea la majoritatea cererilor neîntemeiate propuse de delegația poloneză și să încheie, la 18 martie 1921 în Riga,

tratatul de pace. F. Zuev apreciază astfel însemnatatea încheierii acestui tratat: „Încheierea păcii cu Polonia, cu toate condițiile neconvenabile pentru Rusia Sovietică, însemna o victorie importantă a politicii externe a statului sovietic. Prin aceasta pace se destrămau planurile imperialiste ale S.U.A., Angliei și Franței de continuare a intervenției armate împotriva Rusiei Sovietice“ (p. 227).

Străduințele Rusiei Sovietice și ale clasei muncitoare poloneze de a stabili legături de pace și prietenie între cele două popoare vecine au fost încununate cu succes deplin numai după eliberarea Poloniei de catre glorioasele armate sovietice. Locul acelor elemente de animozitate despre care vorbește I. V. Stalin, l-au luat relațiile cele mai frățești și mai sincere de prietenie și ajutorare reciproca în frontul comun al lagarului păcii.

Autorul a strîns și a generalizat în lucrarea de față un bogat material faptic. Bazîndu-se pe izvoare cunoscute cit și pe o serie de izvoare inedite, F. Zuev a reușit sa trateze amănunțit evenimentele, să repartizeze în mod unitar materialul și să cuprindă un cerc de probleme foarte larg. El demască, etapa cu etapa, deosebit de ascuțit și de taios, uneltirile imperialismului americano-englez împotriva statului sovietic și dovedește că Polonia burghezo-moșierească nu era decît o unealtă în slujba cererilor conducătoare din apus. O problemă asupra căreia autorul stăruie insistent este aceea a contradicțiilor existente în sinul frontului imperialist, contradicții pe care diplomația sovietică, calauzita de principiile marxist-leniniste, le-a folosit cu iscusința. Autorul acordă de asemenea o atenție deosebită desfașurării luptei revoluționare de solidarizare a maselor muncitoare din lumea întreaga cu primul stat socialist. Politica fermă de pace a Rusiei Sovietice e redată just în lucrarea recenzată. În sfîrșit, autorul arată că politica cercurilor conducătoare din Polonia de a transforma țara într-o unealtă supusa și docilă intereselor imperialismului apusean a întîmpinat o rezistență puternică din partea maselor muncitoare poloneze conduse de Partidul Comunist. Comuniștii, ca adevarați reprezentanți ai năzuințelor populare și ca fii credincioși ai Patriei, s-au aflată în primele rânduri ale luptei pentru dezrobi-

rea de sub tutela imperialista, pentru democratizarea țării și pentru pace cu Rusia Sovietică.

Cu toate cele amintite mai sus lucrarea nu e ferită și de anumite lipsuri și omisii.

Autorul specifica în prefața ca nu va trata problema rolului jucat de cercurile imperialiste din Franța în pregătirea celei de a treia campanii împotriva Rusiei Sovietice pentru faptul ca ea a constituit deja obiectul unor lucrări speciale. Ținând seama de lucrul îndeobște cunoscut ca Franța a fost unul dintre participanții cei mai activi la tirirea Poloniei în războiul antisovietic, alături de S.U.A. și Anglia, ar fi fost poate indicat să se facă totuși în introducere o scurta prezentare istoriografică. În felul acesta, anumite momente la care Franța a jucat un rol, nu dintre cele secundare, ar fi capatat o lămurire mai completă.

Concomitent cu așitarea și organizarea agresiunii Poloniei panilor împotriva Rusiei Sovietice, imperialiștii americani, englezi și francezi puseseră în slujba lor și pe generalul Vranghel, a cărui armată primise echipament, arme și aprovizionare din Apus. Autorul tratează însă prea fugitiv aceste fapte, cu toate că atît Polonia cît și Vraghel nu constituiau decît două puncte de sprijin ale aceluiași intervenționisti, imperialiștii din apus.

În lucrare nu se tratează într-o suficientă măsură problema ajutorului pe care l-au dat popoarele ucrainian, bielorus și lituanian Armatei Roșii. Aceste popoare frățești, care au luptat împreună cu marele popor rus pentru libertatea lor, nu vroiau cu nici un preț să cadă

din nou jertfă asupra panilor polonezi, asupra pe care au îndurat-o timp de veacuri. Iată de ce, așa cum arată I. V. Stalin „țarani au împărțit ultimul lor bun cu ostașii roșii...”

Ostașilor roșii li s-a dat tot sprijinul, tot ajutorul și mare a fost mihnirea populației cînd am fost nevoiți pe la sfîrșitul lunii mai, să începem retragerea...

În ceea ce privește starea de spirit a țarilor bieloruși de partea cealaltă a zonei frontului, după cite sîntem informați, acolo răscoalele se țin lanț, acționează detașamente de partizani care distrug serviciile din spatele frontului inamic, incendiind depozitele și exterminîndu-i pe moșieri“¹.

Lupta comuna din timpul intervenției imperialiste (1918—1920) constituie înca o verigă principală a prieteniei și legăturilor istorice revoluționare dintre popoarele sovietice.

Evenimentele prezentate de F. Zuev sînt foarte semnificative și grăitoare. Ele dovedesc amplu și multilateral cine e adevăratul prieten al poporului polonez și cine, dimpotriva, îi este dușman. Lucrarea „Imperialismul internațional organizatorul agresiunii Poloniei panilor asupra Rusiei Sovietice“ este de mare actualitate și prezintă un interes politic și științific deosebit.

D. Hurezeanu

¹ I. Stalin, Opere, Ed. P.M.R., 1949, vol. 4, p. 361—362.

NOTE BIBLIOGRAFICE

MOVIMENTO OPERAIO (MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ)

Sumarul revistei de istorie și bibliografie — Milano

Iulie — august 1954

Nr. 4 — A. VI (Seria nouă)

S U M A R

ROSARIO VILLARI, Cu privire la Istoria rurală a sudului Italiei în sec. al XVIII-lea
ARRIGO CERVETTO, Luptele muncitorești din industria siderurgică la Savona
(1861—1913)

GIOVANNI MASTROIANNI, Mișcarea populară de la Catanzaro în perioada 1887—1891
într-un ziar liberal al epocii

V. I. LEBEDEEV, Cu privire la caracterul mișcărilor țărănești din Rusia în sec
XVII și XVIII.

MĂRTURII ȘI AMINTIRI

PIETRO SECCHIA, GIACINTO MENOTTI SERRATI

N O T E

DĂRI DE SEAMĂ BIBLIOGRAFICE

PIER CARLO MASINI, Material privitor la istoria mișcării muncitorești, existent
la muzeul Leonî din Vercelli.

RECENZII

MARINO BERENGO, Istoria populației venețiene de la sfârșitul sec. al XVI-lea
pînă la căderea republicii, de DANIELE BELTRAMI.

RENATO GRILLANDI, Fasciile stelliene, de RENATO MARSILIO

ANTONELLO SCIBILIA, Alessandro Balducci și începuturile socialismului în regi-
unea Forlî, de Rolando Balducci

ARMANDO SAITTA, Istoria spiritului german în memoriile unui contemporan, de
GIORGIO PASQUALI

SEMNALĂRI

MARIO SPINAZZOLA, GIOVANNI MASTROIANNI, RENATO GIUSTI,
ANGELA PIETRA, ALBERTO CARACCIOLLO.

CRONICA

Centrul pentru istoria mișcării țărănești de pe lângă biblioteca G. G. Feltrinelli
Cronica locală. Concursuri.

MOARTEA ACADEMICIANULUI SOVIETIC E. V. TARLE

Moscova, 7 (Agerpres). — Prezidiul Academiei de Științe a U.R.S.S., Secția de Științe istorice și Institutul de istorie al Academiei de Științe a U.R.S.S., anunță cu adincă durere încetarea din viață a unuia din cei mai mari istorici sovietici, academicianul Evgheni Viktorovici Tarlé, decedat în noaptea de 6 ianuarie a.c., în cel de al 80-lea an al vieții, în urma unei boli grele și îndelungate, și exprimă condoleanțe familiei decedatului.

PREZIDIULUI ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A U.R.S.S.

Moscova

Vestea încetării din viață a eminentului istoric sovietic academician Evgheni Viktorovici Tarlé ne-a îndurerat adînc.

Contribuția academicianului Tarlé la dezvoltarea științei istorice, pusă în slujba progresului și aparării păcii, activitatea multilaterală și pasionată închinată poporului, constituie un exemplu și un îndemn.

În numele Prezidiului și al tuturor oamenilor de știință din țara noastră, exprimăm Academiei de Științe a U.R.S.S. și familiei decedatului, sincerele noastre condoleanțe.

PREȘEDINTELE ACADEMIEI R.P.R.

Acad. Tr. Săvulescu

SECȚIEI DE ȘTIINȚE ȘI INSTITUTULUI DE ISTORIE AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A U.R.S.S.

Moscova

Adînc îndurerați de vestea morții marelui istoric sovietic, academician Evgheni Viktorovici Tarlé, vă exprimăm cu acest trist prilej condoleanțele noastre.

Amintirea marelui savant, a cărui operă constituie o însemnată contribuție la dezvoltarea științei istorice, va fi veșnic vie în inimile noastre.

SECRETARUL SECȚIEI DE ȘTIINȚE ISTORICE
A ACADEMIEI R.P.R.

Acad. Petre Constantinescu-Iași

INSTITUTULUI DE ISTORIE AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A U.R.S.S.

Moscova

Direcția și colaboratorii Institutului de istorie al Academiei R.P.R. își exprimă adîncul regret pentru moartea eminentului savant sovietic academician Evgheni Viktorovici Tarlé.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICILE POȘTALE,
PRIN FACTORII POȘTALI ȘI DIFUZORII VOLUNTARI
DIN ÎNTEPRINDERI ȘI INSTITUȚII

www.dacoromanica.ro

DIN PARTEA REDACȚIEI

Redacția revistei „Studii“ aduce la cunoștință că stă la dispoziția colaboratorilor și cititorilor revistei, în toate zilele lucrătoare, între orele 8,30 și 16,30.

Sediul redacției se află în București, Bulevardul Generalissimul Stalin nr. 1.

INTREPRINDERA
POLIGRAFICĂ Nr. 4
BUCUREȘTI